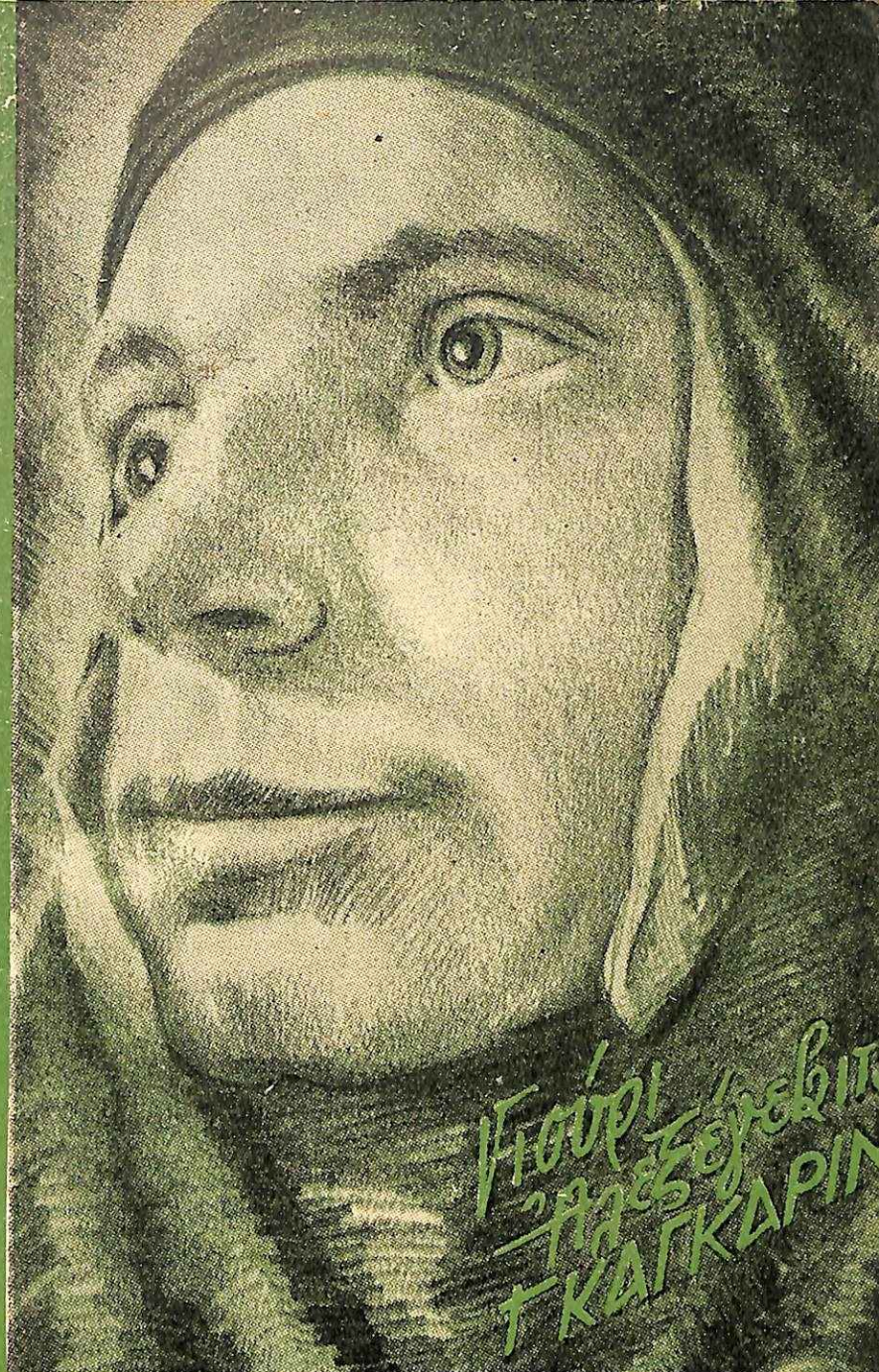

ΚΟΣΜΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΒΟΣΤΟΚ,
ή ανατολή
ένος νέου
ΚΟΣΜΟΥ

ΓΙΟΥΡΙ
29.12.2026
ΤΚΑΓΚΑΡΙΝ

- ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΖΗΣΟΥΝ ΣΤΗΝ ΑΦΡΟΔΙΤΗ
- Ή συντέλεια του κόσμου: Παρασκευή, 12 Νοεμβρίου, 2026.
- Η ΕΙΡΗΝΗ ΘΑ ΕΛΘΕΙ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ

100

ΝΙΚΗ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΡΚΙΝΟΥ

ΔΡΑΧΜΑΙ

4

ΜΕΤΟ ΜΙΚΡΟΦΕΡΙΟΚΟΦΙΟ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΗ ΣΤΗΛΗ

Αγαπητοί μου φίλοι,

Έχω μπροστά μου ένα γράμμα, από τα πολλά που παίρνει κατά καιρούς η στήλη, απ' όσους την παρακολουθούν και τη διαβάζουν.

Τα γράμματα προέρχονται πιο πολύ από νέους, γιατί βρίσκουν ίσως, στο περιεχόμενό της κάποιαν ανταπόκριση στα προβλήματα που τους απασχολούν, καθώς ζητούν επίμονα απαντήσεις στα ερωτήματα που συντηρούν τις ανησυχίες τους. Το πραγμα έχει κατ' αρχήν μία λογική και φυσιολογική εξήγηση. Άλλοί μόνον αν δεν είχαν οι νέοι ανησυχίες και προβλήματα. "Αν ο δρόμος τους ήταν ασφαλτοστρωμένος, βεβαίως, εύκολο διάβατος, ίσως να μην ήταν και τόσο ενδιαφέρονσα ή διαδρομή του. Το κακό είναι πως τα προβλήματα αυτά δεν είναι όμοια με τα προβλήματα που απασχολούσαν τους νέους πριν από μερικές ακόμα γενιές. Θάλεγε κανείς πως τα προβλήματα των παρελθόντων γενιών ήταν... ειδικά, μπροστά στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι σημερινοί νέοι.

Η μεταπολεμική εποχή, με την αναστάτωση που επέφερε τόσο σε οικονομικά ζητήματα όσο και σε ζητήματα ηθικής τάξεως, έχει ανυψώσει δόγυρα από τους σημερινούς νέους τείχη δόκλινρα από προβλήματα, που δύσκολα, πολύ δύσκολα, μπορούν να αντιμετωπιστούν. Στην επίπονη και οδυνηρή προσπάθεια που καταβάλουν τα σημερινά νιάτα για ν' ανεύρουν έστω μία έξοδο διαφυγής μέσα σ' αυτόν τον μεταπολεμικό μινωταυρικό λαβύρινθο, κινδυνεύουν να καταπλακωθούν από τον όγκο τους. Κι' όλοι αναζητούν τον μίτο της Αριάδνης, που θα τους επιτρέψει να ανεύρουν την ποθητή έξοδο σωτηρίας.

Το γράμμα που έχω υπ' όψει μου το στέλνει κάποιος νεαρός φίλος μας από την Πρέβεζα. Το ξεχωρίζω από μιάς αρχής, γιατί νομίζω πως συμπυκνώνει κατά κάποιον τρόπο τις ανησυχίες και τα προβλήματα που απασχολούν πολλούς, πάρα πολλούς από τους νέους σάν κι' αυτόν στον τόπο μας. Έχει τελειώσει, όπως μου γράφει, εδώ και δυο χρόνια το γυμνάσιο, και δεν διαθέτει τα οικονομικά μέσα για

να συνεχίσει τις σπουδές του σε κάποια ανώτερη σχολή.

Στην ίδια θέση μ' αυτόν βρίσκονται σήμερα άπειροι νέοι. Κι' αυτό δεν το γράφουμε για να τον παρηγορήσουμε — το γνωστό, «των πολλών ο θάνατος, δεν είναι θάνατος» αποτελεί μιά απειρημένη και ξεπερασμένη παρηγορία. Σάν τον επιστολογράφο μας, το νέο από την Πρέβεζα, και κείνοι, όχι μόνο δεν είναι σε θέση να συνεχίσουν τις σπουδές τους, στις περιπτώσεις που παρουσιάζουν έφεση για ανώτερη μόρφωση, αλλά δεν μπορούν να αξιοποιήσουν καν το εφόδιο που τους έδωσε η Πολιτεία. Και πυκνώνουν έτσι αδιάκοπα τις στρατιές των ανέργων, μ' ένα χαρτί γυμνασίου στο χέρι, βλέποντας να βουλιάζουν και να εκμηδενίζονται ανέλετα τα όνειρα που εσπέρησαν κάποτε σ' αυτό το χαρτί...

Τα του Καίσαρος, τω Καίσαρι... Και «Καίσαρ» εν προκειμένω δεν είναι άλλος από την ίδια την πολιτεία, το επίσημο κράτος. Που είναι υπεύθυνο για δυο συγχρόνως κακά. Πρώτον, ότι διατηρεί άπροσάρμοστη την παιδεία, δεν την εκτρέπει προς κοίτες γόνιμες, δημιουργικές, μεταρρυθμίζοντας την αρχέγονη μορφή της Μέσης Παιδείας, και ελαττώνοντας, παράλληλα, τον αριθμό των απειράριθμων κλασικών γυμνασίων της. Και δεύτερον, γιατί δεν παρέχει, όπως γίνεται άλλοι, στους νέους εκείνους που παρουσιάζουν μιά αποδεδειγμένη έφεση για ανώτερες σπουδές, τις δυνατότητες να τις ακολουθήσουν, χωρίς οικονομικές επιπτώσεις στα αδύνατα βαλάντια τους. Κι' όσο για τη φίλια της στήλης και του συντάκτη της που επικαλείται ο αγαπητός επιστολογράφος μας από την Πρέβεζα, αμφιβάλλει πως είναι στη διάθεσή του; Η στήλη αυτή στην ολιγόχρονη αναστροφή της μαζί σας, αυτό πάσκιζε κι' αυτό επιδιώκει: Να ικανοποιηθεί από τους νέους φίλους μας, γιατί τους αγαπάει κι' αυτή τη και παθαίνεται για τα προβλήματα τους και τις ανησυχίες τους. Και είναι εύτυχης κάθε φορά που μπορεί να τους βοηθήσει κατά κάποιον τρόπο στην αντιμετώπισή τους.

Με αγάπη

ΑΛΚΗ ΤΡΟΠΑΙΑΤΗ ΚΑΙ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΟΡΕΑ Τ. 316

ΗΜΕΡΟΜ. 4.6.92

45543

ΠΟΙΟΣ; ΠΟΤΕ; ΠΟΥ;

1) Σε ποιά διάλεκτο έγραφε ο Βουκαλίκος ποιητής Θεόκριτος τα «Ειδύλλιά» του;

2) Πότε χτίστηκαν οι ναοί της αρχαιότητας μνηής της Καισαριανής;

3) Ποιός ήταν ο εκδότης της παλαιάς αθηναϊκής εφημερίδος «Αστυ»;

4) Ποιά ήταν η Μελομένη;

5) Ποιός Έλλην ποιητής έγραψε το πασίγνωστο έθνικό ποίημα «Ορκος»;

6) Ποιά ήταν η Ρήγγιλα;

7) Τι είναι ο πανδέκτης;

8) Πώς αλλιώς ονομάζεται το όρος Κυλλήνη της Κορινθίας;

9) Ποιός ήταν ο Μούρτζουφλος;

10) Ποιός ήταν ο πρώτος βασιλιάς της αρχαίας Θεσσαλίας;

11) Πότε γεννήθηκε ο Ιταλός ποιητής Αρετίνος;

12) Πότε ιδρύθηκε η Φιλική Έταιρεία;

13) Ίθακήσιος ή Λευκαδίτης ήταν ο ποιητής Άγγελος Σικελιανός;

14) Πότε γεννήθηκε και πότε πέθανε ο Άλέξανδρος Σβώλος;

15) Ποιά είναι η επίσημη ονομασία της νήσου Σαντορίνης;

16) Ποιά ήταν τα ονόματα των τριών εκατοχειρών της ελληνικής μυθολογίας;

17) Πώς λεγόταν ο τρικέφαλος μυθολογικός σκύλος του Άδου;

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

- 1) Σε ποιά διάλεκτο έγραφε ο Βουκαλίκος ποιητής Θεόκριτος τα «Ειδύλλιά» του; (7)
- 2) Πότε χτίστηκαν οι ναοί της αρχαιότητας μνηής της Καισαριανής; (9)
- 3) Ποιός ήταν ο εκδότης της παλαιάς αθηναϊκής εφημερίδος «Αστυ»; (5)
- 4) Ποιά ήταν η Μελομένη; (1)
- 5) Ποιός Έλλην ποιητής έγραψε το πασίγνωστο έθνικό ποίημα «Ορκος»; (13)
- 6) Ποιά ήταν η Ρήγγιλα; (13)
- 7) Τι είναι ο πανδέκτης; (12)
- 8) Πώς αλλιώς ονομάζεται το όρος Κυλλήνη της Κορινθίας; (11)
- 9) Ποιός ήταν ο Μούρτζουφλος; (6)
- 10) Ποιός ήταν ο πρώτος βασιλιάς της αρχαίας Θεσσαλίας; (8)
- 11) Πότε γεννήθηκε ο Ιταλός ποιητής Αρετίνος; (7)
- 12) Πότε ιδρύθηκε η Φιλική Έταιρεία; (1)
- 13) Ίθακήσιος ή Λευκαδίτης ήταν ο ποιητής Άγγελος Σικελιανός; (13)
- 14) Πότε γεννήθηκε και πότε πέθανε ο Άλέξανδρος Σβώλος; (13)
- 15) Ποιά είναι η επίσημη ονομασία της νήσου Σαντορίνης; (13)
- 16) Ποιά ήταν τα ονόματα των τριών εκατοχειρών της ελληνικής μυθολογίας; (11)
- 17) Πώς λεγόταν ο τρικέφαλος μυθολογικός σκύλος του Άδου; (1)

ΚΟΣΜΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΕΤΟΣ Β'. ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 100, ΤΙΜΗ ΔΡΧ. 4

ΛΟΥΚΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ Έκδότης — Διευθυντής

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΚΡΗΣ Διευθυντής Συντάξεως

ΝΙΚΟΣ Α. ΓΚΟΥΜΑΣ Έπιμελητής "Υλης

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΠΑΤΗΣΙΩΝ 636 τηλ. 813.180

ΑΘΗΝΑΙ 26 ΑΠΡ.—3 ΜΑΪΟΥ 1961

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ Ζεύχος

Το εξώφυλλο του «ΚΟΣΜΟΥ»

Ο Γιούρι Άλεξέγεβιτς Γκαγκάριν σε σκίτσο του καλλιτεχνικού συνεργάτου του «Κόσμου» κ. Κλεόνθη Παντιά.

Έπικαιρότητες

ΑΛΚΗ ΤΡΟΠΑΙΑΤΗ: Γράμματα στη Στήλη	Σελίς 2
* "Ασκόπα συνθήματα ..	» 3
ΛΟΥΚΗ ΑΚΡΙΤΑ: "Όταν ένας Λαός στέκει στο σταυροδρόμι	» 4
ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ: Περίσκοπιο	» 5
ΕΙΔΙΚΟΥ: "Η Ειρήνη θα μάς έρθει από το διάστημα	» 7
* "Η Λατινική Άμερική ανάμεσα στον Κάστρο και τις "Ην. Πολιτείες	» 15

Έπιστήμη και Τεχνική

ΑΙΜΕ ΜΙΣΕΛ: Οι άνθρωποι μπορούν να ζήσουν στην Αφροδίτη	» 10
* Σέληνη, Άρης και Νερό	» 13
ΜΑΡΚ ΧΑΪΜΕΡ: "Η συντέλεια του κόσμου	» 17
ΠΙΕΡ ΛΕΠΙΝ: "Ο καρκίνος όφειλεται σε ιό	» 20
Ν. Α. ΓΚΟΥΜΑΣ: Άνατολή ενός Κόσμου	» 23
* Το λυκόφως της άγριας πανίδας	» 28

Ίστορία και Τέχνη

Κ. ΚΑΙΡΟΦΥΛΛΑ: "Ο θάνατος του Καραϊσκάκη	» 33
ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΥ: Μιά μεγαλοφυΐα χωρίς ματαιοδοξίες	» 34
Το «Κρίνο των Μόχων»	» 33

Μυθιστόρημα και Διήγηση

ΠΙΕΡ ΛΑ ΜΥΡ: Τραγούδι	» 31
Αγάπης	» 36
ΜΑΡΣΕΛ ΑΙΜΕ: "Ο τελευταίος	» 36

ΑΣΚΟΠΑ ΣΥΝΟΗΜΑΤΑ

ΤΟ ΠΡΩΤΟ στάδιο της κατακτίσεως του Διαστήματος από τον άνθρωπο έχει ξεσηκώσει παντού κύματα ένθουςιασμού. Η αντίληψη ότι ζούμε μιά από τις σημαντικότερες ώρες της ιστορίας και ότι είμαστε οι μάρτυρες κοσμογονικών έπιτευγμάτων της Έπιστήμης και της Τεχνολογίας είναι πολύ φυσικό να πλημμυρίζει την ανθρωπότητα με περηφάνεια και έκσταση. Κι' είναι, ιδιαίτερα χαρακτηριστικό το γεγονός ότι εκείνοι που έπρωτοστάτησαν στην έκρηξη αυτή του ένθουςιασμού — έκτός, φυσικά, από τους Σοβιετικούς που είχαν με το δίκιο τους καταληφθεί από ένα πρωτοφανές παραλήρημα χαράς — υπήρξαν οι μεγάλοι δυτικοί έπιστήμονες. Ένώ, όμως, το ανθρώπινο πνεύμα μεγαλουργούσε, υποτάσσοντας στην όρμη και τη δύναμή του τ' ακρότατα μυστικά της Γνώσεως, το ανθρώπινο πάθος είχε τις παράλληλες έκδηλώσεις του. Οι μικροί πόλεμοι που σπαράζουν τις μικρές χώρες σημείωσαν, τις τελευταίες μέρες, έντυπωσιακή έκρηξη, ώστε ο κόσμος, αντικούχοντας τη θλιβερό επικαιρότητα, να νοθεύσει τη χαρά που χάριζε το μεγαλείο της έπιστήμης και να δοκιμάσει ξανά την πικρή γεύση των δηλητηριωμένων καρπών της πολιτικής. Κι' έτσι, ενώ η τροχιά των 90 λεπτών του Βοστόκ έδενε τους ανθρώπους σ' ένα στενό κι' άξεχάσιμο σύνολο, ο φηναισμός τους έχει διαίρει σε αντιμαχόμενα στρατόπεδα. Τους γολαζίους ούρανοους του έπιστημονικού θαύματος έχουν άμαυρώσει τα άγρια συνθήματα του φανατισμού.

ΕΔΩ, κοντά μας, έπειτα από την κατάπληξη της πρώτης στιμής, όοισμένοι κύκλοι είχαν προσβληθεί από άρνητική, έθνολική στάση, σίμπως ο Γκαγκάριν να είναι άμφισβητήσι προσωπικά από τον καθένα τους τη δόξα. Σπάνια έχουν γραφεί τόσο πικρά σχόλια. Η συζήτηση για τα κοθεστώτα ξεπήδησε στην έπιφάνεια. "Ο κομμουνισμός, ένας στενωκέσολος και άμφισβητήσιος κομμουνισμός πρόσβλε για να διεκδικήσει το πρόσβλε. Αυτή ακοιβώς η στάση δεν άποκαλύπτει μονάχα πολιτικές προκαταλήψεις και ψυνώσεις, αλλά προσδίδει πνευματικό σκωταδισμό, ξένο προς την ίστορία, τον πολιτισμό και το ελεύθερο πνεύμα του Έλληνικού Λαού. Άποκορύφωμα της άνόητης σύτης κοιτικής, που διαίρει το ανθρώπινο πνεύμα και τις έπιστημονικές κατακτίσεις σε σφίσεις έπιρροής, είναι η άντίληψη που διατύπωσε, με πολύ σοβαρότητα, γνωστότατος και συνήθως μετοισαπθής Άνθωνος: — Πάλη οι Άμερικανοί καταφέρανε να ξεγλυστρήσουν... — Πάς; — Με τα γεγονότα της Κούβας έκαναν να ξεχασθεί ο Γκαγκάριν...

ΟΙ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΙ όμως δεν είναι άνόητοι. Κάνουν σφάλματα όπως κάθε λαός. Και τα δικά τους σφάλματα φαίνονται πολύ μεγαλύτερα, γιατί και η δική τους εύθυνη άπέναντι στην ανθρωπότητα είναι τερόστια. Στο θέμα όμως της κατακτίσεως του Διαστήματος η στάση τους είναι άληθινα θαυμαστή. "Οχι μόνο δεν έπιώσαν τη σημασία του έπιτευγματος αλλά, σαν προσεκτικοί άνθρωποι, έκαναν άυστηρή αυτοκριτική με την προοπτική να υπορέσουν κάποτε να συναντηθούν τους Σοβιετικούς άντιπόλους των. "Ο Άμερικανός Πρόεδρος, μέσος στα έρείπια μιάς στρατιωτικής και πολιτικής περιπέτειας, όπως έελίνθηκε η έισβολή στην Κούβα, δόλωσε με παρηγορία ότι η Άμερική ύστερ έκατά δέκα χρόνια και ότι θα καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια, ώστε το διάστημα αυτό να συντομευθεί.

ΣΤΗΝ Ελλάδα, δεν μάς έμποδίζουν, ούτε πρέπει να μάς έμποδίζουν όλοιοι πολιτικές σκοπιμότητες και γοήτρου, δικού μας ή ξένου, προκειμένου να τοποθετηθούμε άπέναντι στα δημιουργήματα του ανθρώπινου πνεύματος και τις άνακαλύψεις της Έπιστήμης. "Ο φανατισμός και η άγνοια δεν έχουν σε καμιά περίπτωση άνακόψει την πορεία του πνεύματος. Άπλως έχουν δυσκολέσει άκόμη πιο πολύ τη ζωή του ανθρώπου. Τώρα, όμως, που ο κόσμος βρίσκεται στην άνή νέες ίστορικές εποχές, όλοι μας κι' άκόμη περισσότερο οι "Έλληνες έχουμε υπονρέωση, αλλά και συμφόνον, ν' άντικρούουμε από ύψηλότερη κι' άθόλωτη σκοπιά την κίνηση της ίστορίας. "Οσόντου ο πολιτισμός θα ένώνει τους ανθρώπους, τόσο θα ύποχωρεί και θα εκμηδενίζεται ο φανατισμένος θόρυβος της Κοιματικής Άγοράς. "Ο «Κόσμος», όργανο Διαφωτισμού, με τη βαθεία, την άκατάλυτη πίστη του στην Ελλάδα, που είναι συνώνυμη με την Έλευθερία και το Πνεύμα, άποδοκιμάζει κάθε σκωταδιστική έκδηλωση και καλεί σε βαθύτερη έπίγνωση των παραγόντων που δημιουργούν τη σύγχρονη ίστορία.

ΟΤΑΝ ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΣΤΕΚΕΙ ΣΤΟ ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙ

ΛΟΥΚΗ ΑΚΡΙΤΑ

ΣΤΟ διεθνή τύπο έγινε, τον τελευταίο καιρό, λόγος για τις δυσνοήσεις που παρουσιάζει η Ελλάδα ν' αναλάβει μεσολαβητικό ρόλο ανάμεσα στο Δυτικό κόσμο, αφ' ενός, και τις χώρες της Μέσης Ανατολής και της Αφρικής αφ' ετέρου. Σχετική υπογράμμιση του πιθανού αυτού ρόλου έχει περιληφθεί και στο έπισημο ανακοινωθέν που εξέδωθε στην Ουάσιγκτον, μετά τη λήξη των συνομιλιών του Αμερικανού προέδρου και του Έλληνα πρωθυπουργού. Μάλιστα είναι η πρώτη φορά που αναγνωρίζεται επίσημα η δυνατότητα της Ελλάδος ν' αξιοποιήσει ευρύτερα την ιστορική και πολιτιστική της ακτινοβολία και να κινητοποιήσει την ειρηνιστική δραστηριότητα των τέκνων της.

Η άλληθινά μεγάλωσαν αυτή πολιτική, εφ' όσον αναληφθεί, τοποθετεί τον ελληνικό παράγοντα στο κέντρο της διεθνούς ζωής, παρέχει στην ήγηση του απεριόριστες δυνατότητες και προσπορίζει στο λαό μας άπρασμέτρητα ωφέληματα. Τα οικονομικά και έμπορικά του συμφέροντα δεν είναι τα μοναδικά. Κι αυτά συνέπεια, όλοι οι Έλληνες είναι φυσικά να τρέφουν την πολιτιστική φιλοδοξία να προωθήσουν την άγαθή επίδραση του ελληνικού παράγοντος ανάμεσα σε λαούς, με τους οποίους έζησαν στη διαδρομή του χρόνου, για ν' αντιμετωπίσουν, αδελφωμένοι, την καταστροφή της τύχης. Το τελευταίο ισχύει ιδιαίτερα προκειμένου για τους λαούς της Μέσης Ανατολής, όπου ο ελληνικός πολιτισμός, με ισχυρό, άκαίο και ακατάβλητο προγεφύρωμα την Κύπρο, δεν έπαυσε ν' αποτελεί από 2.500 χρόνια ένα από τα βασικότερα και τα πιο σταθερά υπόδοια της εθνικής ζωής των Αράβων. Εκεί, κάτω από τον έκτυφλωτικό ήλιο, στα βουνά και τις ερήμους της Αραβίας, οι Έλληνες μύθαι έπιζούν, ενώ το δαιμόνιο του Έλληνα επιχειρηματία και έμπορου τους συντηρεί και τους ανανεώνει.

Αλλά και στην Αφρική, σ' ολόκερο το φλογισμένο κορμί της βασανισμένης Ηπείρου, μονάχα το ελληνικό στοιχείο έχει αποδείξει πως βρίσκεται πλάι στους εθνικούς πόθους και τους όραματισμούς των λαών της. Σε καμμία περίπτωση οι Έλληνες δεν είχαν συνταυτισθεί, στη συνείδηση των Μαύρων, με τις αποικιοκρατικές Δυνάμεις που τους άπομυζούσαν. Διασκορπισμένοι παντού, οι αϊώνιοι έμποροι, ζώντας σε καλύβες και μικρομάγαζα, συμμερίζονταν τη σκληρή ζωή των Ιθαγενών, σύντροφοι και φίλοι, συμπαραστώτες και βοηθοί. Χωρίς τη μεγάλη αυτή πολιτιστική κληρονομία, που τη χρωστούμε στον καθένα, ξεχωριστά, έμπορο κι' επαγγελματία

της Αφρικής, η Ελλάδα δεν θα είχε τα έφοδια ν' αναλάβει την πρωτοβουλία που της αναγνώριζεται σήμερα με τόση έπισημότητα... Οι Έλληνες, πιδ κοντά στην Ασία και την Αφρική παρά στην Εύρώπη, έχουμε σμίξει τις τύχες μας κι' έχουμε ενώσει τα όνειρά μας. Και χύσαμε όλοι μας τόσα δάκρυα, που δεν μπορούσαμε ποτέ να ξεκρίνουμε, αν έτρεχαν σε λευκά ή μαύρα μάγουλα

★

ΕΠΕΙΔΗ όμως η Ισπανία αυτή πολιτική είναι ιδιαίτερα λεπτή κι' επικίνδυνη, όταν αναφέρεται σε περιοχές με έκρηκτική ευαισθησία, με αδιαιρέτη πολιτική και κοινωνική ψυχολογία, με τρομερά, υποχθόνια ρεύματα που τα κινούν οι άγριοι άνεμοι του φυλετισμού και των προλήψεων, χρειάζεται εξαιρετική προσοχή και περισκεψη. Απαιτεί πρό παντός, σοφία, ιδιαίτερα, έπειτα από την περιπέτεια της Κούδας και το ήφαιστο της Αλγερίας.

Το ζήτημα που τίθεται λοιπόν, είναι: Με ποιά γενικά και ειδικά κριτήρια η Ελλάδα πρέπει να κινηθεί στο Μεσανατολικό κι' Αφρικανικό χώρο, ώστε να μπορέσει να οδηγήσει τη μεγάλη αυτή αποστολή σ' έπιτυχία;

Στο σημείο αυτό, κρίνοντας τον ιδεολογικό και πολιτικό εξοπλισμό του ελληνικού παράγοντος, πρέπει να τονισθεί με ειλικρίνεια ότι δεν διατηρούμε τελευταία, ανάμεσα στους λαούς της Ασίας και της Αφρικής, το υψηλό, το άναμφισβήτητο εκείνο γόητρο, που συνάδουν πάντα την ελληνική παρουσία. Το Κυπριακό υπόθηξε η μεγάλη ευκαιρία, η ανεπανάληπτη παρόρμηση του ελληνισμού ν' απλώσει και να θεμελιώσει παντού την ακτινοβολία του. Η Ε.Ο.Κ.Α. δεν αγωνιζότανε μονάχα για την άπελευθέρωση της Κύπρου. Για ένα μακρο χρονικό διάστημα υπήρξε η αχμή του ξίφους του αραβικού, του ασιατικού και του αφρικανικού εθνικισμού. Στα βουνά και τις πολιτείες της Κύπρου, σε κάθε χωριό του κάμπου της, δινότανε σκληρή κι' ανελέητη, η μεγάλη μάχη για το ξεσκάδωμα όλων των έγχρωμων.

Τώρα, δεν είναι καιρός για μάταιες κι' άσκοπες αντιδίες. Αυτός που υπογράφει το σημερινό άρθρο έχει, στη μεγάλη αυτή εθνική περιπέτεια, μια πολύ γνωστή ιστορία, από την πρώτη ώρα που άνεκίνησε το ζήτημα της αυτοδιαθέσεως των Κυπρίων στον ΟΗΕ, έπιτυγχάνοντας την έγκριση της πρότασής του για την εφαρμογή και το σεβασμό της άρχής της αυτοδιαθέσεως ως το τελευταίο του άρθρο, όταν είχε

αναγγελθεί η υπογραφή των συμφωνιών του Λονδίνου.

Η Ελλάδα δεν μπόρεσε, από έξωτερική πίεση και έμπλοκή στο σύστημα των έμυντικών της συμφωνιών, αλλά και για λόγους έσωτερικής άδυναμίας και διασπάσεως του Εθνικού μετώπου, ν' ανταποκριθεί με πληρότητα στην ιστορική της αποστολή. Δεν μπόρεσε να σταθεί αλύγιστη στο χαρακώμα της έλευθερίας, δεν έγινε ο σηματοφόρος της άπελευθερώσεως όλων των σκλάβων λαών. Ταλαντεύσεις, άδυναμίες, παραλείψεις, φόβοι, σφάλματα και υποχωρήσεις. Σε ώρισμένες περιπτώσεις οι πρωτοβουλίες ή οι ένέργειες του ελληνικού παράγοντος δεν οικοδομούν την άμεροληψία του, δεν στερεώνουν το γόητρό του. Γιατί έμφανίζουν τη χώρα να δέχεται έπιδράσεις, να κινείται κάτω από έπιρροές ξένων...

Το συμπέρασμα της σύντομης αυτής ιστορικής υπομνήσεως είναι ότι η Ελλάδα, προκειμένου ν' αναλάβει άποτελεσματικά την έκτεταμένη, την μεγάλωμένη αυτή πολιτική και για ν' ανταποκριθεί μ' έπιτυχία στο γενικότερο ρόλο που της αναγνωρίζεται, πρέπει, κατά κύριο λόγο, να πείσει τους Αφρικανικούς και τους Αραβικούς λαούς ότι οι παλιές ταλαντεύσεις και οι άμλετισμοί άνηκουν όριστικά κι' άμετάκλητα, στο παρελθόν. Κι' ότι, άπ' έδώ κι' ύστερα, βρίσκειται ολόψυχα στο πλευρό των Αφρικανών, ώστόσο διασφαλίσουν την εθνική τους χειραφέτηση, εκδιώκοντας τη λευκή τυραννία από τα πικρά τους χώματα.

Δεν άναλαβάνει κανείς μεσολαβητικό ρόλο, αν δεν πείσει εκείνους στους οποίους προσφέρει τις υπηρεσίες του, ότι σε καμμία περίπτωση δεν μπορεί να χρησιμεύσει ως Δούρειος Ίππος...

★

ΑΦΟΥ η Ελλάδα τοποθετηθεί στα προβλήματα των Αραβικών κι' Αφρικανικών λαών κατά τρόπο που προάγει και κινεί το ρεύμα της σύγχρονης ιστορίας, πρέπει να έχει παράλληλα, έκκαθαρίσει με άπλόητη σαφήνεια τις γενικότερες επιδιώξεις και τους εύρεις άντικειμενικούς σκοπούς, που καλείται να έξυπηρετήσει στις καθυστερημένες αυτές περιοχές του κόσμου. Οι φόβοι που άνακύπτουν είναι αβόρητοι: Θα χρησιμοποιηθεί η Ελλάδα για να βοηθήσει, με τα δικά της ήθικα κεφάλαια, την πολυπλευρη προσπάθεια για την άποκατάσταση των σχέσεων ανάμεσα στους χθεσινούς αποικήκτες και πούς χθεσινούς σκλάβους: "Αν το σημερινό γόητρο της Ελλάδος χρησιμοποιηθεί σαν γέφυρα των άμέσων συμφερόντων του Δυτικού κόσμου προς τους Αφρικανούς, τότε

δεν είναι βέβαιο ότι και αυτό, με τη σειρά του, θα ύποστεί άκόμη μεγαλύτερη μείωση; Το μικρό φράγμα του ελληνικού παράγοντος θα σαρωθεί όπωσδήποτε από την άμείλικτη πορεία του Ασιατικού και Αφρικανικού εθνικισμού. Για ν' ανταποκριθεί η Ελλάδα σε μια γενικότερη αποστολή, που στήνεται στην ιστορική της κληρονομία και τη θαυμαστή πολιτιστική παρουσία των ξενητεμένων παιδιών της, πρέπει να έχει εκπληρώσει τις άκόλυθες προ-υποθέσεις:

Α.) Να εύθυγραμμισθεί, έσα έπιτρέπει η εύαισθητη γεωγραφική της θέση, με τους πόθους και τα αίτήματα των καθυστερημένων χωρών, και να συμπερασταθεί με γενναιότητα στον πολυμέτωπο άγώνα που έχουν αναλάβει οι έγχρωμοι λαοί ν' άποτινάξουν το βαρύ, καταθλιπτικό φορτίο του Λευκού Ανθρώπου. Η πολιτική αυτή, άμεις κι' έπιτοακτική έπιταγή της Έλευθερίας, ταυνίζεται με τις δημιουργικές εκείνες δυνάμεις που έκίνησαν την ιστορία του τόπου μας και την ύψωσαν, τρόποιο και περιφάνεια του ανθρώπου, στις μεγάλες ώρες της άκμης και της δόξας. Έξυπηρετεί όμως, παράλληλα, και θεμελιώνει τα συμφέροντα των Έλλήνων, που έχουν κι' αυτοί άνα μετανάστες, ύποστεί μαζί με τους Αφρικανούς, την έκμεταλλευση της άποικιοκρατίας.

Β.) Να στραφεί η Ελλάδα προς τον Δυτικό κόσμο και να ύποστηρίξει με άγωνιστική θέληση, χωρίς φόβους κι' εύαισθησίες, τις δικαίες άπόψεις των Αράβων και των Αφρικανών. Να πείσει τους Ευρωπαίους ότι άρέλουν, έστω και με καθυστέρηση, να συνειδητοποιήσουν σ' όλη την έκτασή του το κοσμολογικό γεγονός, της έμφανίσεως της Αφρικής στο προσκήνιο της ιστορίας. Να έγκαταλείψουν την άδυσωπτη έκμεταλλευτική νοοτροπία των κυρίαρχων στη θεμελίωση μιας έντελως νέας έποχής, όπου Λευκοί και Μαύροι, να έχουν ίσα δικαιώματα, άδελφοί και σύντροφοι στον κοσμηρινό άγώνα μιας έλεύθερης και δικαίας ζωής.

Η Ελλάδα μπορεί, πραγματικά, να χρησιμεύσει Γέφυρα της Ιστορίας. Το ζήτημα όμως είναι η Γέφυρα να στηριχθεί γερά, όπως το γεφύρι της Άρτας, βαθειά μέσα στο ριζικό της Αφρικής και της Μ. Ανατολής. Κι' ύστερα να τανύσει το μεγαλόπρεπο τόξο της σε μια Νέα Ηνωμένη Εύρώπη, που ταυνίζει την έλευθερία και την εύδαιμονία των κατοίκων της με την έλευθερία και την εύδαιμονία των πρωτογόνων λαών της Αφρικής και των νομάδων της Αραβικής έρήμου. Κι' αυτό σημαίνει πως πρέπει, πρώτα, να στραφεί η Ελλάδα προς τη Δύση, συνήγορος και προασπιστής των πόθων εκείνων που υπέφεραν και πολύ έκλαυσαν, γιατί είχαν την άτυχία να γεννηθούν με μαύρο δέρμα. Όταν ένας λαός, όπως ο ελληνικός, στέκει στο σταυροδρόμι τριών Ηπείρων, έχει την υποχρέωση να συνειδητοποιήσει τον ιστορικό του ρόλο και να βοηθήσει έτσι, θετικά και γόνιμα, τον έαυτό του και τον κόσμο.

ΛΟΥΚΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

Μέ το Θερινό

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ

1

ΕΙΝΑΙ τόσο σπάνιες οι περιπτώσεις των ανθρώπων που είναι συνεπείς με το χρίσμα της άποστολής τους, που χρειάζεται να σημειώνονται ιδιαίτέρως. Όχι, γιατί άποτελεί παρήγορο φαινόμενο το ότι ανάμεσα στις χίλιες πράξεις παρουσιάζονται και πέντε που είναι ανθρώπινες, ούτε για να τις προβάλλει κανείς σαν παραδείγματα πολιτισμού. Άπλούστατα για να υπογραμμίζει «ανείς το ήθικό χιός μέσα στο όποιο συμβαίνει να σημειώνεται μια άλλη πράξη. Να υπογραμμίζει δηλαδή μιαν αντίθεση, κάτι σ' να δείχνει μια μεμονωμένη φωτιά που λάμπει στο σκοτάδι της νύχτας. Θα κινδυνεύουν άσφαλώς να θεωρηθούν υπερβολικά τα λόγια μου. Κι' όμως δεν είναι. Και δεν είναι, γιατί δεν διαβάσαμε συχνά είδησεις, όπως η παρακάτω: «Ηνοίχθη η διαθήκη του Μητροπολίτου Μεσσηνίας Χρυσόστομου, ο όποιος εις τας 9 τρέχοντες άπεδήμηνεν εις Κύριον, από την όποιαν κατεδείχθη ότι δεν άφησε περιουσίαν. Εις την διαθήκη του ο μετastάς άναφέρει ότι τον μισό του και τα άλλα δικαιώματά του διέθετεν υπέρ των φιλανθρωπικών ιδρυμάτων, τα όποια ο ίδιος είχε συστήσει και παρακαλεί τον διάδοχόν του να φροντίσει δια την καλήν λειτουργίαν των». Εκείνοι που άνοιξαν τη διαθήκη του έξεπλάγησαν, γιατί δέφοντα όντουσαν πως ο Χρυσόστομος δεν είχε κρατήσει ούτε μια δεκάρα για τον έαυτό του. Και τους έκανε τη πράγμα άκόμη μεγαλύτερη έντύπωση, γιατί αυτοί δεν είχαν ύπομιαστεί τίποτα. Ο μετastάς δεν άπλωνε το χέρι του για να το βλέπουν.

2

ΤΟΝ ενδιέφερε δηλαδή το χρέος του και ο σκοπός του χρέους του. Ότι έκανε, το έκανε για την ήθική ίκανοποίηση του έαυτού του και για την άνακούφιση των άλλων. Ένας λόγος περισσότερος να θεωρεί κανείς την πράξη αυτή σπάνια πράξη, πράξη άσυνήθιστη για τα ήθη και έθιμα των ημερών μας. Να τη σημειώνει σ' μιαν αντίθεση σε ό,τι συμβαίνει γύρω μας. Είναι πρόσφατο το παράδειγμα ενός άλλου κληρικού, του Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος Σπυρίδωνος που πέθανε πρό έτών πάμπλουτος, που τα χρήματά του δεν τα είχε μοιράσει για τη δημιουργία φιλανθρωπικών ιδρυμάτων, αλλά που ούτε και με τη διαθήκη του θυμήθηκε κανέναν από τους πάσχοντες συνανθρώπους του. Υπήρξε άξιοματώχος των έγκοσμίων, χρηματίας και Σύμβουλος της Εθνικής Τραπέζης. Όσο για τους

κοπιώντας και πεφορτισμένους, περιοριζόταν να τους εύχεται την έξ ύψους βοήθειαν και παρηγορίαν. Ο Ίησους μπηκε στα Ιεροσόλυμα πάνω σ' ένα γαϊδούρακι φορώντας φτωχικά ρούχα που κι' αυτά του τάβγαλε λίγο άργότερα και τα μοιράστηκε δια κλήρου ο όχλος. Φυσικά δε συνέταξε διαθήκη, γιατί δεν υπήρχε άντικείμενο διαθήκης. Ό,τι είχε ν' αφήσει περιοριζόταν σε μια λέξη μόνο: «Άγάπη». Δεν φανταζόταν πως πολύ άργότερα οι υπεύθυνοι έντεταλμένοι του θα άποχτούσαν χρηματοκιβώτια έμπορεύμενοι και το δόστω του και την άγάπη.

3

Ο ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ οίκος Φέξη με τις τελευταίες εκδόσεις του, ύστερα από ένα διάλειμμα δεκαετιών, έρχεται να συνεχίσει την εκδοτική του παράδοση, μια παράδοση που έπαιξε σημαντικό ρόλο στα γράμμάτα μας, μεταλλάσσοντας την ελληνική σκέψη με το σύγχρονο, εκείνης της έποχής, ευρωπαϊκό πνεύμα. Ο Φέξης ξανάρχισε εκδίδοντας μια σειρά βιβλίων πρώτης γραμμής άπ' άποψη της άξίας και του σύγχρονου ενδιαφέροντος κι' άμεμπτα από την άποψη της εκδοτικής έπιμελείας. Άλλά άφορμή για το σημείωμα αυτό μου δίνει, πέρα από τις εκδόσεις του αυτές, η τελευταία έκθεση που ο εκδοτικός αυτός οίκος πραγματοποίησε πρό ήμερών στη μικρή αίθουσα του Ζυγού, μια έκθεση πρωτότυπων λευκώματων σε μεγάλο σχήμα με ποιήματα, εικονογραφημένα και καλλιγραφημένα από τον ζωγράφο Λεωνίδα Χρηστάκη. Πρόκειται για τα «Ταξίδια του Αρχαγγέλου» του ύποφανομένου, για μιαν έπιλογή από την Πολιτεία του Άρη Δικαίου, για ποιήματα του Άλέξανδρου Μάτσα και ποιήματα των νέων ποιητών Χριστοδούλου (Έστίνες Αντιστάσεις) και Ιωαννίδη (Πλατυτέρα νεφέλης). Τα ποιήματα αυτά άποτελούν άπλως έπίτες έμπνεύσεως για τον καλλιτέχνη και δεν παίζουν πρώτο ρόλο στο σύνολο των λευκώματων. Στην ουσία πρόκειται περί καλλιτεχνημάτων, σε μορφή βιβλίων. Έχει δηλαδή ζωγραφιστεί από τον καλλιτέχνη το πνεύμα και το θέμα των ποιημάτων, έχει δηλαδή άποδοθεί ζωγραφικά ή άτιμόσφαιρά τους. Έντύπωση κάνει άκόμη ο τρόπος και το χαρτί (χασματόχαρτο) που έχουν έκτυπωθεί τα λευκώματα. Στη μικρή έκθεση του Ζυγού είχαν έκτεθεί και τα μελάνια — χρώματα, ως και τα κλιπ που χρησιμοποιήθηκαν γι' αυτή την έκτύπωση. Τα ίδια λευκώματα με τα ποιητικά κείμενα καλλιγραφημένα σε μετάφραση πρόκειται να κυκλοφορήσουν και στο έξωτερικό,

πράγμα που θα δώσει την ευκαιρία και στους ξένους να εκτιμήσουν την ελληνική πρόοδο, σ' ό,τι αφορά την εκδοτική μας καλλιτεχνία, γιατί γενική υπήρξε η εντύπωση των επισκεπτών της εκθέσεως, πως και σαν έμπνευση και σαν πραγματοποίηση τα λευκώματα αυτά σημείωσαν επιτυχία. Ο Λεωνίδας Χρηστάκης κατόρθωσε να δώσει το σχέδιο και το χρώμα με τα σχετικά ποιήματα, κάνοντας τα τελευταία να κινούνται άνετα μες στην ατμόσφαιρά τους, που προσφέρεται και οπτικά στον άναγνώστη τους.

4

ΠΙΝ από καιρό διαβάσαμε πως σ' ένα χωριό, τον Καταχά της Πιερίας, δουλεύει αδόρυθα ένας αυτόδοξατος γλύπτης. Η ίδια έφημερίδα δημοσίευσε και φωτογραφίες των γλυπτών του, γλυπτά που έδειχναν πως ο άνθρωπος αυτός είναι προωρισμένος από την ίδια τη φύση να δημιουργήσει ένα έργο. Σημείωσα το όνομά του για να το μεταφέρω στη στήλη αυτή. Λέγεται Ευθύμιος Καλέδρας.

Πρόκειται για έναν καλλιτέχνη που δεν ξέρω αν και μετά την ανακάλυψή του από τον καλλιτεχνικό συντάκτη αυτής της έφημερίδας, ενδιαφέρθηκε κανείς γι' αυτόν. Η κίνηση, οι αναλογίες και η έκφραση γενικά των έργων του όπως παρουσιάστηκαν δημοσιευμένα, εξαγαγίστηκαν μέσα μας το πικρό συναίσθημα της εγκατάλειψης και της αδιαφορίας αυτού του τόπου σ' ό,τι ευγενέστερο και πιο πολύτιμο έχει. Στόν πηγαίο πολιτισμό αυτής της γής, που θα μπορούσε να εκπληρώσει χωρίς τέλος. Σκέφτηκα τον Καλέδρα να προσπαθεί ν' ανιχνεύσει μόνος του τους καλλιτεχνικούς νόμους της δημιουργίας, να συλλάβει τις αναλογίες που ισορροπούν την αρμονία ενός έργου εκτός από το τρομερό πρόβλημα που θα του γεννά η έρευνα των μέσων για την εργασία του αυτή. Δεν πρέπει να θέσω εδώ το τυπικό ερώτημα: «Τι πρέπει να γίνει;» Απλούστατα θα διαπιστώσω για μία ακόμη φορά ότι η πλούσια σε πολιτιστικά κοιτάσματα χώρα μας, εξακολουθεί να είναι υπανάπτυκτη, ενώ ούτε ο λαός της ούτε το κλίμα της είναι άξια της τραγικής αυτής μοίρας.

5

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ του γλύπτη Καλέδρα, δεν είναι μοναδική. Έντελως συμπτωματικά και ύστερα από την επίμονη παράκληση ενός φίλου, μπήκα στο Φουαγιέ του Δημοτικού Θεάτρου Πειραιώς να δω μίαν έκθεση. Ο ζωγράφος είναι ξένος προς κάθε σπουδή, προς κάθε από καθέδρας ενθάρρυνση. Το ταλέντο ξύπνησε μέσα του, πήρε χρώματα κι' άρχισε να ζωγραφίζει. Ζωγραφίζοντας φωτίζει τις κουρασμένες του άρες, τα διολείμματα της βιοπάλης του,

έμπλοκίζοντας τα θέματά του με την περίσσεια της καλλιτεχνικής του ψυχής. Δεν θα επιχειρήσει εδώ μια κριτική ανάλυση των 40 πινάκων που εκθέτει στο Φουαγιέ ο μηχανουργός ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΛΑΖΑΡΟΥ. Θα ειπώ μόνον πως πρόκειται για έναν γεννημένο ζωγράφο που κάνει τον ύπερ πάντων αγώνα να μη πάει χαμένη η ψυχή του, ο πλούτος που φέρνει μέσα του. Το σχέδιό του, η χρωματική του αρμονία, προ παντός η κίνηση των τοπίων του και των λιμανιών του, η γενική ζεστασιά που αποπνέει το έργο του, επιβάλλουν στη συνειδήσή σου μίαν αξιολογική καλλιτεχνική παρουσία που κινδυνεύει να την πάρει ο μεγάλος ποταμός της ανωνυμίας, όπως τόσες και τόσες άλλες ιδιοφυΐες που γεννήθηκαν κάτω απ' αυτόν τον ήλιο, αλλά δεν θρήκαν το χέρι της πατρίδας τους πρόθυμο να τους σώσει.

6

ΑΓΓΕΛΛΕΤΑΙ από τη Γερμανία ότι στις 23 'Απριλίου έγιναν τα εγκαίνια του Μουσείου Διεθνούς 'Αντιστάσεως στο χώρο του παλιού στρατοπέδου συγκεντρώσεως του Σαχσενχάουζεν. 'Αναμνηστικά απ' όλη την Ευρώπη, τεκμήρια ήρωισμών και μαρτυριών, σύ νερα κτηνωδίας και κάθε τι σχετικό με την τρομερή εκείνη περίοδο συγκεντρώθηκαν σ' αυτό το μουσείο, που θα μείνει σαν ένα από τα πιο ενδιαφέροντα μνημεία του κόσμου, αφιερωμένο σε κείνους που έβαλαν τους ώμους τους για να άνοχαιτίσουν το σκοτάδι και το βαρβαρισμό. Πληροφορούμαι ότι από την Ελλάδα έστάλη εκεί μεταξύ άλλων χάρματα από το μαρτυρικό Δίστομο και μία άξιζα από κείνες που χρησιμοποιήθηκαν στα Καλάβρυτα για την ταφή των χιλίων περίπου εκτελεσμένων της μαρτυρικής αυτής κωμωπόμενης. Νομίζω πως ένα τέτοιο μουσείο δεν θάπρεπε να λείπει από καμιά χώρα της Ευρώπης, ένα τέτοιο μουσείο, ένα τέτοιο ιερό: Προσκύνημα των έπερχομένων γενεών στην αὐτοθυσία και τελεία, ένα είδος τελείας, στη βαρβαρότητα που θ' αποτελεί έσσει ανεξίτηλο στίγμα για το ανθρώπινο γένος.

7

ΤΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ του διδίου, θα το αφιερώσουμε σήμερα στο βιβλίο της Κωστούλας Μητροπούλου «Λεωφόρος χωρίς 'Ορίζοντα». Νέα συγγραφέας η Μητροπούλου, πολύ νέα, — κι' από τους στενότερους συνεργάτες του «Κόσμου», δεν έχει μακριά θητεία στα Γράμματα. Μόλις το 1958 έκαμε την εμφάνισή της με τη νουβέλλα της «Η χώρα με τους ήλιους», και μόλις πριν από ένα χρόνο μάς έδωσε το πρώτο αξιόλογο βιβλίο της τις «Δυό εποχές» μία σειρά διηγημάτων που την ξεχώρισαν άμέ-

σως ανάμεσα στους συγχρόνους της. Τα διηγήματα εκείνα άρχιζαν από την έσωτερική περιοχή του έαυτού της και άγκάλαζαν ευρύτερες ανθρώπινες καταστάσεις — ψυχολογικά και κοινωνικά θέματα — έξω από τον έαυτό της. Το εύρο αυτό πεδίο εύστοχης δραστηριοποίησε του ταλέντου της μαρτυρούσε ούσιαστικές συγγραφικές δυνατότητες. «'Ο δάσκαλος» «'Η Ραχήλ» «'Η Αύλη» (το τελευταίο ανθολογήθηκε από την αύστηρά εκλεκτική 'Ανθολογία Διηγήματος του 'Αποστολίδη) δείχνουν ένα ευρύτερα ανθρώπινο συγκινησιακό σύστημα μέσα της, που υπόκειται όχι μόνο μιά δέβαιη, αλλά και ενδιαφέρουσα — ευρύτερα — άνοδική εξέλιξη. 'Η «Λεωφόρος χωρίς 'Ορίζοντα» είναι ένα μυθιστόρημα 200 περίπου σελίδων, ψυχολογία μιάς ιδιότυπης κοπέλλας που παλεύει να θάλει σε τάξη τα έσωτερικά της προβλήματα, να λυτρώθει από τις αντίνομίες της και να καθορίσει μιά δική της σχέση με τη ζωή, μένοντας έστω μόνη, αλλά ελεύθερη και άσυμβίβαστη, σ' ένα δρόμο — μιά λεωφόρο — παράλληλη προς τη ζωή, έστω κι' αν η λεωφόρος αυτή είναι χωρίς όριζοντα, χωρίς έλπίδα άτομικής τουλάχιστο ζωής. 'Η άποψη της ήρωίδας ξεκινάει από τον πόνο που της προκάλεσαν οι ίδιες οι σχέσεις της, σχέσεις δεσμευτικές χωρίς ούσιαστικό αντίκρυσμα. Κι' είναι ακριβώς αυτή η άρχη που την υποχρεώνει να θυεί από τη δοκιμασία αυτή της ζωής και να βαδίσει μόνη σ' ένα δρόμο παραπλευρο, μιά και η προσαρμογή της σ' αυτές, γίνεται δύσκολη από την ίδια της την κατασκευή.

Ο τύπος της ιδιότυπης όπως τη χαρακτηρίσα και στην άρχη αυτής ήρωίδας, ξεκινάει από την άποψη του Σάρτρ, σύμφωνα με την όποια υπάρχει «ένα είδος μοναδικότητας και μοναξιάς στη ζωή του κάθε ανθρώπου». 'Ετσι ο κάθε άνθρωπος, παλεύει, εκδηλώνεται και θεωρεί τη ζωή με το δικό του τρόπο, έναν τρόπο που ξεκινάει από το άτομικό του μυστικό, το κέντρο αυτό που καθορίζει τα συναισθήματά του, χωρίς ποτέ να άποκαλύπτεται ολόκληρο. 'Ακριβώς αυτό άποτελεί κι' ένα είδος δυσχέρειας για τον άναγνώστη της Μητροπούλου. Πρέπει να μαντεύει την ήρωίδα ως το τέλος από τις αντιδράσεις της και να προσπαθεί να άποκρυπτογραφήσει τις άποσιωπήσεις της. Πρόκειται για ένα βιβλίο άμέμπτου ύφους, καλά άρχιτεκτονμένο που όλα τα άλλα πρόσωπα είναι βοηθητικά πής αναλυτικής ψυχολογικής της κεντρικής ήρωίδας. Φυσικά, σε μιά λεωφόρο χωρίς όριζοντα, ατάνταει προβληματική η λύτρωση της ήρωίδας της. 'Η άξια της ζωής δρίσκεται ίσως σε άσήμαντα πράγματα που βρίσκονται χάμω στα πόδια μας. 'Ετσι υπάρχουν και μονοπατάκια με μεγάλους όρίζοντες. 'Ισως να μάς επιφυλάσσει η Μητροπούλου αυτό το είδος της άποκάλυψης. 'Η ζωή είναι ένα θαύμα που πρέπει να το δούμε και μεις και με τα μέσα που ξεχωριστά μάς έδωσε η φύση — να το προβάλλουμε και στους άλλους.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ

‘Η Είρήνη δὰ μᾶς ἔρδει ἀπ’ τὸ Διάστημα

ΤΟ "ΑΠΟΛΥΤΟ ΣΠΛΟ"
ΘΑ ΟΔΗΓΗΣΕΙ ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΑ
ΣΤΟΝ ΑΦΟΠΛΙΣΜΟ

‘Η 12 ‘Απριλίου 1961 είναι ο μεγαλύτερος ίσως σταθμός στην Ιστορία της ανθρωπότητας. Την ημέρα εκείνη, δεν πραγματοποιήθηκε μόνο το προαιώνιο όνειρο του ανθρώπου να ξεφύγει από τη γήινη φυλακή του. Έγινε και κάτι άλλο, που έχει μεγαλύτερη πρακτική σημασία: άποδείχθηκε οριστικά η ματαιότητα του πολέμου και έπιβεβαιώθηκε άνέκκλητα η έπιτακτική άνάγκη του αφοπλισμού. Γιατί η άποκάλυψη ότι ύπάρχει το «άπόλυτο όπλο» έδωσε την χαριστική βολή στους έξοπλισμούς. ‘Ο Γιούρι Γκαγκάριν έκανε, και δεύτερο έπίτευγμα: έφερε από το διάστημα την ειρήνη στη Γή Πώς, όμως, και γιατί πραγματοποιήθηκε αυτό το έπίτευγμα;

‘Ανάλυση του ΕΙΔΙΚΟΥ

Η ΕΙΡΗΝΗ θάρθει στη Γή από το διάστημα; Αυτό είναι το άπροσδόκητο έρώτημα που άπασχολεί τους διεθνείς κύκλους έπειτα από την έπιτυχή πτήση του πρώτου άστρονάυτη. Και το έρώτημα δεν είναι βέβαιον και η άπάντησή σ' αυτό φαίνεται να είναι καταφατική.

‘Ας έξηγηθούμε.

Πραγματική ειρήνη, σταθερή κι' άσφαλής ειρήνη δεν είναι δυνατή χωρίς γενικό και πλήρη αφοπλισμό. ‘Όσο υπάρχουν όπλα, ο κίνδυνος του πολέμου ύπάρχει — ενός πολέμου είτε προμελετημένου, είτε από παρεξήγηση ή από τυχαίο συμβάν ή από έλλειψη ψυχραιμίας. Γιατί μπορεί να γίνει κι' αυτό: να ριχτεί η πρώτη βόμβα από άδικαιολόγητο πανικό, από σύγχυση, από μοιραίο λάθος. Και κανένας τότε δεν θα μπορέσει να σταματήσει την πορεία στην καταστροφή.

‘Ετσι ο αφοπλισμός έχει γίνει η άπαράλιτη προϋπόθεση της ειρήνης. ‘Ως τώρα, όμως, όλοι μιλούν για τον αφοπλισμό και κανένας δεν έχει κάνει το πρώτο βήμα για την πραγματοποίησή του. Τουναντίον, όλα τα κράτη έντεινουν τους έξοπλισμούς τους, έπινουν καινούργια και πιο ισχυρά όπλα όμαδι των καταστροφής και δοπανούν τεράστια ιλιγγιώδη ποσά για την άμυνά

τους. ‘Όλες οι συζητήσεις ως σήμερα για τον αφοπλισμό δεν κατέληξαν ούτε στο παραμικρό πρακτικό αποτέλεσμα. ‘Ο κόσμος είναι πάνοπλος και διαθέτει τα μέσα για να καταστραφεί ολόκληρος χίλιες φορές.

Τι σχέση έχει με όλα αυτά το διάστημα — η πτήση του πρώτου άστρονάυτη;

‘Η σχέση ύπάρχει και είναι στενή. τατη, όπως θα ιδούμε πιο κάτω.

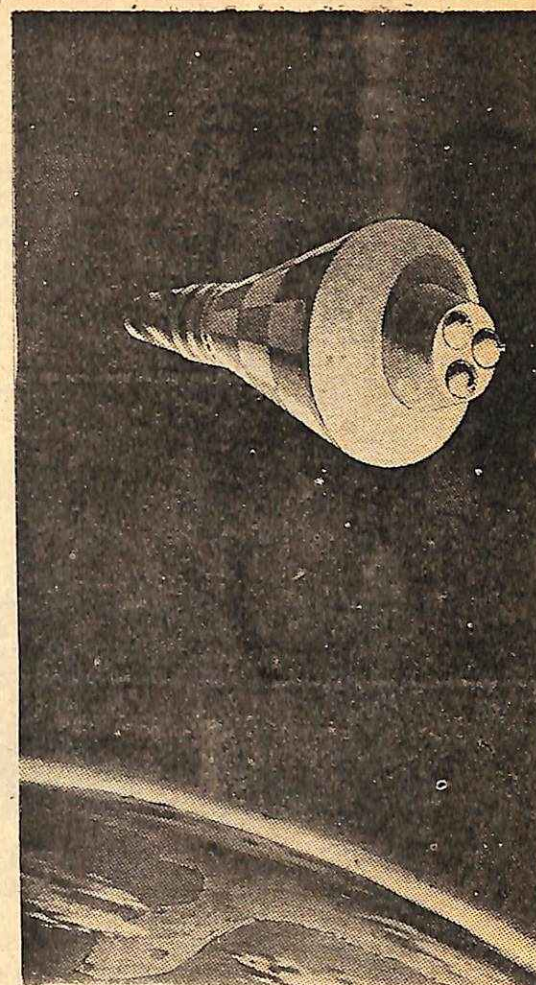
‘Η «Ισορροπία του τρόμου»

ΟΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ έχουν φτάσει σήμερα σ' αυτό που η διεθνής διπλωματία έχει ονομάσει «Ισορροπία του τρόμου». ‘Η πυρηνική δύναμη του ενός συνασπισμού τρομακτεί τον άλλον. Κανένας δεν είναι βέβαιος ότι έχει την υπεροχή. Και οι ‘Αμερικανοί και οι Ρώσοι έχουν πολύ περισσότερες βόμβες απ' όσες χρειάζονται για ν' άλλαξε ο κόσμος. ‘Εχει υπολογισθεί άπό τους ειδικούς ότι αν γίνει πυρηνικός πόλεμος, η ανθρωπότητα θα καταστραφεί πριν οι αντίπαλοι προλάβουν να χρησιμοποιήσουν ένα μικρό μόνο μέρος από τα πυρηνικά άποθέματά τους. ‘Η τρομακτική ισχύς και των δύο άποτελεί την «Ισορροπία του τρόμου».

‘Ενώ ο θαλαμίσκος, που μεταφέρει τον κοσμονάυτη, διασχίζει το διάστημα

Για να ξεφύγουν από την Ισορροπία αυτή — για ν' άποκτήσουν, δηλαδή, την ύπεροπλία — οι ‘Αμερικανοί και οι Ρώσοι προσπαθούν τα τελευταία χρόνια να θρουν και να κατασκευάσουν το «άπόλυτο όπλο», εκείνο δηλαδή που θα κρίνει την τύχη του πολέμου άμέσως, χωρίς να φοβάται αντίποινα. Οι δύο αντίπαλοι πιστεύουν ότι το θρήκαν στα διηπειρωτικά βλήματα — δηλαδή στους πυραύλους που μπορούν να έξαποστείλουν μιά θερμωπυρηνική βόμβα σ' άπόσταση 10.000 χιλιομέτρων μέσα σε μισήν ώρα. ‘Αν έξαπολυθούν αίφνιδισατικά μερικές δεκάδες τέτοια βλήματα, ο αντίπαλος θα διαγραφεί άπό το χάρτη της Γής μέσα σε μισήν ώρα και δεν θα προλάβει ούτε καν ν' άμυνθεί.

Γρήγορα, όμως, άποδείχθηκε ότι τα διηπειρωτικά βλήματα δεν είναι το «άπόλυτο όπλο». Γιατί είναι δυνατόν να προσβληθούν οι βάσεις τους από βλήματα που θα έχουν μείνει από τον πρώτον αίφνιδισμό — όπως λ.χ. από πυραύλους «πολάρις». ‘Η διαπίστωση αυτή είχε για συνέπεια να άχρηστευθούν οι άκίνητες βάσεις διηπειρωτικών βλημάτων και ν' άντικατασταθούν από κινητές, που να μην είναι προκαθωρισμένοι στόχοι του πρώτου αίφνιδισμού. ‘Η στρατηγική του πυρηνικού πολέμου άλλαξε κάθε τόσο. Γιατί σε λίγο διαπιστώθηκε ότι ούτε οι κινητές βάσεις είναι άτρωτες, ότι μπορούν να έπισημανθούν και να καταστραφούν με

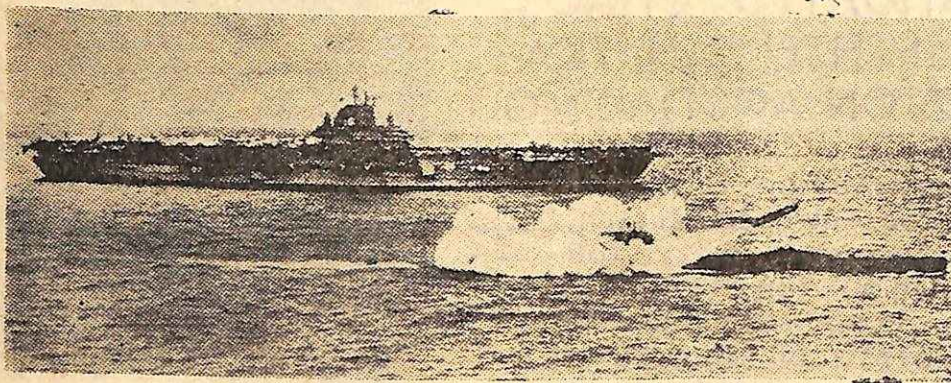

ΚΑΙ Η ΑΛΛΗ ΠΛΕΥΡΑ ΚΑΤΑΚΤΗΣΕΩΣ

τόν αϊφνιδισμό. Κι' αυτά ακόμα τα άτομοκίνητα υποβρύχια που είναι εξοπλισμένα με πυραύλους «πολάρις» είναι σήμερα δυνατό, με τα τελευταία ηλεκτρονικά μέσα, ν' ανακαλυφθούν από απόσταση χιλιάδων μιλίων και να επισημανθούν με ακρίβεια.

Έτσι οι διηπειρωτικοί πύραυλοι έπαισαν να είναι το «άπόλυτο όπλο» — το όπλο, δηλαδή, που θα δώσει με βεβαιότητα τη νίκη γιατί δεν θ' αφήσει

τους με τη Γη. Μπορεί, δηλαδή, ο αντίπαλος, με ραδιοπαραβολές, να εμποδίσει τη μεταβίβαση ραδιοεντολών από τη Γη στον τεχνητό δορυφόρο ή να μεταδώσει αυτός αντίθετες εντολές. Έτσι δεν είναι απόλυτα βέβαιοι ότι οι τεχνητοί δορυφόροι θα εξαπολύσουν τις θερμοπυρηνικές βόμβες τους σύμφωνα με τις διαταγές που θα λάβουν αν ο αντίπαλος κατορθώσει να παρενοχλήσει τις ραδιοεντολές.

Εκτόξευση πυραύλου από μισοδυβισμό ένο υποβρύχιο. Με τα νεώτατα μέσα, τα υποβρύχια είναι πλέον δυνατόν να επισημαίνονται.

τόν καιρό στον αντίπαλο ν' άμυνθεί και ν' απαντήσει με αντίποινα στην επίθεση.

Το «άπόλυτον όπλον»

Η ΣΥΝΕΠΕΙΑ είναι να παραμένει ή «ίσορροπία του τρόμου» — αυτή που αναγκάζει τους αντιπάλους ν' αναζητούν με αγωνία το «άπόλυτο όπλο» — το όπλο, δηλαδή που θα εξουδετερώσει όλα τα άλλα, θα δώσει τη νίκη, αλλά και θα είναι τόσο καταστρεπτικό, ώστε η χρησιμοποίησή του να σημαίνει ουσιαστικά το τέλος του κόσμου.

Οι τεχνητοί δορυφόροι είναι — πρὸς το παρόν τουλάχιστον — το «άπόλυτο όπλο». Με μια προϋπόθεση: ότι θα είναι αρκετά βαρείς — δηλαδή αρκετά μεγάλοι — ώστε να μεταφέρουν πυρηνικές βόμβες. Την προϋπόθεση αυτή την εκπληρώνουν οι «σπούντικ» — όχι όμως και οι αμερικανικοί τεχνητοί δορυφόροι. Είναι, δηλαδή, δυνατόν να εξαπολυθούν στην τροχιά της Γης αρκετοί σπούντικ έφωδιασμένοι με θερμοπυρηνικές βόμβες και να τις ρίξουν σε προκαθορισμένους στόχους με έντολη από τη Γη. Υπάρχει, όμως, ένα «άλλα» που ελαττώνει την παντοδυναμία κι' αυτού ακόμα του άπόλυτου όπλου. Η έπιστήμη έχει προχωρήσει τόσο πολύ, ώστε είναι σήμερα δυνατό να επισημανθεί ή ύπαρξη στην τροχιά της Γης τεχνητών δορυφόρων που θα έχουν εξαπολυθεί μυστικά και μετά την έπισήμανσή τους, να έπιχειρηθεί, με ειδικά ηλεκτρονικά μηχανήματα, ή δημιουργία σύγκυσης στη ραδιοεπικοινωνία

Το μειονέκτημα αυτό εξαφανίζεται στον έπανδρωμένο τεχνητό δορυφόρο — «Αναπολή» του Γιούρι Γκαγκάριν. Γιατί εδώ υπάρχει ο άνθρωπίνος παράγοντας. Τα αυτόματα τηλεκατευθυνόμενα μηχανήματα των τεχνητών δορυφόρων μπορούν να πάθουν σύγκυση, αν ο αντίπαλος παρεμβάλει εμπόδια στη ραδιοεπικοινωνία τους με τη Γη. Άν, όμως, υπάρχει άνθρωπος στον τεχνητό δορυφόρο και έχει από πριν καθορισμένες εντολές, τότε ή θερμοπυρηνική βόμβα του διαστημάτος είναι πραγματικά το άπόλυτο όπλο.

Βόμβες από το Διάστημα

Η ΕΞΗΓΗΣΗ είναι απλή. Ένα κράτος αποφασίζει να έπιτεθεί αϊφνιδιστικά — και στην έπαχή μας ο μόνος δυνατός πόλεμος είναι ο αϊφνιδιστικός, όταν δεν τον περιμένει ο αντίπαλος — έναντίον ενός άλλου κράτους. Άν εξαπολύσει διηπειρωτικούς πυραύλους, διατρέχει κίνδυνο από αντίποινα, γιατί το σύστημα ραντάρ του αντιπάλου θα έπισημάνει τους πυραύλους πριν πέσουν στους στόχους τους και θα δώσει τον άπαιτούμενο καιρό — τέσσερα λεπτά — να τεθεί σε συναγερμό το σύστημα άμυνας και να εξαπολύσει αντίποινα. Η νίκη δεν είναι έξασφαλισμένη στην περίπτωση αυτήν ούτε με τον αϊφνιδισμό.

Το κράτος, όμως, που διαθέτει μεγάλους έπηνδρωμένους τεχνητούς δορυφόρους είναι σε θέση να αϊφνιδίσει χωρίς να φοβάται σχεδόν αντί-

ποινα. Άν έχει αποφασίσει να έπιτεθεί, εξαπολύει μερικές δεκάδες έπανδρωμένους δορυφόρους στην τροχιά της Γης έφωδιασμένους με θερμοπυρηνικά όπλα και με σφαίρες έντολές στα πληρώματα: να ρίξουν ταυτόχρονα, την ίδια ακριβώς στιγμή — με ακρίβεια δευτερολέπτου — τις βόμβες σε προκαθορισμένους στόχους. Καμμία άμυνα δεν είναι δυνατή σε τέτοιαν έπίθεση, ούτε υπάρχει χρόνος ή περιθώριο για αντίποινα: ο αντίπαλος θα αϊφνιδισθεί, θα έκμηδενισθεί, θα εξαφανισθεί.

Αυτός είναι ο λόγος που το κατόρθωμα του Γιούρι Γκαγκάριν έχει προκαλέσει πραγματικό σάλο στην Άμερική. Οι Άμερικανοί δεν κρύβουν το θαυμασμό τους για την έπιστημονική πλευρά του έπιτεύγματος — που άνογνωρίζουν ότι είναι το μεγαλύτερο στην ιστορία της ανθρωπότητας — αλλά συνάμα έκφράζουν αγωνιώδεις άνησυχίες για τη στρατηγική πλευρά του. Ο Γκαγκάριν έχει άνατρέψει την παγκόσμια στρατηγική. Έχει άποκαλύψει ξαφνικά ότι τα άπλοστάσια είναι άχρηστα, ότι καμμία δόση δεν είναι άσφαλής, ότι όποιοι έλέγχει το διάστημα είναι κύριος της Γης. Η «Άνατολή» του είναι κυριαρχικά μια δαμόκλεια σπάθη. Η τροχιά της Γης γίνεται μια άπέραντη κινητή δόση πυρηνικών όπλων. Και οι έξοπλισμοί, όπως τους ξέρουμε, παύουν να έχουν οποιαδήποτε άξία.

Η έννοια του άφοπλισμού

ΑΥΤΗ είναι ή μεγάλη, ή έπαναστατική αλλαγή που φέρνει στην παγκόσμια στρατηγική — και, κατά συνέπεια, στην παγκόσμια πολιτική — το κοσμοϊστορικό έπίτευγμα της 12ης Άπριλίου. Μεταβάλλει ριζικά το πρόβλημα του άφοπλισμού. Άποκαλύπτει ότι είναι έντελώς άχρηστοι όλοι οι έξοπλισμοί όταν υπάρχει το άπόλυτο όπλο. Κανόνια, άρματα μάχης, άεροπλάνα, πολεμικά σκάφη — όλα αυτά, σαν πολεμικά όπλα, άνήκουν τώρα στο παρελθόν. Είναι για τα μουσεία. Δεν έχουν καμμία χρησιμότητα. Για ποιο λόγο να συνεχισθεί ή κατασκευή τους, αφού είναι όλα καταδικασμένα σε άχρηστία; Γιατί να ξεδεύονται δισεκατομμύρια γι' αυτά; Έτσι ή έπανάσταση στους έξοπλισμούς όδηγεί άναγκαστικά σε καινούργια έντελως αντιμετώπιση του προβλήματος του άφοπλισμού. Άφοπλισμός σημαίνει τώρα κατάργηση των πυρηνικών όπλων. Και σημαίνει ότι ή κατάργηση πρέπει να γίνει γρήγορα, γιατί ή ύπαρξή τους είναι μια συνεχής και πραγματική άπειλή: οι βόμβες μπορεί να πέσουν βροχή οποιαδήποτε στιγμή από το διάστημα και να σθήσουν κάθε ίχνος ζωής στον πλανήτη μας.

Γιατί σε λίγο — αυτό είναι βέβαιο — θα έχουν κι' οι Άμερικανοί

ΤΟΥ ΔΙΑΣΤΗΜΑΤΟΣ

τους δικούς τους έπανδρωμένους τεχνητούς δορυφόρους στην τροχιά της Γης. Η ίσορροπία του τρόμου, που έχει διαταραχθεί σήμερα, θα ύπάρξει πάλι. Και τότε καμμία λύση δεν θα είναι δυνατή — καμμία άλλη, εκτός από τον άφοπλισμό. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο κ. Κρούτσσεφ, όταν ύποδέχθηκε στις 14 Άπριλίου, τον Γιούρι Γκαγκάριν στη Μόσχα και μίλησε στην άπέραντη ανθρωποθάλασσα των Μοσχοβιτών, έίπε: «Κάτω έκκληση σ' όλες τις κυβερνήσεις του κόσμου να προχωρήσουν στον άφοπλισμό».

Ός τώρα οι συζητήσεις για τον άφοπλισμό καρκινοβατούν, γιατί κι' οι δύο αντίπαλοι πίστευαν ο καθένας ότι είχε την ύπεροπλία και δεν ήθελε να την θυσιάσει. Η κατάσταση έχει αλλάξει ριζικά από τις 12 Άπριλίου. Δεν μένει πια καιρός για βυζαντινισμούς και κωλυσιεργίες. Ο ούρανός έπάνω μας άπειλει να γίνει ένα τρομακτικό όπλοστάσιο. Η ανθρωπότητα δεν αίσθάνεται πλέον άσφαλής. Κανένας δεν μπορεί να ξέρει αν δεν εξαπολούνται διαστημόπλοια έτοιμα να εξακοντίσουν το θάνατο και κανένας δεν μπορεί να είναι ήσυχος για το μέλλον. Η μόνη άσφάλεια είναι ο άφοπλισμός, που τον άπαιτεί έπιτακτικά ή ανθρωπότητα.

Ο πόλεμος δεν συμφέρει

ΟΙ ΜΕΓΑΛΕΣ άντιπυρηνικές διαδηλώσεις στο Λονδίνο, στη Δ. Γερμανία, στη Νέα Υόρκη που έγιναν το Πάσχα — μόνο στο Λονδίνο οι διαδηλώτες με έπί κεφαλής τον Μπέρτραν Ράσελλ, ήταν 150.000 — είναι μια έντονη έκδήλωση της άγωνίας που κατέχει τους ανθρώπους. Ο θάνατος ένεδρεύει — αυτήν τη φορά στον ούρανό. Σε λίγα χρόνια εκατοντάδες σοβιετικές και άμερικανικές πυρηνικές βόμβες θα περιφέρονται έπάνω από τη Γη, έτοιμες να την μεταβάλλουν σε άπέραντο νεκροταφείο. Και γιατί, αφού κανένας δεν θα βγει νικητής αφού κανένας δεν θα έπιζήσει;

Αυτή είναι ή μεγάλη αλλαγή που φέρνει στην παγκόσμια κατάσταση ή ύπαρξη του «άπόλυτου όπλου»: άχρηστεύει τον πόλεμο. Ός τώρα ύπρχε κάποια πιθανότητα να έπιζήσει ο ένας από τους αντιπάλους — παρά τις τρομακτικές άπώλειές του — σε περίπτωση πυρηνικού πολέμου. Τώρα ή πιθανότητα αυτή έκμηδενίζεται. Ο π ό λ ε σ ε κ α ν ε ν α, αφού το μόνο βέβαιο αποτέλεσμα του ενός θα είναι ή ταυτόχρονη εξαφάνιση των αντιπάλων. Δεν είναι ύπερβολή να έπωθεί ότι ή 12 Άπριλίου 1961 είναι κοσμοϊστορική χρονολογία όχι μόνο γιατί έφερε τον άνθρωπο στο διάστημα, αλλά και γιατί κατήργησε ουσιαστικά τον πόλεμο — γιατί έπεισε όριστικά τον κόσμο ότι δεν μπο-

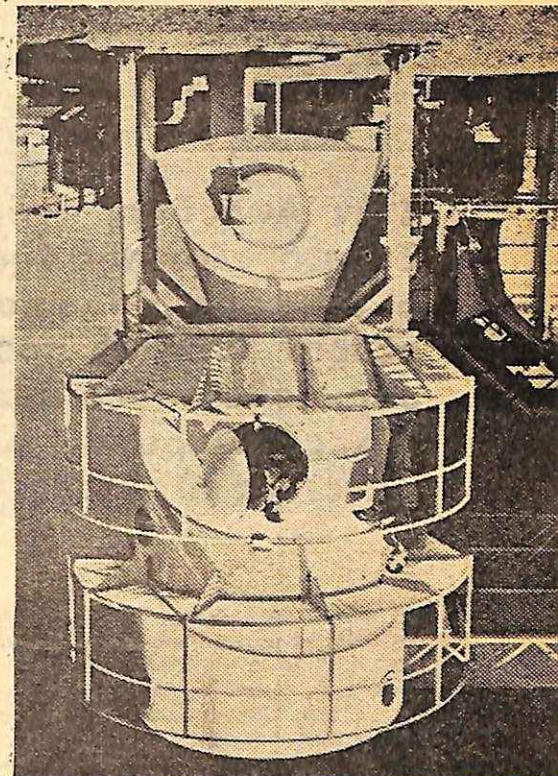
ρεί πλέον να ζήσει αν δεν άφοπλισθεί.

Η 12 Άπριλίου άπεκάλυψε στην έντρομη ανθρωπότητα ότι ο έλεθρος μπορεί νάρθει από το διάστημα. Συνάμα, όμως, ήταν και ή πρώτη νύξη ότι από το διάστημα μπορεί νάρθει ή ειρήνη. Ο κόσμος αντιμετώπιζει, πραγματικά, τώρα το άποφασιστικό δίλημμα: να έκμηδενισθεί ή να ζήσει. Άν συνεχίσει τους έξοπλισμούς και μετά το «άπόλυτο όπλο», ο θάνατός του είναι μαθηματικά βέβαιος. Μονάχα ο άφοπλισμός του έξασφαλίζει τη ζωή. Και οι κυβερνήσεις, που τόσο συχνά άγνοούν τις έπιθυμίες, και τη θέληση των λαών τους, αυτήν τη φορά είναι ύποχρεωμένες ν' αντιμετώπισουν το δίλημμα και να διαλέξουν. Το ξέρουν και γι' αυτό για πρώτη φορά είναι έτοιμες να συζητήσουν σοβαρά για τον άφοπλισμό.

Η διπλή νίκη της έπιστήμης

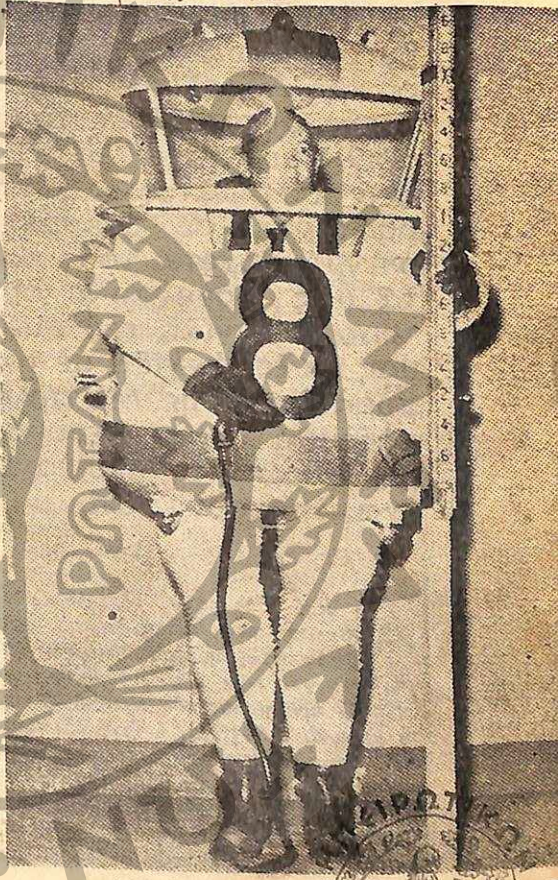
ΑΥΤΗ είναι ή στρατηγική και ή πολιτική πλευρά του κοσμοϊστορικού γεγονότος της 12ης Άπριλίου. Η έπιστήμη σημείωσε την ήμεραν εκείνη διπλή νίκη. τη μια τεχνική και την άλλη πολιτική: διέσπασε το φεαγυό του διαστήματος και άπέδειξε τη ματαιότητα του πολέμου. Η 12 Άπριλίου 1961 είναι ο πύδ σημαντικό σταθμός στην ιστορία της ανθρωπότητας. Ο άστροναύτης που έβιθε για πρώτη φορά το σφαιρικό σήμα της Γης, έγινε ένα σύμβολο: της ένότητας των ήπείρων και των λαών. Ο Γιούρι Γκαγκάριν έβιθε τη Γη γνωρίζοντας ότι σύνολο των κρατών, γνωρίζοντας ότι σύνολο των λαών, να διακρίνει φίλους κι' έθνοους. Μας έβιθε σαν ένα σύνολο — σά μιαν οίκάνεινα. Έπιβεβαιώνοντας τη δυνατότητα ότι μπορεί να εξαπολύσει άνευπόδιστος από το διάστημα τον έλεθρο στη Γη, έδειξε συνάμα ότι από το διάστημα μπορεί να μάς έλθει ή ειρήνη. Το κατόρθωμά του — κι' άς μην το ήξερε, άς μην το είχε φανταστεί αυτό ο νεαρός άστροναύτης — ήταν ή άσκή μιας άλυσιτής αντίδρασης που όδηγεί στον άφοπλισμό — και στην ειρήνη. Μετά την πτήση του, ο πόλεμος δεν είναι πια δυνατός. Και τα πυρηνικά όπλα έχουν παύσει να είναι μέσα για έπικράτηση και κοσμοκρατορία. Δεν έχει πια κανένα σκοπό και κανένα νόημα ή χρησιμοποίησή τους — εκτός μόνον αν ή ανθρωπότητα έχει αποφασίσει ν' αυτοκτονήσει. Σ' όλη τη διοδρομή, όμως, της ιστορίας της, ή ανθρωπότητα έχει δείξει ότι ή δύναμη, το ένστικτο που την κινεί είναι ή έπιβίωση.

ΕΙΔΙΚΟΣ

ΑΝΩ: Το πρότυπο ένοδ διαστημόπλοιο για πλήρωμα από τρεις άστροναύτες. Το διαστημόπλοιο αυτό κατασκευάζεται στο Σάν Ντιέγκο της Καλιφορνίας.

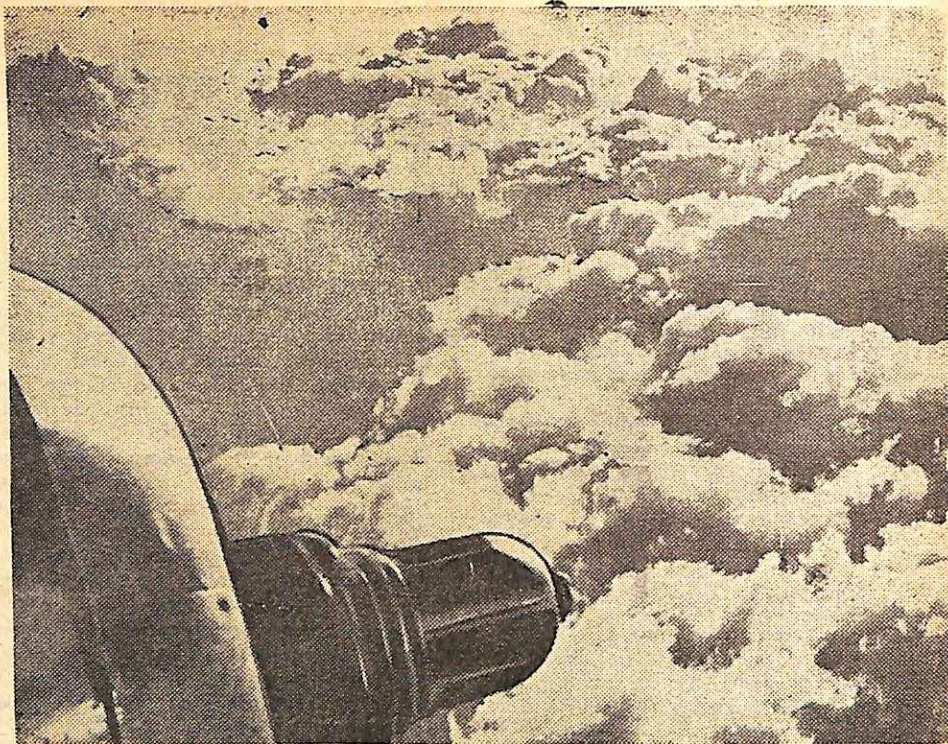
ΚΑΤΩ: Πειραματική στολή για τον πρώτο Άμερικανό άστροναύτη. Θα χρησιμοποιηθεί ειδικά όταν θα γίνει ή πρώτη πτήση στη Σελήνη, ώστε ο άστροναύτης να μπόρέσει να βγει από το θαλαμίσκο του στο έδαφος της Σελήνης.

★

Στην 'Αφροδίτη, τη δί-
δυμη αδελφή της Γης,
οι άνθρωποι θα μπο-
ρέσουν ίσως να προ-
σαρμοσθούν υπό συν-
θήκες εξαιρετικά εύ-
νοϊκές γι' αυτούς.

★

Αυτή περίπου την όψη θα έχουν τα «το πία» της 'Αφροδίτης που θα φωτογρα-
φηθούν από τις μηχανές του Βενούσικ, αν κατορθώσει να πλησιάσει αρκετά
κοντά προς τη «δίδυμη αδελφή της Γης»...

ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΖΗΣΟΥΝ ΣΤΗΝ ΑΦΡΟΔΙΤΗ

Κανείς δεν ξέρει τι κρύ-
βεται κάτω από τα σύννε-
φα της 'Αφροδίτης. 'Οπλα-
νήτης αυτός είναι το υπ' **αριθ. 1** μυστήριο του ήλια-
κού συστήματος. Αυτό το
μυστήριο, σε ώρισμένες
στιγμές, έρχεται τόσο κον-
τά μας, ώστε πολύ σύν-
τομα ή τεχνική του αιώνα
μας θα το άγγιξει με τους
πυράυλους της. Με την έκ-
τόξευση του Βενούσικ,
ή ανθρώπινη περιέργεια
έχει αποκορυφωθεί.

ΑΝ όλα πάνε καλά, το ρωσικό μη-
χάνημα που έκτοξεύθηκε στις
άρχες Φεβρουαρίου θα έχει φτά-
σει στη γειτονιά της 'Αφροδίτης γύρω
στις 17 του προσεχούς Μαΐου. Σ' αυτό
το χρονικό διάστημα, ή ζωή θα συνεχι-
σθεί όπως πρώτα στο δικό μας πλανή-
τη. Μόνο μερικοί επιστήμονες και τε-
χνικοί θα εξακολουθήσουν να έχουν
στραμμένη την προσοχή τους προς αυτά
τα πεντακάσια κιλά των σιδηρικών που

ταξιδεύουν στο Διάστημα δευτερόλε-
πτο με το δευτερόλεπτο.

Και όμως, αυτό το μηχανήμα, μι-
κρότερο από ένα αυτοκινητάκι τεσσά-
ρων ίππων, υπόσχεται ίσως ν' αναστατώ-
σει την ανθρώπινη ιστορία. Για τα έγγό-
νια μας, δεν αποκλείεται ο πλανήτης
'Αφροδίτη να παίξει ένα ρόλο που
μπορεί να συγκριθεί, ως προς τ' απο-
τελέσματά του, με την ανακάλυψη της
'Αμερικής εδώ και πέντε αιώνες.

Δίδυμες αδελφές

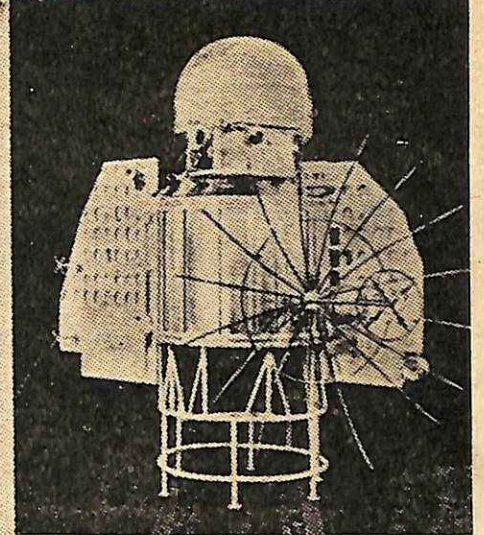
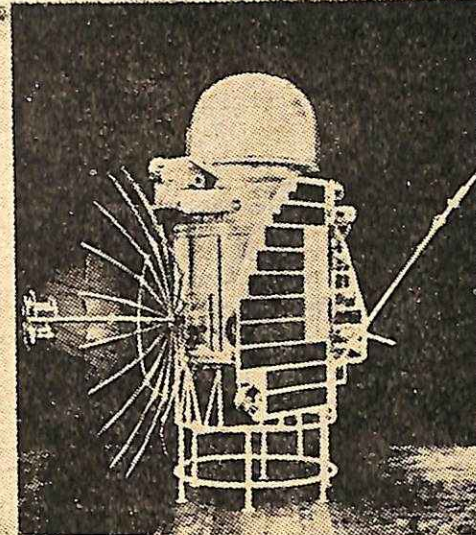
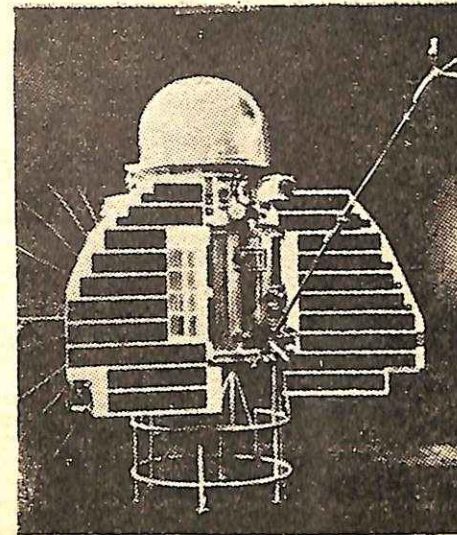
ΚΑΝΕΝΑ από τα ούράνια σώμα-
τα δεν είναι τόσο απογοητευτικό
στην αστρονομική παρατήρηση ό-
σο ή 'Αφροδίτη. 'Όταν ο έρασιτέχνης
αστρονόμος κατευθύνει για πρώτη φο-
ρά προς τα εκεί το μικρό του τηλεσκό-
πιο, αναρωτιέται μήπως έκανε λάθος,
μήπως ή φωτεινή αυτή φέτα που κρέ-
μεται στο μαύρο στερέωμα είναι ή Σε-
λήνη κι' όχι ή 'Αφροδίτη. Γιατί στην
πρώτη ματιά, το μηννοειδές αυτό σχή-
μα και ή λαμπερή επιφάνεια θυμίζουν
τη γνώριμη ήμισέληνο. 'Αλλά καμμία
λεπτομέρεια δεν διακρίνεται σ' αυτή
την επιφάνεια, κανένα από κείνα τα
βουνά και τις «ήπείρους» που κάνουν
τόσο συναρπαστική την παρατήρηση
του φεγγαριού. 'Αν το τηλεσκόπιο εί-
ναι αρκετά ισχυρό, θα διαπιστώσουμε
πώς ή λάμψη του πλανήτη δεν είναι
ομοιόμορφη, πώς υπάρχουν σημεία πε-

ρισσότερο ή λιγώτερο αστραφτερά,
χωρίς όμως να διακρίνονται σαφή πε-
ριγράμματα.

Οι πρώτοι αστρονόμοι που παρατή-
ρησαν την 'Αφροδίτη εδώ και τρεις αι-
ώνες, ήλπισαν ότι μπορούσαν να ξεχω-
ρίσουν ώρισμένες λεπτομέρειες της ε-
πιφανείας της. 'Αλλά αυτό που έβλε-
παν δεν ήταν παρά το παχύ στρώμα
των νεφών που την περιβάλλουν. Σή-
μερα, τρεις αιώνες αργότερα, παρά την
τεράστια πρόοδο της οπτικής παρά τα
γιγαντιαία κάτοπτρα του Παλομάρ
και του όρους Ουίλσον και του Σαιν
Μισέλ, κανένα ανθρώπινο βλέμμα, καμ-
μιά φωτογραφική μηχανή δεν μπόρεσε
να στήσει τους άδιαφανείς αυτούς πε-
πλους. Το μάτι μας που φτάνει ση-
μερα σε βάθος εκατομμυρίων χιλιο-
μέτρων χάρη στα τηλεσκόπια, σταμα-
τάει σε απόσταση λίγων χιλιομέτρων
από το έδαφος της 'Αφροδίτης. Και το
αίνιγμα παραμένει άκέραιο.

Ότσοο, κάθε τι που ξέρουμε για την
'Αφροδίτη δεν μπορεί παρά να διεγεί-
ρει την περιέργειά μας. Με τις διαστά-
σεις της, με τη μάζα της, με την ατ-
μόσφαιρα, με τη θέση της στον ούρα-
νό, φαίνεται σά δίδυμη αδελφή της
Γης. 'Η διάμετρος της Γης είναι 12.
740 χιλιομέτρα, της 'Αφροδίτης 12.
400. 'Η διαφορά είναι ασήμαντη. 'Ε-
να αντικείμενο που ζυγίζει 100 κιλά
στη Γη, ζυγίζει 87 κιλά στην 'Αφρο-
δίτη. 'Η βαρύτητα, συνεπώς, δεν έχει
μεγάλη διαφορά στους δύο πλανήτες
και οι αστροναύτες που θα πατήσουν
εκεί για πρώτη φορά δε θα νοιώσουν
αυτή την ένοχλητική ελαφρότητα που
τους έπιφυλάσσει ή Σελήνη και ο 'Α-
ρης.

Όσο για τη θέση των δύο πλανη-
τών στον ουρανό, ή διαφορά είναι επί-
σης μικρή. 'Η απόσταση της 'Αφρο-
δίτης από τον 'Ηλιο είναι ίση με τα
τρία τέταρτα της απόστασεως της Γης
από τον 'Ηλιο. 'Η 'Αφροδίτη συνεπώς
δέχεται μεγαλύτερη ποσότητα θερμό-

Το σοβιετικό διαστημόπλοιο που κατευθύνεται στην 'Αφροδίτη σε τρεις φωτογραφίες του, από εμπρός, πλάγια
και πίσω.

ητος, άλλ' όπως θα ίδουμε πιο κάτω,
άντανακλά στο διάστημα μεγαλύτερη
ποσότητα ήλιακών ακτίνων, πράγμα
που μελώνει τη διαφορά.

Για όλους αυτούς τους λόγους, ή
'Αφροδίτη φαίνεται επί χρόνια σά μία
καινούργια Γη της 'Επαγγελίας που οι
άνθρωποι άργα ή γρήγορα θα την κα-
τακτήσουν. Στις άρχες του αιώνα μας
οι αστρονόμοι τη συνέκριναν με τη Γη
της προϊστορίας. Τα νεφελώδη στρώ-
ματα που σκεπάζουν την 'Αφροδίτη
θυμίζουν το συνεφιασμένο ούρανό της
Γης την εποχή των παγετώνων. Για-
τί μόλις πριν από δεκαπέντε χιλιάδες
χρόνια, το μεγαλύτερο τμήμα του Βο-
ρείου ήμισφαιρίου (ή μισή Εύρώπη, ή
'Ασία και ή 'Αμερική) ήταν σκεπασμέ-
νο από του πάγους ενώ το κλίμα της
Σαχάρας ήταν εξαιρετικά βροχερό.
Συνεπώς ο ούρανος την εποχή εκείνη
πρέπει να ήταν πάντα συνεφιασμένος,
 όπως είναι σήμερα στην 'Αφροδίτη.
'Ετσι, οι αστρονόμοι πίστευαν πως ή
υποθαλάσσια διαφορά μεταξύ της Γης
και της 'Αφροδίτης ήταν μία διαφορά
στη γεωφυσική εξέλιξη των δύο πλανη-
τών. 'Αν και πρέπει να υποθέσουμε
πως οι δύο πλανήτες γεννήθηκαν ταυ-
τόχρονα κι' έχουν την ίδια ηλικία, ή 'Α-
φροδίτη φαίνεται κάπως πιο καθυστε-
ρημένη.

'Αλλά λίγο αργότερα, το φασματο-
σκόπιο ήρθε ν' αναστατώσει τις αίσιό-
δοξες αυτές εικασίες: Όλες οι πληρυ-
φορίες που μάς έδωσε για την ατμο-
σφαιρα της 'Αφροδίτης υπήρξαν απο-
γοητευτικές.

Πρώτα απ' όλα, διαπιστώθηκε πως
ή ατμόσφαιρά της αποτελείται κυρίως
από ανθρακικό αέριο. Και ξέρουμε πως
το ανθρακικό αέριο είναι ακατάλληλο
για την αναπνοή των ζωντανών πλα-
σμάτων στη Γη, όπου κάθε ζωή έξαρτά-
ται από την παρουσία ελεύθερου οξυγό-
νου.

Υπό τις συνθήκες αυτές, θα μπορού-
σαμε να συμπεράνουμε ότι ακόμη και
τα φυτά είναι άυπαρκτα στην 'Αφρο-
δίτη. Τα φυτά παίρνουν τον άνθρακα
που χρειάζονται από το διοξείδιο του
άνθρακος, απελευθερώνοντας οξυγόνο.
Συνεπώς αν υπήρχαν φυτά στην 'Αφρο-
δίτη θα υπήρχε και οξυγόνο. 'Αλλά

δεν υπάρχει οξυγόνο, άρα δεν υπάρ-
χουν και φυτά.

'Ενα μεγάλο μέρος του οξυγόνου
που αναπνέουμε σήμερα έχει παραχθεί
από το φυτικό μεταβολισμό, από την
αναπνοή των απεράντων δασών και
λειμώνων που σκέπαζαν τη Γη κατα
τη διάρκεια των εκατομμυρίων έτών
της γεωλογικής εξέλιξεως. 'Αλλά, ό-
πως ανακαλύφθηκε αργότερα, το οξυ-
γόνο δεν παράγεται μόνο από την απο-
σύνθεση του ανθρακικού διοξειδίου από
τα φυτά. Παράγεται και από την απο-
σύνθεση του νερού υπό την επίδραση
της υπεριώδους ακτινοβολίας του 'Η-
λιου στη ανώτερη ατμόσφαιρα της
Γης. 'Αλλά στην ατμόσφαιρα της 'Α-
φροδίτης δεν είχε ακόμα ανακαλυφθεί
ούτε οξυγόνο ούτε ίχνος νερού.

'Ετσι, με τις δυο αυτές ουσιώσεις
ελλείψεις (ούτε οξυγόνο, ούτε νερό) ή
'Αφροδίτη φαίνεται έρημη και άβιότο-
νη. Οι γήινες μορφές ζωής, όπως
ξέρουμε, γεννήθηκαν στα νερά του ω-
κεανού. Χωρίς νερό, ζωή δεν αναπτύ-
σσεται. Και όπου δεν υπάρχει ζωή, το
διοξείδιο δεν αποσυντίθεται από τα
φυτά και συνεπώς δεν υπάρχει ελεύθε-
ρο οξυγόνο. 'Η 'Αφροδίτη έπαψε να
φαίνεται σά δίδυμη αδελφή της Γης.
'Ηταν μία φλογερή έρημος που σαφόνε-
ται από τους δηλητηριώδεις ανέμους,
τελείως ακατάλληλη για τη ζωή.

'Αλλά τα σύννεφα, πώς εξηγούνται.
Τα σύννεφα διατηρούνται όλο τους το
μυστήριο. 'Αν δεν ήταν φτιαγμένα ά-
πό σταγονίδια νερού ή από σωματι-
δια πάγου, πώς είχαν αναπτυχθεί; Το
φασματοσκόπιο δεν έδινε απάντηση.

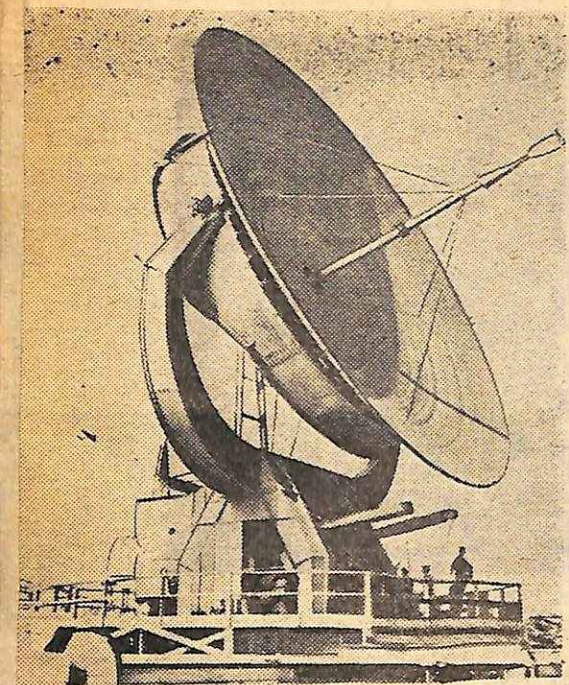
Με τη βοήθεια ενός άλλου όργανου ά-
κριβείας, ο Γάλλος αστρονόμος Μπερ-
νάρ Λυό καθώρισε το σχήμα και το
μέγεθος των σταγονιδίων που αποτε-
λούν τα σύννεφα της 'Αφροδίτης. Τα
σταγονίδια ήταν πολύ μικρά, μικρό-
τερα από τα σταγονίδια που αποτελούν
τα σύννεφα της Γης, πράγμα που φαι-
νόταν να έπιβεβαιώνει το προκαταρκτι-
κό συμπέρασμα: δεν υπάρχει νερό στην
'Αφροδίτη. 'Αλλ' από ποιά ουσία ήταν
φτιαγμένα αυτά τα σταγονίδια; 'Ε-
νας 'Αμερικανός αστρονόμος νόμισε ο-
τι βρήκε την απάντηση: 'Ηταν πετρέ-
λαιο! Τα πετρέλαια της 'Αφροδίτης έ-

γιναν πολύ της μόδας στα μυθιστορή-
ματα επιστημονικής φαντασίας. 'Η 'Α-
φροδίτη ζωγραφίστηκε σά νέο Τέξας
με άκεανους πετρελαίου, λίμνες από βεν-
ζίνα και βροχές από νέφτι.

Εύτυχως οι 'Αμερικανοί πετρελαιο-
παραγωγοί φαίνεται ότι δε διαβάζουν
τις επιστημονικές ειδήσεις (κι' αν τις
διαβάζουν είναι πολύ αμαθείς για να
τις καταλάβουν) κι' έτσι δε δημιουργή-
θηκε πανικός στο χρηματιστήριο. Πε-
τρέλαια δεν αποκλείεται να υπάρχουν
στην 'Αφροδίτη, άλλ' οι ανακαλύψεις
που έπακολούθησαν έπεσκήρυσαν αυτή
ή θεωρία: 'Ανακαλύφθηκε νερό στην
'Αφροδίτη! 'Ενα γιγαντιαίο αμερικα-
νικό άεροσκάφος μετέφερε στη στρατό-
σφαιρα τα κατώλυλα όργανα ακρι-
βείας που επέτρεψαν αυτή την ανα-
κάλυψη. Και δεν είναι δύσκολο να κα-
ταλάβουμε ότι για το μέλλον της αν-
θρωπότητας στο Διάστημα ή ανακά-
λυψη μιάς σταγόνας νερού έχει πολύ
μεγαλύτερη αξία από έναν άκεανό πε-
τρελαίου.

Με το νερό, το ανθρακικό αέριο και
το αζώτο, υπάρχουν όλες οι προϋποθέ-
σεις που εξασφαλίζουν την εμφάνιση
της ζωής σ' έναν πλανήτη — υπό τον
όρον όμως ότι ή θερμοκρασία του ε-
πιτρέπει την ύπαρξη νερού σε υγρή
κατάσταση. Γιατί αν ή θερμοκρασία
είναι τόσο χαμηλή ώστε το νερό να εί-
ναι διαρκώς παγωμένο σε στερεά κα-
τάσταση, ή τόσο υψηλή ώστε το νε-
ρό να εμφανίζεται πάντα υπό μορφήν
υδρατμών, είναι φανερό πως ή ζωή δεν
μπορεί ν' αναπτυχθεί, τουλάχιστον ό-
πως την ξέρουμε στη Γη.

Σχετικά με το νερό της 'Αφροδίτης,
πρέπει επίσης να σημειώσουμε πως ή
ανακάλυψη του αμερικανικού αεροστά-
του θέτει ένα καινούργιο πρόβλημα:
Είμαστε δέβαιοι (γιατί αυτό μπορεί
ν' αποδειχθεί πειραματικά) πως οι ύ-
περιώδεις ακτινοβολίες του 'Ηλιου ά-
ποσυνθέτουν τα μόρια του νερού και
απελευθερώνουν το οξυγόνο. 'Αλλά τό-
τε τι γίνεται τ' οξυγόνο που παράγε-
ται κατ' αυτό τον τρόπο από το νε-
ρό της 'Αφροδίτης; Γιατί δε μένει στην
ατμόσφαιρα; Μέχρι σήμερα οι αστρο-
νόμοι δε βρήκαν καμμία εξήγηση αυτής
της παράξενης εξαφανίσεως, εκτός από

Ραδιοηλεκτροσκοπιο διαμέτρου 15 μέτρων, που λειτουργεί στο εργαστήριο έρευνών του αμερικανικού ναυτικού. Άνιχνεύει τα ηλεκτρομαγνητικά κύματα που εκπέμπονται από την 'Αφροδίτη.

μιά θεωρία του "Αγγλου Φίρσοφ, για την οποία θα μιλήσουμε πιά κάτω.

Φούρνος ή ψυγείο;

ΕΠΕΙΤΑ απ' όσα είπαμε, είναι φανερό ότι το κύριο πρόβλημα που θέτει η 'Αφροδίτη στη σύγχρονη επιστήμη είναι η θερμοκρασία που επικρατεί στην επιφάνειά της. "Αν η θερμοκρασία αυτή βρίσκεται κάπου ανάμεσα στο σημείο πήξεως και στο σημείο θρασμού του νερού, μπορούμε να είμαστε σχεδόν βέβαιοι ότι κάποια μορφή ζωής υπάρχει ή μπορεί να υπάρξει στην 'Αφροδίτη.

Οι έρευνες του 'Αμερικανού Σίντον με το τηλεσκόπιο του Παλμάρ απέδειξαν ότι ώρισμένες μορφές ζωής δεν αποκλείεται να υπάρχουν στον 'Αρη, όπου οι φυσικές συνθήκες που επικρατούν στην επιφάνειά του φαίνονται πολύ πιο δυσμενείς παρά στην 'Αφροδίτη — αν δεχθούμε πως η μέση θερμοκρασία της είναι περίπου τριάντα βαθμών. 'Εφ' όσον το παράδειγμα του 'Αρεως δείχνει πως η ζωή εμφανίζεται εκεί που υπάρχουν οι στοιχειώδεις φυσικές προϋποθέσεις, η 'Αφροδίτη θα μπορούσε να είναι ο τρίτος κατοικημένος πλανήτης του ήλιακού συστήματος.

Όλο το πρόβλημα λοιπόν συνοψίζεται σ' αυτή την ερώτηση: Ποιά είναι η μέση θερμοκρασία της 'Αφροδίτης; Με τα όργανα ακριβείας που διαθέτουν σήμερα οι αστρονόμοι, ακόμα κι' ένας μαθητής γυμνασίου θα μπορούσε ν' απαντήσει σ' αυτή την ερώτηση — αρκεί να βλέπει την επιφάνεια του πλανήτη. Υπάρχει ένας νόμος της φυσικής που ανακαλύφθηκε από τον Πλάνκ, που επιτρέπει τον καθορισμό της θερμοκρασίας ενός σώματος με την ανάλυση του φωτεινού φάσματος που εκπέμπει αυτό το σώμα. 'Αλλά

και πριν από τον Πλάνκ, οι σιδηρουργοί, γαλαντήδες, υαλουργοί κ.λ.π. ήξεραν να υπολογίζουν κατά τρόπο εμπειρικό τη θερμοκρασία του υλικού τους από το χρώμα του. Το σίδηρο π.χ. υφαιμένο στη φωτιά γίνεται κόκκινο, όταν αρχίσει να λιώνει γίνεται άσπρι-δερό.

Ο νόμος του Πλάνκ γενικεύει αυτές τις εμπειρικές παρατηρήσεις κι' επιτρέπει τον καθορισμό της θερμοκρασίας κάθε υλικού. Κατά τον ίδιο τρόπο θα μπορούσαμε να καθορίσουμε τη θερμοκρασία της 'Αφροδίτης ανάλογα με το φωτεινό φάσμα που εκπέμπεται από την επιφάνειά της. 'Αλλά' εδώ ακριβώς είναι η δυσκολία: 'Υπάρχουν αυτά τα ενοχλητικά νεφελώδη στρώματα που κρύβουν εντελώς την επιφάνεια του πλανήτη.

Οι επιστήμονες βρήκαν έναν τρόπο για να παρακάμψουν αυτή τη δυσκολία. Είναι αλήθεια ότι δε «βλέπουμε» το έδαφος της 'Αφροδίτης. 'Αλλά τι σημαίνει «βλέπω»; Σημαίνει απλώς ότι το μάτι μου ερεθίζεται από το «εραστό» τμήμα του φωτεινού φάσματος, δηλαδή από τα μήκη κύματος που περιλαμβάνονται ανάμεσα στο ιώδες και το ερυθρό. Τα νεφελώδη στρώματα που παρεμβάλλονται συγκαλύπτουν αυτές τις ακτινοβολίες από το έδαφος της 'Αφροδίτης.

Υπάρχουν όμως και ώρισμένες ακτινοβολίες που μπορούν να διαπερουν αυτά τα νεφελώδη στρώματα. Είναι οι «άορατες» ακτινοβολίες σε μεγάλο μήκος κύματος που ανήκουν στην αρμόδιότητα της ραδιοαστρονομίας.

Οι ραδιοαστρονόμοι μελέτησαν με πολλή προσοχή αυτές τις ακτινοβολίες. Τα συμπεράσματά τους ήταν απογοητευτικά: 'Η 'Αφροδίτη έχει πυρετό. 'Η θερμοκρασία της είναι περίπου 290 βαθμών.

Για τη ζωή, όπως τη γνωρίζουμε, 290 βαθμοί εκατοντάδου είναι μια υψηλή, υπερβολικά υψηλή θερμοκρασία. Σ' ένα τέτοιο φυσικό περιβάλλον, καθε ζωντανό πλάσμα της Γης θα ξεροψήνεται σε λίγα δευτερόλεπτα. Πρέπει λοιπόν να συμπεραίνουμε πως η 'Αφροδίτη είναι όχι μόνο νεκρή, αλλά και απρόσιτη για κάθε ζωντανό πλάσμα; 'Οχι κατ' ανάγκην. Τα πειράματα απέδειξαν ότι «κάτι» στην 'Αφροδίτη έχει θερμοκρασία 290 βαθμών. 'Αλλά αυτό το «κάτι» δεν είναι κατ' ανάγκην το έδαφος της 'Αφροδίτης.

Κάτω από τα σύννεφα

ΑΥΤΟ το «κάτι» θα μπορούσε να είναι τα ιονισμένα στρώματα που αποτελούν το ανώτερο τμήμα της ατμόσφαιρας της 'Αφροδίτης και συνεπώς δεν έχουν καμιά σχέση με το έδαφος της.

Ο Γάλλος αστρονόμος Πιέρ Ικερέν διατυπώνει την εξής υπόθεση: 'Η 'Αφροδίτη, όπως και η Γη, έχει ένα μαγνητικό πεδίο, και μάλιστα ισχυρότατο (αυτό αποδείχθηκε από τις έργα σίες του 'Ολλανδού αστρονόμου Χαντγοςτ). Συνεπώς η 'Αφροδίτη έλκει τα ηλεκτρισμένα σωματίδια που εκπέμπονται από τον 'Ηλιο, καθώς και κείνα που δημιουργούνται στην ανώτε-

ρη ατμόσφαιρά της από τις υπερύβειρες ακτινοβολίες. Δεν είναι λοιπόν παράδοξο ότι σ' αυτά τα ανώτερα στρώματα διαπιστώνονται υψηλές θερμοκρασίες. Είναι οι θερμοκρασίες της ιονοσφαιρας της 'Αφροδίτης που κατά πάσαν πιθανότητα δεν έχει καμιά επίδραση στην πραγματική θερμοκρασία του εδάφους. Το πρόβλημα λοιπόν παραμένει άκραιο: δεν ξέρουμε ποιά είναι η θερμοκρασία του εδάφους της 'Αφροδίτης.

Και αυτό ακριβώς είναι που κάνει τόσο ενδιαφέρον το ταξίδι του Βενούσικ. 'Ασφαλώς, οι Ρώσοι αστρονόμοι δεν περιμένουν από τον αυτόματο διαπλανητικό σταθμό να λύσει μονομιάς όλα τα προβλήματα της 'Αφροδίτης. 'Η πρώτη καρδιάβέλλα του Κολόμβου δεν ανέκαλυψε ολόκληρη την ήπειρο της 'Αμερικής, ανέκαλυψε μονάχα ένα νησάκι του Καριϊβικού πελάγους, άλλα προετοίμασε το δρόμο προς την αμφοιστική εξερεύνηση. 'Ετσι και το μηχανήμα που ταξιδεύει αυτή τη στιγμή προς την 'Αφροδίτη θα είναι το πρώτο μιας μακράς σειράς που θ' ακολουθήσει. Οι προσεχείς εκταξεύσεις θα πραγματοποιηθούν πιθανότατα τον Αύγουστο ή το Σεπτέμβριο του 1962, εφ' όσον οι ευνοϊκές ημερημνίες καθορίζονται από τη θέση του πλανήτη. 'Ος τότε, είμαστε έλευθεροι να διατυπώσουμε ώρισμένες υποθέσεις για τη φυσική κατάσταση της 'Αφροδίτης. Στο αστεροσκοπείο της Κριμαίας (που εδώ και μερικούς μήνες απέκτησε το τρίτο σε μέγεθος τηλεσκόπιο του κόσμου) οι Ρώσοι αστρονόμοι παρατήρησαν κάτω από τα σύννεφα, που διαλύονται για λίγες στιγμές σε ώρισμένα σημεία, τεραστίες λευκές εκτάσεις κοντά στους πολούς της 'Αφροδίτης. 'Υπάρχουν λοιπόν παγετώνες στα ψυχρότερα σημεία του πλανήτη, ή πρόκειται για όπτική απάτη; Οι αστρονόμοι δυσπιστούν προς αυτές τις παρατηρήσεις που μπορούν να μας παρασύρουν σε σφαλερές ερμηνείες των φαινομένων. 'Ιδιαίτερα οι Γάλλοι αστρονόμοι αποκλείουν αυτό το ενδεχόμενο, γιατί τα νεφελώδη στρώματα δε διαλύονται ποτέ ως το έδαφος και συνεπώς, έστω κι' αν υπήρχε πάγος στους πολούς της 'Αφροδίτης θα ήταν αδύνατον να διαπιστώσουμε την ύπαρξή του.

Πάντως, είναι φανερό πως αν υπήρχαν πραγματικά τέτοιοι πολικοί πάγοι στην 'Αφροδίτη το πρόβλημα της θερμοκρασίας θα μπορούσε να θεωρηθεί λυμένο. Το κλίμα του πλανήτη θα ήταν περίπου ανάλογο με της Γης.

Υπάρχουν και άλλες υποθέσεις για τη φυσική κατάσταση της 'Αφροδίτης που στηρίζονται στον υπολογισμό της θερμότητας που δέχεται από τον 'Ηλιο. Μπορούμε να υπολογίσουμε με μεγάλη ακρίβεια την ποσότητα των θερμικών ακτίνων που δέχεται ο πλανήτης, καθώς και την ποσότητα της θερμότητας που αντανακλάται στο διάστημα. Συνεπώς μπορούμε να δρομή τη διαφορά. 'Ομως αυτή η διαφορά δε θα εξέφραζε παρά μόνο τη θερμότητα των ανωτέρων στρωμάτων της ατμόσφαιρας της. Δεν ξέρουμε τίποτα για τη σύνθεση του εδάφους και των κατωτέρων στρωμάτων της ατμόσφαιρας και αυτό μας εμποδίζει να καταλήξουμε σε βέ-

βαια συμπεράσματα για την ποσότητα της θερμότητας που απορροφάται.

Αυτοί που δεν βλέπουν τον 'Ηλιο

ΑΛΛ' η πιο ενδιαφέρουσα θεωρία οφείλεται στον 'Αγγλο Φίρσοφ, που προσπάθησε να λύσει το μυστήριο του δξυγόνου της 'Αφροδίτης. Κατά τη θεωρία του Φίρσοφ οι φυσικές συνθήκες του εδάφους της 'Αφροδίτης θα μπορούσαν να είναι ίδιες περίπου με της Γης, με μοναδική εξαίρεση τον έμμεσο φωτισμό της επιφάνειάς της (γιατί είναι φανερό πως αν υπάρχουν κάτοικοι της 'Αφροδίτης, δε θα έχουν αντίκρισει ποτέ τον 'Ηλιο, που γι' αυτούς είναι κρυμμένος πάντα πίσω από τα σύννεφα). 'Οσον αφορά τη θερμοκρασία, ο Φίρσοφ πιστεύει στην ύπαρξη των πολικών πάγων, αν και δεν ισχυρίζεται ότι τους έχει δει. 'Αλλά η πιο ενδιαφέρουσα επιχειρηματολογία του αφορά το δξυγόνο.

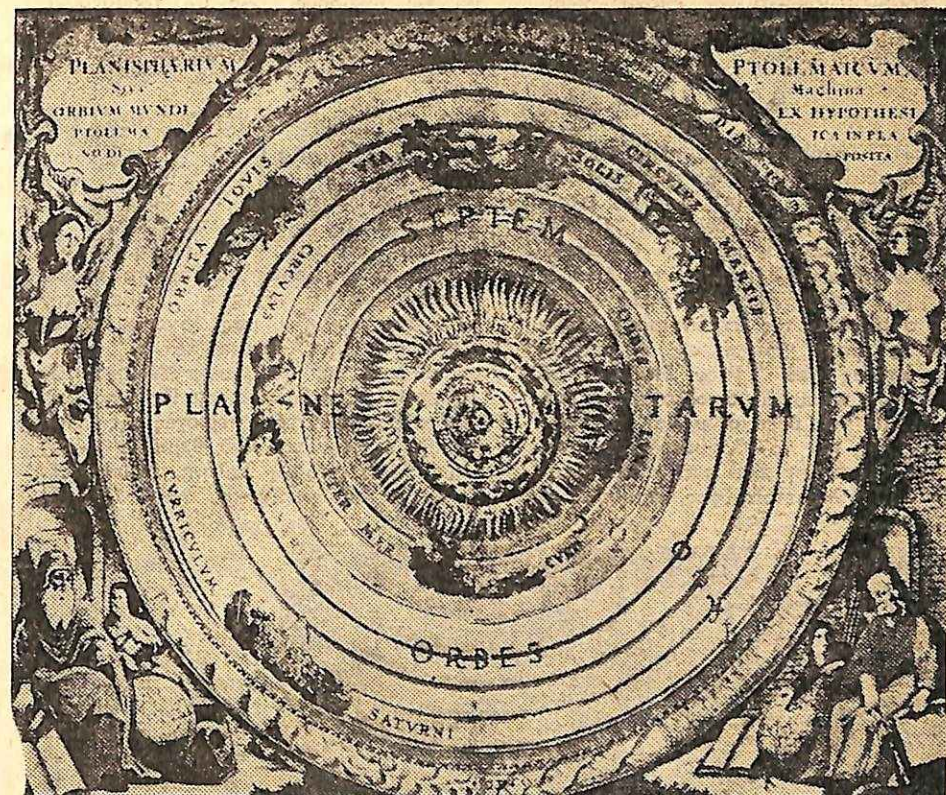
Γιατί το φασματοσκόπιο δεν ανιχνεύει ποτέ την παρουσία δξυγόνου στην ατμόσφαιρα της 'Αφροδίτης; 'Επειδή δεν αναλύει παρά μόνο το ανώτερο στρώμα της ατμόσφαιρας που δρυσκεται πάνω από τα σύννεφα, απαντάει ο Φίρσοφ. 'Αλλά' εφ' όσον υπάρχει νερό, πρέπει να υπάρχει και δξυγόνο γιατί ο 'Ηλιος, όπως είδαμε, αποσυνθέτει το νερό σε υδρογόνο και δξυγόνο. 'Αν όμως υπάρχει δξυγόνο, πρέπει να δεχθούμε ότι μόλις παραχθεί καταβαίνει κάτω από τα σύννεφα, γι' αυτό και δεν μπορούμε να το ανακαλύψουμε με τη φασματοσκοπική ανάλυση. 'Αλλά γιατί καταβαίνει κάτω από τα σύννεφα; 'Επειδή το μαγνητικό πεδίο της 'Αφροδίτης είναι εξαιρετικά ισχυρό και το δξυγόνο, που έχει μαγνητικές ιδιότητες, έλκεται προς την επιφάνειά της. 'Ετσι, το μαγνητικό πεδίο της 'Αφροδίτης συγκαταεί το δξυγόνο κοντά στο έδαφος...

Αυτή είναι η θεωρία του Φίρσοφ. 'Αν έτσι έχουν τα πράγματα, όχι μόνο θα μπορούσε να υπάρξει ζωή στην 'Αφροδίτη, αλλά και οι γήινες μορφές ζωής, ακόμα και ο άνθρωπος, θα μπορούσαν να προσαρμολογηθούν και ν' αναπτυχθούν υπό συνθήκες εξαιρετικά ευνοϊκές.

'Αλλά πρέπει να ομολογήσουμε πως η συναρπαστική αυτή θεωρία αφήνει μερικά σκοτεινά σημεία. 'Εστω κι' αν δεχθούμε ότι το έλευθερο δξυγόνο υπόκειται στην έλξη ενός εξαιρετικά ισχυρού μαγνητικού πεδίου, ξέρουμε ότι κάθε μαγνητικό πεδίο είναι διπολικό (γι' αυτό η βελόνα της πυξίδας προσανατολίζεται πάντα προς τὸ μαγνητικό πόλο της Γης) και συνεπώς αν ο ένας πόλος της 'Αφροδίτης έλκει το δξυγόνο, ο άλλος πόλος πρέπει να το απωθεί. 'Ετσι, στην 'Αφροδίτη, θα πρέπει να υπάρχει τουλάχιστον μιὰ μικρή ποσότητα δξυγόνου πάνω από τα σύννεφα. 'Αλλά τέτοιο πράγμα δεν παρατηρήθηκε από τους αστρονόμους. 'Η θεωρία του Φίρσοφ χωλαίνει σ' αυτό το σημείο.

Τί υπάρχει λοιπόν στην επιφάνεια της 'Αφροδίτης; Κανείς δεν ξέρει. 'Ο πλανήτης αυτός που είναι το πλησιέστερο προς τη Γη ούράνιο σώμα μετά τη Σελήνη, είναι και το ύψ' αριθ. 1 μυστήριο.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 40

Το Σύμπαν, όπως το φαντάστηκε ο Πτολεμαίος. 'Ανασκευάζοντας αυτή την αρχαία κοσμολογική αντίληψη, ο Κοπέρνικος κι' ο Γαλιλαίος έθεσαν τις βάσεις των νέων επιστημονικών αντιλήψεων, που αποκαρυσώνονται με τις τομηρές θεωρίες ενός Νταβίντφ ή ενός Τζίλδαρυ.

ΣΕΛΗΝΗ, ΑΡΗΣ ΚΑΙ ΝΕΡΟ

'Η ιστορία της Σελήνης και του "Αρη είναι γραμμένη στο... νερό, σύμφωνα με μιὰ καινούργια αμερικανορωσική γεωφυσική θεωρία

'Η ανακάλυψη του μηχανισμού της δημιουργίας του νερού στη Γη και της απώλειας ενός μέρους του μέσα στο Σύμπαν, ίσως δώσει στην επιστήμη το κλειδί για τη λύση των αινιγμάτων του πλανητικού μας συστήματος.

Ο ΠΛΑΝΗΤΗΣ μας, παρ' όλο ότι πατάμε πάνω του, κάνει την επίσημη πότε πότε να τὰ χάνει και να σαστίζει μαζί του. Από τη μιὰ μέρα στην άλλη, διαπιστώνουμε ότι η ζωή του κι' η «συμπεριφορά» του είναι διαφορετικές απ' ό,τι φανταζόμαστε.

Δεν είναι αλήθεια, λόγω χάρη, ότι τα βουνά σχηματίστηκαν εξ αιτίας της ψύξεως του γήινου φλοιού. 'Η εικόνα του υπερώριμου καρπού, που η επιφάνειά του ρυτιδιάζει, είναι πολύ θελκτική και πολύ πειστική, αλλά ανήκει πιά στην κα-

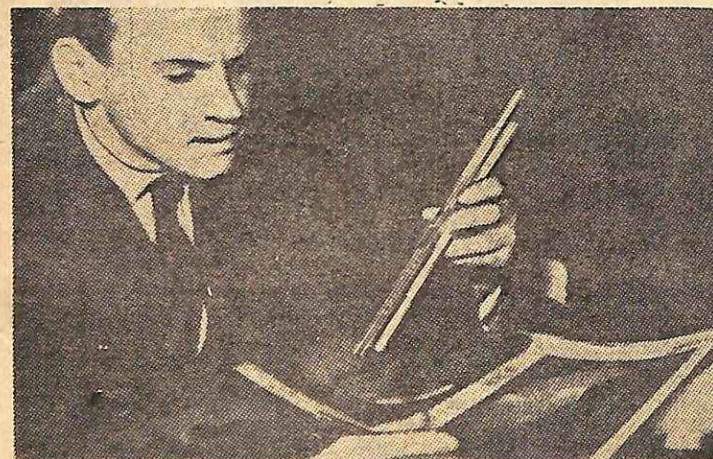
τηγορία των αὐταπατών του ανθρώπινου λογικού.

Ψέμα είναι επίσης κι' η εικόνα του κοσμικού λαμπτικού, που έχει σαν φωτιά τον 'Ηλιο, σαν καζάνι τους ωκεανούς, και σαν διύλιστικό σύστημα την ατμόσφαιρα. Μ' αυτό τον λαμπτικό, εξηγήσαμε εδώ και λίγο καιρό την εξάτμιση των θαλασσών και τη βροχή. Μ' αυτή την παρομοίωση και μ' αυτή την ερμηνεία, οι άνθρωποι, από γενεά σε γενεά, την έδωσαν να εξηγηθεί η ύλη της Γης, πάντα την ίδια ποσότητα νερού. 'Αλλά η εικόνα της διύλιστικής συσκευής αποδείχθηκε ότι ήταν πολύ απλή. 'Η συσκευή αυτή, στην πραγματικότητα, έχει και κάποιο κρυφό εξάρτημα, που κάνει τη λειτουργία της αρκετά διαφορετική. Διαπιστώθηκε, ότι κάθε μέρα, ένα μέρος του νερού και του αέρα της Γης εξαέρωται από πάνω της και χάνεται για πάντα μέσα στο διάστημα. Αυτή η απώλεια είναι τόσο σημαντική, ώστε ο 'Αμερικανός επιστήμον Τζίλδαρυ υποστηρίζει ότι σήμερα δεν απομένει πια ούτε ένα μόριο από τους ωκεανούς και την ατμόσφαιρα που υπήρχαν κατά την πρώτη περίοδο της γήινης ιστορίας. "Όλο το νερό κι' όλος ο αέρας έκεινται

της απομεμακρυσμένης εποχής περιπλανώνται στον χώρο του ήλιακού μας συστήματος.

Η ούράνια κλοπή

Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ αρχίζει τώρα να καταλαβαίνει με ποιο τρόπο κατακλέφτηκε η Γη απ' αυτά τα στοιχεία της. Ο Ήλιος θερμαίνει τις εκτάσεις των ωκεανών και των θαλασσών και των λιμνών. Σχηματίζονται έτσι υδρατμοί, ιδιαίτερα άφθονοι στα κατώτερα στρώματα της ατμόσφαιρας. Γύρω σ' ύψος εκατό χιλιομέτρων, οι υπερήλιδες ακτίνες του Ήλιου διασπούν τα μόρια του νερού κι' αποδεσμεύουν έτσι τα άτομα του υδρογόνου και του οξυγόνου. Μια και το υδρογόνο είναι πολύ ελαφρύ αέριο, πηγαίνει στα ψηλά. Έτσι, στα 160 χιλιόμετρα ύψος, αποτελεί το

Ο Βίκτωρ Νταβίντωφ, ο νεαρός Σοβιετικός αστρονόμος που μελετά τα προβλήματα του "Αρη κάτω από το φως της θεωρίας ότι το νερό είναι ιδρώτας των πλανητών.

κύριο συστατικό της ατμόσφαιρας. Κάτω από την επίδραση της ήλιακής θερμότητας, τα άτομα του υδρογόνου κινούνται με πολύ μεγάλη ταχύτητα, που συχνά ξεπερνά τα 28.800 χιλιόμετρα την ώρα, δηλαδή την ταχύτητα των τεχνητών δορυφόρων. Γι' αυτό, η Γη περιβάλλεται από ένα στέφανο υδρογονικών ατόμων — δορυφόρων, που τα χάνουμε διαρκώς καθώς ο πλανήτης μας διασχίζει το Διάστημα, στενεύοντας την τροχιά του.

Αν οι δεξαμενές των ωκεανών μας δεν έχουν στεγνώσει, αν η Γη εξακολουθεί να περιβάλλεται από ατμόσφαιρα, αυτό συμβαίνει για τον απλούστατο λόγο ότι δεν παύει ποτέ να παράγει νερό, από τα βάθη της. Αυτή είναι η μεγάλη κι' επαναστατική πληροφορία που κομίζουν οι πρόσφατες γεωφυσικές έρευνες. Ο Σοβιετικός επιστήμων Βασίλι Μπιελούσφ, πρόεδρος της Διεθνούς Ένωσης Γεωφυσικής, άφωσιώθηκε στην αναζήτηση αυτού του «παρθενικού νερού» κι' υποστηρίζει ότι είναι προϊόν του γήινου πυρός και του βασάλτη. Οι φλέβες διάπυρου βασάλτη που ξεκινούν από τα βάθη της σφαίρας μας, αποσυνθέτουν τον γρανίτη, το «πουκάμισο» αυτό του πυρήνους της Γης, και παράγουν έτσι τεράστιες ποσότητες νερού. Ζούμε σήμερα σε μια περίοδο, κατά την οποία η γήινη υδροποιητική μηχανή βρίσκεται σ' ένα εξαιρετικά αποδοτικό στάδιο της λειτουργίας της. Για να κάνουμε μια παρομοίωση, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η Γη είναι, στις ημέρες μας, «άθιδη». Έτσι, οι θάλασσες κερδίζουν έδαφος ά-

πό τις ήπειρους. Ας μη τρομάζουμε όμως. Ο κίνδυνος μιας ολοκληρωτικής καταδυσίας των ήπειρων δεν είναι θέμα του άμεσου μέλλοντος.

Η εφαρμογή της θεωρίας του Μπιελούσφ στο Φεγγάρι

ΣΥΝΕΠΑΡΜΕΝΟΣ απ' αυτή τη θεωρία, ο Τζίλδαρου προσπάθησε να την εφαρμόσει στη Σελήνη. Επρόκειτο για έγχρημα τουλάχιστο παράτολμο, γιατί η ισχύς κι' η λεπτότης των αστρολογικών μας οργάνων έγγυώνται ότι δεν υπάρχει και η παραμικρή σταγόνα νερού στη θάλασσα των Κρίσεων ή στη θάλασσα της Γαλήνης, δυο από τις μεγαλύτερες περιοχές της σεληνιακής επιφάνειας, που θυμίζουν ωκεανούς. Γύρω από τη Σελήνη, επίσης, δεν βρίσκεται το παραμικρό ίχνος υδρογό-

Η διαδικασία που ώδηγησε στη στερευση των σεληνιακών ωκεανών, υπήρξε ίδια μ' εκείνη που παρατηρείται στη Γη, εκτός από το ότι ο ρυθμός της ήταν πιο γρηγορός. Η Σελήνη, σε σύγκριση με τη Γη, είναι ένα μικρό ούράνιο σώμα και γι' αυτό δεν μπόρεσε ν' αντέξει στον αγώνα πάνω από ένα περίπου υσεκατομύριο χρόνια, πράγμα που μαίνει ότι οι σεληνιακοί ωκεανοί δεν διήρκεσαν πέρα απ' αυτό το διάστημα. Η περίοδος, ωστόσο, αυτή ήταν αρκετή για να εμφανιστεί κι' εκεί η ζωή, κάτω από στοιχειώδεις κι' απλές μορφές. Ο Τζίλδαρου δεν δίσταζε να υποθέσει, ότι αυτές οι απόπειρες εμφάνισης και παραμονής της ζωής, πρέπει να τοποθετηθούν σε ώριμες σκούρες ζώνες, που παρατηρούνται ιδίως στη θάλασσα των Κρίσεων, στη θάλασσα της Γαλήνης και στη θάλασσα των Πνευμάτων. Σ' αυτές τις ζώνες, είναι σωρευμένα κοιτάσματα, που αποτελούνται, κατά τον Αμερικανό επιστήμονα, από ανθρακα οργανικής προελεύσεως. Όταν ο άνθρωπος, αύριο — μεθαύριο, πατήσει το πόδι του στη Σελήνη, θα βρεθεί μπροστά σε εκπλήξεις, διαπιστώνοντας ότι ο δορυφόρος μας δεν είναι τόσο έρημος, όπως φαίνεται όταν τον κυττάζουμε με το τηλεσκόπιο.

Ένας δώρακας από πάγους

Ο ΝΕΑΡΟΣ Σοβιετικός αστρονόμος Βίκτωρ Νταβίντωφ έχει ασχοληθεί ειδικά και καρποφόρα με τον "Αρη, ώστε να θεωρείται σήμερα σαν ένας από τους κορυφαίους ειδικούς του κόσμου για τα ζητήματα που αφορούν τον έρυθροπλό πλανήτη. Ο Νταβίντωφ, λοιπόν, υποστηρίζει ότι ο "Αρης περιβάλλεται από ένα ωκεανό κι' ότι υπάρχει σ' αυτόν νερό άφθονο. Όλα δα φαίνονται πάνω στην επιφάνεια του πλανήτη, οι σκούρες κηλίδες του, το κκκινωπό φόντο, οι περίφημες ευθύγραμμες «διόρυγες» δεν είναι παρά ανακλάσεις και παγιονίδια του φωτός, που όφειλονται στο γεγονός ότι ολόκληρη η επιφάνεια του "Αρη κατέχεται από νερό, αλλά νερό σκεπασμένο από μια κρούστα αιωνίων πάγων. Αυτός ο θώρακας των πάγων έχει πάχος, κατά το Σοβιετικό επιστήμονα, τουλάχιστο 500 μέτρων στις τροπικές και δυο χιλιομέτρων στις πολικές ζώνες.

Αν ο "Αρης κοδόταν στα δυο από ένα γιγαντιαίο κοσμικό πριόνι, θα αποκαλυπτόταν σαν ένας πετρώματικός πλανήτης όπως η Γη.

Πάνω στην παγωμένη ασπίδα του ωκεανού του "Αρη, πέφτει άένα μια βροχή κοσμικής, κόκκινης σκόνης που το κύριο συστατικό της είναι το οξείδιο του σιδήρου.

Η θεωρία αυτή του Νταβίντωφ, όσο τοληρη κι' αν είναι, δεν χτίστηκε πάνω στην άμμο. Πολλές λεπτομερείς της ενισχύονται από αποδείξεις. Έδώ και λίγο καιρό, λόγω χάρις, ο Αμερικανός Γουάιτλ κι' ο Σουηδός Πέτερσον έξακρίβωσαν ότι η Γη δέχεται πάνω της τουλάχιστο 10 χιλιάδες τόνους κοσμικής σκόνης την ημέρα. Έπειδή ο "Αρης βρέθηκε σε θέση πιο έκτεθειμένη στους μετεωρίτες, είναι επόμενο να δέχεται πάνω του κοσμική σκόνη σε ποσότητες αρκετά μεγαλύτερες απ' ότι η Γη.

Η ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΚΑΣΤΡΟ ΚΑΙ ΤΙΣ ΗΝ. ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ

Ζυμώσεις, τάσεις, αιτήματα και προοπτικές σε μιιά περιοχή που βρίσκεται σ' αναστάτωση.

Ο κόσμος βρίσκεται σ' αναταραχή. Τεράστιες ζυμώσεις αλλάζουν τη φυσιογνωμία του. Στη νοτιοανατολική Ασία, στην Αφρική ή κατάσταση δεν είναι πλέον εκείνη που ήταν πριν από λίγα ακόμα χρόνια. Και τώρα η αναταραχή απλώνεται και στη Λατινική Αμερική, όπου η επανάσταση του Φιντέλ Κάστρο στην Κούβα, η αντεπανασταση κι' η αποτυχία των αντικαστρικών αρχίζει να επηρεάζει όχι μόνο λαούς, αλλά και κυβερνήσεις. Είναι τέτοια η επίδραση αυτή, ώστε η πρώτη πράξη του προέδρου Κέννεντυ μετά την ορκωμοσία του ήταν να τονίσει ότι το υπ' αριθμόν 1 θέμα για τις Ηνωμένες Πολιτείες είναι η Λατινική Αμερική: Ποιές, όμως, είναι οι ζυμώσεις αυτές; ώς ποιο σημείο είναι συνέπεια του «φιντελισμού» — δηλαδή της τάσεως που έχει γεννηθεί από την επανάσταση του Φιντέλ Κάστρο — και γιατί και πώς ανησυχούν την Ουάσιγκτον; Με άλλα λόγια, τι συμβαίνει σήμερα στη Λατινική Αμερική;

Η στιγμή που ο πρόεδρος Κέννεντυ εξέγγειλε το σχέδιό του για τη Λατινική Αμερική, μιιά καινούργια αντίδραση κατά της αμερικανικής ήγεσίας σημειώνεται στο Δυτικό Ημισφαίριο «γράφει η έγκυρότερη αμερικανική πολιτική και οικονομική επιθεώρηση «Νέα των Ην. Πολιτειών και παγκόσμιες πληροφορίες». Πραγματικά η Λατινική Αμερική ανησυχεί την Ουάσιγκτον. Η απασχόλησή της, τα τελευταία δύο χρόνια, αποκλειστικά σχεδόν με την Κούβα, την είχε κάνει να παραμελήσει τις εξελίξεις στις άλλες λατινοαμερικανικές χώρες. Τώρα, όμως, η νέα τάση που επικρατεί στη Λατινική Αμερική έχει γίνει τόσο έκδηλη ώστε η Ουάσιγκτον δεν μπορεί πια να την αγνοήσει.

Υπό την ήγεσία της Βραζιλίας και της Αργεντινής, διαρκώς περισσότερες λατινοαμερικανικές χώρες αρχίζουν να φρονούν ότι η διένεξη γύρω από τον Κάστρο και την πολιτική του είναι ι' καθαρά κουβανοαμερικανική διαμάχη στην οποία αυτές μπορούν να μείνουν «ουδέτερες». Η Βραζιλία, η μεγαλύτερη σε έκταση και η δεύτερη σε πληθυσμό (60.000.000 κάτοικοι) χώρα του Δυτικού Ημισφαιρίου και από δεκαετίες στενή σύμμαχος των Ην. Πολιτειών, κάνει τώρα, υπό το νέο πρόεδρό της Γιάνιο Κουάντρο, απότομη στροφή, απομακρύνεται από την αμερικανική τροχιά και βαδίζει προς την «ουδετερότητα». Η Αργεντινή, που απέκρουσε την παράκληση της Ουάσιγκτον να διακόψει τις σχέσεις της με την Κούβα, προσφέρει να μεσολαβήσει ανάμεσα στις Ην. Πολιτείες και στον Κάστρο. Το Μεξικό, γείτονας των Ην. Πολιτειών, εγκρί-

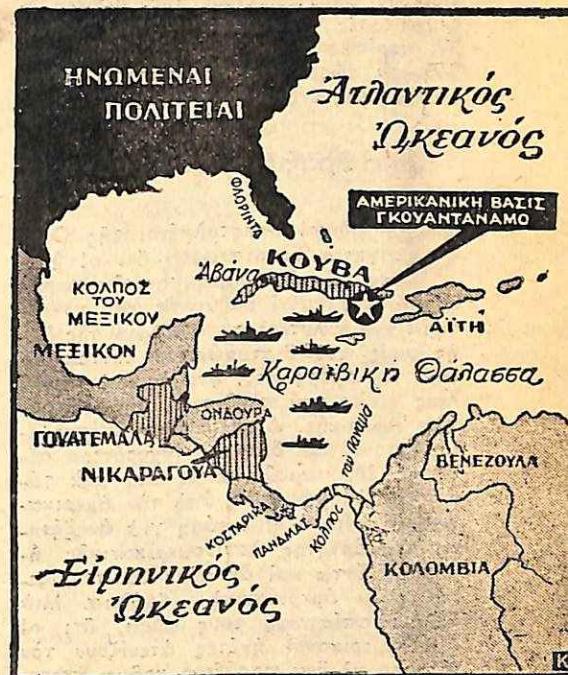
νει τη στάση της Αργεντινής. Και τη στάση αυτή ακολουθούν και άλλα λατινοαμερικανικά κράτη.

Το «Σχέδιο Κέννεντυ»

Ο Ι ξαφνικές ζυμώσεις δεν σταματούν εδώ. Έχει αρχίσει να διαγράφεται μιιά ήγεσία της Λατινικής Αμερικής από τα δυο μεγαλύτερα κράτη της, τη Βραζιλία και την Αργεντινή, που ως τώρα ακολουθούσαν την Ουάσιγκτον. Σε μιιά περιοχή, όπου ως χθες κάθε αμερικανική ενέργεια υποστηριζόταν σχεδόν ανεπιφύλακτα από όλες τις κυβερνήσεις, μόνο επτά μικρές

Ο πρόεδρος Ματέος του Μεξικού Μαζί με τους προέδρους Κουάντρο της Βραζιλίας και Φρόντιζ της Αργεντινής, επιζητεί ν' αποσπάσει από την Ουάσιγκτον την ήγεσία της Λατινικής Αμερικής.

χώρες διέκοψαν τις σχέσεις τους με την Κούβα — και οι επτά αυτές χώρες είναι οι μικρότερες. Η απομάκρυνση αυτή από την αμερικανική ήγεσία, καθώς και το ζωηρό ενδιαφέρον των λατινοαμερικανικών λαϊκών μαζών για το «φιντελισμό», ανάγκασαν τον πρόεδρο Κέννεντυ να ζητήσει από το Κογκρέσο να ψηφίσει γρήγορα τη δόθεια στις λατινοαμερικανικές χώρες «γιατί μπορεί να είναι η τελευταία ευκαιρία».

Οι πρεσβευτές των Ην. Πολιτειών βεβαιούν τους ήγτες των λατινοαμερικανικών κρατών ότι ο πρόεδρος Κέννεντυ θεωρεί τα 600.000.000 δολάρια που ζητεί από το Κογκρέσο σαν το «πρώτο βήμα» του Δεκαετούς Σχεδίου του για τη Λατινική Αμερική.

Ο πυρήνας του προγράμματος του προέδρου Κέννεντυ είναι ένα σχέδιο για την παροχή κρατικής και ιδιωτικής οικονομικής βοήθειας στις λατινοαμερικανικές κυβερνήσεις που ενδιαφέρονται να ανέβασουν το βιωτικό επίπεδο των λαών τους. Το συνολικό ποσό που προβλέπει το Δεκαετές Σχέδιο, θα φτάσει το ύψος του τετραετούς Σχεδίου Μάρσαλ, που είχε προσφέρει στην Ευρώπη αμερικανική βοήθεια από 13.000.000.000 δολάρια. Παρόμοιο ποσό προβλέπεται με το «Σχέδιο για το Δυτικό Ημισφαίριο». Το μισό αυτού του ποσού θα προέλθει από αμερικανικές ιδιωτικές επενδύσεις, που θα είναι 500.000.000 δολάρια το χρόνο — εκτός από τις επενδύσεις σε πετρέλαιο. Το άλλο μισό θα είναι αμερικανικά κρατικά δάνεια, που θα διατεθούν κυρίως στο «δημόσιο τομέα» της λατινοαμερικανικής οικονομίας: δρόμοι, σχολεία, ηλεκτρική ενέργεια κλπ.

Προπαγανδίζοντας το πρόγραμμα Κέννεντυ στους λατινοαμερικανούς ήγτες, οι πρεσβευτές των Ην. Πολιτειών αντιμετωπίζουν μιιά δύσκολη έκκληση: την απομάκρυνση των λατινοαμερικανικών χωρών από την αμερικανική ήγεσία. Η διαπίστωση αυτή έπεισε την Ουάσιγκτον ότι κάτι δεν πηγαίνει κα-

λά και την παρακίνησε να ενεργήσει, με ειδικούς αποστολμένους της, μεγάλη έρευνα στις λατινοαμερικανικές χώρες. Τα πορίσματα της έρευνας αυτής, που δόθηκαν τώρα στη δημοσιότητα, είναι εξαιρετικώς ενδιαφέροντα

Η Βραζιλία του Κουάντρος

Οι ειδικοί αποστολμένοι της Ουάσιγκτον διαπίστωσαν ότι οι ηγέτες των λατινοαμερικανικών χωρών έχουν επηρεασθεί βαθύτατα από το αίτημα για καλύτερη ζωή των ζώων της ζωής τους που διατυπώνεται επιτακτικά από τις αμόρφωτες, φτωχές και πειναλέες μάζες του πληθυσμού της Λατινικής Αμερικής. Διαπίστωσαν επίσης να έντονο και διαρκώς ισχυρότερο αίτημα εθνικισμού, καθώς και μια τάση για απομάκρυνση από την αμερικανική ηγεσία — μια τάση για αναζήτηση ανεξάρτητης λατινοαμερικανικής ηγεσίας, έστω και αν αυτή θα στηριζόταν στην αμερικανική βοήθεια. Μια άλλη διαπίστωσή τους είναι, ότι οι λατινοαμερικανοί ηγέτες ατενίζουν τον Κάστρο με ένα παράξενο κρῖμα πριεργίας, αποστροφής και σεβασμού. Πολλοί, όμως, θεωρούν ότι οι εκκλήσεις του Κάστρο για «επανάσταση» και οι διωγμοί επιθέσεις του κατά των Ην. Πολιτειών έχουν βαθύτατο αντίκτυπο στις φτωχές λατινοαμερικανικές λαϊκές μάζες, που δεν έχουν τίποτε να χάσουν.

Ειδικότερα, οι αποστολμένοι της Ουάσιγκτον κάνουν τις ακόλουθες διαπιστώσεις για κάθε χώρα της Λατινικής Αμερικής χωριστά:

Ο νέος πρόεδρος της Βραζιλίας κ. Κουάντρος, έχει πει ότι «επανάληψη ότι θεωρεί τη Βραζιλία σαν τον καλύτερο φίλο των Ηνωμένων Πολιτειών. «Έχουμε γεννηθεί μέλη του ελεύθερου κόσμου», έχει πει στο τελευταίο μήνυμά του στο Κογκρέσο της Βραζιλίας. «Η ιδεολογική τοποθέτηση της Βραζιλίας είναι δυτική και δεν θα αλλάξει». Στο ίδιο μήνυμα, ωστόσο, ο πρόεδρος Κουάντρος λέγει ότι η τοποθέτηση αυτή δεν θα εμποδίσει τη Βραζιλία να αποκαταστήσει τις σχέσεις της με τα κομμουνιστικά κράτη και να επεκτείνει το εμπόριο της χωρίς να εμποδίζεται από ιδεολογικούς φραγμούς. Και ήδη έχει αναγγείλει ότι θα αποκαταστήσει τις διπλωματικές σχέσεις με τη Σ. Ένωση — που είχαν διακοπεί πριν από χρόνια — και ότι θα αναγνωρίσει την κυβέρνηση του Περίου. Εκείνο που φαίνεται να προκύπτει από το καθεστώς Κουάντρος δεν είναι κατά κανένα τρόπο ο κομμουνισμός, μολονότι οι φιλοκομμουνιστές είναι ισχυρότατοι στη βαρειαντολική Βραζιλία που μαστιάζεται από φτώχεια. Δεν είναι ούτε ο «φιντελισμός», μολονότι ο κ. Κουάντρος είχε επισκεφθεί, λίγο πριν από την εκλογή του, τον Φιντέλ Κάστρο στην Κούβα (όπως είχε επισκεφθεί και τη Μόσχα). Ούτε είναι η γιουγκοσλαβική μορφή «ανεξαρτήτου κομμουνισμού», μολονότι ο πρόεδρος Τίτο θα είναι ο πρώτος άρχηγος κράτους που θα επισκεφθεί τον πρόεδρο Κουάντρος.

Ο πρόεδρος Κουάντρος, που δεν δείχνει ακόμα τα χαρτιά του, δεν έχει ά-

ποκαλύψει ως τη στιγμή ποιά πολιτική σχεδιάζει να ακολουθηθεί απέναντι στον Κάστρο. Στις ιδιωτικές συνομιλίες του, όμως, έγκωμιάζει την πολιτική ουδετερότητας που ακολουθεί η Ινδία. Και αφήνει να υπονοηθεί, ότι η Βραζιλία «θα μπορούσε να γίνει η Ινδία της Αμερικής» και να ζητήσει δάνεια για την ανάπτυξη της και από τις Ην. Πολιτείες και από τη Σ. Ένωση.

Οι κομμουνιστές της Βραζιλίας έσπευσαν να εκμεταλλευθούν την απόφαση του Κουάντρος να αποκαταστήσει τις σχέσεις με τα κομμουνιστικά κράτη. Ένώ, όμως, εγκρίνουν αυτή την απόφαση, αγωνίζονται συνάμα να μεταιώσουν την προσπάθεια του Κουάντρος να ανακάμψει τον πληθωρισμό. Σε μια τολμηρή προσπάθειά του να περι-

ΔΥΟ ΗΓΕΤΕΣ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Ο Φιντέλ Κάστρο και ο Γερβάσιο Κουάντρος κατά τη συνάντησή τους στην Αβάνα, λίγο πριν ο δεύτερος εκλεγεί πρόεδρος της Βραζιλίας.

κόψει τα κρατικά έξοδα, ο πρόεδρος Κουάντρος εξήγγειλε μια «περίοδο εγκρατείας». Οι Βραζιλιάνοι κομμουνιστές κατήγγειλαν αυτή την ενέργεια λέγοντας ότι «έχει υπαγορευθεί από την Ουάσιγκτον». Η τακτική τους είναι να εξαναγκάσουν την κυβέρνηση να δαπανά διαρκώς περισσότερα, ως ο του οι Ην. Πολιτείες να αναγκασθούν είτε να δώσουν την Βραζιλία από τη χρεωκοπία, είτε να την εγκαταλείψουν εις το χάος, που θα ενισχύσει τον κομμουνισμό.

ΣΤΗΝ Αργεντινή ο πρόεδρος Φρόντιζι αντιμετώπιζει ισχυρή συμμαχία των όπαδων του πρώην δικτάτορος Περόν με τους κομμουνιστές και τους «φιντελιστές». Και ο κ. Φρόντιζι αναζητεί ένα «μέσο δρόμο» για την κυβέρνησή του. Για τον πρόεδρο Φρόντιζι το «πρόβλημα της Κούβας» είναι απλώς μια διένεξη ανάμεσα στην Κούβα και στις Ην. Πολιτείες. Η άρ- γεντινή κυβέρνηση είχε κατασχέσει περίπου ένα κουβανικό διπλωματικό φάκελλο που περιείχε λεπτομερείς οδηγίες στους πράκτορες του Κάστρο πώς να προκαλέσουν επανάσταση στην Αργεντινή. Άλλ' ο πρόεδρος Φρόντιζι δεν

διέκοψε τις σχέσεις με τον Κάστρο.

Στη Χιλή ο πρόεδρος Χόργε Αλεσάντρι επέτυχε στις βουλευτικές και γεροσιαστικές εκλογές του περασμένου μήνα επίσημη πλειοψηφία και αντιμετώπιζε μια ισχυρότατη συμμαχία άριστων σοσιαλιστών, άριστων δημοκρατικών και κομμουνιστών, όπου επικρατούν οι θιασώτες του Κάστρο. Η Χιλή δεν έχει διακόψει τις σχέσεις της με τον Κάστρο και προχωρεί ολοένα περισσότερο σε πολιτική ουδετερότητα.

Οι μικρότερες λατινοαμερικανικές χώρες ακολουθούν τώρα τις μεγαλύτερες — αυτές που αναφέραμε — στην ιδέα της ουδετερότητας απέναντι των Ην. Πολιτειών και την Κούβα.

Η Ούρουγουα η πριν από τέσσερις μήνες είχε απελάσει τον Κουβα-

νο πρεσβευτή για ανατρεπτικές ενέργειες που είχαν οδηγήσει σε ταραχές στο Μοντεβίνιο, την πρωτεύουσα. Ωστόσο ο νέος πρόεδρος της Ούρουγουας δρ. Έδουάρδος Βίκτωρ Χαέντο διατήρησε τις σχέσεις με την Κούβα, λέγοντας «τίποτε δεν πρέπει να γίνει που να κλείσει την πόρτα στην αδελφή μας δημοκρατία».

Η Βενεζουέλα, όπως η Ουρουγουά, έχει επίσης αναγκασθεί να πάρει σοβαρά μέτρα εναντίον των ανατρεπτικών ενεργειών των διπλωματικών αντιπροσώπων και των πρακτόρων του Κάστρο, που προκάλεσαν ταραχές, εξακολουθεί όμως να διατηρεί επαφή με την Αβάνα.

Η Βολιβία, που εξαρτάται από ουσιαστική αμερικανική βοήθεια για να μπορεί να αντιμετωπίζει την οικονομική της δυσχέρεια, ερωτοτροπεί με τη Σοβ. Ένωση, η οποία της προσφέρει επίσης βοήθεια και εμπορικές συναλλαγές.

Ο πρόεδρος του Ισημερινού κ. Χοσέ Βελάσκο Ιμπάρρα έχει πει τι η χώρα του θα συνεργασθεί με τις Ην. Πολιτείες για να αντιμετωπίσει οποιαδήποτε στρατιωτική επίθεση κα-

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 40

Η ΣΥΝΤΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Μια τρομερή ήμερομηνία: την Παρασκευή, 13 Νοεμβρίου 2026, η Γη θα βουλιάξει από το βάρος των κατοίκων της...

ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΟ ΒΑΘΟΣ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Ο ΗΛΙΟΣ, ο Μαθουσάλας αυτός του Σύμπαντος, είχε περιοριστεί στις διαστάσεις της Γης. Γύρω του, οι πλανήτες του καταβροχθισμένοι από τα εκατομμύρια των ετών, είχαν όλοι σχεδόν εξαφανισθεί. Ολομόναχος στο μαύρο διάστημα ο «Ηλιος» πλανιότανε στο κενό. «Ερημος κι' άστραποβόλος, χαροπάλευε. Ακτίνες Χ ξεχύνονταν αδιάκοπα και σε τεράστιες ποσότητες από την επιφάνειά του. Στο κέντρο του, η πυκνότητα είχε γίνει τόσο μεγάλη, που ένα απλό σπιρτοκουτί ύλης ζύγιζε χίλιους τόννους. Η μάζα του περιστρεφόταν με ταχύτητα 15 εκατομμύρια χιλιόμετρα την ώρα. Όλα τώρα επρόκειτο να διαδραματισθούν μέσα σε τριάντα δευτερόλεπτα.

Στην καρδιά του «Ηλιου» τα καύσιμα είχαν ουσιαστικά εξαντληθεί. Το υδρογόνο είχε μεταμορφωθεί σε ήλιο, ύστερα το ήλιο πήρε τη μορφή βαρύτερου στοιχείου, τέλος το βαρύτερο αυτό στοιχείο έγινε σίδηρο με θερμκρασία τεσσάρων εκατομμυρίων βαθμών. Αντίθετα, στις γειτονικές προς την επιφάνεια του «Ηλιου» περιοχές, εξακολουθούσαν να παραμένουν μεγάλες μάζες υδρογόνου. Και τότε συνέβη αυτό το απίθανο πράγμα: η επιφάνεια του «Ηλιου» βούλιαξε πάνω στην πυρακτωμένη ακόμη εσωτερική του μάζα, όπως πέφτει το πυρωμένο κούτσουρο πριν μεταμορφωθεί σε στάχτη. Το υδρογόνο που απέμεινε, αντί να καεί σιγά-σιγά σε εκατομμύρια χρόνια, άναψε μονομιάς σε μια μόνη και μοναδική τεράστια φλόγα, προκαλώντας την έκρηξη του «Ηλιου».

ΣΤΑ βάθη του Κόσμου φάνηκε, ξαφνικά στις άκρες ενός νεφελώματος μ' έλλειπτικό σχήμα, μια άστραπη. Με την έκρηξή του, ο «Ηλιος», που κα- νείς έξω από τον Γαλαξία του δεν είχε ποτέ προσέξει, είχε πολλαπλασιάσει χιλιάδες φορές τη λαμπρότητά του. «Ε-

τσι έγινε όρατος στους Κόσμους που τον κύκλωναν. Στην Ανδρομέδα, σε γαλαξίες χαμένους στο άπειρο, άστρονόμοι με άγνωστες φυσιογνωμίες, μελέτησαν το φαινόμενο και το ταξινομήσαν στ' αρχεία τους. Ένα άστρο είχε εκραγεί. Το πράγμα ήταν ενδιαφέρον, αφού ήταν σπάνιο και δεν σημειώνεται παρά τρεις μόνο φορές κάθε χίλια χρόνια και σε κάθε γαλαξιακό σύστημα.

Ωστόσο, ο «Ηλιος» δεν ήταν νεκρός. Μόλις είχε τραυματισθεί. Στον τόπο της έκρηξης έμενε ένας συμπαγής πυρηνικός πυρήνας, που περιείχε το ένα δέκατο περίπου της πρωταρχικής του ύλης. Από δώ και πέρα τα γεραιά του θα κυλούσαν ειρηνικά. * Λευκός νάνος. Έρρυθρος νάνος... Μαύρος νάνος... Σταδιακά το άστρο θα βαδίζει πια προς τον τάφο του. Αλλάζει πρέπει να θαυμάσει κανείς τις ποιητικότητες εκφράσει που βρήκε η επιστήμη για τον τελικό γολγοθά αυτό των άστρων.

Εκατό εκατομμύρια αιώνες, δυο φ- ρές δηλαδή η περίοδος που χρειάστηκε η Γη για να περάσει από το μηδέν στο έτος 1961 μ.Χ., αυτή είναι η χρονική διάρκεια που χρειάζεται ο «Ηλιος» για να γίνει από γαλάζιο νάνος, νάνος λευκός κι' ύστερα έρυθρος. Χιλιοετηρίδες και χιλιετηρίδες θα κυλήσουν ακόμη στη σιωπή των κοσμικών εκτάσεων. Ύστερα ο έρυθρος νάνος θα σθήσει απαλά για να γίνει κάτι που το σημερινό μας Σύμπαν το αγνοεί ακόμη. Πραγματικά η αποκαύση είναι από τις πιο καταπληκτικές: Κανένα άστρο ως τώρα δεν είχε τον καιρό να φθάσει αυτό

ΣΗΜ. ΜΕΤΑΦ.: «Νάνοι» άστρες, εν αντιθέσει προς τους «γίγαντες» άσ- τρες, είναι τα μικρά σχετικά ά- στρα, ανάμεσα στα οποία συγκαταλέ- γεται κι' ο «Ηλιος. Οι «γίγαντες» ά- στρες μπορούν να είναι κι' ένα εκα- τομμύριο φορές μεγαλύτεροι από τον «Ηλιο. Αλλά οι «νάνοι» πάλι έχουν τρομακτική πυκνότητα ύλης, πολύ μεγαλύτερη από την πυκνότητα των «γίγαντων».

το στάδιο, να γίνει μαύρος νάνος, ά- στρο νεκρό.

Σε τι θα μοιάζουν, όμως, αυτές οι αποτροπιαστικές νεκρές πυρηνικές μάζες; Αντί για ένα οργανωμένο σύστημα ηλεκτρονίων που να περιβάλλουν έναν χωριστό πυρήνα, βεβαιώνει ο Αμερικανός φυσικός Τζωρτζ Γκάμοου, θα βρούμε στα σπλάχνα τους ένα άλλο- πρόσαλλο μίγμα από ατομικούς πυρή- νες και ελεύθερα ηλεκτρόνια να τρέχουν ακάταστα στο διάστημα. Η ύλη δεν θα είναι τότε ούτε σε στερεά, ούτε σε υγρή κατάσταση. Θα είναι κάτι άλλο, κάτι το άγνωστο και το ανέκφραστο, του οποίου η πυκνότητα θα φθάσει ά- πίθανα ποσοστά. Κάθε κυβικό εκα- τοστό μετρού «νάνου» — νεκρού άστρου δηλαδή — θα ζυγίζει τριάντα χιλιάδες κιλά, τρία εκατομμύρια φορές δηλαδή το βάρος του νερού. Αυτή η νέα και στερνή ύλη θα μοιάζει σε πολ- λά σημεία σε αέριο που θα έχει τα χαρα- κτηριστικά του λυωμένου μετάλλου. Μ' αυτή τη μορφή το άψυχο άστρο θ' αρ- χίσει να κυλάει στον κόσμο στους αιώνες των αιώνων.

Όλα αυτά εύχως καθιστούν την συντέλεια του Κόσμου πολύ μακρινή. Πραγματικά, σ' ότι αφορά τη Γη, το κακό θα συμβεί πολύ πριν πεθάνει ο «Ηλιος, πολύ πριν την υποτιθέμενη και μάλλον απίθανη έκρηξή του και δεν α- ποκλείεται ο «Ηλιος να περάσει στο στάδιο του γαλαξίου «νάνου», χωρίς να προηγηθεί η έκρηξή του. Σε δυο δισε- κατομμύρια χρόνια, αν είμαστε μάλλον έυχοι, σε έξη, αν είμαστε λίγο αισιό- δοξοι, η Γη θα καταστήσει τη ζωή αδύνατη πάνω στη Γη. Μά, μήπως, εί- μαστε και βέβαιοι ότι, όσπου να έλ-θει αυτή η ώρα, θα υπάρχει ακόμη ζωή στην υδροσφαίρα; Ο «Ηλιος δεν είναι ο μόνος κίνδυνος για τους κατοίκους της Γης. Μπορεί μάλιστα να πει κα- νείς, ότι είναι ο πιο μικρός. Αν στο άπώτατο μέλλον θα καταβροχθίσει τη Γη με τις ακτίνες του, η σημερινή αδη- φαγία του τουλάχιστον είναι εντέλως άβυσσος κι' αυτό θα κρατήσει για και- ρό. Τα πράγματα όμως δεν θα είναι κι' έτσι σε άλλους τομείς. Λένε ότι ο

Κάποτε ο "Ήλιος, έρημος κι' άστραποβό- λος δά χαροπαλεύει μέσα στο Διάστημα.

άνθρωπος είναι λύκος για τον άνθρωπο. Είναι επίσης και ο μεγαλύτερος κίνδυνος για τον εαυτό του και χάρη σ' αυτόν τον ίδιο τον άνθρωπο ή μέρα της «τεχνητής», αν επιτρέπεται, Συντέλειας του Κόσμου βρίσκεται, δυστυχώς, πάρα πολύ κοντά.

Μιά μοιραία ήμερομηνία

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 13 Νοεμβρίου του 2026. Δεν πρόκειται βέβαια για το άπώτατο μέλλον. Αυτός που δρῆκε αυτή την ήμερομηνία λέγεται Χάιντς φον Φαίρστερ και τ' όνομα αυτό, που θα μπορούσε να κρύβει ένα Πρώσο στρατάρχη, δεν είναι παρά όνομα 'Αμερικανού Φυσικού. Την ήμερομηνία αυτή την καθώρισε με ακρίβεια στο γραφείο του, στο πανεπιστήμιο του 'Ιλνινός, στην Ούρμπανά. "Αν ή ανθρωπότητα εξακολουθήσει τις γεννήσεις και συνεχίσει αποτελεσματικά τις προσπάθειές της για την επίτευξη της μακροβιότητας, αν κατορθώσει να βρεί μεθόδους ώστε να τρέφει υποφερτά όλο αυτόν τον κόσμο κι' αν αποφυγή, τελικά, την ατομική ή με κλασικά όπλα αλληλοσφαγή, τότε θα έρθει μια μέρα που ή Γή θα καλυφθεί από μια τρομερή φλούδα ανθρωπίνων υπάρξεων. "Όταν ή «βιοσφαίρα» αυτή πυκνώσει κατά τρόπον ώστε κάθε τετραγωνικό δεκάμετρο της επιφανείας της Γής να καλύπτεται από ένα ανθρώπινο πέλμα, τότε εύκολα θυμάσαι κανείς το συμπέρασμα, ότι δεν θα χρειασθούν παρά μόνο μερικές ακόμη γεννήσεις για να συσφιχθεί ή ανθρωπότητα μέχρις ασφυξίας. "Η στιγμή αυτή, κατά την οποία ο αριθμός των ανθρώπων θα συνταυτισθεί με το άπειρο και θα επέλθει ή κατάρρευση της ανθρωπότητας κάτω από το ίδιο το βάρος της, θα είναι ακριβώς, όπως λέει, ο Φαίρστερ, ή 13 Νοεμβρίου του 2026. Φυσικά, δεν πρόκειται έδω παρά μόνο για φανταστικό υπολογισμό, που θέλει να εκφράσει πόσο κοντά βρίσκεται ο κίνδυνος. "Ο Φαίρστερ υπελόγησε, λόγω χάρη, ότι κάθε γυναίκα μπορεί να φέρει στον κόσμο 20 παιδιά, πράγμα που βιολογικά είναι το μέγιστο κάθε «γυναικείας παραγωγής» και επίσης ότι δεν πρόκειται να συμβεί καμμία καταστροφή. Πάντως όμως ο υπολογισμός μπορεί τελικά να βγει σωστός, αν δεν ληφθούν μέτρα.

Στη διάρκεια των 7.000 τελευταίων ετών, ο αριθμός των ανθρώπων που κατοικούν τον πλανήτη μας αυξήθηκε από τα δέκα εκατομμύρια στα δύομισι δισεκατομμύρια. Αυτό μπορεί να φανεί πολύ, στην πραγματικότητα όμως είναι ελάχιστο. "Αν δεν μεπολαβούσαν τρομερές επιδημίες και καταστροφικοί πόλεμοι, αν οι επιδημικές αρρώστειες δεν διασέχονταν ή μια την άλλη, αν ένας έμπειρος έλεγχος των γεννήσεων δεν είχε από πολύ νωρίς εγκατασταθεί, τότε ο αριθμός των απογόνων των ανθρώπων του έτους 5.000 π.Χ. θα ήταν σήμερα τόσο καταπληκτικός που, για να τον οραματισθούμε, θα έπρεπε ν' αναλογισθούμε την αξία του θάρους τους κι' όχι την αριθμητική, θα ξεπερνούσαν κατά πολύ το όλικό βάρος όλων των ά-

στρων, όλων των γαλαξιών, όλου τέλους του όρατου Σύμπαντος. Αυτό, έξ' άλλου, μάς δίνει τη σωστή έννοια της ανωτερότητας που έχει ή ζωή έναντι της άψυχης ύλης. Τό Σύμπαν είναι άπειρο, μα ο "Άνθρωπος θα μπορούσε επ' άπειρον να το κατοικήσει και να το ξεπεράσει.

"Ο Χάρισον Μπράουν, που είναι ο ειδικότερος 'Αμερικανός στο θέμα αυτό, έκαμε όριστικούς υπολογισμούς. Μας είναι γνωστό σήμερα ποιος είναι ο αριθμός των ανθρώπων που μπορεί να βαστάξει ή Γή. Αυτός δεν είναι άπειρος, κάθε άλλο. Δέκα εκατομμύρια άνθρωποι, αυτός ήταν, όπως είδαμε, ο πληθυσμός της Γής πριν από τους Σουμερίους κι' αυτός ήταν ο μεγαλύτερος δυνατός αριθμός για μια φυλή που δεν διέθετε για την τροφή της παρά μόνο τα φυσικά προϊόντα της Γής: άγρια φρούτα, ρίζες και κυνήγι. Με την πρόοδο της γεωργίας μπορεί να φαντασθεί κανείς ότι μια μη διομηχανική κοινωνία μπορούσε να τα καταφέρει, ώστε να τρέφει υποφερτά πέντε δισεκατομμύρια κατοίκους. Μα ή ανθρωπότητα ξεπέρασε αυτό το στάδιο της εξέλιξής της πριν φθάσει τον μοιραίο αυτόν αριθμό. "Αν ο άνθρωπος δεχθεί να σφίχτεί πάνω στον πλησίον του, να εγκαταλείψει την άνεση του σπιτιού του για να περιτριβεί σ' ένα χώρο απελπιστικά στενό, τότε, κι' αν λάβουμε υπ' όψιν μας τη μελλοντική πρόοδο στη διαίτητική, όχι πέντε, μα πενήντα δισεκατομμύρια θα μπορεί να στήσει ή Γή. Κι' αν θελήσουμε ν' αυξήσουμε ακόμη περισσότερα αυτό τον αριθμό, θα χρειασθεί τότε να κατασκευασθούν πλωτά νησιά, όπου οι άνθρωποι στοιβαγμένοι σαν σαρκέλλες, θα καλλιεργούν φυκία. Μονότονη, βέβαια, και πεζή διασκέδαση, μα ζωτικής σημασίας.

Κι' αν ή ανθρωπότητα αύξηθεί ακόμη περισσότερο; Μπορεί να σκεφθεί κανείς ότι, αν μειωθούν στο ελάχιστο οι δαπάνες ενέργειας και ή φυσική δραστηριότης του ο μέσος άνθρωπος θα χρειαζόταν λιγότερες θερμίδες. Τότε, ανασυντακτικά καθισμένοι σε υποχρεωτικές πολυθρόνες, οι άνθρωποι θα μπορούσαν να φθάσουν και τα διακόσια δισεκατομμύρια πάνω στον ίδιο πλανήτη. Και τί θα έκαναν; "Εκτός από μια παρτίδα σκάκι, τίποτ' άλλο ασφαλώς. "Όλ' αυτά τα δυσάρεστα θ' αποφευχθούν ασφαλώς, όταν ένα τμήμα της ανθρωπότητας εξαπολυθεί στο Διάστημα για να αποικήσει τον "Αρη, την "Αφροδίτη ή τον Πλούτωνα... πράγμα που στο κάτω - κάτω αποδειχίνει ότι ή «κατάκτηση του Διαστήματος δεν είναι μικρή υπόθεση για το μέλλον των ανθρώπων. Αυτή είναι, έξ' άλλου, ή μεγάλη και τελευταία ευκαιρία της ανθρωπότητας να επιζήσει της γενέτειρας Γής της.

Κακόμοιρη Γή, πόσα βάσανα και πόσοι έχθροι σ' άπειλούν και με τί κολλοσιμίες δυνάμεις!

Ή πύρινη στήλη του 1908

ΤΟ κακό έγινε στις 7 το πρωί της 30ής 'Ιουνίου του 1908. "Ο σιδηρόδρομος 4092 από το 'Ιρκούτσκ

κόντευε να μπει στο μικρό σταθμό του Κάνσκ, βορειοανατολικά της λίμνης Βαϊκάλης. Ήταν όμορφη, δροσερή μέρα κι' ο ήλιος σηκωνόταν πάνω από τις άσημένιες σήμεδες της «ταίγκας». "Ο οδηγός του τραίνου έβγαλε για λίγο το κεφάλι του απ' έξω και είδε, ξαφνικά, μια γιγαντιαία στήλη φωτιάς να όρθώνεται κατά τον ούρανό. Στην κορυφή αυτής της πύρινης στήλης κόχλαξε ένα πελώριο νέφος, που κάθε τόσο άλλαζε σχήμα και μορφή. Την ίδια στιγμή, παντού στο σιδηρικό δίκτυο, οι Γιακούτς μπροστά στα δερμάτινα καταφύγια τους, οι Κατορζνίκι, οι καταδίκαι με τις αλυσίδες τους, οι υπάλληλοι του Τσάρου, όλοι κύτταξαν με δέος να ύψωνεται αυτό το νέφος της άπκαλύψεως. Σ' όλα τα ευρωπαϊκά κράτη οι σειсмоγράφοι κατέγραψαν μια δόνηση του φλοιού της Γής. "Η δόνηση αυτή επαναλήφθηκε δυό φορές και, ξαφνικά, κατέφθασαν πάνω από το Λονδίνο, το Βερολίνο, το Παρίσι και τη Βιέννη έκθαμβωτικά χρυσαφένια νέφη. Τότε ο Τσάρος, που ήταν άνθρωπος περιέργος, διέταξε την "Ακαδημία του των "Επιστημών να κάμει τ' απαραίτητα για να πληροφορηθούν τι είχε συμβεί στα κατάβασα της σιδηρικής επαρχίας. Τα πράγματα, ωστόσο, δεν είχαν τόσο γοργό ρυθμό. Κι' έπρεπε να έρθει το 1927 για να πάρει, έπιτέλους, ο καθηγητής Κουλικ ένα εισιτήριο για τον υπερσιδηρικό σιδηρόδρομο, τη διαίτησά του, τα γεωλογικά του έγγραφα, το κουράγιο του και το τράινο. Κατέθηκε με τους συνεργάτες του στο μικρό σταθμό του Κάνσκ, κάλεσε μερικές τρόικες και ξεκίνησε αποφασιστικά προς την κατεύθυνση, όπου 19 χρόνια πριν, είχε φανεί ή τρομακτική πύρινη στήλη.

"Ανέθηκε πρώτα το ρεύμα του μικρού ποταμού Ουσόλκα, κι' έτσι έφθασε στον "Αγκαρα που χύνεται στον "Ενεσέθ. Συνέχισε το δρόμο του επί μέρες και μέρες μέσα στα δάση, συναντήθηκε με τους νομάδες "Εβένκ που όλοι θυμόντουσαν τη φοβερή πύρινη σφαίρα του 1908. "Όσο προχωρούσε βορειότερα, τόσο και πιο άπιστευτες πληροφορίες έπαιρνε. Στην πολίχνη Μπριάνκα, 400 βέρστια από το Κάνσκ, του είπαν ότι 1.500 τάρανδοι είχαν γίνει κομμάτια από την τρομακτική έκρηξη. Τέλος, ύστερα από πορεία τεσσάρων εβδομάδων, έφθασε στην κορυφή ενός λόφου απ' όπου φαινόταν μακριά ο Ποντακάμενγια Ιουγκούσκα να κυλάει τα ήρεμα νερά του. Κι' εκεί είδε! "Ήταν άκατανόητο και τρομερό. "Όλα, όλα τα δέντρα ανεξαιρέτως, σε έκταση χιλιομέτρων, ήταν καμένα και λυγισμένα κατά τρόπο όμοκεντρο προς ένα άποξηραμένο δάλτο. Σ' αυτό το σημείο είχε εκραγεί ή στήλη από φωτιά, σκορ-

ΣΗΜ. ΜΕΤΑΦΡ.: "Αντίθετα με την «τούνδρα» όπου φυτρώνουν μόνο λίγα θρύα και λειχίνες και τη «μαύρη στέππα», όπου καλλιεργούνται δημητριακά, ή «ταίγκας» είναι περιοχή της Σιβηρίας που σκεπάζεται από πολλά και πυκνά δάση.

πίζοντας τη ζεστασία της σε απόσταση 70 χιλιομέτρων από εκεί, γκρεμίζοντας τις μάντρες σε απόσταση 600 χιλιομέτρων και ρίχνοντας τ' αλογα σε απόσταση 700 χιλιομέτρων. "Ο Κουλικ έκαμε υπολογισμούς, έβυσε το κεφάλι του κι' έβγαλε το συμπέρασμα ότι την ευθύνη για όλη αυτή την αναταραχή, την έφερε ένας μετεωρίτης, που είχε χτυπήσει τη Γή με ασύλληπτη ταχύτητα. Πρίν, εκραγεί, θά είχε έναποθηκεύσει ηλεκτρικό φορτίο 250 εκατομμυρίων βόλτ κατά τετραγωνικό εκατοστόμετρο. "Ας σημειωθεί ότι, έχοντας υπ' όψιν μας την περιστροφική κίνηση της Γής, ή βολίδα αυτή, αν είχε ξαφνικά τη φαεινή ιδέα να πέσει τέσσερις ώρες και σαράντα επτά λεπτά νωρίτερα, θά έπληττε την κορυφή του καμπαναριού του μητροπολιτικού ναού Πέτρου και Παύλου της αγίας Πετροπούλεως, μετατρέποντας έτσι την πρωτεύουσα των Ρωσιών σε λεπτότατη σκόνη.

"Όταν ο μετεωρίτης αγγίζει τη Γή προκαλεί κρατήρα, ενώ δεν βρέθηκε ούτε ο παραμικρότερος λάκκος. Λοιπόν; "Επί τριάντα και τόσα χρόνια οι επιστήμονες αναρωτιόντουσαν τι μπορεί να συνέβη εκείνο το μοιραίο πρωινό.

"Ενας όγκος αντίυλης

Η ΑΝΤΙΎΛΗ, το πρώτο μόριο του αντιθέτου της ύλης ανακαλύφθηκε στο Μπέβαντρον του πανεπιστημίου της Καλλιφόρνιας στο Μπέρκλεϋ. Ήταν ένα αντιπρωτόνιο που δεν μπορεί να υπάρξει παρά μόνο ένα κλάσμα του δευτερολέπτου πριν εκμηδενισθεί από ένα πρωτόνιο έλευθερώνοντας ένα δισεκατομμύριο 800 εκατομμύρια ηλεκτρόνια - βόλτ. "Εκτοτε ανακαλύφθηκαν δεκαπέντε κάπου μόρια και μπορεί κανείς να καταλήξει στο συμπέρασμα, μαζί με τον Αλμίλιο Σεγκρέ, τον «έφευρέτη» αυτόν του νέου Κόσμου, ότι το Σύμπαν αποτελείται από ίσα μέρη ύλης και αντιύλης. Κάθε άστρο υποτίθεται πως έχει το αντίάστρο του, κάθε γαλαξίας τον αντιγαλαξία του και, κατά συνέπεια, κάθε άνθρωπος το αντίγειώ του. "Όλ' αυτά είναι όρθά, τα πράγματα όμως μπερδεύονται όταν ξέρουμε ότι ή συνάντηση ενός όποιουδήποτε μορίου με έναπρόφευκτο την εκμηδένιση και των δύο «αντί» του, προκαλεί κατά τρόπο δύο. "Υστερα απ' αυτά, λοιπόν, μπορεί να σκεφθεί κανείς δίκαια ότι έπρόκειτο για ένα όγκο αντίυλης που, κατά κακή σύμπτωση, ήρθε να συγκρουσθεί με την υδρόγειο σφαίρα την μοιραία εκείνη 29 Μαΐου 1908. "Η υπόθεση αυτή εξηγεί και την έλλειψη κρατήρος και την ένταση της έκρήξεως. "Αν φαντασθούμε τώρα ότι ο αντιμετεωρίτης ήταν κάπως όγκωδέστερος, τότε θά είχε γίνει σκόνη ή μισή Γή.

Οι φόβοι των σοφών

ΤΟ άτομο. Μ' αυτό όλα είναι δυνατά. Και το καλό, γιατί το άτομο είναι που θά δώσει τη δυνατότητα στην ανθρωπότητα να κατακτήσει και ν' αποικήσει τον Κόσμο. Και το κακό, γιατί πρίν συμβούν αυτά τα καλά, μπορεί να διαλυθεί το Σύμπαν.

"Ο Φρέντ Χόυλ, ή διοπτροφόρος μεγαλοφυα του Καίμπριτζ, έπαθε μεγάλη λαχτάρα το 1945. Είχε κάμει τους υπο-

λογισμούς του, τους είχε σκεφθεί, ξανασκεφθεί και ξανακάνει και οι τριχές του κεφαλιού του σηκώθηκαν όρθιες από φόβη. Ούτε λίγο ούτε πολύ είχε ανακαλύψει ότι, θεωρητικά, ή Γή τη στιγμή της πρώτης ύποβρυχιας ατομικής έκρηξης έπρεπε να κοινοποιηθεί παρασύροντας και αρκετά μεγάλο τμήμα του "Ήλιακού συστήματος μαζί της.

Οι κύριες δεξαμενές υδρογόνου στη Γή είναι οι πέντε ώκεανοί. Θά άρκούσε να προκληθεί τρομακτικά ύψηλή θερμοκρασία για να καεί σε μια φοβερή έκρηξη το υδρογόνο των ώκεανών και να κοινοποιηθεί ή Γή και μαζί της ο "Αρης και ή "Αφροδίτη. Πρέπει να σημειώσουμε ότι ή τρομερή αυτή θερμοκρασία μπροστά στην οποία διαλύονται τα πάντα, είναι ακριβώς ή θερμο-

"Όλα τα δέντρα ανεξαιρέτως σε έκταση χιλιομέτρων ήταν καμένα και λυγισμένα κατά τρόπο όμοκεντρο προς ένα άποξηραμένο δάλτο. Σ' αυτό το σημείο είχε εκραγεί ή στήλη από φωτιά.

κρασία που παράγεται επί ένα εκατομμυριοστό του δευτερολέπτου και σε χώρο μερικών τετραγωνικών εκατοστών του μέτρου, τη στιγμή που εκρήγνυται μια δόμδα ουρανίου ή πλουτονίου. Έκατό πενήντα εκατομμύρια δαμοί... δέκα φορές ή θερμοκρασία του κέντρου του "Ήλιου, πράγμα δηλαδή του οποίου δεν μπορεί να συλλάβει ή φαντασία του ανθρώπου τη φρίκη, το άπιαστο και το τερατώδες. Κατά συνέπεια ή Γή έπρεπε να εξαφανισθεί τη μοιραία εκείνη μέρα του 1945 που έξεργαγη μια δόμδα στα νερά του Ειρηνικού.

Κι' όμως δεν εξαφανίσθηκε κι' ο Ρόμπερτ "Οππενχάϊμ, μαζί με τον Φρέντ Χόυλ, έβγαλαν βαθύ αναστεναγμό άνακού φίσας. Γιατί όμως αυτό το θαύμα; Γιατί, άπλουτάτα, ή πυρωμένη ούρανια θερμοκρασία, που μπορούσε ν' αποβεί ο έπικρουστήρας του τέλους του Κόσμου, δεν αχίμαλωτίσθηκε παρά μόνο το περίφημο αυτό εκατομμυριοστό του δευτερολέπτου, που αναφέραμε και πρίν. "Η έφευρετικότητα όμως των ανθρώπων μπορεί ωραιότατα να βρεί τη μια μέρα ή την άλλη τον τρόπο για μια

όμαδική ήθελημένη ή άθελητη αυτοκτονία άρκει, συνεχίζοντας τις ατομικές έκρηξεις ν' αυξήσει πέραν κάθε λογικού όριου την περιεκτικότητα της ατμοσφαιρας σε έπικίνδυνες ακτινοβολίες.

"Όπως κι' αν έχουν τα πράγματα ο άνθρωπος, τέτοιος που είναι, σε σύγκριση με τον κοσμικό χρόνο, κρατάει το μέλλον στα χέρια του. Με ταχύτητα 800.000 χιλιομέτρων την ώρα ο "Ήλιος με τους πλανήτες του και των γαλαξία του περιστρέφονται γύρω από τον εαυτό τους. Οι διαστάσεις του γαλαξία είναι τέτοιες που του χρειάζονται 200.000 εκατομμύρια χρόνια για να διατρέξει ένα πλήρη κύκλο. Από τη στιγμή που εμφανίσθηκαν τα άτομα ο γαλαξίας έχει κάμει πενήντα κύκλους

και ο άνθρωπος πρωτοεμφανίσθηκε στη Γή τη στιγμή που άρχισε το ένα τετρακοσιοστό εκατομμυριοστό της σημερινής επαναστάσεως. Μετά από όκτώ κύκλους, ίσως και δέκα, ή ζωή στη Γή θα πεθάνει. Μετά από 25, ο "Ήλιος θα έχει γίνει γαλαξίας και θα μπαίνει στη φάση του σβήσιμάτος του. Με τη μορφή ενός άθλιου άστρου - νάνου θα ζήσει ακόμη άλλους 50.000 κύκλους, μα αυτό δεν αξίζει ο κόπος να το συζητούμε. "Οκτώ επαναστάσεις του γαλαξία μας περιμένουν ακόμη τον άνθρωπο. Στο διάστημα αυτό, κάπου ένα δισεκατομμύριο εξακόσια εκατομμύρια χρόνια δηλαδή, θά βρεί ίσως ο άνθρωπος τον τρόπο να ξεφύγει από το έτοιμοθάνατο Σύμπαν του... χρησιμοποιώντας ίσως καμμία πρωτότυπη διαστημογεφυρα, που θά τον οδηγήσει σ' ένα νέο, θιαματουργό και πιο ήρεμο κόσμο: στον κόσμο της αντίυλης. Και τότε... όλα, έπιτέλους, θά άρχίσουν την πρώτη τους άρχη.

MARK ΧΑΙ-MEP

Ός τώρα, ήταν αδύνατο να ένοφθαλμιζείται ανθρώπινος καρκίνος σε πειραματόζωο. Η αιτία ήταν η έλλειψη κυτταρικής ανοχής που ορθώνεται στα ζωικά είδη. Τώρα, λοιπόν, πέντε έπιστήμονες του Ίνστιτούτου «Σλόαν Κέττερινγκ» της Νέας Υόρκης κατάρθωσαν να βγάλουν από όχτω τύπους ανθρώπινου καρκίνου ένα ειδικό ιδ. Εισαγόμενος στον οργανισμό νεογέννητων τρωκτικών, ο ιδος αυτός προκάλεσε σοβαρές κυτταρικές αναστατώσεις. Έτσι το «ζωολογικό φράγμα» έπεσε. Τίποτε δεν επιτρέπει ακόμα να πούμε, ότι βρέθηκε ο αιτιακός παράγων του ανθρώπινου καρκίνου. Οί έλπίδες, όμως, να λυθεί το άβυσσαλέο αίνιγμα της τρομερής νόσου, πολλαπλασιάσθηκαν.

Ο ΚΑΡΚΙΝΟΣ ΟΦΕΙΛΕΤΑΙ ΣΕ ΙΟ;

Άρθρο του διασήμου Γάλλου
καρκινολόγου ΠΙΕΡ ΛΕΠΙΝ

Ο αρχαίος Λατίνος ποιητής Λουκρήτιος γράφει: «Ο άνθρωπος προκαλεί τη φύση να επαναλάβει τις ενέργειές της. Έτσι, ο νους του παρατηρεί καλά τα φαινόμενα κι' εξάγει τους βασικούς νόμους που τα διέπουν». Το πείραμα είναι για τις βιολογικές έπιστήμες ένα μέσο εισαγωγής του καρτεσιανού λογισμού στην παρατήρηση. Η Ιατρική δεν έγινε έπιστήμη παρά από την ημέρα που, χάρη στον Κλάιντ Μπερνάρ και τον Παστέρ, άρχισε να χρησιμοποιεί συστηματικά το πείραμα. Τα προβλήματα που της απομένουν να λύσει ακόμα είναι ακριβώς προβλήματα που δεν της επιτρέπουν την άνετη χρήση του πειραματισμού. Προβλήματα, που δεν θα λυθούν παρά μονάχα αφού αντιμετωπισθούν απ' όλες τις πλευρές με το πείραμα. Ο ανθρώπινος καρκίνος ανήκει σ' αυτά.

Το ενδιαφέρον, που συγκεντρώνει αυτό το πρόβλημα κι' η ανάγκη επίλυσής του, που γίνεται ολοένα πιο επείγουσα και πιο δραματική, επέτρεψαν στους έρευνήτες να πολλαπλασιάσουν τις προσπάθειές τους και να τις αναπτύσουν ολοένα με πιο δαφιλή μέσα. Οί πρόδοι, που σημειώθηκαν κατά τις τελευταίες δεκαετίες, στάθηκαν πολύ μεγάλες. Άλλα σημειώθηκαν ουσιαστικά μόνο στην περιοχή του καρκίνου των ζώων, γιατί είναι πρακτικά αδύνατο να πειραματιζόμαστε με τον ανθρώπινο καρκίνο.

Η μελέτη των ζωικών καρκίνων

ΠΡΑΓΜΑΤΙ, ο πειραματισμός απαγορεύεται στη δεύτερη αυτή περιοχή, γιατί, για προφανείς ήθικους λόγους, δεν μπορούμε να ένοφθαλμίσουμε τον ανθρώπινο καρκίνο σε ανθρώπινη ύπαρξη. Δεν μπορούσαμε, έξ άλλου, να τον μεταδώσουμε σε ζώο, έξ αιτίας του φράγματος που ύψώνει η έλλειψη κυτταρικής έποχής ανάμεσα στα ζωικά είδη.

Η μελέτη των ζωικών καρκίνων, όπως, ιδιαίτερα, είναι οί λευχαιμίες των πουλερικών και των ινδικών χοιριδίων, ο καρκίνος των μαστών στα ποντίκια και τα σαρκώματα στα πουλιά, πρόσφερε στην έπιστήμη ένα σωρό πολύτιμες γνώσεις. Οί έρευνες αυτές, ουσιαστικά, υπογράμμισαν το πολύπλοκο των παρα-

γόντων που συντρέχουν για τη δημιουργία των καρκινικών όγκων. Έχουμε να κάνουμε με φυλετικούς παράγοντες, που κάνουν, ώστε όντα του ίδιου ζωικού γένους να είναι πιο εύπαθα στον καρκίνο από άλλα. Με γενετικούς παράγοντες, που παίζουν τον ρόλο τους σε διασταυρώσεις πειραματοζώων του ίδιου είδους. Με όρμονικούς παράγοντες, που καθιστούν ανάγλυφη την επίδραση των ενδοκρινικών χυμών στην πρόκληση ή στην άσφαχτίση των όγκων, χωρίς να λείπουν περιστατικά, στη δεύτερη περίπτωση, τέλειες ίσαςως. Με φυσικούς και χημικούς παράγοντες, που ανοίγουν το δρόμο στον καρκίνο, κάνοντας, μόνι τους ή σε συνδυασμό με άλλους, να εμφανίζονται όγκοι ραγδαίας εξέλιξης. Με άνοσοποιητικούς παράγοντες, που δείχνουν ότι η φυσική ή τεχνητή μετάδοση άρισμένων όγκων μπορεί εύκολα να πραγματοποιηθεί κατά την έμβρυακή ή τη νηπιακή περίοδο της ζωής του πειραματοζώου, ενώ άποτυγχάνει έντελώς κατά την υπόλοιπη ζωή του. Τέλος και κυρίως, με μολυσματικούς παράγοντες, που συνδέονται με τον ρόλο μυστηριωδών ιδών στη μετάδοση και την εμφάνιση των όγκων.

Όλοι αυτοί οί παράγοντες έχουν το μερίδιό τους στο σύνολο του προβλήματος. Έτσι, κάθε έρευνήτης, μελετώντας μια μεμονωμένη πλευρά του, έχει κάθε λόγο να είναι βέβαιος ότι ατενίζει ένα μέρος της αλήθειας. Η δυσκολία έγκειται στο να γίνει η σύνθεση και να καθορισθεί κατά πόσο η συγκριτική παθο-

λογία μάς επιτρέπει να έπекτείνουμε στον άνθρωπο τα πορίσματα που αποκομίζουμε από τη μελέτη των πειραματοζώων.

Είναι φανερό σήμερα, ότι οί όγκοι των ζώων που μάς είναι καλύτερα γνωστοί, δηλαδή εκείνοι των πουλιών κι' οί μεταδόσιμοι των ινδικών χοιριδίων, συνδέονται πάντα μ' ένα ιδ.

Ο ιδος αυτός καθιστά μεταδοσίμο τον καρκίνο γιατί είναι φορέας μιας ιδιαίτερης γενετικής ουσίας, ενός όξέος, που η έπιστήμη κατάρθωσε να άπομονώσει έδώ και λίγο καιρό και το βάφτισε με τον όρο ADN. Η φυσική μετάδοση, όμως, γίνεται πάντα κατά τις πρώτες ώρες του βίου του ζώου, έστω κι' αν ο όγκος δεν εμφανισθεί παρά κατά την περίοδο της ένηλικιώσεώς του.

Μπορούμε, όμως, να αντικαταστήσουμε, στο ένηλικο ζώο, τη φυσική μόλυνση από ιδ με την εισαγωγή στον οργανισμό του της ουσίας ADN, όταν την πάρουμε από ύγιη ζώα του ίδιου είδους, αρκεί τα ζώα αυτά να ανήκουν σε μια γενεολογική γραμμή, όπου τα κρούσματα του καρκίνου είναι συχνά. Έτσι, διαπιστώνουμε ότι ο καρκινογόνος ιδος υπάρχει ναρκωμένος κι' άποδεικνύουμε ότι ο οργανισμός του ώριμου πειραματοζώου, που είναι άνοσοποιημένος άπέναντι του «πλήρους» ιδού, δεν τον αναγνωρίζει όταν είναι ναρκωμένος και τον εισδέχεται.

Το φράγμα έπεσε

ΑΛΛΑ και με την εισαγωγή ADN ή διαδικασία προκλήσεως κι' εμφάνισης του καρκίνου υπόκειται και σε άλλους παράγοντες, ιδιαίτερα δε στην επίδραση των όρμονών και στην επένεργεια καρκινογόνων ουσιών. Άπό

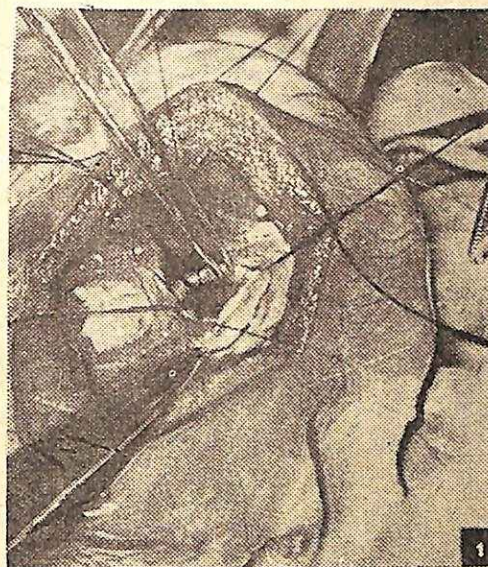
Οί προοπτικές μετά τη νέα ανακάλυψη

Η ανακάλυψη των πέντε Άμερικανών έρευνήτων οδηγεί στις έξής πιθανότητες, που η έπιστήμη καλείται, τώρα να διαπιστώσει αν έχουν πράγματι βάση:

- 1) Οί ιοί ή οί ίόμορφες ουσίες είναι ο κύριος αιτιακός παράγων σε πολλές ή και σε όλες τις μορφές καρκίνου.
- 2) Όρισμένοι ιοί, που προκαλούν καρκίνο σε ζώα, είναι συνδεδεμένοι, άπό την άποψη μιας φυσικοχημικής ομοιότητας, με αντίστοιχους καρκινογόνους ιούς, που δρουν στον άνθρωπο.
- 3) Ο καρκίνος είναι μεταδοτική άρρώστεια.
- 4) Ο καρκίνος θα μπορεί να προλαμβάνεται με έμβόλια.
- 5) Ο καρκίνος θα μπορεί να θεραπεύεται όριστικά με φάρμακα που θα επενεργούν εναντίον των ιδών του.

το μέτρο της παρεμβάσεως αυτών των παραγόντων εξαρτάται ή εμφάνιση του καρκίνου, ή γρήγορη ή άργη εξέλιξη του ή ή μη εμφάνισή του.

Το πιο παράδοξο φαινόμενο, που αντιμετώπιζει το μάτι της έπιστήμης κάτω από το μικροσκόπιο, παρακολουθώντας τις καρκινικές αλλοιώσεις των κυττάρων, είναι ότι ώρισμένοι καρκινογό-

νοι ιοί μπορούν, άνάλογα με τις περιπτώσεις, να προκαλούν ο καθένας πολλούς και διαφορετικούς τύπους όγκων. Άπ' αυτή την άποψη, ο πιο περίεργος από τους γνωστούς ιούς του ινδικού χοιριδίου, ζώου έξαιρετικά πλουσίου σε καρκινογόνους ιούς, είναι ένας που η επίδρασή του προκαλεί άνω των τριάντα τύπων καρκίνων, ιστολογικά διαφορετικών άναμεταξύ τους. Ο ίδιος ιδος είναι, έξ άλλου, ικανός να μολύνει όχι μόνο τα ινδικά χοιρίδια, άλλα κι' άλλα τρωκτικά, γεγονός που έρχεται σε άπόλυτη αντίθεση με το φράγμα που ύψώνει η έλλειψη κυτταρικής άνοχής ανάμεσα στα ζωικά είδη.

Άλλα ως ποιο σημείο αυτή η πειραματική έρευνα του καρκίνου των ινδικών χοιριδίων, που τα πορίσματά της είναι άναμφισβήτητα, διαφωτίζει τον ανθρώπινο καρκίνο; Οί υποθέσεις κι' οί γνώμες των έρευνήτων δεν συμφωνούν.

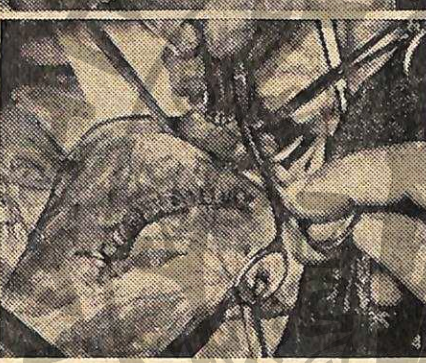
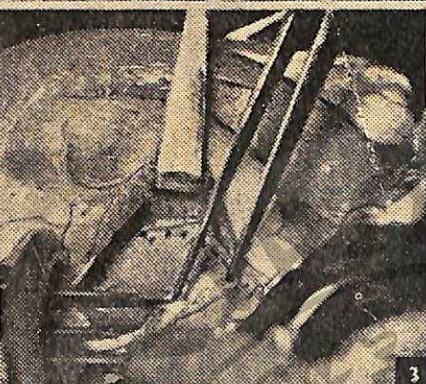
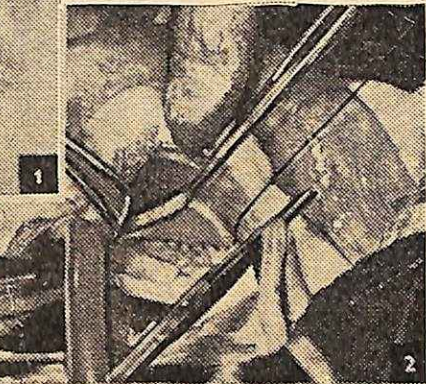
Έτσι, πρέπει να χαϊρετίσουμε σαν γεγονός δυσεκτίμητης άκόμα αξίας, άλλα πάντως πολύ σημαντικής, την έργασία πέντε Άμερικανών έρευνήτων, που τα πορίσματά της ανεφέρθηκαν έδώ και λίγο καιρό στην έθνική Άκαδημία των Έπιστημών, στην Ούάσιγκτον. Οί έπιστήμονες που πραγματοποιήσαν αυτό το κατόρθωμα, είναι διεθνούς φήμης. Άρκει να άναφέρουμε, ότι άνάμεσά τους καταλέγεται κι' ο διάσημος Ιολόγος Ντάλλντορφ.

Οί έπιστήμονες, λοιπόν, που εργάζονται στο Ίνστιτούτο «Σλόαν Κέττερινγκ» της Νέας Υόρκης, ένα από τα πιο πρωτοποριακά κέντρα καρκινολογικών έρευνών του κόσμου, πέτυχαν το έξής: Έξήγαγαν από όγκους όχτω διαφορετικών τύπων ανθρώπινου καρκίνου ένα παράγοντα, που εισαγόμενος σε νεογνά άρουραίων, προκαλεί στα πειραματόζωα αυτά παραμορφώσεις των όστών, ιδιαίτερα του κρανίου, που έχουν ραγδαία εξέλιξη κι' οδηγούν στο θάνατο.

Ο παράγων αυτός είναι μικρού άναστήματος κι' έχει όλα τα φυσικοχημικά

κα χαρακτηριστικά, που άποδεικνύουν ότι πρόκειται για ιδ. Δεν βρίσκεται παρά μόνο σε ανθρώπινους όγκους. Άπουσιάζει άπό τους όγκους ζώων, καθώς κι' άπό ανθρώπινα καρκινοπαθή κύτταρα, που διατηρούνται με συνεχή καλλιέργεια. Δεν επιτρέπεται να διασθούμε και να συμπεράνουμε ότι πρόκειται για τον αιτιακό παράγοντα του ανθρώπινου καρκίνου.

Ο χειρουργός άνοιξε τα τοιχώματα του καρδιακού μυός και παρατηρεί στο έσωτερικό της δεξιάς κοιλίας.

Άν έπαληθεύσαν ή άποψη ότι αυτός ο ιδος είναι άπ' ευθείας συνδεδεμένος με την αιτία του ανθρώπινου καρκίνου κι' ότι το χάσμα της έλλείψεως κυτταρικής άνοχής, που χωρίζει τον άνθρωπο από το τρωκτικό, γεφυρώθηκε, δεν υπάρχει καμμία άμφιβολία ότι θα φθάναμε έτσι, πιο κοντά στη λύση του τρομερού αίνιγματος.

PIERRE LEPIE

Ο ΦΟΒΟΣ ΤΟΥ ΣΚΟΤΑΔΙΟΥ

Ο ΦΟΒΟΣ που νοιώθουν πολλά παιδιά άπό το σκοτάδι, είναι μια άρρώστεια; Έκτός από ώρισμένες περιπτώσεις, εύτυχώς πολύ σπάνιες, κατά τις οποίες έχουμε να κάνουμε με παθήσεις του νευρικού συστήματος, ο φόβος αϊτός δεν είναι άρρώστεια. Είναι άπλώς μια ψυχολογική άτάξια, που όφείλεται σε ύψλο βαθμό συγκινητικότητα. Μπορεί, άστόσο, να προκαλέσει σωματικές διαταραχές πολύ άπτες: ναυτία, φαινόμενα συγκοπής, πονοκεφάλους, μυϊκά άλγη, κοιλόπονους, πυρετό.

Ο φόβος, γενικά, δεν είναι άποκλειστικό φαινόμενο της παιδικής ηλικίας. Άνήκει σε όλες τις ηλικίες. Ο ήρωικός στρατάρχης Τυρένν, στις μάχες, έτρεμε άπό φόβο κι' έλεγε στον έαυτό του: «Τρέμεις, παλιάνθρωπε. Θα έτρεμεις όμως πιο πολύ αν ήξερες που σε οδηγώ!» Για τους ένηλικες, το θέμα είναι πολύ εύρυν κι' άξίζει να γραφούν γι' αυτό τόμοι. Για τα παιδιά, είναι πιο άπλό. Όταν ο φόβος αντιμετωπισθεί κατόλληλα, κατά τα τυφερά χρόνια, μπορεί να λιγοστέψει και να εξαφανισθεί. Άν παραμεινθεί, θα μείνει μόνιμη κατάσταση για όλη τη ζωή του άτόμου.

Οί τρεις κύριες όψεις του παιδικού φόβου είναι ο φόβος του σχολείου, ή ή δειλία κι' ο φόβος του σκοταδιού. Ο πρώτος είναι πιο πολύπλοκος άπ' ό,τι φαίνεται άκ πρώτης όψεως. Είναι έπίσης και πολύ ένδιαφέρον. Πράγματι, ή φόβια του σχολείου, που δεν πρέπει να τη συγχέουμε με την τάση του να τσάει το παιδί άπό τα μαθήματα, χαρακτηρίζεται συνήθως τα παιδιά που έχουν γερό κι' ιδιοφυές μυαλό. Ειδικές έρευνες που έγιναν πάνω σ' αυτό το θέμα, ιδιαίτερα στην Άμερική και στη Γαλλία, άποδεικνύουν ότι το παιδί που έπιζητεί να μείνει στο σπίτι και να μη πηγαίνει στο σχολείο, είναι συνήθως πολύ έξυπνο, άλλα έχει μια υπερευαίσθησία και του λείπει ή αυτοπεποίθηση.

Η δειλία, το «τράκ», το εύκολο κοκκίνισμα στους έπαίνους ή στο μάλλωμα προδίδουν μια δυσκολία προσαρμοστικότητα του παιδιού στο περιβάλλον. Αυτή ή δυσκολία μπορεί να όφείλεται σε ποικίλες αιτίες, είτε πραγματικές, όπως ή όχι καλή υγεία ή το άσχημο παρουσιαστικό, είτε φανταστικές.

Ο φόβος του σκοταδιού είναι πιο συνηθισμένος άπό ό,τι τα δυο παρά πάνω φαινόμενα. Άλλοτε εκδηλώνεται με την άδυναμία του παιδιού να άποκοιμηθεί με όδηστά τα φώτα. Άλλοτε προκαλεί ξαφνικά ξυπνήματα, με κλάμματα και φωνές.

Ο φόβος αυτός είναι άπό προϊστορική καταβολή μέσα μας. Είναι μια άπληρη του φόβου, που νοιώσαν οί πρώτοι άνθρωποι μπροστά στο άγνωστο. Όπως πρέπει να τον αντιμετωπίσουμε; Άποφεύγοντας, πρώτα - πρώτα, να μιλάμε στο παιδάκι για φαντάσματα, μπαμπούλες και τα παρόμοια. Τονίζοντας του, ύστερα, ότι στο φίλμ που βλέπει, οί ήθοιοι δεν πεθαίνουν πραγματικά, κι' ότι όλα όσα είδε είναι ψεύτικα. Τέλος, πριν το παιδάκι πλαγιάσει, να μιτάνει κι' ένα φιλιζάνι χλιαρό γάλα άποτελούμε έξαιρετικά κι' άπλά φάρμακα, για να χαλαρώσει το νευρικό του σύστημα.

ΒΟΣΤΟΚ

Μετά τόν κοσμοϊστορικό άθλο τής 12ης 'Απριλίου, ή έξερεύνηση του Διαστήματος δά συνεχισδεϊ με καινούργιες λαμπρές νίκες. 'Αλλ' όπου κι' άν ταξιδεύουν οί μελλοντικοί κοσμοναύτες, ό,τι κι' άν ανακαλύψουν στίς σκοτεινές πτυχές του άπείρου, δά θυμούνται πάντα αυτό τό ζευγάρι που προηγήθηκε — έναν άνθρωπο κοί μιá μηχανή: τόν έπισμηναγό Γιούρι 'Αλεξέγιεβιτς Γκαγκάριν και τό διαστημόπλοιο Βοστόκ.

Ανατολή ενός ΚΟΣΜΟΥ

ΝΙΚΟΥ Α. ΓΚΟΥΜΑ

ΗΜΕΡΩΜΑΤΑ, κάπου σέ μιá από τίς άπέραντες πεδιάδες τής Ρωσίας... Στο ψυχρό, άβέβαιο φώς τής αύγής, άκαθόριστες σκιές κυκλοφορούν έδώ και κεί, διαστικές πολυάσχολες, γύρω από ένα σκοτεινό, πελώριο κύλινδρο που ύψώνεται κάθετα, με τήν κωνική κορυφή του στραμένη πρós τόν ούρανό που κρέμεται χαμηλά, άπειλητικός και μυστηριώδης, πάνω από τά κτίρια και τίς πλατφόρμες τής μυστικής βάσεως έκτοξεύσεως πυραύλων. Καποια ένταση, κάποια συγκρατημένη νευρικότητα, γίνεται αισθητή στίς κινήσεις, στούς χαμηλούς τόνους τής φωνής, όλων αυτών των έπιστημόνων, των τεχνικών, που τριγυρίζουν τό γιγαντιαίο πολυόροφο πύραυλο, σά σκιές διαλυμένες από τή νύχτα. Σ' αυτό τό γκρίζο άνοιξιότικο πρωινό, είναι φανερό πώς ή δουλειά τους ξεφεύγει από τή συνθησιμένη ρουτίνα. Θάλεγε κανείς ότι προετοιμάζουν μιάν ιεροτελεσσία, μιάν λατρευτική θυσία πρós τή μεταλλική θεότητα που δεσπόζει καταθλιπτικά στούς άνοιχτούς όρίζοντες τής άσιατικής στέππας.

Και άληθινά, πρόκειται για μιá θυσία — μιάν ανθρώπινη θυσία — που θά είναι μονάχα κατά τό ήμισυ συμβολική. Λείπουν τρείς ώρες πριν από τήν έναρξη τής μυσταγωγίας, αλλά τό «θύμα» είναι κιόλας έτοιμο, φοράει τά τελετουργικά του άμφια — τή στολή του Διαστήματος. Είναι ένας νέος, εύρωστος άνδρας με γαλανό παιδιάστικο βλέμμα και δροσερό έφηβικό χαμόγελο, γεμάτο πίστη και χαρά τής ζωής. Αυτός είναι ό έκλεκτός διαλεγμένος άνάμεσα σέ χιλιάδες άλλους — που θά ύποσται τή μεγάλη θυσία: ως νέος, τέλειος, ύγιής, εύρωστος, αντιπροσωπευτικός άνθρωπος τής Γής, θά μπει σ' ένα κινούμενο φέρετρο και θά βγει συμβολικά ξαναγεννημένος, όπως σ' άρχαία μυστήρια, ως "Α ν θ ρ ω π ο ς τ ο υ Δ ι α σ τ ή μ α τ ο ς". 'Αλλ' ό θάνατός του θά είναι μονάχα συμβολικός; 'Ισως έτσι νομίζει, έτσι έλπίζει ό νεαρός, με τά γαλανά μάτια. 'Αλλ' οί έπιστήμονες, οί βιολόγοι, οί γιατροί, φυσικομαθηματικοί άστροναυτοί που τόν τριγυρίζουν, τόν περιποιούνται, προσέχουν, έλέγχουν κάθε λεπτομέρεια τής στολής του, σά νά ήταν λατρευτικό είδωλο ή βασιλόπουλο, αυτοί ξέρον τήν άλήθεια, τήν έχουν προβλέψει, τήν έχουν έλέγξει μαθηματικά με τή βοήθεια των ήλεκτρονικών έγκεφάλων τους: οί πιθανότητες επιβίωσης του θύματος είναι άκριβώς 49,5%, λιγώτερο από μιá στίς δύο. Ήμερώματα, 12 'Απριλίου 1961, σ' αυτή τή χρονική στιγμή που έχει κάτι από τήν ουσία τής αιωνιότητας, ό Γιούρι 'Α-λεξέγιεβιτς Γκαγκάριν, Σοβιετικός πολίτης, έτών 27, θά παίξει τή ζωή του κορώνα — γράμματα.

Περικυκλωμένος άπ' όλους τούς μεγάλους μύστες τής σοβιετικής έπιστήμης, ό νεαρός με τά γαλανά μάτια πλησιάζει πρós τόν επιβλητικό κύλινδρο του πυραύλου προωθήσεως. "Ολοι προσπαθούν νά φαίνονται χαρούμενοι, γεμάτοι αυτοπεποίθηση. 'Αλλ' από τό ύψος του ικριώματος που είναι στή μένο παράλληλα πρós τόν πανύψηλο πύραυλο, μερικοί ταιπεινοί εργάτες και κατώτεροι τεχνικοί ντυμένοι με φόρμες άμιάντου και χαλύβδινες μάσκες που μοιάζουν με φουτουριστικές πανοπλίες κάποιου σεληνιακού πολέμου, βλέπουν με κάποιο δέος αυτή τήν ομάδα που προχωρεί πρós τόν πύραυλο σά μικρή έπικήδεια πομπή. "Ενας άνελκυστήρας του ικριώματος άνεβάζει τόν κοσμοναύτη ως τήν κοσμική όροφή του πυραύλου που περιέχει έναν άρκετά εύρύχωρο θαλαμίσκο. Είναι τό άσάβηλο «φέρετρο» που ζυγίζει πάνω από τέσσερις τόννους, όπου θά παιχθεί τό κύριο μέρος του δράματος.

"Εφτασε, λοιπόν, ή ώρα. "Ο στεγανός θαλαμίσκος είναι άνοιχτός, σαν τήν πύλη του "Αδη, ενώ λίγα μέτρα παρέκει τά πολυσύνθετα έργαστήρια του Διαστήματος, οί αυτόματα μηχανές τηλεράσεως, οί τηλεμετρικές συσκευές, οί ραδιοπομποί και πιό πέρα, ό πιό ανθρώπινος κόσμος, ή παιδιάδα, τ' άνοιξιότικα λουλούδια, τά δέντρα, λούζονται στό πρωινό φώς. "Ο στεγανός θαλαμίσκος περιέχει ένα είδος κλί-νης από μαλακό ύλικό, με ιμάντες για τήν πρόσδεση του κοσμοναύτη, συσκευές για τήν άνανέωση του άέρα, έναν πί-

νακα έλέγχου, ένα είδος θηλάστρου για τήν ήμίρρευστη τροφή και τό νερό που χρειάζεται ό επιβάτης, πομπές άσυρμάτου... "Η λειτουργία όλων αυτών των όργάνων έχει έλεγχθεί με σχολαστική προσοχή από τούς ειδικούς.

Τά πάντα είναι έτοιμα. "Ο Γιούρι Γκαγκάριν μπαίνει στό θαλαμίσκο και ξαπλώνει άνάσκελα. Αυτή θά είναι ή στάση του σ' όλη τή διάρκεια του ταξιδιού, άνάσκελα με τά γόνατα σέ όρθη γωνία, τά πόδια σ' επίπεδο άνωτερο από τό κεφάλι, μιá στάση που περιορίζει τίς δυσμενείς επιδράσεις τής επιταχύνσεως. Τώρα ό θαλαμίσκος, μαζί με τόν επιβάτη του, ζυγίζει 4.725 κιλά.

Τελευταίοι άποχαιρετισμοί, τά τυπικά ένθαρυντικά λόγια των φίλων, και οί μύστες τής σοβιετικής έπιστήμης άπομακρύνονται από τό άνοιγμα του θαλαμίσκου. «Καλή τύχη!» Τό κάλυμμα πέφτει, δίδωντας έρμητικά.

"Ο άνθρωπος έμεινε μόνος.

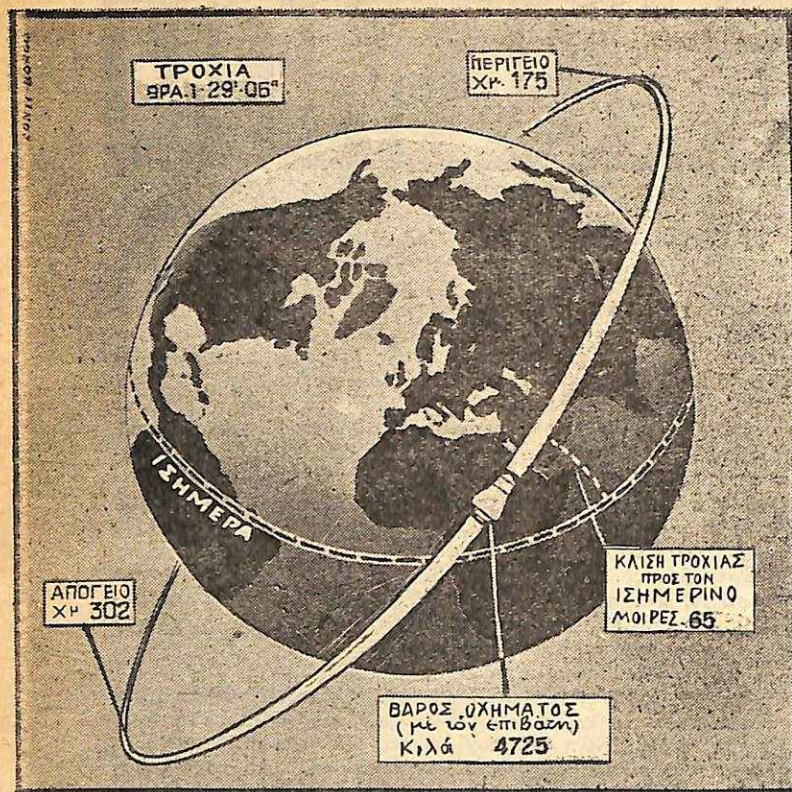
Τά χέρια του είναι ελεύθερα, δηλαδή όσο ελεύθερα μπορούν νά είναι μέσα στό βαρύ σκάφανδρο του Διαστήματος που τόν περιβάλλει. Πάντως μπορεί νά χειρισθεί ώρισμένα όργανα, άν και τά πάντα τηλεκατευθύνονται από τό έδαφος, μπορεί νά ρουφήξει τροφή και νερό από τό θηλάστρο, άν και τό ταξίδι θά είναι τόσο σύντομο.

Ξαφνικά, στήν καταθλιπτική σιωπή τής κρύπτης του, ό κοσμοναύτης νοιώθει έναν κλονισμό, ένα μακρινό δόμο που διαρκώς αύξάνεται σ' ένταση: οί κινητήρες του πυραύλου έχουν τεθεί σέ λειτουργία. "Ο κύλινδρος έχει άρχίσει ν' ανυψώνεται πάνω από τήν εξέδρα έκτοξεύσεως. Μά, νά, που ό θόρυβος γίνεται ένα ούρλιαχτό που συγκλονίζει τρομακτικά τό θαλαμίσκο πνίγοντας για μιá στιγμή κάθε άλλο συναίσθημα. Μέσα στό έκκωφαντικό πανδαιμόνιο του προωθητικού πυραύλου που ξερνάει φωτιά και καπνούς, ό κοσμοναύτης θά νοιώσει ένα σχεδόν άφόρητο πόνο στό στήθος, ό θώρακάς του συμπιέζεται από ένα τεράστιο βάρος που τό κόβει τήν άναπνοή, ή πλάτη του γίνεται ένα σώμα με τό μαλακό ύλικό τής κλίνης του, τά χέρια του είναι σαν παράλυτα, τά πόδια του δέν τά αισθάνεται. "Αλλ' ό πύραυλος είναι κιόλας ψηλά στόν ούρανό ό πρώτος όροφος έχει άποσπασθεί και ό κοσμοναύτης πλησιάζει στίς παρυφές τής ατμόσφαιρας. Κανένας άνθρωπος δέν έχει ξεπεράσει αυτό τό σύνορο, αυτή τήν όροφή τής Γής.

"Η καρδιά χτυπάει με κόπο, τό αίμα δυσκολεύεται νά κυκλοφορήσει στά αίμοφορα άγγεία του έγκεφάλου, κρύος ιδρώτας μουσκεύει τό σώμα κάτω από τό σκάφανδρο. Και τό μαρτύριο τής επιταχύνσεως θά διαρκέσει 29 δλοκλήρα λεπτά. "Ενας δεύτερος, ισχυρός κλονισμός του θαλαμίσκου: είναι ή στιγμή τής εισόδου στήν τροχιά. "Ο κοσμοναύτης βρίσκει-ται σέ ύψος τριακοσίων χιλιομέτρων από τήν επιφάνεια τής Γής — βρίσκεται στό Διάστημα και κινείται με ταχύτητα μεγαλύτερη από 20.000 χιλιομέτρα τήν ώρα. Μ' αυτή τήν ταχύτητα θά διαγράψει μιάν έλλειψη γύρω από τόν πλανήτη, με άπόγειο 320 χιλιομέτρων και περίγειο 175 χιλιομέτρων σέ μιá τροχιά που άπακλίνει κατά 65,4 μοίρες από τό νοητό επίπεδο του "Ισημερινού.

"Απότομα, κάθε ήχος σταματάει, οί κινητήρες του τελευταίου όρόφου του προωθητικού πυραύλου έχουν πάψει νά λειτουργούν, ό κοσμοναύτης κολυμπάει σέ μιá βαθειά σιωπή άκεάνειας άδύσπου, ενώ συνέχεται σιγά — σιγά από τή φοβερή πίεση τής επιταχύνσεως. Τ' αϊτιά του βουίζουν, καθώς τό αίμα κυκλοφορεί και πάλι όρμητικά στίς φλέβες του, αλλά νοιώθει τά μέλη του άνάλαφρα, εύκαμπτα έξαιλωμένα: βρίσκεται σέ μιá κατάσταση φαινομενικής έλλειψης βαρύτητας, που παρά τίς προβλέψεις ώρισμένων ειδικών, δέν του προκαλεί καμμιá ναυτία.

"Ανασηκώνεται λίγο χωρίς καμμιá προσπάθεια, λύνει τούς ιμάντες που τόν συγκρατούν στή μαλακιά του κλίνη και νοιώθει ότι έχει μείνει μετέωρος, πιό έλαφρός από ένα πούπουλο ή ένα μύριο, σκόνης, μέσα στήν ατμόσφαιρα του στεγανού θαλαμίσκου. Κυττάζει τό ρολόϊ του: "Η ώρα, κάτω στή Γή,

Η τροχιά του ρωσικού διαστημοπλοίου «Βοστόκ» γύρω από τη Γη.

είναι έννια παρὰ πέντε. Η κοινότοπη αυτή σκέψη τὸν δένει ξανά μ' αυτό τὸν γήινο κόσμο πὸ ἴσως ποτὲ πιά δὲν θὰ ξαναϊδεῖ ἀπὸ κοντά. Νοιώθει ἀκατανίκητη ἀνάγκη νὰ ρίξει μιὰ ματιά στὸ μακρινὸ κόσμὸ τῆς Γῆς, ὅπου ἀγαπημένα πλῆσματα ἰὸν περιμένουν, ἴσως ἀνυπόπτα γιὰ τοὺς κινδύνους πὸ τὸν ἀπειλοῦν.

Πίσω ἀπὸ τὰ γυάλινα φίλτρα τοῦ μικροῦ κυκλικοῦ παραθύρου πὸ προστατεύουν τὰ μάτια τοῦ ἀπὸ τὶς φονικές ἀκτινοβολίες τοῦ Διαστήματος, ὁ Γιούρι Γκαγκάριν ἀντικρύζει ἕνα θέαμα πὸ κανένα ἀνθρώπινο μάτι δὲν ἔχει ὡς τώρα ἀντικρύσει.

Πανόραμα τῆς ὑδρογείου

ΑΠΟ τὸ ὕψος τῶν τριακοσίων χιλιομετρῶν ἡ ἀρμονικὴ καμπυλότης τῆς Γῆς φαίνεται πολὺ καθαρά. Ἄν εἶχε τὸν ἔλεγχον τοῦ θαλαμίσκου τοῦ, ὁ Γιούρι Γκαγκάριν, ὡς ἀνὰ πειραμένους πιλότους, εὐκόλως θὰ μπορούσε νὰ ἐκτελέσει μιὰ πτήση μὲ τὴ μέθοδο τοῦ γεωγραφικοῦ προσανατολισμοῦ. Τὰ σύννεφα πὸ καλύπτουν ὠρισμένα σημεῖα τῆς Γῆς φαίνονται εὐδιάκριτα, ὅπως καὶ ἡ σκιά τοῦ πᾶν στὴν ἐπιφάνεια τοῦ πλανήτη. Ἄλλ' ὁ οὐρανός, πάνω ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιρα, εἶναι πάντα κατὰμαυρος καὶ τ' ἀστέρια φαίνονται λαμπρότερα πάνω στὸ σκοτεινὸ φόντο τοῦ στερεώματος. Ἕνας ἐξαιρετικὸς γαλάζιος φωτιστὴς περιβάλλει τὴ Γῆ. Στὸν ὀρίζοντα, ἡ θαυμάσια μετὰπτωση τῶν χρωμάτων, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸ ἀνοιχτογάλαζο καταλήγει στὸ βαθύκυανον, στὸ μαῖο καὶ στὸ μαῦρο τ' οὐρανοῦ. Οἱ χρωματικὲς μεταπτώσεις εἶναι ἀρμονικὲς, ἀπαλές, ἐξαίωλμένες. Ἄλλὰ τὸ πῶς συναρπαστικὸ θέαμα εἶναι ἡ μετάβαση ἀπὸ τὴ μέρα στὴ νύχτα, δηλαδὴ ἀπὸ τὸ φωτισμένο στὸ σκιερὸ ἡμισφαίριο τῆς Γῆς. Ὁ Γιούρι Γκαγκάριν εἶναι ὁ μόνος ἄνθρωπος πὸ ἔζησε ἕνα πλῆρες ἡμερονύκτιο σὲ ἐννεήντα λεπτὰ τῆς ὥρας. Βγαίνοντας ἀπὸ τὴ σκιά τῆς Γῆς, ὁ ἥλιος φωτίζει τὴν ἀτμόσφαιρα καὶ ὁ φωτιστὴς φαίνεται πᾶν διαφορετικὸς ἀπὸ πρῶτα. Ἀκριβῶς ἐπάνω στὸν ὀρίζοντα, κοντὰ στὴν ἐπιφάνεια, βλέπει κανεῖς ἕνα ζῶντο πορτοκαλὶ χρώμα καὶ πῶς πᾶν ἐπ' αὐτῆς ταινίας μὲ ὅλα τὰ χρώματα τῆς ἱρίδας, ὡς τὸ μαῦρο τ' οὐρανοῦ. Ἡ εἴσοδος στὸ νυχτερινὸ ἡμισφαίριο γίνεται ταχύτατα. Ὁ Γιούρι Γκαγκάριν δὲν θὰ διακρίνει τίποτα πᾶν στὴ σκιερὴ ἐπιφάνεια, γιατί περνᾷ πᾶν ἀπ' τὸν ὠκεανὸ καὶ δὲν θὰ ἴδῃ οὔτε τὰ φῶτα τῶν μεγάλων πόλεων τῆς στεριάς. Ἡ ἔξοδος ἀπὸ τὴ σκιά γίνεται ἐξ ἴσου

Τὸ πῶς συναρπαστικὸ θέαμα εἶναι ἡ μετάβαση ἀπὸ τὴ μέρα στὴ νύχτα, ἀπὸ τὸ φωτισμένο στὸ σκιερὸ ἡμισφαίριο τῆς Γῆς. Ὁ Γιούρι Ἀλεξέγιεβιτς Γκαγκάριν εἶναι ὁ μόνος ἄνθρωπος πὸ ἔζησε ἕνα πλῆρες ἡμερονύκτιο σὲ ἐννεήντα λεπτὰ τῆς ὥρας

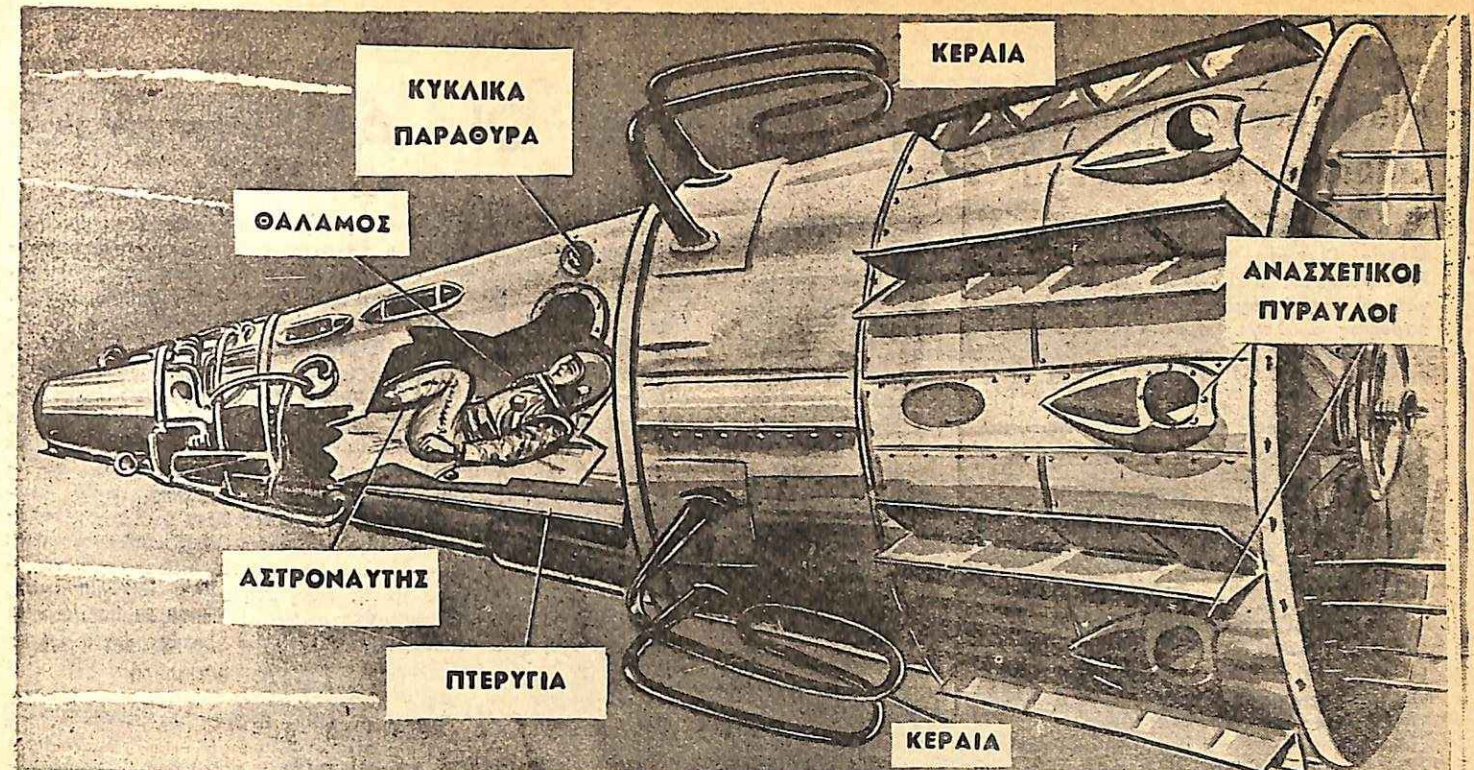
γρήγορα — καὶ ὁ κύκλος συμπληρώνεται.

Σ' ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα ὁ κοσμοναῦτης παρακολουθεῖται ἀπὸ τὴ Γῆ, ἀνταλλάσσει μηνύματα μὲ τοὺς σταθμούς ἐλέγχου. Ἡ φωνή τοῦ ἀπὸ τὸ Διάστημα μαγνητοφωνεῖται γιὰ χάρη τῶν κοινῶν ἀνθρώπων πὸ παρακολουθοῦν μὲ ἔξωλο ἐνθουσιασμὸ τὴν πτήση τοῦ καὶ γιὰ χάρη τῶν ἱστορικῶν τοῦ μέλλοντος. Τὰ λόγια τοῦ εἶναι ἀπλά: «Βλέπω τὴ Γῆ. Ἐχὼ καλὴ ὁρατότητα. Σὰς ἀκούω πολὺ καλά». «Μερικὲς περιοχὲς τῆς Γῆς εἶναι συννεφιασμένες. Ὅλα πᾶνε κανονικά». Καὶ τὸ τελευταῖο τοῦ μηνύμα: «Εἶμαι καλὰ καὶ τὸ ἡθικὸ μου εἶναι θαυμάσιο. Συνεχίζω τὴν πτήση μου κανονικά». Δὲν πεινᾷ, ἀλλὰ πρέπει νὰ δοκιμάσει τὴ λειτουργία τοῦ συστήματος τροφοδοσίας ὑπὸ συνθήκες ἐλλείψεως βαρύτητας. Βάζει στὸ στόμα τοῦ τὸ θήλαστο καὶ πιεῖ μετὰ τὸ χερί μιὰ ἐιδικὴ συσκευή πὸ βρίσκεται δίπλα τοῦ. Μιὰ παχύρρευστὴ οὐσία, πολὺ γευστικὴ, γεμίζει τὸ στόμα τοῦ. Πίνει λίγο νερὸ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο. Κατόπιν κυττάζει πάλι ἀπ' ἔξω τὸ πανόραμα τῆς ὑδρογείου, κυττάζει καὶ περιμένει.

Ὁ διάλογος μὲ τὴ Γῆ συνεχίζεται. Ὁ κοσμοναῦτης δὲν ἔχει τὸν ἔλεγχον τοῦ θαλαμίσκου τοῦ, δὲν ξέρει πότε ἀκριβῶς θὰ προσγειωθεῖ — ἂν προσγειωθεῖ. Αὐτὸ ἄλλοι θὰ τὸ ἀποφασίσουν ἀπὸ τὸ ἔδαφος, ἄλλοι κρατᾶνε στὰ χεῖρά τους τὸ νῆμα τῆς ζωῆς τοῦ. Δὲν εἶναι ἀκόμα ὁ Γιούρι Ἀλεξέγιεβιτς Γκαγκάριν, ἥρως τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως, εἶναι μόνον ἕνα πειραματόζῳο, τὸ ἱερὸ σφάγιο τῆς ἐπιστήμης.

Ταχύτερα ἀπὸ τὸ διαστημόπλοιο «Βοστόκ» ἡ σκέψη τοῦ πετὰ ἐκ ἐῖ κ α τ ω, λίγα χιλιόμετρα ἔξω ἀπὸ τὴ Μόσχα, ὅπου δυὸ ἀγγελικὲς μορφὲς κοιμούνται ἀκόμα γαλήνως, τὸ μόλις ἔχουν ἀνοίξει τὰ μάτια τους στὸ γινώριμο, φιλικὸ σύμπαν ἑνὸς μικροσκοπικοῦ διαμερίσματος τῶν δυὸ δωματίων. Γκόλια Λέντσκα. Ὁ Γιούρι Ἀλεξέγιεβιτς εἶναι ἕνας Σοβιετικὸς ἄνθρωπος τῆς δευτέρης γενεᾶς, γεννήθηκε κατὰ δυὸ δεκαετίες μετὰ τὴν Ἐπανάσταση: δὲν ἔχει μάθει νὰ προσεῖται. Ἀπὸ τὰ φθαρτὰ εἶδωλα τῆς πολιτικῆς ξέρει ὅτι δὲν ἔχει τίποτα νὰ περιμένει ὡτὴ τὴν ὥρα. Ὅταν θὰ ἐπιστρέψῃ — ἂν θὰ ἐπιστρέψῃ, τὸ ἐπιφυλάσσουν ἕνα θρίαμβο πὸ δὲν ἐγενήθηκα ποτὲ οὔτε οἱ τσάροι τῆς Ἁγίας Ρωσίας. Ἀλλὰ, πρὸς τὸ παρόν, ἡ ἐξουσία τους δὲ φτάνει ὡς τὰ κράσπεδα τοῦ ἀπείρου. Ὁ Γιούρι Ἀλεξέγιεβιτς θὰ πνίξει τὴν ἀγωνία τοῦ καὶ θὰ στείλει τὸ τελευταῖο τοῦ μηνύμα, ἕνα μῆνυμα αἰσιοδοξίας: «Εἶμαι καλὰ, τὸ ἡθικὸ μου εἶναι θαυμάσιο»...

Ἀπὸ τὸ ἔδαφος, δίνεται τὸ σῆμα τῆς καθόδου. Εἶναι ἡ τελικὴ καὶ πῶς ἐπικίνδυνος φάση τοῦ ἐγχειρήματος. Ὁ κοσμοναῦτης ξαπλώνει καὶ πάλι ἀνάσκελα, δένει τοὺς ἱμάντες. Ὁ θαλαμίσκος κλονίζεται, οἱ ἀνασχετικοὶ πυραυλοὶ ἀρχίζουν νὰ λειτουργοῦν, ὁ κοσμοναῦτης ἀποκτᾷ καὶ πάλι βάρος, τὰ μέλη τοῦ ἀκίνητοποιοῦνται ἀπὸ τὴν ἐπιτάχυνση. Τὸ διαστημόπλοιο «Βοστόκ» ἀγγίζει τὴν ἀτμόσφαιρα καὶ ἡ τριβὴ ἀναπτύσσει τρομακτικὴ θερμότητα στὶς ἐξωτερικὲς τὸν ἐπιφάνειες. Ἀλλὰ τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ θαλαμίσκου ὁ κοσμοναῦτης δὲ θὰ αἰσθάνῃ τίποτα: ἡ θερμοκρασία διατηρεῖται σταθερὴ, στοὺς εἰκοσιβαθμούς. Αἰσθάνεται ὅμως ὀδυνηρὸ τὸν ἴλιγγο τῆς πτώσεως. Νομίζει ὅτι θὰ λιποθυμήσει, ἀλλὰ τώρα τὸ δρᾶμα ἐξελισσεται πολὺ γρήγορα: Σὲ ὕψος 75 χιλιομέτρων, ἕνας αὐτοματὸς μηχανισμὸς σβῆνει τοὺς ἀνασχετικούς πυραυλοὺς, ἀπελευθερώνει τὸ θαλαμίσκο ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα τμήματα τοῦ διαστημοπλοίου, ἀνοίγει ἕνα ἀλεξίπτωτο. Τώρα ἡ πτώση εἶναι ἀπολύτως ὁμαλὴ. Ὁ κοσμοναῦτης ξυπνάει ἀπὸ ἕνα ἐφιάλτη. Ἡ Γῆ, ἡ κολὴ Γῆ, περιμένει μὲ ἀνοιχτὲς ἀγκάλες τὸν ἄνθρωπο

Τὸ σχέδιο αὐτὸ πὸ δημοσιεύθηκε σὲ ρωσικὴ ἐφημερίδα, δίνει μιὰ ἰδέα τοῦ διαστημοπλοίου «Βοστόκ». Ἡ βάση τοῦ κῶνου εἶναι ὁ τελευταῖος «δρόμος» τοῦ προωθητικοῦ πυραύλου καὶ περιέχει τὶς πολὺπλοκες συσκευὲς τηλεπικοινωνίας καὶ κλιματισμοῦ τοῦ θαλαμίσκου. Στὴν κορυφὴ τοῦ κῶνου περιέχεται ὁ θαλαμίσκος τοῦ κοσμοναῦτη πὸ, ξαπλωμένος ἀνάσκελα, μπορεῖ νὰ βλέπει τὸν ἔξω κόσμὸ ἀπὸ μιὰ ζώνη κυκλικῶν παραθύρων.

τοῦ Διαστήματος πὸ γεννήθηκε κάπου ἐκεῖ ψηλά, στὰ κράσπεδα τοῦ ἀπείρου.

Ἀνεξάντλητη ἡ ἀντοχή τοῦ ἀνθρώπου

ΣΤΙΣ 4 Ὀκτωβρίου 1957, ὅταν ἐξαπολύθηκε ὁ πρῶτος σοβιετικὸς Σπούτνικ, ὁ Γιούρι Ἀλεξέγιεβιτς Γκαγκάριν ἦταν τελειόφοιτος τῆς ἀεροναυτικῆς σχολῆς τοῦ Ὁρεμπούργκ. Αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη μεγάλη ρωσικὴ νίκη στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν κατάκτηση τοῦ Διαστήματος. Ἀλλὰ, τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, κανεῖς δὲν ὑπερπεύονταν ἀκόμα — καὶ λιγώτερο ἀπ' ὅλους ὁ νεαρὸς Γιούρι Ἀλεξέγιεβιτς — ὅτι μόνον τέσσερα χρόνια ὀργότερα, στὶς 12 Ἀπριλίου 1961, ἡ σοβιετικὴ ἐπιτυχία θὰ ἦταν δὲς θέση νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν πρώτη ἐπανδρωμένη πτήση στὸ Διάστημα. Καὶ οἱ δυὸ αὐτὲς νίκες ἐγίναν εἰς βάρος τοῦ γοήτρου τῶν ΗΠΑ — πῶς κάτω ἀπ' ἡμεῖς μερικοὺς ἀπὸ τοὺς λόγους τῆς ἀποτυχίας τῆς μεγάλης δυτικῆς δυνάμεως — καὶ οἱ Ρῶσοι, ἐννοεῖται, δὲν παρέλειψαν νὰ ἐκμεταλλεῖσθαι προπαγανδιστικὰ τὰ κατορθώματα τῶν ἐπιστημόνων τους (θὰ ἦταν ἄδικο, ἄλλωστε, νὰ τοὺς μεμφοῦμε γι' αὐτὸ — καὶ οἱ ἄλλοι θὰ ἔκαναν ἀκριβῶς τὸ ἴδιο). Ὅπωςδήποτε, πέρα ἀπὸ κάθε πολιτικὴ χροιά, πὸ θὰ μπορούσε ν' ἀσχολήσει τὴν ἐξοχή αὐτὴ νίκη τοῦ ἀνθρώπου, τὸ πείραμα Γκαγκάριν χάρισε στοὺς μελετητὲς τῆς ψυχολογίας μιὰ νέα βεβαιότητα πὸ ὁ καθηγητὴς Μπόρις Γεπλῶφ συνώψισε σ' αὐτὴ τὴ φράση: «Τ' ἀποθέματα τῆς ψυχικῆς ἀντοχῆς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀνεξάντλητα καὶ ἀπεριόριστα, ἀκόμα καὶ ὑπὸ συνθήκες ἀπολύτως ἀνώμαles».

Ἀπὸ καθαρῶς ἐπιστημονικὴ ἀποψη, ἡ ἀποστολὴ ἑνὸς ἀνθρώπου στὸ Διάστημα ἀντιπροσώπευε ἕνα ἀληθινὸ θρίαμβο τῆς συλλογικῆς προσπάθειας τῶν τεχνικῶν καὶ τῶν ἐπιστημόνων μιᾶς εὐρύτατης ποικιλίας ἐιδικότητων. Ἐχε περάσει ἡ ἐποχὴ τοῦ «ἐρημίτη σοφοῦ» πὸ, κλεισμένος στὸ ἐργαστήριό του, μόνος καὶ ἀβοήθητος, μελετοῦσε τοὺς νόμους τῆς φύσεως καὶ κατέληγε σ' ἐφευρέσεις, ὁλθρίες ἢ εὐεργετικὲς γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Στὴν ἐποχὴ μας, κάθε ἀξιόλογη ἐπιστημονικὴ πρόοδος προϋποθέτει στενὴ συνεργασία πολλῶν «εἰδικῶν» μέσα στὰ πλαίσια ἑνὸς μελετημένου προγράμματος καὶ ὑπὸ τὴ σκέπη ἑνὸς ὀργανωμένου ἐργαστηρίου μὲ πολὺπλοκες, διαπληρὲς ἐγκαταστάσεις. Ἡ μονοπώληση τῶν ἐπιστημονικῶν κατακτήσεων ἀπὸ δυὸ μεγάλες δυνάμεις εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸ καὶ κάπως ἀπογοητευτικὸ γιὰ τὰ μικρὰ ἔθνη φαινόμενο τοῦ αἵωνα μας. Ἄς ἐλπίσουμε, τουλάχιστον, ὅτι τὸ μονοπώλιο τῆς ἐπιστήμης δὲν θὰ πέσει κάποτε στὰ χεῖρά μιᾶς καὶ μόνης δυνάμεως.

Τὸ γεγονός ὅτι ὁ πρῶτος ἀστροναῦτης ἐπέστρεψε ζων-

τανὸς ἀπὸ τὴ σύντομη περιπέτειά τοῦ στὸ Διάστημα, σημαίνει πῶς οἱ ἀστροναυτοὶ διαθέτουν τὰ τελειότερα μέχρι σήμερα τεχνικὰ μέσα ἐκτοξεύσεως, πτήσεως καὶ προσγειώσεως τοῦ διαστημοπλοίου, σημαίνει πῶς οἱ βιολόγοι ἔχουν ἐμβαθύνει στὰ προβλήματα καὶ τοὺς κινδύνους πὸ διατρέχει ἕνα ζωντανὸ πλάσμα στὸ ἐξωγήινο περιβάλλον, σημαίνει πῶς οἱ γιατροὶ ὅλων τῶν ἐιδικότητων κατάρθωσαν νὰ ὑπερνήκουν αὐτοὺς τοὺς κινδύνους ἐπιτρέποντας στὸν ἄνθρωπο ν' ἀντιμετωπίζει νικηφόρα τὴν τρομερὴ δοκιμασία μιᾶς πτήσεως ὑπὸ συνθήκες ἐντελῶς ἀσυμβίβαστες πρὸς τὴ βιολογικὴ δομὴ τοῦ ὁργανισμοῦ τοῦ. Κάθε μιὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς ἐξάντλητικὲς προσπάθειες εἶναι μιὰ δοκιμασία τῶν ἀκραίων ὁρίων τῆς ἀνθρώπινης ἀντοχῆς. Δυὸ ἐβδομάδες μετὰ τὴν κοσμοϊστορικὴ πτήση τῆς 12ης Ἀπριλίου, οἱ Ρῶσοι δὲν ἔχουν δώσει ἀκόμα στὴ δημοσιότητα ὅλες τὶς λεπτομέρειες τοῦ πειράματος Γκαγκάριν, ἀλλ' οἱ πληροφορίες πὸ ἔχουν συγκεντρωθεῖ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς ἐκτοξεύσεως τοῦ πρῶτου Σπούτνικ, καθὼς καὶ τὰ πορίσματα τῶν ἐργαστηριακῶν πειραμάτων γιὰ τὶς διαστημικὲς πτήσεις στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες καὶ τῇ Σοβιετικῇ Ἐνώσει, μᾶς ἐπιτρέπουν ν' ἀνασυνθέσουμε τὴν εἰκόνα τοῦ ἐγχειρήματος ἀπὸ τὴν καθαρῶς ἐπιστημονικὴ πλευρὰ τοῦ.

Ἡ ἐπιστημονικὴ πλευρὰ

ΚΑΘΕ διαστημικὸ ταξίδι, βαλλιστικὸ ἢ ἐπὶ τροχιάς, περιλαμβάνει τρεῖς κύριες φάσεις:

1. Ἡ ἀρχὴ τῆς πτήσεως, κατὰ τὴ διάρκειά τῆς ὁποίας λειτουργοῦν οἱ κινητήρες τοῦ προωθητικοῦ πυραύλου. Ἡ φάση αὕτη θέτει κυρίως τὸ κεφαλαιῶδες πρόβλημα τῆς ἐπιταχύνσεως.

2. Ἡ ἐλεύθερη πτήση, μετὰ τὸ σῆσιμο τῶν πυραύλων, κατὰ τὴ διάρκειά τῆς ὁποίας ὁ κοσμοναῦτης βρίσκεται σὲ κατάσταση ἐλλείψεως βαρύτητας.

3. Τέλος, ἡ ἐπάνοδος στὴ Γῆ, πὸ τεχνικὰ καὶ φυσιολογικὰ εἶναι ἐξ ἴσου ἐπικίνδυνος μὲ τὸ ξεκίνημα.

Ἡ ἀπότομη ἐπιτάχυνση τοῦ ξεκινήματος καὶ ἡ ἀπότομη ἐπιβράδυνση τῆς ἐπάνοδος εἶναι οἱ πῶς δραματικὲς φάσεις γιὰ τὸν ὁργανισμὸ τοῦ κοσμοναῦτη. Σὲ λίγα δευτερόλεπτα, γιὰ ν' ἀπελευθερωθῇ ἀπὸ τὴ γῆιν ἔλξη, ὁ πυραυλὸς καὶ ὁ θαλαμίσκος πὸ μεταφέρει πρέπει ν' ἀποκτήσουν ταχύτητα 11 περίπου χιλιομέτρων κατὰ δευτερόλεπτο. Ποιὸ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀπότομης αὐτῆς ἐπιταχύνσεως στὸν ὁργανισμό; Τὸ βάρος τοῦ κοσμοναῦτη αὐξάνεται τρομακτικὰ. Στὴ φυσικὴ, σημειώνουμε μὲ τὸ γράμμα G τὴ δύναμη πὸ ἔλκει πρὸς τὸ κέντρο τῆς Γῆς ἕνα σῶμα πὸ ἀφ-

ΓΙΑΤΙ ΚΑΘΥΣΤΕΡΟΥΝ ΟΙ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΙ

νεται ελεύθερο στο κενό. Αυτό το G, ή δύναμη της γήινης έλξεως (ένταση της βαρύτητας) είναι 981 εκατοστά κατά δευτερόλεπτο. Καί, όπως ξέρουμε, επιταχύνσεις είναι ανάλογες με τις δυνάμεις από τις οποίες προκαλούνται και αντίστροφως ανάλογες προς τη μάζα του σώματος που κινείται. Λίγο μετά το ξεκίνημα του πυραύλου, ο επίσημηναγός Γκαγκάριν, μέσα στο θαλαμίσκο του, είχε φτάσει στην ταχύτητα των 4 ή 5 μάζ (μάχ είναι η ταχύτητα του ήχου στον αέρα, 331 μέτρα κατά δευτερόλεπτο) και στην περιώπωση αυτή, ένας άνθρωπος 70 κιλών άποκτά βάρους 280 κιλών υπό την επίδραση της επιταχύνσεως. Τό φαινόμενο αυτό μπορούμε να παρατηρήσουμε, σε μικρή κλίμακα, μέσα σ' ένα αυτοκίνητο. Όσο το αυτοκίνητο κινείται όμαλά, π. χ. με ταχύτητα τριάντα χιλιομέτρων, ο επιβάτης αισθάνεται πολύ άνετα. Αν πατήσουμε άπότομα γκάζί, ο επιβάτης πέφτει άπότομα προς τα πίσω, «κολλάει» στο κάθισμά του.

Τότε, οι παλμοί της καρδιάς επιταχύνονται, ο κοσμοναύτης, ιδρώνει. Αν δεν είναι άρκετά εξασκημένος, μπορεί να χάσει τις αισθήσεις του. Τα συμπτώματα αυτά οφείλονται σε σοβαρότερες οργανικές διαταραχές, ιδίως εξ αίτίας της «διαφοράς πυκνότητας» των ιστών από τους όποιους είναι φτιαγμένα τα διάφορα όργανα του σώματος (όστά, μύς, έντόσθια, αίμα). Ο επιβάτης του διαστημοπλοίου αισθάνεται αόφρητους πόνους στο θώρακα και την κοιλιά, καθώς όλα τα εσωτερικά του όργανα, μαλακότερα από το σκελετό, συμπιέζονται προς τη σπονδυλική στήλη.

Για να ένισχύσουν την άντοχή του κοσμοναύτη, οι επίσημηνες χρησιμοποιούν διάφορα μέσα. Πρώτα απ' όλα, η στάση του σώματος έχει μεγάλη σημασία για τη λειτουργία της καρδιακής άντλίας. Σε επιτάχυνση 12 G παρατηρείται πρόσκαιρη όλική τυφλότητα, γιατί η καρδιά δυσκολεύεται, να προωθήσει το αίμα, που έχει γίνει βαρύ σαν υδράργυρος, ως τα αίμοφόρα άγγεία του εγκεφάλου. Σε λίγο μεγαλύτερη επιτάχυνση ο θάνατος είναι άκαριαίος, γιατί τα έγκεφαλικά κύτταρα παύουν ν' άρδεύονται. Για να περιορισθούν οι κίνδυνοι, το σώμα πρέπει να τοποθετηθεί παράλληλα προς τον άξονα της κινήσεως, δηλαδή άνάσκελα, και με το κεφάλι αντίθετα προς την κατεύθυνση της κινήσεως, πράγμα που διευκολύνει τη ροή του αίματος στον έγκέφαλο. Για τον ίδιο λόγο, οι μηροί πρέπει να σχηματίζουν όρθη γωνία προς το σώμα και οι κνήμες όρθη γωνία προς τους μηρούς.

Εξ άλλου, ο κοσμοναύτης φοράει την περίφημη στολή «άντι — G», που χρησιμοποιείται και στην άεροπορία. Είναι μια φόρμα από νάιλον και βαμβάκι που φουσκώνει αυτόματα με πεπιεσμένο αέρα. Η πίεση του αέρος αντίστασταθμίζει τη δύναμη της επιταχύνσεως. Οι κνήμες, οι μηροί και η κοιλιά συμπιέζονται από τη στολή και με τον τρόπο αυτό μειώνεται η συσσώρευση του αίματος στο κατώτερο τμήμα του σώματος και εξισορροπείται κάτω η άρτηριακή πίεση, που έχει άναστατωθεί από την επιτάχυνση. Τέλος, το κατάλληλο «άνατομικό» κάθισμα με κοιλότητες που άκινητοποιούν τις κνήμες, τους μηρούς και την πλάτη, βοηθάει τον πιλότο ν' αντιμετώπισει τους τρομερούς κινδύνους της επιταχύνσεως.

Εδώ πρέπει να προσθέσουμε πώς η άντοχή στη δοκιμασία της άπότομης επιταχύνσεως και της άπότομης έ-

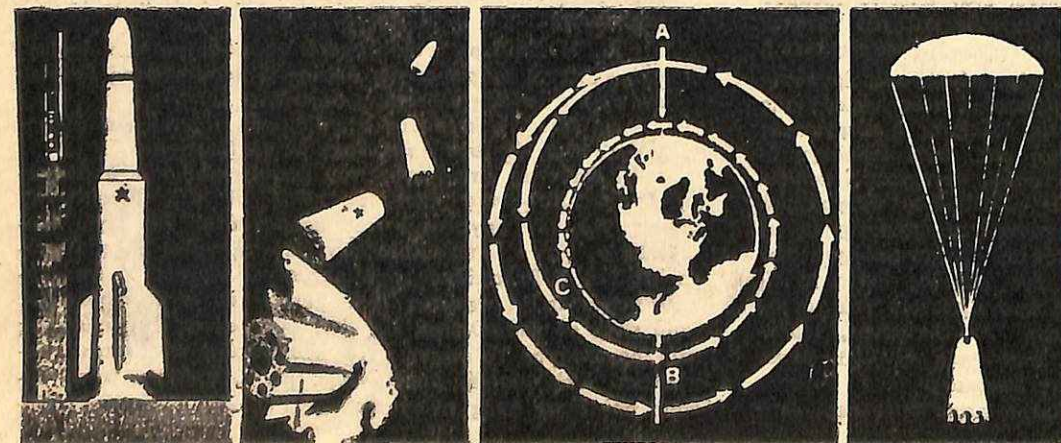
πιβραδύνσεως ποικίλλει άνάλογα με τους ανθρώπους και ό- τι, άναμφισβήτητα, το όριο άντοχής του πρώτου Ρώσου κοσμοναύτη πρέπει να ήταν πολύ άνώτερο, όχι μόνο από των κοινών ανθρώπων, αλλά και των πιο σκληροτράχηλων πιλότων. Παρ' όλα αυτά, η καρδιά του επίσημηναγού Γκαγκάριν άσφαλώς θα σκιρτούσε τρελλά, έτοιμη να σπάσει (240 παλμοί κατά λεπτό, σύμφωνα με τις παρατηρήσεις που έγιναν στις σκυλίτσες του Διαστήματος, Μπέλκα και Στρέλκα) τη στιγμή που ο θαλαμίσκος ήρθε σ' έπαφή με την άτμόσφαιρα μη που ο θαλαμίσκος ήρθε σ' έπαφή με την άτμόσφαιρα και άρχισαν να λειτουργούν οι άνασχετικοί πυράυλοι. Για τον όργανισμό, η άπότομη επιβράδυνση έχει περίπου το ίδιο άποτέλεσμα με την επιτάχυνση. Σ' ένα αυτοκίνητο που κινείται όμαλά όταν πατήσουμε άπότομα φρένο, τινάζόμαστε μπροστά, προς το βολάν. Όσοι ταξιδεύουν τακτικά με τα τρέλλα των Άθηνών και ύφιστανται κάθε μέρα τα έλαττωματικά τους φρένα ή την άδεξιότητα των οδηγών τους, μπορούν να θέσουν ύποψηφιότητα για... κοσμοναύτες. Είναι ίσως καλύτερα εκπαιδευμένοι από τον επίσημηναγό Γκαγκάριν!

Η φαινομενική έλλειψη βαρύτητας

Σ Ε ύψος 200 χιλιομέτρων και με ταχύτητα 7 χιλιομέτρων κατά δευτερόλεπτο, το διαστημόπλοιο με τον κοσμοναύτη γίνεται τεχνητός δορυφόρος της Γης, μπαίνοντας σε μια κυκλική ή έλλειψοειδή τροχιά. Η όμαλή αυτή καμπυλόγραμμη ταχύτητα δεν έχει καμμία επίδραση στον όργανισμό. Όλα τα ζωντανά πλάσματα ύφιστανται μια τέτοια ταχύτητα χωρίς να την αισθάνονται, με την κίνηση της Γης γύρω από τον άξονά της και γύρω από τον Ήλιο.

Άλλά στο διαστημόπλοιο δημιουργείται μια ιδιότυπη κατάσταση: Η κεντρόφυγα δύναμη που άναπτύσσεται από την κίνηση του δορυφόρου στην τροχιά του, αντισταθμίζεται ακριβώς από την κεντρομόλα δύναμη της γήινης έλξεως και ο κοσμοναύτης αντιμετώπιζει μια καινούργια δοκιμασία: τη φαινομενική έλλειψη βαρύτητας (θα πρέπει να προχωρήσουμε πολύ μακριά στο Διάστημα για να αισθανθούμε την «πραγματική» έλλειψη βαρύτητας). Αυτή είναι ίσως η πιο ένδιαφέρουσα πλευρά του πειράματος Γκαγκάριν από ιατρικής άπόψεως. Όλες οι άλλες συνθήκες της διαστημικής άπόψεως (επιτάχυνση, επιβράδυνση κλπ) μπορούν να παραχθούν τεχνητά και να μελετηθούν στο έδαφος. Άλλά την έλλειψη βαρύτητας οι επίσημηνες δεν μπορούν να τη μελετήσουν στα εργαστήριά τους παρά μόνο για μικρές περιόδους, το πολύ τριών λεπτών της ώρας.

Αυτό που ξέρουμε μέχρι στιγμής, είναι πώς οι πιλότοι που έχουν υποβληθεί σ' όλες τις σύντομες δοκιμασίες χάνουν έντελώς τον προσανατολισμό τους και σε ώρισμένες περιπτώσεις αισθάνονται ζαλάδες και ναυτία, εκδηλώνουν κυκλοφοριακές διαταραχές και άνωμαλίες στο μυϊκό συντονισμό. Η κατάποση των στερεών τροφών είναι επικίνδυνη (οι τροφές δεν έχουν βάρος και μπορούν να σταθούν στον οισόφαγο), ή πέψη δε γίνεται κανονικά. Έκτός από τις οργανικές επιδράσεις πρέπει ν' αντιμετωπισθούν και τα τεχνικά προβλήματα που θέτει ένας κόσμος χωρίς βαρύτητα.

Ο σύνθετος πυράυλος που έξακόντισε το διαστημόπλοιο με τον πρώτο άστροναύτη που είχε ύψος πολυούφου οίκοδομής, πυροδοτήθηκε και διαλύθηκε διαδοχικά άφου έξαναλούσε κάθε ένα τμήμα τα καύσιμά του. Τέλος το διαστημόπλοιο ύστερα από μια πλήρη τροχιά γύρω από τη Γη προσγειώθηκε με άλεξιπτωτο.

ΣΤΟΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟ ΜΕ ΤΟΥΣ ΡΩΣΟΥΣ;

Τα πρώτα συμπεράσματα από το πείραμα Γκαγκάριν βασίζονται στις δηλώσεις του ίδιου του κοσμοναύτη και φαίνονται ένθαρρυντικά: «Έχω την πεποίθηση, τόνισε ο Γκαγκάριν, ότι η έλλειψη βαρύτητας δεν έχει καμμία δυσμενή επίδραση στην ικανότητα προς εργασία. Το πέροςμα άπό την κατάσταση έλλείψεως βαρύτητας στην άίσθηση της έλξεως γίνεται βαθμιαία. Τα χέρια και τα πόδια δεν αισθάνονται καμμία δυσάρεστη μεταβολή έκτός του ότι ξαναπαίρνουν το βάρος τους και ο κοσμοναύτης δεν είναι πια μετέωρος στο κάθισμά του»....

Άλλά το αίσιόδοξο αυτό συμπέρασμα δεν μπορεί να θεωρηθεί ως όριστικό. Η πτήση του Γκαγκάριν ήταν σχετικά σύντομη και ο κοσμοναύτης βρισκόταν σε συνεχή έπαφή με τους σταθμούς έδάφους ίσως γι' αυτό δεν έκδηλώθηκαν οι δυσάρεστες ψυχολογικές και άλλες επιδράσεις της έλλείψεως βαρύτητας. Σ' ένα μακρύτερο διαστημικό ταξίδι, π. χ. γύρω από τη Σελήνη, η κατάσταση θα είναι άσφαλώς άρκετά διαφορετική.

★
Τ Ο κατόρθωμα της 12ης Άπριλίου ήταν ο καρπός μιας μακράς, έπιστημονικής προπαγανδιστικής. Άς θυμηθούμε μονάχα ότι στις 3 Νοεμβρίου 1957, δηλαδή μόλις δυο μήνες μετά την έκτόξευση του πρώτου Σπούτνικ, οι Ρώσοι έπιστήμονες έξοπέλυσαν στο Διάστημα την περίφημη σκυλίτσα Λάϊκα. Ήταν ένα ταξίδι χωρίς έπιστροφή. Άλλά, για πρώτη φορά, ένα ζωντανό πλάσμα, ξεφεύγοντας από την έλξη της Γης με ταχύτητα 25.000 χιλιομέτρων την ώρα, προσέφερε στην έπιστήμη πολύτιμες πληροφορίες για τις άντιδράσεις του όργανισμού.

Στα δυο έπόμενα χρόνια, η Σοβιετική Ένωση χρησιμοποίησε όλο και βαρύτερους και μεγαλύτερης άκρίβειας πυράυλους, χωρίς να πάψει να υποβάλει τα πειραματόζωα σε περιορισμένες βαλλιστικές πτήσεις. Το 1960 εμφανίστηκαν οι «δορυφόροι διαστημόπλοια» που το ώφέλιμο φορτίο τους περιλάμβανε κιόλας ένα πιστό αντίγραφο του θαλαμίσκου του πρώτου κοσμοναύτη. Ο δεύτερος από τους «βαρείς» αυτούς Σπούτνικ είχε κιόλας ξεπεράσει τα προβλήματα της έπανόδου στην άτμόσφαιρα και της προσγειώσεως (Αύγουστος 1960). Τέλος, το ταξίδι της Στρέλκας και της Μπέλκας (οι δυο σκυλίτσες έπέστρεψαν ζωντανές και χαίρουν άκρας υγείας) έπέδειξαν ότι το σύστημα έπανόδου των διαστημοπλοίων ήταν άσφαλές.

Δεν έμενε παρά ν' άποδειχθεί ότι το ταξίδι στο Διάστημα δεν ήταν βλαβερό για τον όργανισμό. Στους τελευταίους όχτώ μήνες οι Σοβιετικοί έπιστήμονες συγκέντρωσαν τις

άπαραίτητες πληροφορίες χάρη στην έγκατάσταση άληθινών βιολογικών εργαστηρίων στα διαστημόπλοιά τους. Η ένταση των κοσμικών άκτινοβολιών στο έσωτερικό του θαλαμίσκου καταγράφεται αυτόματα και μεταδίδεται στη Γη. Οι άκτινοβολίες αυτές φαίνεται πως είχαν δυσάρεστα άποτέλεσμα σε ώρισμένα πειραματόζωα, αλλά δεν έδωσαν τη Στρέλκα και τη Μπέλκα και δυο άλλες σκύλες που έκαναν το ίδιο ταξίδι τον περασμένο Μάρτιο. Θεωρητικά, ο δρόμος του Διαστήματος ήταν πια άνοιχτός για τον άνθρωπο. Δεν έμενε παρά να γίνει το μεγάλο πήδημα.

Τό πείραμα Γκαγκάριν άσφαλώς δεν έλυσε όλα τα προβλήματα για τους Ρώσους έπιστήμονες. Άλλ' ιδιαίτερα για τους Δυτικούς, έχει πολλά σκοτεινά σημεία και οι άφηγήσεις για το ιστορικό άθλο περιλαμβάνουν άντιφάσεις, που οι Ρώσοι μέχρι στιγμής δεν θέλησαν να διασαφηνίσουν. Π. χ. δεν ξέρουμε τίποτα θετικό για τον τρόπο προσγειώσεως του Γκαγκάριν. Έπεσε με άλεξιπτωτο; Προσγειώθηκε με όλόκληρο το θαλαμίσκο; Άποσπάσθηκε αυτόματα με το κάθισμά του όπως οι πιλότοι των άεροπλανών; Φαίνεται πως οι Ράβφοι, για λόγους στρατιωτικού άπορρήτου, προσπαθούν να συσκοτίσουν τα πράγματα σ' αυτό το σημείο. Επίσης δεν ξέρουμε άκριβώς πώς έβλεπε ο Γκαγκάριν τη Γη άπό το θαλαμίσκο του, απ' ευθείας άπό το «φινιστρίνι» του ή με τηλεοπτικές συσκευές; Έξ άλλου είναι άκαταπόνητο γιατί δεν έλήφθησαν φωτογραφίες κατά την πτήση.

Για τους Ρώσους, που κατόρθωσαν να φωτογραφίσουν την άθέατη πλευρά της Σελήνης, το τεχνικό αυτό πρόβλημα θα ήταν άσημαντο. Ύπήρχαν μήπως φωτογραφικές μηχανές που δεν έλειτούργησαν; Όλες αυτές οι άπορίες θα διευκρινισθούν ίσως άργότερα.

Ο άνταγωνισμός

○ ΔΥΤΙΚΟΣ κόσμος, έπίσημα και άνεπίσημα, έξεδήλωσε το θαυμασμό του για το ρωσικό κατόρθωμα που, άλλωστε, δεν έξέπληξε κανένα, γιατί όλοι το περιμέναμε. Άλλ' αυτό δε μας έμποδίζει να θέσουμε άκόμα μια φορά το έρώτημα: Γιατί καθυστερούν οι Άμερικανοί; Πού οφείλεται η έπιστημονική πρωτοπορία των Ρώσων;

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 42

Το «μεγάλο παντό» της 'Ασίας, ένα ήμερο χορτοφάγο που κινδυνεύει να εξαφανισθεί.

“Αν δέν προσέξουμε, ό 20ός αιώνας δά ιδεί την 'Αφρική νά γίνεται νεκροταφεϊό τών μεγάλων ζώων, πού γεννήθηκαν κι' έζησαν άμέριμνα στά χώματά της επί έκατομμύρια χρόνια. καί όμως, ή βιολογική αυτή κληρονομιά δέν άνήκει μονάχα στους 'Αφρικανούς, αλλά σ' όλόκληρη την άνθρωπότητα.

Τò λυκόφως τής άγριας πανίδας

ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΖΩΑ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ ΑΦΑΝΙΖΟΝΤΑΙ ΑΝΕΠΑΝΟΡΘΩΤΑ

ΟΙ πρώτες παγερές ανταύγειες φώτιζαν την άφρικανική πεδιάδα του Μάρα, στην Κένυα. Είμαστε όλοι σιωπηλοί. Η φωνή του Γκαμπριέλ Ζαπίρο, του οδηγού μας, έσπασε τη σιωπή:

— Προσοχή τώρα, καί να μακαρίζετε την τύχη σας, γιατί αυτό είναι ένα θέσμα που τα παιδιά σας δε θάχουν πιά τò προνόμιο ν' αντικρύσουν...

Καθώς ή σκιά της νύχτας αποτραβιόταν, ή τριγωνική πεδιάδα φάνηκε απογυμνωμένη κάτω από τὰ πρώτα ρίγη τής αύγης, αλλά ξαφνικά μάς αποκάλυψε χιλιάδες συμπαγείς μορφές που κυκλοφορούσαν άργά στο βάθος του ορίζοντα σηκώνοντας μικρά σύννεφα σκόνης.

Οι τηλεοπτικές διόπτρες έφεραν πιά κοντά μου τόν παράξενο αυτό κόσμο που έσφυζε από ζωή. Κοπάδια ξέθρων προχωρούσαν πάτε με νωχέλια, πότε με ξέφρενο καλπασμό. Οι γαζέλλες, πάντα φοβισμένες, προχωρούσαν όλες πρòς τὰ νότια καί τὰ πυκνά κοπάδια τους ξεχύνονταν σάν κύματα λάβας από τις πλαγιές του σθηνσμένου ήφαιστείου που ύψωνόταν στο βάθος τής άπέραντης πεδιάδας. Ομάδες καμηλοπαρδάλων ύψωναν τούς άπίθανους λαιμούς τους σάν τηλεγραφόξυλα πάνω από τούς πυκνούς βάτους που σκέπαζαν μιὰ γωνιά τής πεδιάδας σχηματίζοντας μιὰ σαβόνα. Σε μιὰ δασωμένη περιοχή, τὰ φυλλώματα σάλευαν άπότομα μαρτυρώντας την παρουσία μερικών ελεφάντων που έβοσκαν άμέριμνοι, ενώ σε ώρισμένα σημεία ένας μοναχικός ρινόκερος με ύψηλο αιώνα θυμωμένο άνοιγε τò δρόμο του άνάμεσα στα χαμόκλαδα. Είχα την άόριστη εντύπωση πώς έμπαινα σάν παρείσακτος σε μιὰ σκηνή τών πρώτων ήμερών τής Δημιουργίας, σ' έναν κόσμο όπου ό άνθρωπος δέν είχε ακόμα θέση.

Στό κρίσιμο σημείο

Ο ΓΚΑΜΠΡΙΕΛ Ζαπίρο είναι ένας μεγάλος 'Αραβονέγρος, ένας από τούς έλάλθους έγχρωμους οδηγούς καί φύλακες τών έθνικών δρυμών τής Κένυας, που οι περισσότεροι είναι λευκοί. Άίγες άρες άργότερα, όταν καθίσαμε σ' έξι πολύ έγγλέζικες πέτρινες πολυθρόνες ενός ξενοδοχείου του Ναϊρόμπι, ό Ζαπίρο μου είπε:

— Έδώ κι' έξηντα χρόνια, τò έξοχο θέαμα που απολάυσате πριν από λίγο ή-

ιαν ό κανόνας. Σήμερα, είναι ή εξαίρεση. Από τò 'Ακρωτήριο τής Καλής Έλπίδος ως τò ρεύμα του Νείλου, οι άφρικανικές πεδιάδες καί τὰ καταπράσινα δουνά ξεχειλίζουν από άνεξάντλητες, καί τὰ φαινόμενα, ποιικίλιες άγριων ζώων. Οι πρώτοι σιδηρόδρομοι που κατασκεύασαν οι 'Αγγλοι διασταυρώνονταν έδώ καί κεί με τὰ μονοπάτια τών μεταναστευτικών όρδων καί οι συρμοί σταματούσαν επί ώρες στη μέση του δρόμου. Οι διάσημοι κυνηγοί, όπως ό Καραμόγια Μπέλ, που όνομάστηκε «Μπούφαλο Μπίλ τής 'Ανατολικής 'Αφρικής», μπορούσαν να σκοτώνουν έικοσι ελέφαντες την ήμέρα χωρίς να προκαλούν — όπως ένόμιζαν — την παραμικρή δλάβη στο ζωικό είδος: Ήταν μιὰ τραγική αταπάλχη...

Για την προστασία τών ζώων παρόχουν σήμερα τεράστιοι εθνικοί δρυμοί σε διάφορα σημεία τής μαύρης ήπειρου, από τò Σουδάν ως τò περίφημο 'επάρχο Κροϋγκερ τής Νότιας 'Αφρικής, από την Κένυα ως τò πρώην Βελγικό Κογκό. Τò κυνήγι άπαγορεύεται σ' αυτές τις περιοχές.

— 'Αλλ' ή εξαφάνιση τών άγριων ζωικών ειδών έχει άρχισει πολύ νωρίς, μου έξηγει ό Γκαμπριέλ Ζαπίρο, καί ή δογάνωση τών εθνικών δρυμών έχει άρχισει πολύ άργά. Οι εθνικοί δρυμοί δέν μπορούν παρά να επιβραδύνουν τόν όλεθρο. Για να σταματήσουν οι καταστροφές χρειάζονται ριζικά κι' έπειγοντά μέτρα.

Αυτό που μου λέει ό Γκαμπριέλ Ζαπίρο δέν είναι μονάχα ή προσωπική του γνώμη. Είναι ή γνώμη όλων εκείνων — βιολόγων, γιατρών, οικονομολόγων, δικόμα καί τών έξ επαγγέλματος κυνηγών, που έχουν ξρθεί σ' έπαφή με την άγρια ζωή τής 'Αφρικής κατὰ τὰ τελευταία χρόνια. Στην άρχαιότητα υπήρχε μιὰ παροιμία: «Η 'Αφρική γεννάει πάντα κάποιο καινούργιο τέρας». “Αν δέν προσέξουμε ό 20ός αιώνας θά μπορεί να πεί πώς είδε την 'Αφρική να γίνεται νεκροταφεϊό τών μεγάλων ζώων που γεννήθηκαν κι' έζησαν άμέριμνα στα χώματά της επί έκατομμύρια χρόνια. Καί όμως, ή βιολογική αυτή κληρονομιά τής 'Αφρικής δέν άνήκει μονάχα στους κατοίκους της, αλλά σ' όλόκληρη την άνθρωπότητα.

Κατά τόν καθηγητή Τζώρτζ Τράτσελ, τής Βρετανικής έπιτροπής για την προστασία τής Φύσεως, οι άπαράλητες για την επιβίωση τών άγριων ειδών ζώες

πρασίνουν έχουν κατὰ τò ήμισυ άναστρωθεί από την άνθρωπινή επέμβαση. Τò άποτέλεσμα ήταν χειρότερο από ένα σεισμό. Τὰ 75% τών ζωικών ειδών ξεριζώθηκαν από τις περιοχές όπου κατοικούσαν, άκόμα καί άναγκάστηκαν να καταφύγουν σε περιοχές όπου τò κυνήγι είναι έδωλωμένο. Έτσι, τò πολύ σε τριάντα χρόνια, όλα τὰ μεγάλα ζώα κινδυνεύουν να εξαφανισθούν. Οι δρεσίβιοι γορίλλες του Κογκό, ένα είδος μοναδικό στον κόσμο, άπειλούνται με εξαφάνιση γιατί τὰ δασωμένα καί φυγιά τους άποφιλώνονται συστηματικά από τούς ιδιγενείς που προσπαθούν να κερδίσουν μερικά στοίγματα έδάφους άμφίβολης γεωργικής αξίας.

Η κατάσταση δέν είναι πολύ καλύτερη στα έδάφη τών γαλλικών ή πρώην γαλλικών κτήσεων. Κατά μήκος του Νίγηρος άμπερές από δέρμα λαμινίνου (ένα σπάνιο θηλαστικό τής 'Αφρικής) καί τραπέζια από δέρμα ήπποπόταμου προσφέρονται ως ένδymia στους τουρίστες, μ' όλο που τò κυνήγι αυτών των ζώων άπαγορεύεται άσπρηά. Μόνο σ' ένα σημείο φαίνεται πώς οι καταστροφές έχουν μειωθεί: σκοτώνονται λιγότερες από άλλοτε γαζέλλες γαζέλλες. Πριν από τόν πόλεμο 800.000 δέμηματα του πανέμορφου αυτού ζώου έβγαιναν κάθε χρόνο από τò γαλλικό Κογκό καί τò Καμερούν. Σήμερα οι εξαγωγές αυτού του είδους άπαγορεύθηκαν. 'Αλλά στο σύνολο, για την 'Αφρική, 160 είδη θηλαστικών γνωστά στους Έθνωπείους έχουν εξαφανισθεί άνεπανόρθωτα καί 600 άλλα είδη πλησιάζουν στο κρίσιμο σημείο. Μεταξύ άλλων,

άναφέραμε τούς νάνους ήπποπόταμους, τούς λύγκες, τ' άγριοκάτσικα καί τ' άγριογούρουνα καί τις άφρικανικές λεοπαρδαλίες.

Κέρατο για κέρατο

ΟΙ πιο έκπληκτικές περιπτώσεις εξαλοθνήσεως είναι ό ρινόκερος καί ό ελέφαντας. Ο ρινόκερος διήρξε θyμα μιās παράξενης προλήψεως. Η διψα για έρωτικά διεγερτικά είναι πανάρχαια όσο καί ή άνθρωπότητα. Στην Κίνα, όπου υπήρχαν άλλοτε μερικοί ρινόκεροι, γεννήθηκε ή ιδέα (έντελώς άβάσιμη έπιστημονικά) ότι τò μοναδικό του κέρατο ήταν φάρμακο κατὰ τής άνικανότητας. Αφού εξαλώθηκαν όλοι τούς ρινόκερους που υπήρχαν στη χώρα τους, οι Κινέζοι άπευθύνθηκαν πρώτα στους Μαλαισίους καί τούς 'Ινδούς για να προμηθευθούν τὰ πολύτιμα κέρατα. Τò άποτέλεσμα ήταν ή δλοκληρωτική εξαφάνιση τών άσιατικών ρινόκερων πριν από τις άρχές του περασμένου αιώνα. Κατόπιν, οι δαυμόνιοι έμποροι τών φίλων τής ήδονής άνεκάλυψαν πώς ό άφρικανικός ρινόκερος ήταν πιο άποδοτικός, γιατί κάθε άρσενικό έχει δυο κέρατα στη μοτη του, ένα μεγάλο κι' ένα μικρό. Σήμερα, παρά τις άποστάσεις τις πολιτικές άναταραχές καί τις άπαγορεύσεις όλα τὰ κέρατα τής 'Αφρικής καταλήγουν στην Κίνα, όπου ή ζήτηση αυτών των άμφιβόλων έρωτικών διεγερτικών είναι πάντα μεγάλη. Τὰ κέρατα κόβονται σε κομματάκια για να γίνουν φυλακτά ή τριβόνται σε σκονάκια καί πίνονται ως δυνάμωτικά τής έρωτικής όρεξης. Οι Κινέζοι

φαρμακοποιοί τ' άγοράζουν από τούς εισαγωγείς περίπου δέκα χιλιάδες δραχμές τò κιλό καί κερδίζουν δέκα φορές περισσότερα στη λιανική πώληση γιατί ενοθεύουν τὰ σκονάκια με κέρατα βοδιού — κέρατο από κέρατο δέν έχει μεγάλη διαφορά. στη γεύση. Έτσι, τò 1955 δέν είχαν άπομείνει παρά έικοσι λευκοί ρινόκεροι στη Ζουλουλάνδη καί 200 περίπου σε μιὰ άπηγορευμένη περιοχή του αλγυπτιακού Σουδάν.

“Όσο για τò μαύρο ρινόκερο, παρα λίγο να εξαφανισθεί όριστικά πριν άπ' τόν τελευταίο πόλεμο. Τπάχουν σήμερα μερικά κοπάδια σκωτσέσιμα στην Κένυα καί κάπου πενήντα ζευγάρια στο όρειο Καμερούν.

‘Αλλ' ό κύριος στόχος τής άλόγηστης σφαγής υπήρξε άνέκαθεν ό ελέφαντας. Τò πελώριο σώμα του είναι μιὰ πολύτιμη πηγή νοπού χροάτος για τούς ιδιγενείς καί τò έλεφαντόδοντο εξακολουθεί να έχει ζήτηση σ' όλες τις άγορές του κόσμου ως πρώτη ύλη για άντα κείμενα πολυτελείας. Στο πρώην Βελγικό Κογκό δέν είχαν άπομείνει τò 1918 παρά μόνο 25.000 ελέφαντες. Καί δέν πρέπει να ξεχνάμε ότι τò θαυμάσιο αυτό ζώο γεννάει ένα μονάχα μικρό κάθε πέντε χρόνια καί δέν φτάνει στην άναπαραγωγική του ώριμότητα πριν από τὰ τριάντα του χρόνια.

Σκοτεινό μέλλον

Ο ΛΕΤΚΟΣ άνδρας φέρει τò μεγαλύτερο μέρος τής ευθύνης για αυτή την κατάσταση. Πολύ προ-

Τ' άγρια λεοντόρια κοντεύουν να εξαφανισθούν από την 'Αφρική. Στα κλουδιά τών ζωολογικών κήπων πλήττουν καί.. χασμουριώνται μεγαλοπρεπώς μπροστά στο φωτογραφικό φακό.

του σκεφθεί να δημιουργήσει τους έδνι κοίς δρυμους και τις απηγορευμένες πε ριοχές έδωσε το παράδειγμα των ομαδι- κών σφαγών. Ένας παλός Άγγλος έ- ξερευνητής ομολογεί στα απομνημονευμα- τά του ότι διασκέδαζε σκοτώνοντας τους, Ιπποπόταμους για να βλέπει 'τους μαυ- ρους δγκους τους να επιπλέουν σαν πε λάρια τουλούμια στα νερά του ποταμού.

Επίσης, ο Εδουάρδος αναστάτωσε την επισφαλή Ισορροπία ανάμεσα στη φύση και τις μαύρες ανθρώπινες φυλές. Στόνι, τελευταίους δυο αιώνες ο πληθυσμός της 'Αφρικής διπλασιάστηκε τρεις φορές — χωρίς, αλλοίμονο, να εκπολιτισθεί — και με το σημεινόν ρυθμό των γεννήσεων θα έχει διπλασιασθεί ακόμα μια φορά στα επόμενα 25 χρόνια. Η δημογραφική αδι- εκρηξη όφειλεται σε μια βελτίωση των δρων ύγιεινής και διατροφής αλλά δε συνοδεύεται από μια παράλληλη εξύψω- ση του πολιτιστικού επιπέδου. Έτσι, ή ανάπτυξη των μαύρων φυλών έγινε σε βάρος των Άγριων ζωικών ειδών της ή- πείρου. Μεγάλες δασικές εκτάσεις απο- ψιλώθηκαν σε μάταιη προσπάθεια των αποικιακών αρχών να μεταβάλουν τις μαύρες φυλές, που ζούσαν κυρίως από το κυνήγι, σε μόνιμες γεωργικές κοι- νότητες. Οι μαύροι, φυσικά, δύσκολα μπορούσαν να προσαρμωθούν στη γεω- γοκτηνοτροφική οικονομία, το κυνήγι εξακολούθησε λαθραίο, οι αποψιλωμένες εκτάσεις έγιναν έρημοί. Τα σπασμο- δικά μέτρα των αποικιακών αρχών σπα- νίως ήταν αποτελεσματικά.

Τις είχαν βέβαια και τα «σάφαρι» αυτά τα περιήρημα κυνήγια, οργανωμέ- να για την ηνχαγωγία των εκατομμυρι- οχών.

Άλλ' αντίθετα απ' ό,τι πιστεύεται, τα «σάφαρι» δεν προξένησαν μεγάλες κατα- στροφές στην αφρικανική πανίδα. Οι λαθροθήρες της Ταγκανίκας σκοτώνουν σε μια βδομάδα περισσότερα λεοντάκια απ' όσα σκοτώνουν οι ερασιτέχνες κυνη- γοί σ' ένα χρόνο. Τα οργανωμένα κυνή- για γίνονται σε αδιατάκτα καθωρισμένα πλαίσια υπό τον έλεγχο των αρχών. Ε- πιτρέπονται σε όρισμένη περιοχή για ένα χρονικό διάστημα, που ακολουθείται από πέντε χρόνια απόλυτης απαγορεύσεως του κυνηγιού για να εξασφαλισθεί ή αναπαραγωγή των ειδών. Έκεί που συ- χνάζουν τα «σάφαρι», οι λαθροθήρες δεν τολμούν να πλησιάσουν.

Όλοι σχεδόν οι έξ επαγγέλματος κυ- νηγοί και οδηγοί ενδιαφέρονται για τη διατήρηση της άγριας αφρικανικής πανίδας. Έχουν κάθε συμφέρον να μην έρημοθεί μια περιοχή και βρίσκον- ται σε διαρκή πόλεμο με τους λαθροθή- ρες. Συχνά συμβολίζουν τις αρχές για την απαγόρευση του κυνηγιού σε μια περιοχή όπου παρατηρούν επικίνδυνη α- ραίωση της πανίδας.

Αυτό που κάνει σκοτεινό το μέλλον της αφρικανικής φύσεως είναι ή στάση των ίδιων των μαύρων στα κορτή του απέ- κτησαν πρόσφατα την όννεξαρτησία τους, ή πρόκειται να την αποκτήσουν σύντομα. Είναι ακόμα ζωηρό το προαι- νιο μίσος του ανθρώπου κατά του ζων- τανού πλάσματος που ζοχεται να λη- γατίσει το φτωχό του λαχανόκηπο ή να γκαρμώσει την καλύβα του. Για μās δ έλεφαντας είναι πλάσμα συμπαθέστατο — γιατί το βλέπουμε μονάχα στο τσίρκο και στο ζωολογικό κήπο. Για τον 'Αφρικα- νό Ιθαγενή είναι ένας χειροπιαστός κίν- δυνος. Γι' αυτό και μερικοί δημογωγοί

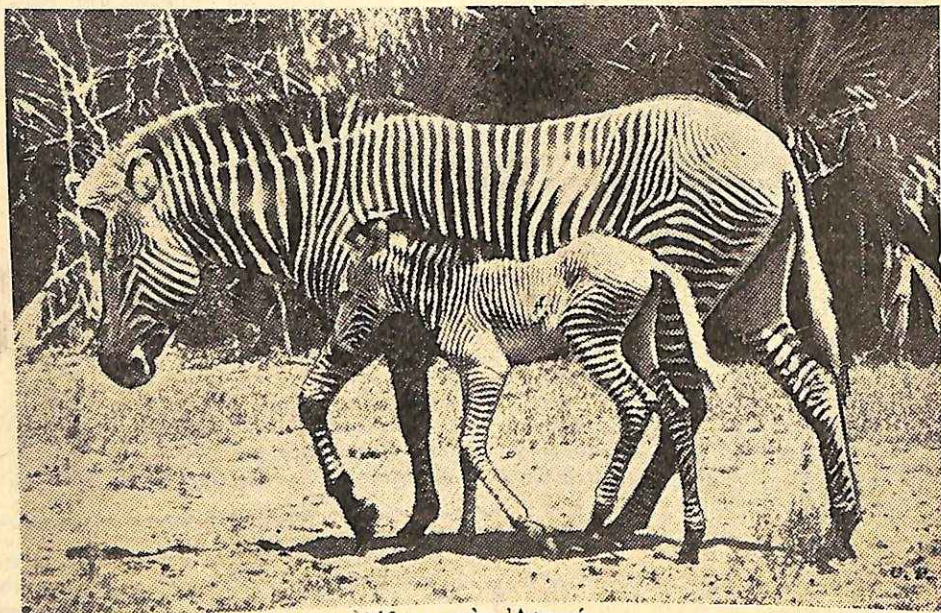
των νεαρών κρατών σημειώνουν στο προ- εκλογικό τους πρόγραμμα την κατάργηση των εθνικών δρυμών και των απηγορευ- μένων περιοχών. Έπισήμως το πρόγραμ- μα αυτό δεν έχει εφαρμοσθεί ποτέ, άλλ' εφαρμόζεται κάθε μέρα άνεπισήμως.

— Πριν έρθετε σεις οι λευκοί στην 'Αφρική, ο μαύρος κυνηγός έλα τα ζωα για την τροφή του. Σεις τον έμα- θατε να κυνηγάει το ζωο για το δέρμα του, για το κόκαλό του ή ακόμα και για το κέρατό του. Σεις τον εκάνατε λαθροθήρα. Λένε οι 'Αφρικανοί δημογω- γοί.

Είναι αλήθεια ότι το κυνήγι στις πρω- τόγονες φυλές ρυθμίζεται από ένα πολύ- πλοο σύστημα ταμπού και τοτεμικών σχέσεων που απαγορεύει το φόνο του

αλγκούλα σκότωναν χίλιους έλεφαντες το χρόνο για την τροφή τους. Σήμερα ή διοίκηση τους επιτρέπει να σκοτώνουν 250 και τους επιδοτεί όλο το χρόνο για να μη σκοτώνουν περισσότερους. Στην ίδια περιοχή ή δρεσίβια φυλή Μερού έ- πεχείρησε πρόσφατα ένα πρωτοφανές πε- ραμα: αποφάσισε να δημιουργήσει ένα δι- κό της έθνικ δρυμό. Έπδ τις οδηγίες ενός πωών δασοφύλακα, οι Μερού ξεχώ- ρισαν μια περιοχή 600 τετραγωνικών χιλιομέτρων και μετέφεραν εκεί 2000 βουβάλια, έννεα ρινόκερους και τριάντα χαριτωμένες αντιλόπες του είδους εκόμπα.

Η ΑΛΗΘΙΝΗ λύση του προβλήματος έχει αποτεθεί σήμερα στα χέρια των βιολόγων. Αυτοί και μόνοι, αν

Άγριοι ζέβροι στην 'Αφρική.

ζώου σε όρισμένες εποχές και σε όρι- σμένες περιοχές. Όσο οι άνθρωποι των ανε- ξάρτητων κυβερνήσεων της 'Αφρικής, που παραμένει ένα τεράστιο πεδίο έρευ- νών για την έπιστήμη. Οι 'Αφρικανοί, αναισθητοί στις οίμωγες των Ευρωπαίων ρομαντικών, ή' ακούσουν ίσως τη φωνή της λογικής που είναι ή φωνή του δι- κού τους συμφέροντος.

Άλλα δεν υπάρχει ούτε λεπτό για χά- σιμο. Το 1939, στο Λονδίνο, με την εθ- καιρία του πρώτου διεθνούς Συνεδρίου για την Προστασία των Ζωικών Ειδών, ο βασιλιάς της 'Αγγλίας Γεώργιος Ε' εί- χε πει στον έναρκτηριο λόγο του: «Η ά- γρια πανίδα της εποχής μας δε μās ά- νηκει για να τη διαθέσουμε όπως νομι- ζουμε. Είμαστε μονάχα οι θεματοφύλακες της Φύσεως. Πρόπει να τη διατηρήσουμε για τις γενεές των ανθρώπων που θα μās διαδεχθούν».

Άλλ' οι άνθρωποι άργησαν να συνειδη- τοποιήσουν αυτή την αλήθεια. Ο μηχαν- νικός πολιτισμός προχωρεί και μισοστό του φεγγον καλπάζοντας τα μεγάλα κο- πάδια που κυκλοφορούσαν άλλοτε στις ά- πέραντες αφρικανικές πεδιάδες. Αν δεν τα σταματήσουμε, ή' απομακρυνθούν για πάντα και μαζί τους ή' αφανισθεί ένα μεγάλο μέρος από τον πλούτο, την ο- μορφιά και τη φυσική μεγαλοπρέπεια του γένους μας. Κοινάτοι τόποι. Όστόσο δ Φέλιξ μπορούσε να θεωρεί βαρετό τον πύτακι και να νοιώθει φίλια γι' άν- θρώπους σαν τους Σμίτ. Μερικές φο- ρές δεν τον καταλάβαινε. Η Ματίλν- τα Σβάλμαχ μοιζε πώς ίσως νάφθει, αλ- λά εσύ μπορείς να πās μόνος, αν θέλεις.

τους δοθούν τα κατάλληλα μέσα διαφω- τισews, ή' ανοίξουν τα μάτια των ανε- ξάρτητων κυβερνήσεων της 'Αφρικής, που παραμένει ένα τεράστιο πεδίο έρευ- νών για την έπιστήμη. Οι 'Αφρικανοί, αναισθητοί στις οίμωγες των Ευρωπαίων ρομαντικών, ή' ακούσουν ίσως τη φωνή της λογικής που είναι ή φωνή του δι- κού τους συμφέροντος.

Άλλα δεν υπάρχει ούτε λεπτό για χά- σιμο. Το 1939, στο Λονδίνο, με την εθ- καιρία του πρώτου διεθνούς Συνεδρίου για την Προστασία των Ζωικών Ειδών, ο βασιλιάς της 'Αγγλίας Γεώργιος Ε' εί- χε πει στον έναρκτηριο λόγο του: «Η ά- γρια πανίδα της εποχής μας δε μās ά- νηκει για να τη διαθέσουμε όπως νομι- ζουμε. Είμαστε μονάχα οι θεματοφύλακες της Φύσεως. Πρόπει να τη διατηρήσουμε για τις γενεές των ανθρώπων που θα μās διαδεχθούν».

Άλλ' οι άνθρωποι άργησαν να συνειδη- τοποιήσουν αυτή την αλήθεια. Ο μηχαν- νικός πολιτισμός προχωρεί και μισοστό του φεγγον καλπάζοντας τα μεγάλα κο- πάδια που κυκλοφορούσαν άλλοτε στις ά- πέραντες αφρικανικές πεδιάδες. Αν δεν τα σταματήσουμε, ή' απομακρυνθούν για πάντα και μαζί τους ή' αφανισθεί ένα μεγάλο μέρος από τον πλούτο, την ο- μορφιά και τη φυσική μεγαλοπρέπεια του γένους μας. Κοινάτοι τόποι. Όστόσο δ Φέλιξ μπορούσε να θεωρεί βαρετό τον πύτακι και να νοιώθει φίλια γι' άν- θρώπους σαν τους Σμίτ. Μερικές φο- ρές δεν τον καταλάβαινε. Η Ματίλν- τα Σβάλμαχ μοιζε πώς ίσως νάφθει, αλ- λά εσύ μπορείς να πās μόνος, αν θέλεις.

ΤΡΑΠΟΝΑΙ ΑΓΑΠΗΣ

ΠΙΕΡ ΛΑ ΜΥΡ ΜΕΤ. ΣΥΛΒΑΣ ΑΚΡΙΤΑ

ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ: 'Ο Φέλιξ Μέντελσον μεγαλωμένος στο Βε- ρολίνο στο άρχοντικό του πατέρα του και με μουσικό ταλέντο που τον έχει κάνει διάσημο σε νεαρή ηλικία, αποφασίζει να ζήσει στη Λειψία τη μικρή επαρχιακή πόλη της Γερμανίας για το χατήρι της γυναίκας του που την παντρεύτηκε από κεραυνόβολο έρωτα. Η όμορφη Σεσίλ άπεχθάνεται τις φανταχτερές έπίδειξεις και τη μεγάλη ζωή. Ο Μέν- τελσον διευθύνει την όρχήστρα της Γκεβαντχάους της Λειψίας και το 'Ωδείο που το ίδρυσε μόνος του, μοναδικό μουσικό ίδρυμα σ' όλοκληρη την Εύρώπη. Στο έτήσιο Φεστιβάλ της Λειψίας, ύστερα από δέκα χρόνων παραμονής του εκεί, ο βασιλιάς της Σαξωνίας Φρειδερίκος — Αύγου- στος τον ονομάζει Πρώτο Πολίτη του βασιλείου του, εκφράζοντας έτσι την ευαρέσκειά του για τη δημιουργική του δράση.

130

Σ ΚΕΦΤΕΣΑΙ ακόμη το Βερολίνο; Δεν είσαι ευτυχισμένος έδω.

— Και βέβαια, χρυσή μου, της εί- πε πιάνοντας της το χέρι. Πώς να της έξηγήσει. Δεν μπορούσε ό ένας να νοιώσει τον άλλον. Αλήθεια όμως μαζάρι ο βασι- λιάς να μη με γέμισε τόσα κομπλιμέντα. Δεν είμαι πολίτης της Σαξωνίας, ούτε ο πρώ- τος, ούτε ο τελευταίος. Έξ ακολουθώ να εί- μαι άφωσιωμένος υπήκοος του Γουλιέλμου Τετάρτου, της Πρωσίας. Στο κάτω - κά- τω το 'Ωδείο είναι μονάχα ένα σχολείο μουσικής. Είμαι βέβαια διευθυντής, αλ- λά δουλεύω μόνος εκεί. Αυτά τα κομ- πλιμέντα, θα ξυπνήσουν αντιζηλίες.

Τό άμάξι είχε σταματήσει μπροστά στο σπίτι τους, κι' ο Γουσταύος άνοιξε την πόρτα. Είχε γίνει ό άμαξάς της οικο- γένειας.

— Αλήθεια, παρατήρησε ή Σεσίλ, έ- νω μπαίνανε στο σπίτι. Θα πρέπει κά- ποτε να καλέσουμε σε δείπνο την Άμέλια Ντόσενμπιχ και τον άντρα της. Τό ξε- ρω πός αυτήν τήνε θρίσκες στογγάλα κι' εκείνον βαρετό, αλλά είναι ό πρύτανης του πανεπιστημίου και τους όφείλουμε ένα δείπνο.

Ο Φέλιξ έπνιξε ένα στεναγμό, αλλά θέλοντας να ξεχαστεί ή άφηρημάδα του στο διάστημα της όμιλίας του βασιλιά, καμώθηκε τον πρόσχαρο.

— Ναι, βέβαια. Έξοχη ιδέα.

Άνεβαίνοντας στην κάμαρά τους, ο Φέ- λιξ είπε ξαφνικά.

— Αδριο, αν είναι καλός ό καιρός, θάδελος να πάμε με τ' άμάξι ίσαμε το χτήμα του Σμίτ; Μαντεύοντάς την δυσ- αρεστημένη, πάσχισε να κερδίσει τη συμ- πάθειά της. Ο φουκαράς, με ζητάει τό- σον καιρό. Αν πηγαίναμε θα δίναμε με- γάλη χαρά σ' αυτόν και στη γυναίκα του.

— Θα δούμε, του άπάντησε κοφτά. Ο Χέρμαν Σμίτ, ένας χοντροφαγμένος γέ- ρος μ' ένα στεφάνι από φουντωτά, ά- σπρα μαλλιά γύρω απ' τη φαλάκρα του ήταν ό φλαουτίστας της Όρχήστρας. Φαίνεται, πώς ή γυναίκα του όπηξε μαγειρίτσα. Κοινότατο τόποι. Όστόσο δ Φέλιξ μπορούσε να θεωρεί βαρετό τον πύτακι και να νοιώθει φίλια γι' άν- θρώπους σαν τους Σμίτ. Μερικές φο- ρές δεν τον καταλάβαινε. Η Ματίλν- τα Σβάλμαχ μοιζε πώς ίσως νάφθει, αλ- λά εσύ μπορείς να πās μόνος, αν θέλεις.

Δεν άντεχε πιά. Ίσως νάφταιγε ή όρχή, ίσως ή γκριζάδα της κάμαρας, ίσως κι' ό ίδιος. Δεν μπορούσε πιά να προσποιείται. Ένοιωθε, πώς κάποια θανάσιμη αρρώστεια κατοικούσε στο μυ- αλό του, και πώς ήταν άρρωστος, άπεί- πιστικά άρρωστος, και δεν θα γιαιρευ- ότανε ποτέ.

Ένας ζωώδικος φόβος έσφιξε τους μύς του, έπνιξε την ανάσα στο λαρύγγι του. Κρύος ιδρώτας έτρεχε στη ράχη του. Αυτός, ό Φέλιξ Μέντελσον ήταν πολλό άρρωστος, θά πέμθανε και δεν τόξερε παρά ό ίδιος. Ήταν το μυστικό του. Ένα μυστικό που δεν θα τον έγ- κατέλειπε ποτέ. Ο θάνατος θρισκότανε κιόλας μέσα του και θα τον κατόστρε- φε σιγά σιγά. Ώ, ναι, είχε σκεφτεί για το θάνατο, όπως ό καθένας. Σάν κατι τ' άόριστο, τ' άόμακρο. Σά μακρύνω πε- ριστατικό, γλυκαμένο με το άργό τσά- κισμα των γερατιών. Όχι όμως στα τριανταεφτά χρόνια... Όχι στην άνοι- ξη της ζωής, στη λάμψη της έπιτυχίας και στη θαλπωρή της οικογενειακής ευ- τυχίας...

Πυρετώδικα ή σκέψη του έτρεξε στο μέλλον. Πόσος καιρός του άπόμεινε ακό- μη; Πόσο καιρό χρειάζονταν ό χάρος για ν' άποτελειώσει το έργο του; Αυτό χρόνια... τρία; Ίσως περισσότερα. Στο κάτω κάτω είχε τα νιάτα με το μέρος του και τα νιάτα σημαίνανε δύναμη. Ήο- τέ του δεν είχε άρρωστήσει. Ο πατέ- ρας του πέθανε στα έξηντα του, ό πα- πούς του πενήνταεφτά χρόνων, κι' οι δυο μές τον ύπνο τους. Η μητέρα του ζούσε ακόμη πεντάγερη στα έβδομην- τα ένα της χρόνια. Γιατί αυτός να πέθαινε στα τριανταεφτά; Έξ άλλου, όπηχαν γιατροί. Μερικοί περίφημοι έ- δω στη Λειψία... Κι' ίσως, ίσως να ια- φανταζότανε. Δεν ήταν καθόλου άρ- ρωστος. Πονοκέφαλοι; Ο καθένας έχει πονοκεφάλους.

Σαφινίστηκε από ένα χτύπο στην πόρτα. Παρουσιάστηκε ή Κατερίνα. — Η Έξοχότητά του ό δήμαρχος βρίσκειται έδω, κύριε Φέλιξ. — Άς περάσει. Μόλις πρόφτασε να σκουπίσει το μέ- τωπο του με το μαντήλι του, ύταν μπήκε μέσα ό Κριστόφ Μύλλερ, άστρα- φτερός, χαμογελαστός. — Λοιπόν, τι γίνεται ό Πρώτος Πολίτης της Σαξωνίας; Ο Φέλιξ γέλασε νευρικά. — Και πός είναι ό έξοχώτατος δή- μαρχος της Λειψίας; — Έλπιζω να μην σ' ένοχλώ απ' τη δημιουργική σου εργασία; — Α, μπά. Οι δημιουργικές μου ερ- γασίες είναι κάποτε πολύ περιορισμένες. — Δεν μπορούσα ν' άντέξω άλλο απ' τα κηρύγματα του Σεβασμιωτάτου Χάγ- κεν. Έτσι, λοιπόν, παρακάλεσα την πα- λαιαγαπημένη μου σύζυγο, να εκφράσει τη λύπη μου στον άγαπητό μας Ιερέα και να του πει πός είμαι κρεβατιμένος. — Δεν μπορούσες να διαλέξεις καλύ- τερη ώρα. Τι θα άφαιρε; Τέσσερα, πορ- τό, ή λιγάκι σνάτς; Διάβασε το βλέρμα του Δημάρχου την προτίμησή του και πρόσθεσε. Θαρρώ, πός θα πιά και εγώ ένα ποτηράκι.

Λίγο άργότερα, κουβεντιάζανε για τα χθεσινά γεγονότα στο 'Ωδείο. — Νομίζω πός πήγε μάλλον καλά, πα- ρατήρησε ό Δήμαρχος. Οι όμιλίες παραή- τανε μεγάλες, αλλά έτσι είναι πάντα. Έ-

μένα μου άρσει να βγάω λόγους, αλλά δεν άντέχω να τους άκούω.

— Άλήθεια μακάρι — ο Μεγαλειότατος να μην με είχε άποκαλέσει «Πρώτο Πολίτη». Άν τ' άκούσει ο βασιλιάς της Πρωσίας, θα βρεθώ μπλεγμένος.

— Δεν θαρρώ. Όλοι τὸ πήρανε γιὰ ένα δίκαιο φιλοφρόνημα. Έκτος τ'—ως απ' τὸν Κρούγκερ. Είναι ένας ὑποκριτής, φθονερὸς μακαράς. Κι' ἐπικίνδυνος. Ξέρεις, Φέλιξ, ἀναρωτιέμαι κάποτε μήπως είναι παλαβός.

— Παλαβός! Ο Φέλιξ γνῶριζε τὴν θαθεὶά ἀντιπάθεια τοῦ Μύλλερ γιὰ τὸν πρῶτο σύμβουλό του, ἀλλὰ δὲν τὸν άκουσε ποτέ του ν' ἀμφιβάλλει γιὰ τὴν πνευματικὴ του ὕψεια. Δὲν τὸν πολυσυμπαθῶ οὔτε κι' ἐγώ, ἀλλὰ δὲν τὸν νομίζω καὶ παλαβό.

— Δὲν τὸν ξέρεις ὅσο ἐγώ.
— Σωστά, συμφώνησε ὁ Φέλιξ. Τὸν βλέπω μονάχα στὰ συμβούλια.

— Γι' αὐτό. Δὲν λέω πὺς είναι καὶ κανένας λυσσαμένος μακιαχός, ἀλλὰ κάποτε ἔχει ἕνα παράξενο βλέμμα. Θὰ μπορούσε νὰ κάνει κάποια τρέλλα. Δὲν θάχε σημασία, ἀλλὰ, ὅπως ξέρεις, εἶναι πᾶμπλουτος, εἶναι μέτοχος μιᾶς ἐφημερίδος καὶ τὸν τρώει ἡ μανία νὰ διοικήσει τούτη ἐδῶ τὴν πόλη. Είναι φανατικός. Τὸ ξέρεις πὺς ἦταν τὸ μόνο μέλος τοῦ συμβουλίου ποὺ ψήφισε ἐναντίον τοῦ διορισμοῦ σου, ὅταν ὁ Μεγαλειότατος πρότεινε τ' ὄνομά σου;

— Όχι, δὲν τῆξερα, εἶπε ξαφνιασμένος ὁ Φέλιξ. Έχω, ὅμως, άκούσει πὺς εἶναι ἐχθρὸς τῶν Έβραίων.

— Είναι ἐχθρὸς τῶν πάντων. Πρόσεχε τὸν, Φέλιξ.

— Κάθε θρησκεία ἔχει τοὺς φανατικούς της. Ἡ γιαιά μου, πάνω ἀπὸ δέκα χρόνια, ἀρνιότανε νὰ δεῖ τὸ γιό της, ἐπειδὴ εἶχε ἀλλοεπιστίσει.

— Ναί, ἀλλὰ μονάχα τὸν εαυτό της ἀγγώνε. Ο Κρούγκερ θὰ πασώσει νὰ χτυπήσει ἐσένα, ἡ ἐμένα, χρησιμοποιώντας κάθε μέσο. Άν τολμούσε, θὰ χρησιμοποιοῦσε τὸ γεγονός ὅτι τὰ ἔχω μετὴν Όλγα, γιὰ νὰ με βλάψει. Άλλὰ προσέχει.

Γιὰ λίγη ὥρα οἱ δυὸ ἄντρες μέλιναν σκεπτικοί.

— Είναι ἕνα δυσάρεστο συναίσθημα, παρατήρησε ὁ Φέλιξ, νὰ νοιώθεις πὺς κάποιος θέλει νὰ σε βλάψει.

— Θὰ τὸ συνήθισεις. Είναι τὸ τίμημα ποὺ πληρώνεις, σὰ δρίσκεις ψηλά.

— Μά, σίγουρα ὁ Κρούγκερ δὲν φιλοδοξεῖ νὰ διευθύνει τὸ Όρχήστρα..

— Όχι, ἀλλὰ εἶσαι ἕνας ἀνώτερος ἀνθρωπος. Εἶσαι ἕνας διάσημος μουσικός, ὁ Πρῶτος Πολίτης τῆς Σαξωνίας, ἕνας ἀντίχριστος, ὅπως λέει. Σοῦ λέω εἶναι παλαβός. Αὐτὸ εἶναι τὸ κακὸ μετὴς μικρὸς πόλεις. Τὰ πνεύματα ἀμβλύνονται. Άς πάρουμε τὴν Όλγα γιὰ παράδειγμα. Στὸ Βερολίνο, δὲν θάδινε κανένας σημασία, ἀλλὰ ἐδῶ ὁ κόσμος τὸ κοινοπολεῖ, γιὰτὶ δὲν ἔχουν τίποτε ἄλλο νὰ κάνουν. Έ, καλὰ, ἔχω μιὰν ἐρωμένη καὶ τὴν βλέπω δυὸ — τρεῖς φορές τὴ βδομάδα. Αὐτὸ δὲ σημαίνει, πὺς δὲν ἀγαπῶ τὴ γυναῖκα μου. Ἡ Έλσα εἶναι σπουδαία γυναῖκα, ἀπεροχὴ μητέρα καὶ τῆς εἶμαι ἀφοσιωμένος. Άλλὰ δὲν μπορεῖς νὰ τὴν πεις καὶ καλλονή, ψέματα; Καὶ μετὴ τὴ φανελλένια νυχτιὰ καὶ τὴ σκοφία της, νὰ σοῦ πῶ, δὲν εἶναι καθόλου προκλητική.

— Τὰ τελευταῖα λόγια πινγήκανε σ' ἕνα

ξερόβηχα. Ο Φέλιξ τσιμπήθηκε γιὰ νὰ κρατήσει τὰ γέλια του.

— Κι' ἔτσι τᾶφαιζα μετὴν ὁμορφὴ κοπέλλα. Είναι ἡσυχὴ, διακριτικὴ, καλόκαρδη, δὲν μ' ἐνοχλεῖ καθόλου. Ξέρεις πὺς τὴν γνῶρισα;

— Κάπου, ἔξω απ' τὴν πόλη, άκουσα Δὲν ἔδωσα προσοχή.

— Βρισκόμουνα στὸ Βίσμπαντεν γιὰ νὰ πῶ νεὸς λαϊατικὸς, κι' αὐτὴ τραγουδοῦσε σ' ἕνα θῖασο τρίτης κατηγορίας, ἔτοιμο γιὰ φαλλίρισμα. Έτσι ἄρχισε τὸ πᾶνμα.

Ο Φέλιξ ξαναγέμισε τὸ ποτήρι του. Ο Μύλλερ ἄναψε ἕνα ποῦρο.

— Πὺς πᾶνε τὰ πράγματα στὸ Όδαιο; Βρήκες ἀντικαταστάτὴ τοῦ Σούμαν;

— Όχι, ἀκόμη.

— Παράξενο νὰ τὸ ἀκάσει ἔτσι στὴ Ρωσία;

— Ἡ γυναῖκα του πῆγε ἐκεῖ γιὰ νὰ δώσει συναυλίες κι' αὐτὸς σκέφτηκε πὺς ὑπόσπευε νὰ τὴ συνοδέψει. Δίκιο δὲν εἶχε.

— Ίσως. Ο φουκαράς, τράβηξε τόσο γιὰ νὰ τὴν παντρευτεῖ πὺς ἴσως δὲν άντεχε στὸ νὰ μὴν τὴ βλέπει.

— Είναι ὑπέροχο ζευγάρι. Κι' οἱ δυὸ ἔσχοι καλλιτέχνες. Ο Ρόμπερτ, κατὰ τὴ γνῶμη μου, εἶναι ἕνας απ' τοὺς μεγαλύτερους σύγχρονους συνθέτες, ἂν κι' ἡ δουλειά του δὲν ἀναγνωρίζεται, ὅσο τ' ἀξίζει. Όσο γιὰ τὴν Κλάρα, ἔπαιξα πολλές φορές πιάνο μαζί της καὶ πιστεύω ἀληθινὰ πὺς εἶναι τὸ ἴδιο σπουδαία πιανίστρια, ὅπως ὁ Φράντς Λίστ.

— Ο γέρο — Βικ, ὁ πατέρας της, θὰ τὴ πᾶστενε. Γιὰ τούτο δὲν τὴν ἄφηνε νὰ παντρευτεῖ μ' αὐτὸν τὸν κατσούφη, σὺα πηλὸ κι' ὄνειροπαρμένο Σούμαν. Καὶ φτωχό.

— Ο Ρόμπερτ δὲν εἶναι φτωχός, διαμαρτυρήθηκε ὁ Φέλιξ.

— Έ, καλὰ, ὅχι κι' ἀπένταρος, ἀλλὰ δὲν μπορεῖς νὰ τὸν πεις κι' εὐκατάστατο..

— Άχ! Μήνης κοινοσμπούλεψε ἡ Λευφία. Ο γέρο — δάσκαλος τοῦ πιάνου μετὴν ὁμορφὴ κόρη, ἕνα παιδί — θαῦμα, ποῦβγαζε τόσα λεφτὰ μετὴν κονσέρτα της.

Παρουσιάζεται ὁ ξανθός, ὁμορφος καὶ μελαγχολικός Σούμαν, μαθητῆς τοῦ πατέρα της. Οἱ δυὸ νεαροὶ ἐρωτεύονται. Ο πατέρας, ἔξω φρενῶν, διώχνει τὸ νεὸ μετὴς κλωταές, ἀρπάζει τὴν Κλάρα καὶ φεύγει. Αἰδλαία. — Χωρισμένοι, οἱ ἐρωτευμένοι ἐξακολουθοῦν νὰ ποιοῦν ὁ ἕνας γιὰ τὸν ἄλλον καὶ καταφέρνουν νὰ ἀλληλογραφοῦν στὰ κρυφά. Άλλοίμονο, ὁ πατέρας τσακώνει ἕνα απ' τὰ ραβασάκια. Κεραυνὸς καὶ κατάρρα!.. Άρπάζει καὶ πάλι τὴν κόρη του καὶ δρόμο γιὰ πὺς μακριὰ ἀκόμη. Άλλὰ ὁ Έρωτας θριαμβεῖ τελικὰ, καὶ μετὴ τὸ θάρρος τῆς ἀπελιτιάς οἱ δυὸ ἐρωτευμένοι ἀποφασίζουν ν' ἀναφερθοῦν στὸ δικαστήριο. Έτοιγοφάνουν μιὰ αἴτηση, ζητώντας απ' τὸ δικαστὴ νὰ βιάσει τὸ Βικ νὰ δώσει τὴ συγκατάθεσή του. Ο δικαστῆς διαβάσει τὴν αἴτηση, τὸν παλινὸν τὰ δάκρυα, καὶ διατάζει τὸ γέρο — πεισματάρη ν' ἀφήσει τὴν κόρη του νὰ πάρει τὸ ἀγόρι της, διαφορετικὰ θὰ τὸν ρίξει στὴ φυλακή. Τελίζοντας τὰ δόντια του, ὁ γέρος συγκατατίθεται. Οἱ δυὸ νέοι χυμᾶνε ὁ ἕνας στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ἄλλου κι' ἡ αἰδλαία πέφτει.

— Οἱ ἐρωτες τῶν ἀλλοτῶν εἶναι πάντοτε γελοῖοι, ψέματα; παρατήρησε ὁ Φέλιξ. Όσο πὺς δραματικοὶ εἶναι, τόσο πὺς ἀστεῖοι φαίνονται. Μετὴ ρώτησες, ἂν

βρήκα κανένα γιὰ ν' ἀναλάβει τὴν τάξη τοῦ Όδείου. Έπάρχει κάποιος τοῦ σκέπτομαι νὰ συναντήσω, ἀλλὰ δὲν ξέρω καὶ πολλὰ γι' αὐτὸν, ἐκτός τοῦ ὅτι ἔχει τάλεντο. Λέγεται Βάγκνερ.

— Μήπως λὲς τὸν Ριχάρδο Βάγκνερ τὸ γιὸ τοῦ ὑπαλλήλου τῆς ἀστυνομίας, ἀναφώνησε ὁ δήμαρχος.

— Δὲν ἤξερα τὴ δουλειὰ τοῦ πατέρα του.

— Μακριὰ ἀπὸ δαῦτον! Ξέσπασε ὁ Μύλλερ. Τὸν ξέρω καλὰ. Γεννήθηκε στὴν συνοικία Μπρούλ κι' ἦταν κάποτε ἄπορος μαθητῆς τῆς Σχολῆς τοῦ Σαῖν Τόμας. Μόλις γεννήθηκε, πέθανε ὁ πατέρας του, κι' ἡ μάνα του παντρεύτηκε ἄμέσως σχεδὸν μ' ἕναν θεατρίνο, τὸν Γκέγερ. Σ' αὐτὴ τὴν οἰκογένεια, ὑπῆρχαν ἑννὰ — δέκα παιδιά, κι' ὁ Ριχάρδος ἦταν τὸ μικρότερο. Μπλεχτήκανε ὅλοι μετὴν θέατρο. Ἡ ἀδελφὴ του Ροζαλία κι' ὁ ἀδελφός του ὁ Κάρλ τραγουδοῦσαν ἐκεῖ γιὰ λίγο καλὸ. Κι' αὐτός, ὁ ἴδιος ἀνακατεῖτο καὶ πολλές φορές, ἀλλὰ δίχως ἐπιτυχίες θαρρῶ. Νομίζω, πὺς παντρεύτηκε θεατρίνα. Πρόσεχε, πὺς βαδίζει Φέλιξ. Είναι απ' αὐτοὺς τοὺς τύπους ποὺ βρίσκονται διαρκῶς πληγωμένοι, καὶ ποὺ φέρουν μπελάδες. Κι' ἔχει ἕναν χαρακτήρα ἀνυπόφορο.

— Όπως κι' ὁ Μπετόδεν, χαμογέλασε ὁ Φέλιξ. Λίγα πράγματα γνωρίζω γιὰ τὸν ξέρω Βάγκνερ. Πολλὰ χρόνια πρὶν, μὸτχε φέρεῖ μιὰ δικὴ του συμφωνία. Τὴ διάβασα καὶ τὸ βρήκα πολὺ ἀνώομο ἔργο. Δὲν τὴ δέχτηκα. Ἦταν τότε ἕνας νεαρός, τὸ πολὺ εἰκοσιδύο χρόνων. Πρὶν τρία ὅμως χρόνια, διαγωνιστήκαμε κι' οἱ δυὸ σὲ μιὰ σύνθεση, μετὴν ἐκκαίρια τῶν ἀποκαλυπτηρίων τοῦ ἀγάματος τοῦ Φρειδερίκου — Αἰγοῦστου καί..

— Τὰ ξέρω, τὰ ξέρω, τὸν ἔκοψε ὁ δήμαρχος. Καὶ ἔξερεις τί ἔγραψε σχετικὰ; Πὺς ἡ δικὴ του ἀπλὴ, αὐθόρμητὴ σύνθεση, ἐξαφάνισε ὁλότελα τὸ πολυπλοκὸ καὶ φιαχτὸ ἔργο τοῦ Μέντελσον.

— Το ξέρω, εἶπε ὁ Φέλιξ. Καὶ τὸ περὶεργον εἶναι πὺς εἶχε δίκιο. Τ' ἀποκαλυπτήρια ἐνὸς ἀγάματος, ἔστω καὶ βασιλικά, δὲν μπορούσαν νὰ μ' ἐμπνεύσουν. Ίσως νὰ χεις δίκιο γιὰ τὸν ξέρω Βάγκνερ. Μπορεῖ νάνα δύσκολος ἀνθρωπος, ἀλλὰ..

— Καὶ κατὰ ἄλλο, διέκοψε ὁ Μύλλερ. Άνακατεῖται μετὴν πολιτικὴ, καὶ καμιά απ' αὐτὲς τῆς μέρες θὰ βρεθεῖ στῆς φυλακές.

— Δὲν μ' ἐνδιαφέρουν οἱ πολιτικές του πεποιθήσεις. Οὔτε ἡ θρησκεία του, οὔτε τὰ γούστα του στὸ ντύσιμο καὶ στὸ φαί. Τὸ ζήτημα εἶναι πὺς ψάχνουμε γιὰ ἕνα δάσκαλο σύνθεσης, κι' αὐτὸς ἔξερει νὰ συνθέτει. Διάβασα μερικὰ απ' τὰ τελευταῖα του ἔργα κι' ὅσο κι' ἂν προσωπικὰ δὲν μ' ἀρέσει τὸ εἶδος τῆς μουσικῆς του, ἀναγνωρίζω τὸ τάλεντο του. Έξ ἄλλου τώρα μένει στὴ Δρέσδη κι' ἔσως θάθελε νὰ γυρίσει στὴν πόλη ποὺ γεννήθηκε, ἰδιαίτερα — κόμπως διστακτικά, ἰδιαίτερα ἂν ἔχει τὴν προοπτικὴ νὰ μετὴ διαδεχτεῖ σὺν διευθυντῆς τῆς Όρχήστρας Γκεβάντхаους.

— Λογαριάζεις νὰ παραιτηθεῖς; Ο Μύλλερ τὸν παρακολουθοῦσε σκεπτικός.

Γιὰ μιὰ στιγμή ὁ Φέλιξ κάρφωσε τὸ βλέμμα στὸ ποτήρι του.

— Ναί, εἶπε τελικὰ. Σ' ἕνα — δυὸ χρόνια. Τότε τὸ Όδαιο δὲν θὰ με χρειάζεται. Θὰ πρέπει κανεὶς νὰ κάνει θέση στοὺς νεώτερους. Τὸ ξέρω πὺς εἶμαι ἀκόμη μονάχα τριανταεφτὰ χρόνων, ἀλλὰ νοιώθω κάπως κοιρασμένος. Έποφέρω συ-

χνὰ ἀπὸ δυνατοὺς πονοκεφάλους καὶ θάθελα ν' ἀποτραβηχτῶ. Ίσως νὰ πῶ σὲ κανένα ἡλιόλουστο χωριουδάκι τῆς Ἰταλίας.

Τὸ ἀνθρώρ πρόσωπο τοῦ Μύλλερ ἔχασε τὸ νεανικὸ του χαμόγελο.

— Ξέρεις, Φέλιξ, ἀναρωτιήθηκα πολλές φορές, γιὰτὶ ἔμεινες τόσα χρόνια σ' αὐτὴ τὴν πόλη.

— Εἰλικρινὰ, κι' ἐγὼ δὲν τὸ καλοξέρω. Ἡ Σέσιλ ἤθελε πάρα πολὺ νᾶρθουμε ἐδῶ. Εἶχε μιὰ προαίτηση ἀπὸς ἔπρεπε νᾶρθω ἐδῶ, ἔξερεις μιὰν απ' αὐτὲς τῆς παρᾶξενες, ἔμμονες ἰδέες τῶν γυναικῶν.

— Ξέρω. Ἡ Έλσα τῆς ἔχει διαρκῶς καὶ βγαίνουν πάντα σφαλερές. Καὶ ποια εἶναι τὰ σχέδιά σου. Θὰ πᾶς φέτος στὴν Ἀγγλία;

— Τὸν ἄλλο μῆνα. Λαχταρούσα πάντοτε αὐτὰ τὰ ταξιδάκια στὴν Ἀγγλία, ἀλλὰ φέτος δὲν μποῦ κάνει καὶ πολὺ κέφι. Μολονότι ὁ καλύτερός μου φίλος μένει στὸ Λονδίνο.

— Τὸν γνωρίζω;

— Δὲν τὸ νομίζω. Όχι, θαρρῶ πὺς τὸν γνῶριζες στὸ δεῖπνο ποὺ δώσαμε γι' αὐτὸν πρὶν τρία χρόνια, σὺν ἡθῆ νὰ μᾶς ἐπισκεφτεῖ. Ο τύπος τοῦ γλεντιέ. Μαλλον χοντρός, πνευματώδης, ἔξαιρετικὰ ἔξυπνος καὶ καπνίτος, παρὰ τὴν ἐπιφανειακὴν του νωχέλεια. Είναι πρῶτος Σύμβουλος στὸ Προξενεῖο τοῦ Ἀννόβερου.

Ο Μύλλερ ἔβγαλε τὸ ρολόι του καὶ τὸ κύτταξε κατσουφιασμένος.

— Πρέπει νὰ πηγαίνω, εἶπε, διαφωρκετικά θὰ τοὺς συναντήσω ὅλους νὰ γυρίζουν απ' τὴν ἐκκλησιά, κι' ὁ σεβασμώτατος Χάγκεν θὰ πληροφορηθεῖ ἄμέσως πὺς ἀντὶ νάμαι ἄρρωστος, ἡθῆ νὰ σοῦ κάνω ἐπισκεψη. Αὐτὸ εἶναι τὸ κακὸ τῆς ἐπαρχίας. Δὲν μπορεῖς οὔτε νὰ βῆξεις.

Σηκώθηκε μετὴ δυσκολία καὶ προχώρησε πρὸς τὴν πόρτα.

— Τί κῆριμα ποὺ εὐὸ κι' ἐγὼ δὲν μπορούμε νάμαστε πραγματικά φίλοι. Σὲ συμπαθῶ, σὲ θαυμάζω, ἀλλὰ ἡ θέση μου δὲν ἐπιτρέπει τὴ φίλια. Εἶχα κάποτε ἕνα φίλο, ἕναν απ' τοὺς συμβούλους μου. Γνωρίζαμε ἀπὸ παιδιὰ, πῆγαμε στὰ ἴδια σχολεῖα. Εἴμασταν σὺν ἀδέρφια. Καὶ μιὰ μέρα τσακωθήκαμε γιὰ ἕνα ἡλίθιο πολιτικὸ ζήτημα. Δὲν ξαναμιλήσαμε ποτὲ πῶ. Άν ἦμουν στὴ θέση σου θὰ πῆγαινα νὰ δῶ τὸν δόκτορα Χούρμπαχ. Δὲν δεῖχνεις στὰ καλὰ σου.

Ο Φέλιξ λυπήθηκε ποὺ ἔφυγε ὁ Μύλλερ, νοιώθοντας παρᾶξενα μόνος. Δίχως νάνα φίλοι, νοιώθανε ὁ ἕνας τὴ μοναξιά τοῦ ἄλλου. Ο Μύλλερ τοῦχε πῆ πὺς δὲν ἔδειχνε στὰ καλὰ του, μὰ μπορεῖς νὰ διαβάσεις στὸ βλέμμα ἐνὸς ἀνθρώπου τὸ φόβο τοῦ θανάτου;

Πλησίασε σ' ἕναν καθρέφτη κι' ἀρχισε νὰ ἐξετάζει στὰ γυρίσματα τὴ μορφὴ του. Ναί, ἦταν χλωμός, ἀλλὰ ἔτσι ἦταν πάντοτε. Τώρα ὅμως τὸ δερμα του εἶχε μιὰ ἀρρωστιάκη κερένια ὕψη. Οἱ κρόταφοὶ του εἶχαν βαθυνῶσει. Περίεργα, δὲν εἶχε προσέξει πόσο γριζὰ ἔγιναν τὰ μαλλιά του, στὰ τελευταῖα χρόνια. Αὐτὸ δὲν σήμαινε τίποτε, πολὺς κόσμος ἄσπριζε νεώτατος. Έδινε γοητεία.

Η ΣΤΝΕΧΕΙΑ: Στὸ ἐπόμενο

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ

Κ. ΚΑΙΡΟΦΥΛΑ

ΣΤΗΝ ἄκρη τοῦ Νέου Φαλήρου, ἕνα ἄλλο μνημεῖο δείχνει τὸν τόπο, ὅπου ὁ μεγαλύτερος στρατηγὸς τοῦ Εἰκοσιένα, βρήκε τὸ θάνατο πολεμώντας γιὰ τὴν Ἑλλάδα, ὁ Γεώργιος Καραϊσκάκης.

Ο γιὸς τῆς Καλογριάς, λαβώθηκε στὰ νεφρά. Ο Ἀμερικανὸς γιαιτὸς Χάου, ποὺ βρέθηκε κατὰ σύμπτωση σιμὰ στὸ Φάληρο, λέει τὰ ἑξῆς:

«Λαβώθηκε στὸ δουβῶνα, κατ' ἄλλους στὰ νεφρά. Τὸν εἶδα νὰ κλονίζεται πάνω στὴ σέλλα του. Τὸν ἔφεραν τότε οἱ σύντροφοί του ἔξω ἀπὸ τὴ μάχη. Όλοι, τρέμοντας, περίμεναν ν' ἀκούσουν τὴ γνῶμη τοῦ χειρουργοῦ. Ἀφροῦ τοῦ καθάρισαν τὴν πληγὴ, τὸν μετέφεραν στὸ πολεμικὸ τοῦ Ἀγγλοῦ Κόχραν. Τοῦ ἔκριναν τὴ σοβαρότητα τῆς λαβωματίας. Ο Καραϊσκάκης ὅμως τὴν κατάλαβε. Στὴν ἀρχὴ ὁ Κόχραν τοῦ ἔκαμε περιουήσεις γιὰ τὰ κατορθώματά του. Ο ἔτοιμοθάνατος στρατηγός, κουνώντας τὸ κεφάλι του εἶπε:

— «Ο, τι ἔγινε, ἔγινε! Τώρα, ἂς κυτᾶσουμε γιὰ τὸ μέλλον!

Αὐτὰ τὰ εἶπε, γιὰτὶ πληγώθηκε ἐξ αἰτίας τοῦ Τζῶρτζς, ποὺ δὲν ἀνάγκασε νὰ ἐπιτεθεῖ σὲ θέση ἀκατάλληλη.

Τὴ νύκτα ἡ κατάσταση χειροτέρεψε. Γι' αὐτὸ κάλεσε τοὺς συντρόφους του γιὰ νὰ τοὺς πεί:

— Πειθαίνω, ἀδέρφια. Μιὰ ζωὴ μοῦ ἔμεινε, τὴν ἔδωσα κι' αὐτὴ. Έσεις ὅμως πρέπει, ἀδέρφια μου, ν' ἀποτελειώσετε τὸ ἔργῳ μου καὶ νὰ γλυτώσετε τὴν Ἀθήνα!

Έτσι φώναζε μετὴ δύναμη καὶ πέντανε. Οἱ πιστὸς του φίλος Χριστόδουλος Χατζηπέτρος τοῦ ἔκλεισε τὰ μάτια. Ἦταν 45 χρόνων.

ΣΤΙΣ 28 τοῦ Ἀπριλίου 1827 σηκώθηκε ἡ γολέτα τοῦ Κόχραν μετὴ λείψανό του γιὰ τὴ Σαλαμίνα, ὅπου, κατὰ τὴν ἐπιθυμία του θὰ τὸν ἔθαψαν. Έκεῖ, ὅλοι οἱ σύντροφοί καὶ φίλοι του, μετὰ δάκρυα στὰ μάτια, προσκαύτησαν τὸ λείψανό του. Ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἦταν Πάσχα. Οἱ Ἕλληνες ὅμως δὲν μπορούσαν νὰ γιορτάσουν. Ο Ν. Δουρμούσης διηγεῖται:

«Στὴν Ἑλλάδα τὴν στιγμὴ ἐκείνη ὁ Ρουμελιώτης Καραϊσκάκης ἦταν ἡ μόνη ἐλπίδα γιὰ νὰ ἐλευθερωθοῦν οἱ σκλάβοι. Ἡ εἰδηση ἐπομένως τοῦ θανάτου ἦταν τρομερή. Σηκώθηκαν, λοιπὸν, ὅλοι ἄφωνοι. Στὸ πρῶτό τοῦ ἦταν ζωγραφισμένη ἡ ἀπελπισία. Σάφηνον σηκώθηκε ὁ Κολοκοτρώνης καὶ εἶπε ἐπιγρομιατικά:

— Ο χαμός, ἀδέρφια, εἶναι μεγάλος, ἀλλ' ὁ Θεὸς εἶναι μεγαλύτερος! Μὴν ἀπελπισθεῖτε λοιπόν!».

Οἱ σύντροφοὶ του ἔσκαψαν τὸ μνημα τοῦ Καραϊσκάκη, καὶ πρὶν τὸν θάψουν, ὁ Σ. Τρικουπὴς σὲ ἀπέροχο λόγο ὕμνησε τῆς ἀρετῆς του, ἐνῶ ὅλοι γύρω οἱ σύντροφοί του, μετὰ δάκρυα στὰ μάτια, ἄδεισαν τὰ καρποφίλια τους γιὰ νὰ τιμήσουν τὸν Ἀρχηγὸ ποὺ πρόσφερε τὴν πολυτίμη ζωὴ του γιὰ νὰ ἐλευθερωθεῖ ἡ Ἀθήνα.

ΟΤΑΝ τελείωσε ὁ πόλεμος κι' ἡλθε στὴν Ἑλλάδα ὁ βασιλιάς Όθων, παρήκε ἡ ἀπόφαση νὰ μεταφερθοῦν τὰ κόκκαλα ἔξω ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ νὰ στηθεῖ μαρμαρενὸ μνημεῖο σιμὰ στὸ Φάληρο. Ἡ μετακομιδὴ ὁρίστηκε γιὰ τῆς 22 Ἀπριλίου τοῦ 1830.

Μιὰ πομπὴ ξεκίνησε ἀπὸ τὴ Σαλαμίνα, φέροντας τὰ κόκκαλα τοῦ Καραϊσκάκη. Ἐπὶ κεφαλῆς προχωροῦσε ὁ ἐπίσκοπος Αἰγίνης κι' ἀκολουθοῦσαν οἱ ὁρφανεῖς θυγατέρες τοῦ Καραϊσκάκη καὶ οἱ συμπολεμιστὲς του Βάσος Μαυροβουνιώτης, Νικηταρῶς, Μακρυγιάννης, Χατζηπέτρος, Καλεργγῆς, Κριεζώτης καὶ Σπυρομήλιος.

Τὸ λειψανὸ του βρισκόταν μέσα σὲ λάρνακα κι' ἦτανε σεπασμένο μετὰ μύθο μεταξωτό. Στὸν Πειραιᾶ τὸ ὑποδέχτηκαν μετὰ κανονιές. Ἡ πομπὴ προχώρησε στὸ Φάληρο.

Απὸ τὴν Ἀθήνα πάλι μιὰ ἄλλη πενθιμὴ πομπὴ ξεκινούσε, φέροντας τὰ λείψανα τῶν συναγωνιστῶν κατὰ τὴ μάχη τοῦ Φαλήρου. Οἱ δυὸ πομπὲς συναντήθηκαν κατὰ τῆς 10 τοῦ πρωῒ στὸ μέρος τοῦ τάφου, ὅπου πρόμενε ὁ βασιλιάς Όθων μετὴ τὸν ποινικὸ Συμβούλιο καὶ τὴ Σύνοδο. Μετὰ τὴν ἐπιμνημόσυνη τελετὴ, ἐξεφώνησε λόγο ὁ ὑπουργὸς Ἰακώβος Ρίζος, ἐξάγοντας τὸ μεγαλεῖο τῆς θυσίας τοῦ Καραϊσκάκη. Τέλος, ὁ Όθων πλησίασε στὴ λάρνακα, τὴν ἀνοίξε, καὶ, βράζοντας τὸ μεγαλότατο τοῦ Σωτήρος, ποὺ εἶχε δρισεῖ ν' ἀπνευματοῖ στοὺς ἡρώες νεκρούς, τὸν ἀπέθεσε στὰ κόκκαλα του λέγοντας:

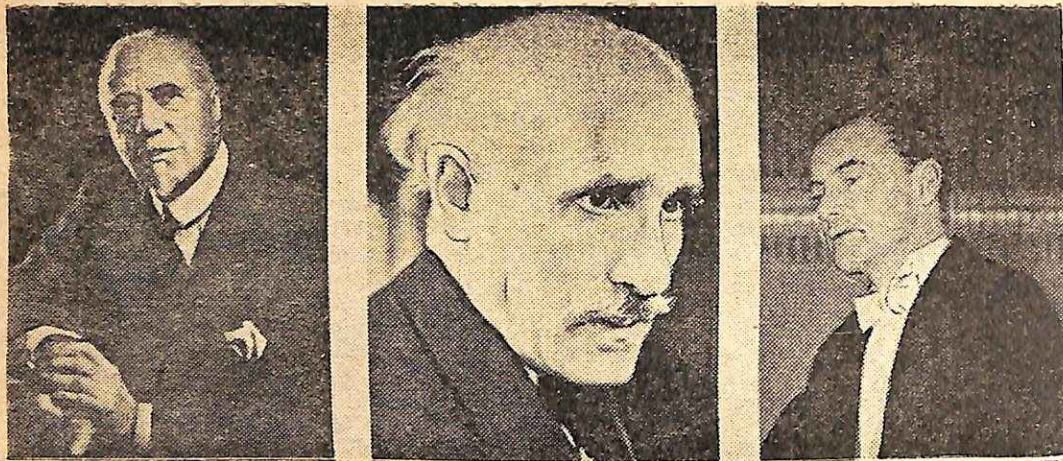
«Ἀθάνατε Καραϊσκάκη! Έπειθῆ, ζῶντα, δὲν ἐπρόφτασα νὰ σε βραβεύσω πρεπόντως διὰ τὰς ἡρωϊκὰς υπέρ της πατρίδος ἀνδραγαθίας σου, εἰς τὴν ὁποῖαν προσέφερες τὴν μεγίστην θυσίαν σου, χύσας τὸ αἷμα σου ὑπὲρ αὐτῆς, τιμὴ σήμερον τὸ λείψανό σου μετὴ τὸ ὁποῖον ἔχω βασιλικότερον δοῦναι, τὸν Μέγαν Σταυρὸν τοῦ ἰαγματος τοῦ Σωτήρος, ἀφίγων αὐτον διὰ παντός εἰς τὸν οἶκόν σου εἰς ἀνεξάλειπτον μνήμην τῆς πρὸς Σὲ ἐγνωμοσύνης.

Ἀπὸ τὰ μάτια ὅλων τῶν παρευρισκομένων ἔτρεχαν δάκρυα, ὅταν ὁ Όθων ὤπισσε τὰ ὀρφανά κορίτσια του καὶ τοὺς εἶπε:

«Εἰς ἐσάς, ὁ θυγατέρες τοῦ Καραϊσκάκη πενθοῦσας μετ' ὅλης τῆς Ἑλλάδος τὸν θάνατον τοῦ ἀειδήμου πατρός σας, πατήρ θὰ εἶμαι εἰς τὸ ἐξῆς ἐγώ. Θέλω προσπαθῆσαι νὰ σας παρηγορήσω διὰ τὴν στέρξην ταύτην, ἀνακουφίζων τὴν κατάστασίν σας.»

Τέλος, ὁ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν Θεοχάρης ἀνέγνωσε βασιλικὸν διαταγμὰ μετὴ τὸ ὁποῖο προσδιώριζε πρὸτα στὴν Πηνελόπη Καραϊσκάκη, ποὺ παντρεύτηκε τὸ γιὸ τοῦ Στ. Νοταρᾶ, πεντακόσια στρέμματα ἐθνικῆς γῆς στὴν Κορινθία κι' ἔξη χιλιάδες δραχμὲς μετρητές. Έκτος ἀπὸ αὐτὰ ὁ Όθων φρόντισε ὥστε ὁ γιὸς του, Σπύρος Καραϊσκάκης νὰ σπουδάσει στὸ Μόναχο στρατιωτικῶς. Κι' ἔκαν γύρισε ἀξιωματικός, τὸν πῆρε ἀπασπαστὴ του.

ΚΩΣΤΑΣ

ΜΙΑ ΜΕΓΑΛΟΦΥΪΑ ΧΩΡΙΣ ΜΑΤΑΙΟΔΟΞΙΕΣ...

Χένρυ Περσέλλ: ο μεγαλύτερος μουσικοσυνθέτης της 'Αγγλίας που άγνοούσε την άξία του.

ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΥ

Ανάμεσα στα «μετέωρα» που έχουν φωτίσει τον μουσικό ορίζοντα με τη γρήγορη λάμψη τους — στο Μότσαρτ, στο Σούμπερτ, στο Βέμπερ, στο Σοπέν και μερικούς άλλους — ένα από τα φωτεινότερα υπήρξε ο Χένρυ Περσέλλ, ο μεγαλύτερος συνθέτης που είχε ως τώρα η 'Αγγλία. Το έργο του είναι μοναδικό σε ποιότητα και μιά από τις μεγάλες στιγμές την παγκόσμια ιστορία της μουσικής. Ο ίδιος ο Μπάχ επηρεάστηκε από τον Περσέλλ και το λυρικό θέατρο δεν έχει να επιδείξει ως σήμερα έργα ανώτερα από τα άριστουργήματα του Περσέλλ «Διδώ και Αινείας» και «Βασιλιάς Αρθούρος». Και όμως, ο συνθέτης αυτός ήταν τόσο μετρί-όφρων, που δεν είχε μεγάλη ιδέα για το έργο του. Η μεγαλοφυΐα του ήταν χωρίς ματαιοδοξίες. Και ο θάνατος, που την έκανε να σιωπήσει τόσο πρόωρα, στέρησε τον κόσμο από ένα δεύτερο Μπάχ.

★

Ο ΧΕΝΡΥ Περσέλλ, ο μεγαλύτερος μουσικός της 'Αγγλίας γεννήθηκε το 1658 — το χρόνο που πέθανε ο Κρόμελλ. Έλάχιστα είναι γνωστά για την καπαγωγή της οικογένειάς του, όπως ελάχιστα είναι γνωστά και για τη ζωή του, που περιβάλλεται από σκοτάδι. Ο πατέρας του, που λεγόταν κι' αυτός Χένρυ, ήταν επαγγελματίας μουσικός, και είχε κάποια φήμη στην εποχή του. Ο

Περσέλλ φαίνεται να πήρε τα πρώτα μαθήματα μουσικής από τον πατέρα του όταν ήταν μόλις πέντε χρόνων. Στις 11 Αυγούστου του 1664, όμως, ο πατέρας Περσέλλ πέθανε κι' ο αδελφός του Τόμας ανέλαβε να φροντίσει για τον μικρό Χένρυ. Κι' ο Τόμας Περσέλλ ήταν επαγγελματίας μουσικός και βοήθησε τον άνεμό του να γίνει δεκτός στη χορωδία του βασιλικού παρεκκλησιού του Ουεστμίνστερ, όπου ο Χένρυ έμεινε ως έτος έπασσε ή φωνή του, όταν ήταν 15 χρόνων. Δάσκαλοι του Χένρυ ήταν δυο γνωστοί μουσικοί του καιρού του, ο Μάθιου Λόκ, κι' ο Χένρυ Κούκ. Ο τελευταίος ήταν μαθητής, αλλά τραγουδούσε περίφημα. Το 1672 ο Κούκ, που ήταν διευθυντής της χορωδίας, παραιτήθηκε και αντικαταστάθηκε από τον Πέλχαμ Χάμφρυ. Ο Χάμφρυ, όταν ήταν 17 χρόνων, είχε σταλεί από το βασιλιά Κάρολο II στη Γαλλία να διδαχθεί το γαλλικό ύφος στη σύνθεση από τον περίφημο Λουλλί. Ο Περσέλλ, ωστόσο, δεν φαίνεται να έπηρεάστηκε από τις γαλλικές προτιμήσεις του Χάμφρυ. Το 1674 ο Χάμφρυ πέθανε και τον διαδέχθηκε ο δρ Τζών Μπλόου, του οποίου έγινε μαθητής ο Περσέλλ.

Τα πρώτα έργα του

ΔΥΟ χρόνια αργότερα ο Περσέλλ ιωρίσθηκε αντιγραφέας μουσικής στο 'Αββαείο του Ουεστμίνστερ και έμεινε σ' αυτήν τη θέση ως το 1678.

Τρεί μεγάλοι μάστοροι που θαυμάζουν τον Περσέλλ και διηύθυναν συχνά έργα του. Από τα άριστερά προς τα δεξιά: σερ Τόμας Μπήτσαμ, Αρθούρος Τσκανίνι και Χέρμπερτ φον Καραγιάν.

★

Στο μεταξύ είχε ήδη στο ενεργητικό του αρκετές συνθέσεις, ανάμεσα στις οποίες ήταν μιά ωδή για τα γενέθλια του βασιλιά. Το 1676 συνέθεσε τη μουσική για τρία θεατρικά έργα: το «Επίσομ — Ουέλλτ» και τη «Λιμπερτίν» του Σάντουελλ και της «Ωρέντζ — Σήμπ» του Ντράυντεν, του περιφημού ποιητή της 'Αγγλίας εκείνη την εποχή.

Το 1667 ο Μάθιου Λόκ, ένας από τους ιδρυτές του αγγλικού μελοδράματος, πέθανε κι' ο Περσέλλ διωρίσθηκε «συνθέτης για το διολί». Τότε συνέθεσε και ένα «έλεγχο» στη μνήμη του Λόκ. Το 1680 ο δρ Μπλόου παραιτήθηκε για να μπορέσει ο Περσέλλ να τον διαδεχθεί στη θέση του αρχιμουσικού στο 'Αββαείο του Ουεστμίνστερ. Τον ίδιο χρόνο ο Περσέλλ, που ήταν 22 χρόνων, συνέθεσε το περίφημο μελοδράμα του «Διδώ και Αινείας», ένα από τα άριστουργήματα του παγκοσμίου μελοδράματος. Το έργο αυτό είναι η υψηλότερη κορυφή της αγγλικής μουσικής και θεωρείται γενικά σαν η πιο εκπνευσμένη στιγμή στη σταδιοδρομία του Περσέλλ. Και σήμερα ακόμα παίζεται συχνά και προκαλεί τον θαυμασμό για την απρόσιτη ποιότητά του. Και είναι από τα θαύματα της καλλιτεχνικής δημιουργίας, διότι ένας νέος 22 χρόνων έδωσε ένα έργο τόσο ώριμο, τόσο τέλει, τόσο ωλακληρωμένο.

Ο Περσέλλ φαίνεται ότι την εποχή εκείνη είχε αρχίσει να έχει οικονομική άνεση που να του επιτρέπει το γαμο, γιατί τότε νυμφεύθηκε τη Φράνση Πήτερς, που ανήκε σε εύπορη και γνωστή οικογένεια του Ουεστμίνστερ.

Το 1682 ήταν σημαντικό στη ζωή του συνθέτη. Τότε ο Περσέλλ διωρίσθηκε αρχιμουσικός του βασιλικού παρεκκλησιού. Τότε επίσης πέθανε ο θεός του ο Τόμας, που είχε κάνει τόσα γι' αυτόν, και τότε γεννήθηκε ο πρώτος γιος του, Τζών Μπαπτίστα. Ο Περσέλλ απέκτησε αργότερα κι' άλλους τρεις γιους και μιά κόρη. Το 1682 επίσης συνέθεσε την

περίφημη μουσική του για την τελετή της αντικαταστάσεως του λόρδου Δημάρχου του Λονδίνου. Τον επόμενο χρόνο διωρίσθηκε ένας από τους επίσημους μουσικοσυνθέτες του βασιλιά, και τότε, εκπληρώνοντας τα νέα του καθήκοντα, συνέθεσε μιά σειρά από «Σονάτες σε τρία μέρη» για δυο διολιά,

και διολοντσέλλο, αφιερωμένες στο βασιλιά — ένα από τα άραιότερα έργα του.

Η άπέραντη μετριοφροσύνη

Ο ΠΕΡΣΕΛΛ έγραψε για τις Σονάτες του μιά εισαγωγή, που μαρτυρεί τη μετριοφροσύνη του και αποκαλύπτει τις μουσικές προτιμήσεις του. Στην εισαγωγή αυτή ο Περσέλλ εκθέτει τις απόψεις του για τη γαλλική και την Ιταλική μουσική και δηλώνει ότι θαυμάζει τη δεύτερη και ότι η φιλοσοφία του είναι να μιμηθεί τους «φημισμένους Ιταλούς δασκάλους» και να κάνει γνωστή στην 'Αγγλία «την σοδαρήτητα και την ευγένεια της Ιταλικής μουσικής», ώστε οι 'Αγγλοι να παύσουν να αγαπούν «την ελαφρότητα και την αφηγηματικότητα της γαλλικής μουσικής». Και γράφει στο τέλος ότι η δόξα της επιθυμίας του είναι το διδίο με τις Σονάτες του να πέσει στα χέρια «εκείνων μόνο που έχουν μουσική ψυχή, γιατί μόνο αυτοί θα ικανοποιηθούν».

Ο ίδιος ο Περσέλλ δεν είχε ιδέα πως ο πρωτότυπη και μεγάλη ήταν η μουσική του. Τη νόμιζε «μίμηση των έργων των 'Ιταλών δασκάλων», αλλά τόσο το μελοδράμα του «Διδώ και Αινείας», όσο κι' οι Σονάτες του ήταν πραγματικά άριστουργήματα που δεν χρωστούσαν τίποτε, στους 'Ιταλούς συνθέτες. Ήσαν έντελως προσωπικά έργα, με δικό τους ύφος και σημείωναν σταθμό στην ιστορία της μουσικής, προαναγγέλοντας τον Μπάχ. Η άπέραντη, όμως, μετριοφροσύνη του δεν άφηνε τον Περσέλλ να διακρίνει την εξαιρετική αξία των συνθέσεών του.

Εκτός από τα καθήκοντά του σαν αρχιμουσικού του βασιλικού παρεκκλησιού, που τον απασχολούσε σημαντικά, ο Περσέλλ αφιέρωνε όσο χρόνο μπορούσε στη σύνθεση. Τον ενδιέφερε πολύ η μουσική για το θέατρο και έγραψε τότε τη μουσική για την «Τρικυμία» του Σαίξπηρ, για την «Σφαγή του Παρισινού», για την «Προφήτισσα» ή την ιστορία Διοκλητιανού των Μπιούμοντ και Φλέτσερ και για τον «Αμφιτρύων» του Ντράυντεν.

Η φιλία με τον Ντράυντεν

ΤΟ ενδιαφέρον του Ντράυντεν — που βασίλευε τότε στα αγγλικά Γράμματα — για τον Περσέλλ άρχισε όταν ο περίφημος ποιητής άκουσε τη μουσική του Περσέλλ για το «Διοκλητιανό». Πολύ γρήγορα ο Ντράυντεν και ο Περσέλλ έγιναν στενοί φίλοι και συνεργάστηκαν σε αρκετά δραματικά έργα. Στην αφιέρωσή του στον «Αμφιτρύωνα» ο Ντράυντεν γράφει: «Ο, τι δεν μπόρεσα να το δώσω έγώ, το έδωσε άφθονα η εξαιρετική σύνθεση του Περσέλλ. Στο συνθέτη αυτόν βρήκαμε επιτέλους έναν 'Αγγλο άνταξιο με τους καλύτερους ένους». Ήταν μιά αναγνώριση που τη δικαίωσε ο χρόνος. Και είναι προς τιμή του Ντράυντεν ότι πρώτος αυτός τοποθέτησε τον Περσέλλ σε διεθνές δάθρο.

Το επόμενο έργο του Περσέλλ — κι' ένα από τα κορυφαία και πιο φιλόδοξα δημιουργημάτά του — ήταν η μουσική για το δράμα του Ντράυντεν «Βασιλιάς Αρθούρος». Σπάνια η μουσική στην

ιστορία της έχει φθάσει σε τέτοιο ύψος. Η δραματικότητα, αλλά και ο λυρισμός του έργου αυτού ήταν κάτι έντελως καινούργιο για την εποχή εκείνη — κάτι που δεν το ξεπέρασαν ούτε τα μελοδράματα του Χαίντελ. Και πάλι ο Ντράυντεν κατάλαβε την αξία της μουσικής αυτής, όπως φαίνεται από τον «έπilogο» που έγραψε για το δράμα του:

«Το καλύτερο πράγμα στο έργο αυτό είναι η μουσική. Ο Περσέλλ την έχει συνθέσει με μεγαλοφυΐα και δεν έχει να φοβηθεί παρά μόνο ένα άμαθες, κακόγουστο ακροατήριο. Τα μέτρα, όμως, των στίχων και της φωνητικής μουσικής είναι συχνά τόσο αντίθετα, ώστε σε πολλά σημεία αναγκάσθηκαν να λυγίσω, να πιέσω τους στίχους μου να τους κάνω τραχείς στον ακροατή».

Ο Περσέλλ δρισκόταν τώρα στην ακμή της δημιουργικής του δυνάμεως και είχε γνωρίσει τη δόξα. Ήταν 37 χρόνων. Είχε δώσει μερικά άριστουργήματα της παγκόσμιας μουσικής. Είχε πλέον την άνεση να αφιερώνει δόκλαιο σχεδόν τον καιρό του στη σύνθεση. Είχε φτάσει στην ωριμότητα της μεγαλοφυΐας του. Ο κόσμος μπορούσε να περιμένει τώρα από αυτόν ακόμα μεγαλύτερα έργα. Ο Περσέλλ, όμως, είχε την τραγική μοίρα που θα έκοβε αργότερα τόσο γρήγορα το νήμα της ζωής του Μότσαρτ, του Σούμπερτ, του Σοπέν, του Βέμπερ, του Μπιζέ. Πέθανε νέος, πριν ολοκληρώσει το έργο του.

Ο πρόωρος θάνατός του

ΕΤΣΙ, σ' ένα σπίτι, κοντά στο 'Αββαείο του Ουεστμίνστερ, ο Περσέλλ πέθανε στις 20 Νοεμβρίου 1695, περιτριγυρισμένος από την οικογένειά του. Το πρωί της ημέρας του θανάτου του είχε κάνει τη διαθήκη του, γιατί ήξερε ότι ήταν καταδικασμένος. Άφηνε όλη την περιουσία του στην γυναίκα του Φράνση, που υπήρξε γι' αυτόν η αγαπημένη σύντροφος της ζωής του. Ο Περσέλλ ένταφιάσθηκε στη βόρεια πτέρυγα του 'Αββαείου του Ουεστμίνστερ και η κηδεία του έγινε με εξαιρετική μεγαλοπρέπεια: η 'Αγγλία είχε αναγνωρίσει την αξία του και ήξερε ότι έχανε μιά από τις λαμπρότερες μεγαλοφυΐες της. Η άρρώστεια που τον έστειλε τόσο γρήγορα στον τάφο ήταν η φυματίωση. Ωστόσο στον 18ο αιώνα είχε κυκλοφορήσει μιά άλλη έκδοχή, που πην αναφέρει ο ιστορικός σερ Τζών Χάκινς. Σύμφωνα με την έκδοχή αυτή — που δεν φαίνεται να στηρίζεται σε αποδείξεις — ο Περσέλλ πέθανε από κρυολόγημα που άρπαξε τη νύχτα, περιμένοντας να μπει στο σπίτι του. Η έκδοχή αυτή αναφέρει ότι ο Περσέλλ είχε τη συνήθεια να γλιστρά με εθυσμη συντροφιά ως τις πρωινές ώρες και ότι, μια νύχτα, όταν έφτασε μισομεθυμένος από την ταβέρνα στο σπίτι του πολύ αργά, βρήκε τη πόρτα κλειστή κι' η γυναίκα του δεν του άνοιξε. Κρυολόγησε τότε και πέθανε σε λίγες μέρες. Οποιοσδήποτε κι' αν ήταν ο λόγος του θανάτου του, ο Περσέλλ έφυγε πρόωρα από τη ζωή και στέρησε τον κόσμο από μερικά ακόμα μουσικά άριστουργήματα.

ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΣ

ΜΑΘΕΤΕ ΟΤΙ...

Από ιατρική άποψη, το δονίσιο κλίμα θεωρείται ως εδωγετικό για την υγεία, φαίνεται όμως ότι μπορεί να προκαλέσει στειρώση στους ανθρώπους που είναι συνηθισμένοι να ζούν στην πεδιάδα. Οι δυσμενείς αυτές επιδράσεις του ύψομετρικού επιπέδου είναι φαινόμενο πολύ γνωστό στη Νότιο 'Αμερική. Το 1639 ένας ιεραπόστολος στο Περού είχε παρατηρήσει πως οι εγκατεστημένοι σε ύψος 4.200 μέτρων 'Ισπανοί άποικοι «δεν αποκοιτούσαν απογόνους». Λίγο πιο πριν, το 1605, ένας άλλος ιεραπόστολος σημείωνε πως «ενώ οι Ιθαγενείς πολλαπλασιάζονται με ταχύ ρυθμό, τα περισσότερα παιδιά των 'Ισπανών που ζούν στα ύψη της Νότιας 'Αμερικής πεθαίνουν στη βρεφική ηλικία. Μόνο τα παιδιά των μισθίων που έχουν περισσότερο ινδιάνικο παρά ισπανικό αίμα, μπορούν να επιζήσουν σ' αυτές τις περιοχές». Για να σώσουν τα παιδιά τους, οι μητέρες κατέβαιναν για να γεννήσουν στις παράλιες αποικίες. 'Ακόμα και τα ζώα, και ιδιαίτερα τ' άλογα που είχαν εισαχθεί το 15ο αιώνα στην 'Αμερική από τον 'Ισπανό τυχοδιώκτη Πιζάρρο και είχαν τρομοκρατήσει τους 'Ινκα, υπέφεραν από το κλίμα των 'Ανδεων. Το 1535, η Χαούγκα, πρωτεύουσα του Περού χτισμένη σε ύψος 3.306 μέτρων, μεταφέρθηκε στη λίμνα, κοντά στη θάλασσα, επειδή, όπως αναφέρουν τα ιδρυτικά έγγραφα της πόλεως, «τα πουλερικά, τα γουρούνια και τ' άλλα δεν μπορούσαν να αναπαράχονται».

Στον αιώνα του ατόμου, ακόμα και το ευγενές επάγγελμα της μπαμπούρας πρέπει να εκσυγχρονισθεί. Ένας έμπννος 'Αγγλος κουρέας του Γιορκαδό, με ένα πρωτότυπο σύστημα που εφαρμόσε στο κατάστημά του, καθόρισε να ξεουδετερώσει το πιο δύσκολο χαρακτηριστικό της δουλειάς του, τις ατέλειωτες ώρες αναμονής που υποχρεώνεται να υποστεί ο πελάτης ώπου να βoδει ή σειρά του. Στην πόσση του καταστήματος ο 'Αγγλος κουρέας τοποθέτησε τρία σανάκια... της τροχιάς. Όταν είναι αναμμένο το κόνινο, σημαίνει ότι το κουρέι είναι γεμάτο και ότι ο πελάτης δά πειμένει πολλή ώρα για να κουρευθεί. Το πράσινο σημαίνει πως διάρχει νεύη πολυθρόνα και ο πελάτης θα ξευτερηθεί άμέσως. Το κίτρινο σημαίνει ότι μιά πολυθρόνα πρόκειται να αδειάσει σε λίγα λεπτά.

Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ

Διήγημα του ΜΑΡΣΕΛ ΑΙΜΕ

—“Ω, ναι, απαντούσε ο Μαρτέν. Είμαι μάλλον ευχαριστημένος.

Δεν καταλάβαινε ότι οι συνοηφοι του τον κορόιδευαν κι' όταν γελοῦσαν, γελοῦσε κι' αὐτός. Οὔτε καὶ τὸ βλέμμα του μαρτυροῦσε ζήλεια, ὅταν ἔβλεπε τοὺς φίλους καὶ τοὺς συγγενεῖς τους τοὺς κυκλῶνουν γιὰ νὰ τοὺς συγκατοῦν καὶ νὰ τοὺς φιλήσουν. Αὐτὸς δὲ μενε πάντα μόνος, γιατί ἦταν κανεὶς νὰ τὸν περιμένει. Ἡ γυναίκα του καὶ τὰ παιδιὰ του ἔμεναν σ' ἓνα χωριὸν στὸ δρόμο τοῦ Παρισιῦ γιὰ τὴν Ὁσλεάνη καὶ τοὺς ἔβλεπε σπάνια, σὲ μιὰ ἀσπρατή, ὅταν ἡ ποδηλατοδρομία περνοῦσε ἀπὸ κεῖ. Οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἔχουν ἓνα ἰδανικὸ δὲν μποροῦν νὰ ζήσουν σὰν τοὺς ἄλλους, αὐτὸ εἶναι κάτι ποὺ ὁ καθένας τὸ καταβαλίνει. Ὁ Μαρτέν ἀγαποῦσε τρυφερὰ τὴν γυναίκα του καὶ τὰ παιδιὰ του, μὰ ἦταν ποδηλάτης κι' ἔτρεχε χωρὶς νὰ σταματᾷ στοὺς σταθμούς. Ἔστελνε μερικὰ χρήματα στὸ σπίτι του, ὅταν εἶχε, καὶ σκεφτόταν συχνὰ τοὺς δικούς του, ὅχι βέβαια τὴν ὥρα τῆς ποδηλατοδρομίας — εἶχε ἄλλα στὸ νοῦ του — μὰ τὸ βράδυ, στὸ σταθμὸ, τὴν ὥρα ποὺ ἔκαμε μασσάζ στὰ κουρασμένα πόδια του.

Ποῖν κοιμηθεῖ ὁ Μαρτέν ἔλεγε τὴν προσευχή του στὸ Θεὸ καὶ τοῦ ἀνέφερε ὅλες τὶς λεπτομέρειες γιὰ τὸ δρόμο τῆς μερας, χωρὶς νὰ σκέφτεται ὅτι ἔκαμε κατάχρηση τῆς ἐμπιστοσύνης του. Νόμιζε ὅτι ὁ Θεὸς εἶχε μεγάλο ἐνδιαφέρον γιὰ τὶς ποδηλατοδρομίες καὶ εἶχε δικίω. Ἄν ὁ Θεὸς δὲν ἤξερε κατὰ βάθος ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα, δὲν θὰ καταλάβαινε τὴν κόπωση εἶναι νὰ ἔχεις καλὴ ψυχὴ.

— Θεέ μου, ἔλεγε ὁ Μαρτέν, ἔχω πάλι νὰ σοῦ πῶ γιὰ τὸ σημεῖον τοῦ δρόμου. Δὲν ξέρω τί συμβαίνει, μὰ πάντα τὸ ἴδιο γίνεται. Κι' ὅμως ἔχω καλὸ ποδήλατο, κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ πεῖ τὸ ἀντίθετο. Τὶς προάλλες, σκέφθηκαν μὴπως ἔχουν τιποτένη τὰ πεντάλια. Τὰ ἔμεντα ἔχουν — ἔνα μὲ τὴν ἡσυχία μου, χωρὶς νὰ διάζωμαι, ὅπως σοῦ μιλῶ αὐτὴ τὴ στιγμή. Εἶδα ὅτι τὰ πεντάλια δὲν εἶχαν τίποτε κι' ὅτι ὅλα ἦσαν ἐν τάξει. Λοιπόν, ἔπαρχει βέβαια καὶ τὸ ζήτημα τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ μὺς, ἡ θέληση, ἡ ἐξουσία. Μὰ ὁ ἄνθρωπος, Θεέ μου, εἶναι δική σου δουλειά. Αὐτὸ λέω καὶ γι' αὐτὸ δὲν παραπονιέμαι. Ξέρω καλὰ ὅτι σ' ὅλες τὶς κοπώσεις πρέπει νὰ ὑπάρχει κι' ἓνας τελειώσις κι' ὅτι δὲν εἶναι ντροπὴ νὰ εἰσαι τελειώσις. Δὲν παραπονιέμαι, ὅχι. Τὸ λέω ἀπλῶς. Καὶ πάνω σ' αὐτὸ ἔχει νὰ τὰ μάτια του, κοιμῶταν χωρὶς νὰ βλέπει ὄνειρα ὡς τὸ πρὶν κι' ὅταν ξυπνοῦσε ἔλεγε μ' ἓνα χαρούμενο χαμόγελο.

— Σήμερα ἐγὼ θὰ φθάσω πρῶτος. Γελοῦσε ἀπὸ χαρὰ ὅσο σκεφτόταν τὰ λουλούδια ποὺ θὰ τοῦ πρόσφεραν ἓνα κοριτσάκι, γιατί εἶχε φθάσει πρῶτος καὶ τὰ χρήματα ποὺ θὰ μπορούσε νὰ στείλει στὴ γυναίκα του. Σὰν νὰ διδάζετο κίβλας τὴν ἐφημερίδα: «Ὁ Μαρτέν φθάνει πρῶτος στὸν ἐνδιάμεσο σταθμὸ

Πολιν — Στρασβούργο. Μετὰ ἀπὸ θυελλώδη κόουσα ἔρχεται πρῶτος στὴν ταχυτήτα». Ὅσο πὶν πολὺ τὸ σκεφτόταν, τὸν ἔπιανε λύπη γιὰ τὸν δεύτερο καὶ τοὺς ἄλλους, προπάντων γιὰ τὸν τελευταῖο, τὸν ὁποῖο ἀγαποῦσε ἀπὸ τὴν χωρὶς νὰ τὸν ἔξει.

Καὶ τὸ βράδυ ὁ Μαρτέν ἔφθανε στὸ Στρασβούργο στὴ συνηθισμένη θέση του μεσα στὰ γέλια καὶ τὰ χωρατὰ τῶν θεατῶν. Ἦταν λίγο ἀπορημένος, μὰ τὴν ἄλλη μέρα συνέχιζε τὴν κόουσα μὲ τὴν ἴδια πάντα βεβαιότητα στὴν καρδιά του. Ἦταν πρῶτος. Καὶ κάθε πρῶτ, στο κάθε ξεκίνημα, ἀνεωνόνταν αὐτὸ τὸ μεγάλο θαῦμα τῆς ἐλπίδας.

Τὴν παραμονὴ τῆς κοπωσης Παρισι — Μασσαλίας διαδόθηκε στοὺς κύκλους τῶν ποδηλατιστῶν τῆς πρωτεύουσας ὅτι ὁ Μαρτέν ἐτοίμαζε μεγάλη ἐκπλήξη καὶ πενήντα — τρεῖς δημοσιογράφοι ἔτρεξαν νὰ τοῦ πάρουν συνέντευξη.

— Τὶ σκεφτομαι γιὰ τὸ θέατρο, ἀπάντησε ὁ Μαρτέν. Μιὰ μέρα ποὺ ἤμουν περαστικός ἀπὸ τὴν Καρκασσὸν ἔτυχε νὰ παίζετο ὁ «Φάνου» στὸ Δημοτικὸ θέατρο καὶ λυπήθηκα γιὰ τὴν Μαργαρίτα. Σκέφθηκαν ὅτι, ἂν ὁ Φάνου ἤξερε τί εἶναι ἓνα καλὸ ποδήλατο, δὲν θὰ ἔοριζόταν νὰ βρεῖ ἓναν τρόπο νὰ χαρεῖ τὰ νιάτα του καὶ δὲν θὰ ἔνοιγε τόσα βάσανα στὴν καμένη τὴν κοπέλλα, ποὺ κάποιον θὰ εἴδουκε σίγουρα νὰ παντρευτεῖ. Τώρα μοῦ ρωτᾷτε ποῖς θὰ φθάσει πρῶτος στὴ Μασσαλία καὶ σὰς λέω χωρὶς νὰ ντρέπομαι καθόλου, ὅτι ἐγὼ θὰ νικήσω.

Ἐνῶ τὸν ἄφηναν οἱ δημοσιογράφοι, πῆρε ἓνα ἀρωματισμένο γράμμα ἀπὸ κάποια Λιλιάν, ποὺ τὸν καλοῦσε γιὰ τὰς. Ἦταν κοπέλλα κακῆς διαγωγῆς, ὅπως ὑπάρχουν τόσες καὶ τόσες, χωρὶς συνείδηση καὶ χωρὶς ἀνταρσία. Φεύγοντας ἀπὸ τὸ ποδηλατοδρόμο, ὅπου εἶχε κάνει μερικὸς γύρους γιὰ νὰ δεῖ ἂν ἡ μηχανή του πήγαινε καλὰ, ὁ Μαρτέν πῆγε κατ' εὐθείαν στὸ σπίτι τῆς, χωρὶς νὰ βάλει κακὸ ὁ νοῦς του. Κρατοῦσε στὸ χέρι καὶ τὸ βαλιτσάκι του, ὅπου εἶχε διπλωμένη τὴ στολή του.

Τῆς μίλησε γιὰ τοὺς ἀγῶνες, γιὰ τὴν τακτικὴ ποὺ πρέπει ν' ἀκολουθεῖς, γιὰ τὴν περιποίηση ποὺ χρειάζεται τὸ ποδήλατο καὶ γιὰ τὸν ἑαυτὸ του. Ἡ πονηρὴ κοπέλλα τοῦ ἔκαμε δόλιες ἐρωτήσεις.

— Πῶς γίνεται τὸ μασσάζ, κῆρ Μαρτέν;

Κι' ἀπλῶς τὴ γάμπα τῆς γιὰ νὰ τὴν πιάσει. Ὁ Μαρτέν ἔπιανε αὐτὴ τὴ γάμπα τῆς «ἀπολείας» ὅπως θὰ ἔπιανε τὸ πῶδι κανενὸς συναδέλφου του κι' ἐξηγοῦσε μὲ μεγάλη σοβαρότητα:

— Νά, ἔτσι, ὅλο πρὸς τὰ πάνω. Μὲ τὶς γυναῖκες εἶναι βέβαια πὶν δύσκολο, γιατί οἱ μὺς δὲν εἶναι γυμνασμένοι.

— Κι' ἂν γίνει δυστύχημα, πῶς θὰ τὸ

καταφέρετε νὰ μὲ σηκώσετε;

Τοῦ ἔκανε κι' ἄλλες ἐρωτήσεις, μὰ εἶναι ἀδύνατο νὰ ἐπαναλάβει ὅσα ἔλεγε αὐτὸ τὸ πονηρὸ πλάσμα. Ὁ Μαρτέν ἀπαντοῦσε μὲ ἀφέλεια κι' οὔτε περνοῦσαν ἀπὸ τὸ μυαλό του οἱ κακὲς προθέσεις τῆς. Κάποια στιγμή τῆς ἤρθε ἡ διάθεση νὰ δεῖ τί εἶχε στὴ βαλίτσα του κι' ὁ Μαρτέν δὲν ἔφερε δυσκολίες γιὰ νὰ τῆς δεῖξει τὴ φανέλλα του, τὸ παντελόνι καὶ τὰ παπούτσια του.

— Ὁ, κύριε Μαρτέν, ἔκανε αὐτὴ, πόσο θάθελα νὰ σὰς ἔβλεπα μὲ τὴ στολή σας! Ποτὲ δὲν ἔτυχε νὰ δῶ ποδηλάτη ἀπὸ κοντὰ.

— Ἀφοῦ τὸ θέλετε τόσο πολὺ, ἀπάντησε αὐτός, θὰ τὸ κάνω εὐχαρίστως. Πάω νὰ ντυθῶ στὴ διπλανὴ κἀμαρα, γιατί ἐδῶ δὲν εἶναι σωστὸ.

Ὅταν γύρισε, τὴ βοήθη ἀκόμη πιο ελαφρὰ ντυμένη ἀπ' ὅτι ἦταν αὐτὸς, μὰ ὁ Μαρτέν οὔτε καὶ νὰ κατέβασε τὸ μᾶτι. Κύτταξε τὴν ἀδιάντροπή μὲ μεγάλη σοβαρότητα καὶ εἶπε κουνώντας τὸ κεφάλι:

— Βλέπω ὅτι κι' ἐσεῖς σκοπεῖτε νὰ πάρете μέρος σὲ ποδηλατοδρομία, μὰ θὰ σὰς μιλῶσω εἰλικρινά. Τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ποδηλάτη, κατὰ τὴ γνώμη μου, δὲν ταιριάζει σὲ γυναίκα. Δὲν εἶναι τὸ ζήτημα τῶν ποδιῶν ποὺ μ' ἀνησυχεῖ. Τὰ δικὰ σας μπορεῖ νὰ εἶναι σὰν τὰ δικὰ μου ἢ καὶ καλύτερα. Μὰ οἱ γυναῖκες ἔχουν στήθος κι' ὅταν τρέχεις διακρίνεται ἡ τριαντάσια χιλιόμετρα εἶναι βαρὺ νὰ τὸ σηκώνεις. Ἄσε ποὺ τὸ μυαλό τους ὅλο στὰ παιδιὰ τους θὰ τρέχει. Εἶναι κι' αὐτὸ.

Ἡ Λιλιάν ποὺ συγκινήθηκε ἀπὸ τὴν ἀγνότητα, κατάλαβε γιὰ πρώτη φορὰ πόση καλωσύνη χαρίζε ἡ ἀρετὴ. Ἄρχισε νὰ μισεῖ τὶς ἀμαρτίες τῆς — καὶ εἶχε πολλὰς — καὶ μετὰ εἶπε στὸν Μαρτέν χδονοντας γλυκὰ δάκρυα μετάνοιας.

— Ἦμουν τρελλή, μὰ ἀπὸ σήμερα ὅλα τελειώσαν.

— Καλύτερα ἔτσι, εἶπε ὁ Μαρτέν. Καὶ τώρα ποὺ μὲ εἶδατε μὲ τὴ στολή μου, πάω νὰ ξαναγυρῶ διπλά, γιατί ἐδῶ δὲν εἶναι σωστὸ. Στὸ ἀναμεταξύ, κάνετε κι' ἐσεῖς τὸ ἴδιο καὶ μὴ σκέφτεστε πᾶς τοὺς ἀγῶνες.

Εἰς ΤΣΙ ἔκαναν κι' ὁ Μαρτέν ξαναβγήκε στὸ δρόμο μὲ τὶς εὐλογίες τῆς ἀγαθῆς αὐτῆς κοπέλλας ποὺ ξανάβρισκε, χάρις σ' αὐτὸν τὴν τιμὴ καὶ τὴν εὐτυχία νὰ εἶς εἰρηνικὰ μὲ τὴν συνείδησή σου. Οἱ ἀπογευματινὲς ἐφημερίδες δημοσίευσαν τὴ φωτογραφία του. Μὰ αὐτὸς δὲν ἔνοιωσε οὔτε ἱκανοποίηση οὔτε ὑπερηφάνεια, γιατί δὲν εἶχε ἀνάγκη ἀπ' ὅλον αὐτὸ τὸν θόρυβο γιὰ νὰ ἐλπίζει. Τὸ ἄλλο πρῶτ μὲν δὲν γῆχαν ἀπὸ τὸ Παρισι πῆρε τὴ θέση του στὴν οὐρὰ καὶ τὴν κράτησε ὡς τὸ τέλος.

Μπαίνοντας στὸ Ἀγλ ἔμαθε ὅτι οἱ σύντροφοί του εἶχαν φθάσει στὴ Μασσαλία, μὰ δὲν ἔκοιρε καὶ πάλι τὶς προσάθειές του. Ἐξακολουθοῦσε νὰ τρέχει μ' ὅλες τὶς δυνάμεις του καὶ βαθεῖα στὴν καρδιά του, παρ' ὅλο ποὺ ἡ κοπώση εἶχε τελειώσει γιὰ τοὺς ἄλλους, δὲν ἔκανε ὁλότελα τὴν ἐλπίδα νὰ φθάσει πρῶτος. Οἱ ἐφημερίδες, παρουσιασμένες ποὺ γελᾶστηκαν σὶς προβλέψεις τους, τὸν εἶπαν καυχασίαν καὶ τὸν συμβούλευσαν νὰ πάρει μέρος ἄλλη φορὰ σὲ ἀγῶνες γαῖδαρων. Μὰ ὅλ' αὐτὰ δὲν ἐμπόδιζαν τὸν Μαρτέν νὰ ἐλπίζει καὶ τὴ Λιλιάν ν' ἀνοίξει στὸ δρόμο τῆς Πίστης ἓνα γαλακτοπώλειο. «Τὸ καλὸ πεντάλι», δ-

που τὰ αὐτὰ πουλιόνταν μιὰ δεκάρα φθηνότερα ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα μαγαζιά.

Ὁ ΣΟ πλούτιζε σὲ χρόνια καὶ σὲ πείρα ὁ Μαρτέν γινόταν ὅλο καὶ πὶν φλογερὸς στὸν ἀγῶνα κι' ἔτρεχε τόσες κοπώσεις σχεδὸν ὅσοι ἄγιοι ὑπάρχουν στὸ ἡμερολόγιο. Δὲν ἤξερε τί πᾶει νὰ πεῖ ἀνάπαυση. Οἱ κρόταφοί του ἀρχισαν ν' ἀσπρίζουν, ἡ πλάτη του νὰ κυρτώνει καὶ ἦταν πᾶς ὁ βετεράνος τῶν ποδηλατιστῶν. Μὰ δὲν τὸ ἤξερε κι' ἐμοίσαζε ν' ἀγνοεῖ τὴν ἡλικία του. Ὅπως κι' ἄλλοτε ἔφθανε τελευταῖος, μὰ μὲ ἀγοροπρία τώρα δὲν ἦ τρεῖς φορὲς μεγαλύτερη.

Μιὰ μέρα τοῦ καλοκαιριοῦ ποὺ ἔτρεχε τὴν ἀπόσταση Παρισι — Ὁρλεάνη καὶ ἀνέβαινε μιὰ ἀνηφορία ποὺ τὴν ἤξερε καλὰ, κατάλαβε ὅτι τὸ λάστιχό του εἶχε γίνε πλάκα. Τὴν ὥρα ποὺ κάθισε νὰ τὸ φτιάξει στὴν ἀκρὴ τοῦ δρόμου, δὲν γυναιξες τὸν πλησίασαν καὶ ἡ μιὰ, ποὺ κρατοῦσε στὴν ἀγκυλιά τῆς ἓνα μωράκι μερικῶν μηνῶν, τὸν ρώτησε:

— Μήπως ξέρετε ἓνα Μαρτέν ποὺ παρνε μέρος σὶς ποδηλατοδρομίες;

Ἀπάντησε μηχανικὰ:

— Ἐγὼ εἶμαι ὁ Μαρτέν. Ἐγὼ ο τελευταῖος. Τὴν ἄλλη φορὰ θὰ τὰ καταφέρω καλύτερα.

— Εἶμαι ἡ γυναίκα σου, Μαρτέν

Σήκωσε τὰ κεφάλι του, χωρὶς ὁσίσσο νὰ παρατήρει καὶ τὴ δουλειά του καὶ εἶπε τρυφερὰ:

— Εἶμαι πολὺ ευχαριστημένος. Μὰ βλέπω ὅτι τὰ παιδιὰ ὅλο κι' ἀγαπᾶζουν, πρόσθεσε κυττάζοντας τὸ μωρό, ποὺ τὸ πέρασε γιὰ δικό του. Ἡ γυναίκα τοι πῆρε ἔκεινη τὴ στιγμή θυρὸς στενοχωρημένο κι' ἔδειξε τὴν κοπέλλα ποὺ τὴν συνόδευε:

— Μαρτέν, τοῦ εἶπε, νὰ ἡ κόρη σοι ποὺ ἔχει τὸ μπόδι σου σχεδόν. Εἶναι παντρεμένη. καὶ τ' ἀγόρια σου εἶναι παντρεμένα.

— Χαίρομαι πολὺ ποὺ μοῦ τὸ λές. Δὲν τοὺς φανταζόμουν τόσο μεγάλους. Πῶς περνᾷ ὁ καιρὸς. Κι' ὁ ἔργονός μου εἶναι αὐτὸς ποὺ κρατᾷ;

Ἡ κοπέλλα γύρισε τὸ κεφάλι τῆς

ὄλλοι κι' ἀπάντησε ἡ γυναίκα του.

— Ὁχι, Μαρτέν, δὲν εἶναι γιός τῆς. Εἶναι δικός μου. Ἔβλεπα ποὺ δὲν γύριζε....

Ὁ Μαρτέν πάλι ἔσκυψε στὸ λάστιχό του κι' ἄρχισε νὰ τὸ φουσκώνει ἀμύλητος. Ὅταν ξανασηκώθηκε, εἶδε νὰ κυλοῦν δάκρυα στὰ μάγουλα τῆς γυναίκας του καὶ εἶπε:

— Στὸ ἐπάγγελμα τοῦ ποδηλάτη, ἔρεῖς ἐσὺ τώρα, δὲν ὀρίζεις τὸν ἑαυτο σου. Συχνὰ σὲ σκέφτομαι, μὰ δὲν εἶναι τὸ ἴδιο σὰν νὰ ζούσαμε μαζί..

Τὸ μωρὸ ἔβαλε ξαφνικὰ τὰ κλάματα καὶ νόμιζες ὅτι τίποτε δὲν μπορούσε νὰ τὸ ἡσυχάσει. Ὁ Μαρτέν ἀναστατώθηκε. Μὲ τὴν τρόμπα του ἀρχισε νὰ τοῦ φουσαῖ τὴ μύτη φωνάζοντας αἰγὰ.

— Του—τού.. τού.. του—τού..

Ὁ πατριάρχης ἔβαλε τὰ γέλια. Ὁ Μαρτέν τὸ φίλησε κι' ἀποχαίρεται τὴν οἱ κογένειά του.

— Ἐχασα πέντε λεπτά, μὰ δὲν περᾶζει. Εὐκόλα θὰ τὰ ξανακερδίσω. Σ' αὐτὴ τὴν κόουσα ἐγὼ θὰ φθάσω πρῶτος.

Ξανακαβάλλισε τὴ μηχανή του καὶ πολλὴ ὥρα οἱ δὺν γυναῖκες τὸν ἀκολούθησαν μὲ τὰ μάτια ποὺ ἀνέβαινε τὴν ἀνηφορία. Ὁρθὸς στὰ πεντάλια στῆριξε τὸ βάρος τοῦ κορμοῦ του πότε στὴ μιὰ πλευρὰ, πότε στὴν ἄλλη.

— Πόσο κοπιάζει, μονομούρισε ἡ γυναίκα του. Ἄλλοτε, πρὶν δεκαπέντε μόλις χρόνια, ἀνέβαινε ὅλες τὶς πλαγιές, χωρὶς νὰ κουνιέται καθόλου ἀπὸ τὴ σέλλα του.

Ὁ Μαρτέν ἤξερε καλύτερα ἀπὸ τὸν καθένα ὅλους τοὺς δρόμους τῆς Γαλλίας καὶ κάθε χιλιόμετροδείκτης εἶχε γνώριμο πρόσωπο γι' αὐτόν, πρᾶγμα ποὺ μπορεῖ νὰ φανεῖ ἀπίστευτο. Ἀπὸ καιρὸ τώρα ἀνέβαινε τὶς ἀνηφορὲς μὲ τὰ πόδια κυλώντας τὸ ποδήλατό του λαχανιάζοντας, μὰ πάντοτε πίστευε στὸ ἄστρο του.

— Θὰ τοὺς προλάβω στὸν κατήφορο, μονομούρισε.

Κι' ὅταν ἔφθανε στὸ σταθμὸ τὸ βράδυ, ἦ καὶ τὴν ἄλλη μέρα καμμιὰ φορὰ, ἦταν ὅλο ἀπορία ποὺ δὲν ἦταν πρῶτος.

Βαθεῖς οὐτίδες αὐτῶν τῶν τῶν κοκκαλιώτικῶν πρόσωπῶν του, τὰ μαλλιά

του ήταν κατάστρο, μα στα γαλανὰ γέ-
ρικα μάτια του έναθε μιὰ φλόγα ὅλο νι-
τα. Ἡ γαλάζια φανέλλα του έπλεε πάνω
στον ἀδύνατο κυρτὸ θώρακά του, μα δὲν
ήταν πιὰ γαλάζια κι' ἔμοιαζε φτιαγμένη
ἀπὸ ὁμίχλη καὶ σκόνη. Δὲν εἶχε χρήματα
γιὰ νὰ παίρνει τὸ τραῖνο, μα δὲν στενο-
χωριόταν. Ὅταν ἔφθανε στὴ Μπαγιόν,
ὅπου ἡ κόουσα εἶχε ἔξασσει πιὰ τώρα
καὶ τρεῖς μέρες, ἀμέσως καθάλουσε πάλι
τὴ μηχανή του γιὰ νὰ προλάβει στὸ
Ρουμπάι τὸ ξεκίνημα ἄλλης κόουσας. Ἐ-
τρεχε ὅλη τὴ Γαλλία, με τὰ πόδια στὴς
ἀνηφόρες, με τὰ πεντάλια στοὺς ἴσιους
δρόμους καὶ κοιμισμένος στὴς κατηφόρες,
χωρὶς νὰ σταματᾷ οὔτε μέρα οὔτε νύχτα.

— Προπονοῦμαι, ἔλεγε.
Μὰ στὸ Ρουμπάι μάθαινε ὅτι οἱ πο-
δηλατιστὲς εἶχαν κιόλας φύγει πρὶν ἀπὸ
μιὰ ὁδομάδα. Κουνοῦσε τὸ κεφάλι του
καὶ μονομούριζε καθάλλωντας πάλι τὸ πο-
δήλατό του.

— Κοῦμα. Σίγουρα θὰ ἔφθανε πρώτος.
Μὰ δὲν πειράζει, προφταίνω νὰ πάρω
μέρος στὴν κόουσα Γρενόβλη — Μασ-
σαλία.

Μὰ στὴ Γρενόβλη ἔφθανε πολὺ ἀργά
καὶ στὴ Νάντη, στὸ Παρίσι, στὸ Περ-
πινιάν, στὴ Βρέστη, πάντοτε ἔφθανε το-
λὲ ἀργά.

— Κοῦμα, ἔλεγε μετὰ μιὰ λεπτὴ φω-
νούλα, κοῦμα ἀλήθεια. Τὴν ἄλλη φορὰ.
Καρτερικά ἄφηνε τὴν Προδηγία γιὰ
νὰ πάει στὴ Βρεττανίη, τὸ Ἀστούα γιὰ
νὰ τρέξει στὸ Ρουσιγιὸν κι' ἀπὸ καιρὸ
σὲ καιρὸ, κλείνοντας τὸ ἓνα μάτι, ἔλεγε
στοὺς χιλιόμετροδείκτες:..
— Προπονοῦμαι.

Ο ΜΑΡΤΕΝ γέλασε τόσο πολὺ πού
σχεδὸν δὲν ἔβλεπε πιὰ. Μὰ οἱ
φίλοι του, οἱ χιλιόμετροδείκτες,
καὶ μάλιστα οἱ πιὸ μικροὶ πού εἶναι
κάθε ἑκατὸ μέτρο, τοῦ ἔδιναν νὰ κα-
ταλάβει ἂν ἔπρεπε νὰ στρίψει δεξιά ἢ
ἀριστερά. Καὶ τὸ ποδήλατό του εἶχε γε-
ράσει. Ἦταν μιὰ ἄγνωστη μάρα, τόσο
παλιὰ πού κι' αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ἱστορικοὶ
δὲν τὴν εἶχαν ξανακούσει. Ἡ μηχανὴ
εἶχε ξεθωριάσει, ἀκόμη καὶ ἡ σκουριὰ
δὲν φαινόταν ἀπὸ τὴ λάσπη καὶ τὴ σκό-
νη. Οἱ ῥόδες εἶχαν χάσει ὅλες σχεδὸν
τὶς ἀκτίνες τους, μα ὁ Μαρτέν ἦταν τόσο
ἐλαφρὸς πού πέντ' — ἔξη ποὺ εἶχαν ἀπο-
μείνει ἦσαν ἀρκετὲς γιὰ νὰ τὸν σηκώ-
σουν.

— Εὐτυχῶς, Θεέ μου, ἔλεγε, ποὺ ἔχω
καλὴ μηχανή. Δὲν ἔχω παρὰπονο.

Χρόνια τώρα πάσχιζε νὰ πάρει μέρος
σὲ μιὰ κόουσα καὶ πάντοτε ἔφθανε πολὺ
ἀργά. Μιὰ φορὰ ἔφυγε ἀπὸ τὴ Ναυμπόν
γιὰ νὰ πάει στὸ Παρίσι, ὅπου θὰ γι-
νόταν ἡ ἐκκίνηση γιὰ τὸν Γύρο τῆς
Γαλλίας. Ἐφτασε τὸν ἄλλο χρόνον καὶ
μὲ χαρὰ του ἔμαθε ὅτι οἱ ποδηλάτες
δὲν εἶχαν ξεκινήσει παρὰ μόνο τὴν πα-
ραμονή.

— Θὰ τοὺς προλάβω ὡς τὸ βράδυ, εἴ-
πε, καὶ θὰ τοὺς πάρω τὸν δεῦτερο στα-
θμό.

Ὅπως καθάλουσε τὴ μηχανή του,
ἔξω ἀπὸ τὴν πλὴτὴ τοῦ Μαγιό, ἓνα φορ-
τηγὸ τὸν ἔριξε κάτω. Ὁ Μαρτέν ἀνα-
σηκώθηκε σπρίγγοντας σὰ χεῖρα του τὸ
τιμόνι τοῦ σαραβαλιωμένου ποδηλάτου
του καὶ εἶπε πρὶν πεθάνει:

— Θὰ τοὺς προλάβω.

(Μετ. ΕΛΕΝΗΣ ΓΟΝΑΤΟΠΟΤΑΟΥ)

Τὸ «Κρίνο τῶν Μόχως»

Ἡ πρώτη ἐρυθρόδερμη πού ἀνακηρύχθηκε Ἀγία

Ἡ Κατέρι Τεκαχουίτσα, μιὰ νεαρή ἐρυθρόδερμη πού ἔ-
ζησε ἐδῶ καὶ τρεῖς αἰῶνες, ἀνακηρύχθηκε πρόσφατα
Ὁσία ἀπὸ τὸν πάπα. Ἡ περιπετειώδης ζωὴ της, πού
ἀφηγεῖται αὐτὸ τὸ ἄρθρο, θυμίζει ταινία «γουέστερν».

ΣΤΗΝ ἱστορία τοῦ ἀμερικανικοῦ
Χριστιανισμοῦ, τὸ χωριὸ Ὁριε-
βίλ, πού βρίσκεται κοντὰ στὸ Ὁλ-
μπαν, τὴν πρωτεύουσα τῆς πολιτείας
τῆς Νέας Ὑόρκης, ἔχει μιὰ ἐξαιρετικὴ
σημασία. Σ' αὐτὸ τὸ χωριό, πού ἐδῶ
καὶ τρεῖς αἰῶνες λεγόταν Ὁσσέρνενον
καὶ τὸ κατοικοῦσαν ἐρυθρόδερμοι τῆς
φυλῆς Μόχως, θανατώθηκαν ὅκτω κα-
θολικοὶ ἱεραπόστολοι. Ἐκεῖ ἐπίσης, ὁ-
στρα ἀπὸ λίγα χρόνια, γεννήθηκε ἡ
Κατέρι Τεκαχουίτσα, ἡ πρώτη Ἰνδιάνα
πού ἡ καθολικὴ ἐκκλησία τοποθέτησε τὸ
ὄνομά της στὸ ἀγιολόγιο. Ἡ Κατέρι
χαρακτηρίζεται ἀπὸ τοὺς βιογράφους
τῆς «Κρίνο τῶν Μόχως». Ἀλλὰ τὴ ζωὴ
τῆς τὴ διαφωτίζει καλύτερα τὸ ἴδιο τὸ
ἐπώνυμό της. «Τεκαχουίτσα» σημαίνει:
«Αὐτὴ πού παραμερίζει τὰ ἐμπόδια».
Πράγματι, ὅλη ἡ σύντομη ζωὴ της στάθη
κε ἓνας ἀδιάκοπος ἀγώνας γιὰ τὸν πα-
ραμερισμὸ τῶν ἐμποδίων, πού δὲν τὴν
ἄφηναν νὰ ἐφαρμόζει πῇ θρησκευτικὴ
τῆς πίστη.

Ὁ Κενχερόνκουα, ὁ πατέρας τῆς Κα-
τέρι, ἦταν ἀρχηγὸς τῆς φυλῆς τῶν Μό-
χως κι' εἰδωλολάτρης. Ἡ μητέρα της
ἦταν καλὴ χριστιανὴ καὶ προερχόταν
ἀπὸ τὴ φυλὴ τῶν Ἀλγκόνκουϊν. Ὁ Κεν-
χερόνκουα τὴν εἶχε αἰχμαλωτίσει στὸν
πόλεμο, ἀλλὰ, ἐντυπωσιασμένος ἀπὸ τὴν
καλλονὴ της καὶ τὰ ψυχικὰ της χαρί-
σματα, ἀντὶ νὰ τὴ σκοτώσει, τὴν παν-
τρεύθηκε. Οἱ Μόχως ἦταν μιὰ ἀγέρω-
χη καὶ πολυέμοχη φυλὴ, πού μισοῦσε ὁ-
πέραντα τοὺς Γάλλους καὶ τοὺς ἱεραπο-
στόλους τους. Τὰ μέλη της κατοικοῦσαν
σὲ πανάθλιες καλύβες. Ἡ Κατέρι γεν-
νήθηκε σὲ μιὰ τέτοια καλύβα τὸ 1656,
ὅταν ἀκόμα τὸ χῶμα τοῦ χωριοῦ της,
τοῦ Ὁσσέρνενον, ἦταν νοτισμένο ἀπὸ
τὸ αἷμα τῶν ὀκτῶ ἱεραποστόλων.

Τέσσερα χρόνια ἀργότερα, ἔπρεπε στὸ
χωριὸ μιὰ ἐπιδημία εὐλογίας πού ξεπά-
στρεψε τοὺς γονεῖς της καὶ τὸν ἀδελφὸ
της, μαζί με πολλοὺς ἄλλους Μόχως.
Ἡ Κατέρι, ἀρρώστησε κι' αὐτὴ, ἀλλὰ
δὲν πέθανε. Τὸ πρόσωπό της, ὅμως, ἔ-
μεινε σκομμένο ἀπὸ τὰ ἀνεξάλειπτα ἱ-
χνη τῆς ἀρρώστειας.

Ἀφοῦ ἔμεινε ὀρφανὴ καὶ μόνη στὸν
κόσμον, τὴν παρέλαβε στὸ καλύβι τοῦ ὁ
θεῖος της Ὁνσεγκόνγκο, πού διαδέχθη-
κε τὸν πατέρα της στὴν ἀρχηγία τῆς
φυλῆς. Μὴ ἔχοντας ὁ ἴδιος παιδιὰ, σκέ-
φθηκε νὰ τῆς δώσει γρήγορα ἄνδρα, γιὰ
νὰ ἔχει κι' αὐτὸς στήριγμα στὰ γερα-
νιὰ του.

Τὸ 1666, οἱ Γάλλοι τοῦ Καναδά, γιὰ
νὰ βάλουν τελεία καὶ παῦλα στὴς αἱμα-
τηρὲς ἐπιδρομὲς πού ἔκαναν οἱ Μό-

χως ἐναντίον τῶν χριστιανῶν ἐρυθρο-
δέρμων, ἔστειλαν ἓνα στρατιωτικὸ σῶ-
μα πού ἔκαψε τὸ Ὁσσέρνενον καὶ φύ-
τευε πάνω στὰ ἀποκαΐδια ἓνα μεγάλο
ξύλινο σταυρό. Ἡ φυλὴ, πού εἶχε κατα-
φύγει πρὸς τὰ δυτικὰ, ζήτησε τότε εἰ-
ρήνη καὶ γύρισε ὕστερα ἀπὸ λίγο στὰ
χώματά της, φτιάχνοντας ἓνα καινούρ-
γιο χωριό, πλὴλ στὸν ποταμὸ Μόχως,
πού τὸ ὠνόμασε «Καουγκναβάγκας», δη-
λαδὴ «Ὁρμητικὰ Νερά». Σ' αὐτὸ τὸ
χωριό, ὕστερα ἀπὸ λίγο, ἔκαναν τὴν ἐμ-
φανισὴ τοὺς ἱεραπόστολοι ἀπὸ τὸν Κα-
ναδά, ἀποφασισμένοι νὰ προσελκύσουν
ὅπως - ὅπως στὸν χριστιανισμὸ τὴ φυ-
λὴ τῆς Κατέρι.

Ἡ τράπουλα στὴν ὑπηρεσία τοῦ Εὐαγγελίου

ΕΝΑΣ ἀπ' αὐτοὺς, ὁ ἱησοῦτης
Πιερρόν, βλέποντας τὸ πάθος τῶν
Μόχως γιὰ τὴ... χαρτοπαιξίαν, ἐ-
πενόησε ἓνα καινούργιο παιχνίδι, πού
τὸ ὠνόμασε «ἀπὸ τὴ γέννηση ὡς τὴν αἰ-
ωνιότητα». Τὰ χαρτὰ παρίσταναν τὰ
Μυστήρια, τὰ θανάσιμα ἁμαρτήματα,
τὶς Δέκα Ἐντολές, τὶς χριστιανικὲς ἀ-
ρετές, τὸ θάνατο, τὸν παράδεισον, τὴν
κόλαση. Αὐτὸς ὁ πρωτότυπος συνδυα-
σμὸς τερπνοῦ καὶ ὠφελίμου ἀποδείχθη-
κε πολὺ ἀποτελεσματικὸς. Ὁ Πιερρόν,
μιὰ Κυριακὴ, βάπτισε 84 νεοφώτιστους,
ἀριθμὸς πολὺ σημαντικὸς γιὰ ἓνα χωριὸ
400 κατοίκων.

Κατὰ τὴν ἀφιξη τῶν πρώτων ἱεραπο-
στόλων στὸ Καουγκναβάγκας, ἡ Κατέρι
ἦταν ἑνδεκα χρόνων. Μερικοὶ ἀπ' αὐ-
τοὺς φιλοξενηθήκαν ἀπὸ τὸν θεῖο τῆς
μικρῆς ἐρυθρόδερμης. Ἀλλὰ δὲν πέρα-
σε πολὺς καιρὸς κι' ἡ φίλια τοῦ Ὁσσεν-
γκόνγκο ἄλλαξε σὲ ἐχθρότητα. Πολλοὶ
προσῆλυτοι μετανάστευσαν στὰ χριστιαν-
ικὰ χωριὰ τοῦ Καναδά κι' ὁ φύλαρχος
δὲν τὸ ἀνεχόταν. Κατηγοροῦσε τοὺς
«μαυροντυμένους ἀνθρώπους» ὅτι διέλι-
αν ἔτσι τὴ φυλὴ του. Οἱ ἱεραπόστολοι
δὲν γίνονταν πιὰ δεκτοὶ μετ' ἐνέμεια. Ἀλ-
λὰ ἡ Κατέρι τοὺς συμπαθοῦσε κρυφά.
ἤθελε νὰ τοὺς μιλά, νὰ τοὺς ἐκφράζει
τὰ αἰσθηματὰ της, νὰ παρακολουθεῖ τὴν
κατήχησή τους. Ἀλλὰ φοβόταν τὴν ὀρ-
γὴ τοῦ θεῖου της καὶ δὲν ἐκδηλώνονταν.

Καθὼς κυλοῦσαν τὰ χρόνια καὶ μεγα-
λωνε, ἡ Κατέρι συγκέντρωνε ὅλα τὰ
χαρίσματα πού θὰ τὴν ἔκαναν ἰδεώδη
σύζυγο γιὰ ἓνα ἐρυθρόδερμο πολεμι-
στή. Ἀλλὰ ἡ καρδιά της ἦταν προσανα-
τολισμένη στὴ θρησκεία. Ὁ γάμος δὲν
τὴν ἀπασχολοῦσε.

Ὅταν, μιὰ μέρα, ὁ Ὁνσεγκόνγκο

κάλεσε ἓνα ὑπομήφιο γαμπρό, τὸ κορί-
τσι πετάχθηκε ἔξω ἀπὸ τὸ καλύβι σὰν
τρομαγμένο ἀγρίμι. Τοῦ κάκου πήγαν
ὅλες οἱ προτροπὲς κι' οἱ ἀπειλές. Γλυ-
κά, ἀλλὰ σταθερά, ἡ Κατέρι ἀπέριψε
κάθε πρόταση, πού τῆς διεβίβαζε ὁ θεῖος
της.

Τὸ 1675, ὅταν ἦταν πιὰ δεκαεννέα
χρόνων, προοιτισμένος τῶν ἱεραπο-
στόλων στὸ χωριὸ ἦταν ὁ πάτερ Τζαί-
ημς ντὲ Λαμπερβίλ. Μιὰ μέρα, πέρασε
ἔξω ἀπὸ τὴν καλύβα τοῦ Ὁνσεγκόνγκο.
Μέσα ἦταν μονάχα ἡ Κατέρι. Ὁ
θεῖος κι' ἡ θεία της ἔλειπαν στὸ χωράφι
τους. Ὁ ἱεραπόστολος στάθηκε γιὰ λί-
γο. Ἡ κοπέλλα τοῦ ἐκμυστηρεύθηκε τὸν
πόνο της νὰ βαφτισθεῖ. Ἦταν ἓνας πό-
θος πού τὸν φύλαγε κρυμμένο στὴν καρ-
διά της ἀπὸ χρόνια.

Ὁ Ντὲ Λαμπερβίλ τῆς σύστησε νὰ
σκεφθεῖ καλύτερα καὶ νὰ ὑπολογίσει κα-
λὰ τὶς συνέπειες, μιὰ κι' ὁ θεῖος της
μισοῦσε τόσο τὸ χριστιανισμὸ. Ἀλλὰ ἡ
Κατέρι τοῦ ἀποκρίθηκε, ὅτι δὲν φοβό-
ταν τίποτε.

Πρὶν δεχθῶν ἓνα ἐρυθρόδερμο στὸ
βάπτισμα, οἱ ἱεραπόστολοι ἄφηναν νὰ
περάσει μιὰ μακρὰ προπαρασκευαστικὴ
περίοδος, πού συνήθως διαρκοῦσε δυὸ
χρόνια. Ἦξεραν ἀπὸ τὴν πείρα τους
ὅτι γιὰ νὰ καταδυναστεύουν τὰ ἐνστικτα
τῶν ἡμιαγρίων ἐκείνων ἀνθρώπων, χρεια-
ζόταν καιρὸς κι' ἀπόφευγαν τὰ γρήγο-
ρα βαπτίσματα ἀπὸ φόβο μήπως τὰ ἐν-
στικτα ἐκείνα ξεπνοῦσαν καὶ μεταμόρ-
φωναν τὸν προσῆλυτο σὲ ἀποστάτη.

Στὴν περίπτωσι τῆς Κατέρι, ὁ Ντὲ
Λαμπερβίλ ἔκανε μιὰ ἐξαίρεση. Ἦξερε
πολὺ καλά τὶς ἀρετὲς της, τὴν καθαρὸ-
τητα τῆς καρδιάς της καὶ τὴ βαθεῖα
τῆς εὐλάβειας. Ἀπεφάσισε, λοιπόν, νὰ
τὴν βαφτίσει ἀμέσως, ἀφίηνοντας νὰ πε-
ράσει μόλις ἓνας μῆνας.

Τὸ μυστήριο ὠρίσθηκε γιὰ τὴν ἡμέ-
ρα τοῦ Πάσχα τοῦ 1676, μιὰ μέρα πού
στάθηκε ἀξέχαστη στὴ φυλὴ. Οἱ ἐρυ-
θρόδερμοι ἀρέσκονταν στὰ μεγάλα θεά-
ματα. Ἀκόμα κι' ὁ Ὁνσεγκόνγκο, πού
εἶδε ὅτι δὲν μπορούσε ν' ἀποφύγει τὸ
ἀναπότρεπτο, πήρε μέρος στὴ γιορτῇ.
Οἱ τοῖχοι τῆς ἐκκλησίας στολίσθηκαν με
κορδέλλες καὶ χάντρες. Τὸ δάπεδο σκε-
πάθηκε με δέρματα ἀπὸ κάστορες, ἀρ-
κοῦδες κι' ἀγρίογατες. Ἡ Κατέρι πλη-
σίασε στὸν Ντὲ Λαμπερβίλ, τρέμοντας
ἀπὸ τὴ συγκίνηση καὶ δέχθηκε τὸ βά-
πτισμα, μαζί με τὸ καινούργιο ὄνομά
της: Αἰκατερίνη.

«Σκότωσέ με...»

ΑΠΟ τότε, ἡ Αἰκατερίνη δὲν ξανα-
πῆρε μέρος στὶς εἰδωλολατρικὲς
τελετὲς τῆς φυλῆς της. Ἔμεινε στὸ
σπίτι καὶ προσευχόταν. Ἡ ζωὴ της, ὑπο-
δειγματικὴ σὲ ὅλα, ἔγινε μιὰ ἄφωνη
ἐπιπίμηση ἀπέναντι στὰ ἔκλυτα ἤθη τοῦ
χωριοῦ κι' αὐτὸ προκαλοῦσε γύρω ἀπὸ
τὴ νεοφώτιστη τὸ φθόνο καὶ τὸ μίσος.
Οἱ γυναικὲς τῆς φυλῆς τὴν κατηγοροῦ-
σαν γιὰ ὑποκριτρίαν, τὰ παιδιά τὴν ἐ-
βρίζαν καὶ τὶς πετοῦσαν λάσπη. Κά-
ποιος νεαρός, ἓνα βράδυ, μῆκε στὴν
καλύβα της καὶ τῆς ἀνεκίνωσε ὅτι εἴ-
χε ἔρπει γιὰ νὰ τὴ σκοτώσει, ἂν δὲν ἀ-
παρνιόταν τὴ θρησκεία τῶν «μαυροντυ-
μένων ἀνθρώπων».

— Σκότωσέ με, τοῦ ἀποκρίθηκε γα-
λῆνια ἡ Αἰκατερίνη. Τὴν πίστη μου δὲν
θὰ τὴ σκοτώσεις!..

Κι' ὁ νέος, ἐντυπωσιασμένος, πέταξε
τὸ τσεκούρι τοῦ κι' ἔφυγε.

Στὸ χωριὸ τῶν κατηγοριῶν προστέθη-
κε σὲ λίγο κι' ἡ φωνὴ τῆς θείας της. Ἡ
γριά ἐρυθρόδερμη διέδωσε ὅτι τάχα ἡ
ἀνεψία της δὲν ἦταν ἀγνή.

Ἡ Αἰκατερίνη ἀντιμετώπισε ὅλο αὐ-
τὸ τὸν κατατρεγμὸ με ὑπομονὴ καὶ στα-
θερότητα. Οἱ συκοφαντίες κι' οἱ ἐμπαι-
γμοὶ τῆς ἔκαναν γλυκύτερη τὴν προσή-
λωσι στὸ Εὐαγγέλιο.

Πολλοὶ προσῆλυτοι, πού εἶχαν πάει
στὰ χριστιανικὰ χωριὰ τοῦ Καναδά καὶ
γύριζαν ἀπὸ κεί, ἱστοροῦσαν θαυμαστὰ
πραγματα. Ἐλεγαν ὅτι δὲν υπήρχαν ἐ-
κεῖ μιση, διαισθητικὲς κι' ἀδικίες, οὔτε
χωρισμένα ἀντρώπινα καὶ διασμοὶ κορι-
τσιῶν. Ἡ Αἰκατερίνη ἐπιθυμοῦσε φλογε-
ρὰ νὰ βρισκόταν σ' ἓνα ἀπ' αὐτὰ τὰ
χωριὰ, ὥστε νὰ ζεῖ ἀνεμπόδιστα σύμφω-
να με τὴν πίστη της. Ἐννοιοῦσε, ὅμως,
ὅτι ἦταν ἓνα πλάσμα ἀδύνατο κι' ἀπρο-
στατευτο. Ὁ Ὁνσεγκόνγκο, με τὸ γε-
ρακισιο ὀλεμῶ του, βρισκόταν πάντα
μπροστὰ της, με τὸ τουφεκὶ στὸ χέρι,
ἐτοιμος νὰ χτυπήσει ὅποιονδήποτε θὰ
τολμοῦσε νὰ τὴν πλησιάσει καὶ νὰ τὴ
βοηθήσει στὴ φυγὴ της.

Στὴν ἄλλια καλύβα, ὁ παράδεισος τοῦ
Καναὰ ἀντικατοπτρίζονταν ὁλόένα πιὸ
Καναὰ ἀντικατοπτρίζονταν ὁλόένα πιὸ
ὁμορφος καὶ πιὸ μακρινός. Ἀλλὰ ἡ
εὐκαιρία νὰ φάσει σ' αὐτὸν, παρυσιά-
σθηκε μιὰ μέρα στὴν Αἰκατερίνη κάτω
ἀπὸ τὴ μορφὴ ἑνὸς ὁμοφύλου της, πού
ἦταν γνωστός σὲ ὅλη τὴν περιοχὴ μετὰ
τὸ ὄνομα «Ζεστὴ Σταχτή».

Αὐτὸς ὁ ἐρυθρόδερμος, πού εἶχε ὀνο-
μασθεῖ ἐτσι γιὰ τὰ περιβόητα ζεσπά-
σιματα ὀργῆς, πού τὸν διέκριναν, εἶχε
παρεῖ μέρος στὰ βασανιστήρια καὶ τὴ
θανάτωσι ἑνὸς ἱεραποστόλου, καθώς καὶ
στο τραπέζι πού εἶχαν στρώσει οἱ σύν-
τροφοί του μετὰ τὶς σαρκὲς ἑνὸς ἄλλου.
Κατόπιν, κατὰ τὴ διάρκεια ἑνὸς ταξιδι-
ου τοῦ στον Καναὰ, εἶχε μεταστραφεῖ
καὶ γινεῖ πρότυπο χριστιανοῦ, παίρνον-
τας τὸ ὄνομα Λουδοβίκος.

Ἡ φυγὴ

ΣΤΟ Σῶλτ, κοντὰ στὸ Μοντρεάλ,
πλαῖ στο ποτάμι τοῦ Ἁγίου Λαυ-
ρεντίου, ὁ Λουδοβίκος εἶχε φτιάσει
ἓνα καινούργιο χωριό, τὸν Ἁγίον Φραγ-
κίσκο, κι' εἶχε γινεῖ ὁ φύλαρχος τοῦ κι'
ὁ πνευματικὸς καυδοκλήτης του. Συχνὰ
ἡ «Ζεστὴ Σταχτή» ἔφευγε ἀπὸ τὸ χωριὸ
καὶ πηγαίε στους οἰκισμοὺς τῆς φυλῆς
Ὁνείντας, ἀπὸ τὴν ὅποιον καταγόταν,
γιὰ νὰ κηρύξει στὰ μέλη της τὸ Εὐαγ-
γέλιο. Σ' ἓνα τέτοιο, λοιπόν, ταξιδι αὐ-
τοῦ τοῦ πρώην βασανιστῆ τῶν μαρτύρων,
ἡ Θεία Πρόνοια ἔφερε ἐτσι τὰ πραγματὰ,
ὥστε νὰ ἀπελευθερωθεῖ ἀπὸ τὸ εἰδωλολα-
τρικὸ περιβάλλον τῆς μιᾶς ἀγίας. Ἡ «Ζε-
στὴ Σταχτή» ἐφύλαξε στὴν Καουγκναβά-
γκα μιὰ μέρα πού ὁ θεῖος τῆς Αἰκατε-
ρίνης ἔλειπε καί, με τὴ συγκινασμένη
τοῦ Ντὲ Λαμπερβίλ, σχεδίασε τὴ φυγὴ
της. Ὅταν ὁ Ὁνσεγκόνγκο γύρισε
στὸ χωριὸ κι' ἔμαθε ὅτι ἡ ἀνεψία του
εἶχε ἐξαφανισθεῖ, ἀπάξε τὸ τουφεκὶ τοῦ
κι' ἔτρεψε σὲ ἀναζήτησὴ της. Πολλὲς
φορὲς πέρασε ἀπὸ κοντὰ της, μέσα στὰ
δάση. Ἀλλὰ οἱ συντρόφοι τῆς «Ζεστῆς
Σταχτῆς», με διάφορα τεχνάσματα, κα-
τάρωσαν νὰ παραπλανήσουν τὸν Ὁν-
σεγκόνγκο καὶ νὰ τὸν κάνουν νὰ χάσει
τὰ ἴχνη τῆς ἀνεψίας του. Ὁ ὁμιλος πέ-
ρασε δάση καὶ δρυμοὺς, διέσχισε μ' ἔ-

Τὸ ὄγαλμα τῆς Αἰκατερίνης Τεκαχουί-
τα, πού βρίσκεται στὸν ναὸ τοῦ Ἀ-
γίου Πατρικίου, στὴ Νέα Ὑόρκη.

να κανὸ μεγάλες λίμνες καὶ ποτάμια
καί, ὕστερα ἀπὸ ἓνα μακρὺ καὶ γεμάτο
περιπέτεια ταξιδί, ἐφύλαξε τὸν Νοέμβριο
τοῦ 1667 στὸν Ἁγίον Φραγκίσκο. Ὁ
πάτερ Τσὸλνενκ, πού διηύθυνε τὴν ἱερὰ
ἀσκτολή τοῦ χωριοῦ, ἔλαβε ἀπὸ τὸν
συναδελφὸ τοῦ Ντὲ Λαμπερβίλ ἓνα γράμ-
μα καὶ ἔλεγε, ἀνάμεσα στὰ ἄλλα, τὰ
ἑξῆς: «Ὅταν γνωρίζετε καλὰ τὴν Αἰκα-
τερίνη, θὰ δεῖτε τὴν ἐμφυχο κόσμημα σὰς
στεῖλας».

Στὸ χωριὸ ἐκεῖνο, ἡ Αἰκατερίνη ἔζησε
τρία χρόνια. Κανὲ πρῶι, στὶς τεσσέρις,
βρισκόταν στὴν ἐκκλησίαν γιὰ νὰ προ-
σευχηθεῖ, εἴτε ἐβραε εἴτε χιονίζε. Ὁ-
ταν μεταλαβαίνε τα Ἀχράντα Μυστή-
ρια, τὸ προσῶπό της ἔλαμπε. Οἱ ἄλλοι
ἐρυθρόδερμοι ἐνοῖσαν τὴν ἀνάγκη νὰ
βρισκονται κοντὰ της, σὰν καὶ νὰ γι-
νοῦν, ὅπλα της, ἡ πίστη τους πιὸ
δυνατὴ.

Τὸ χειμῶνα, οἱ χωρικοὶ πηγαίναν στὸ
κυνγι, πρὶν διαρκοῦσε τεσσέρις μῆνες.
Ἡ Αἰκατερίνη τοὺς συνάδωψε κι' αὐτὴ
μιὰ φορὰ κι' ἐστήσε στὴν κατασκήνωσι
ἓνα σταυρὸ, πού πηγαίε συχνὰ μπρο-
στὰ τοῦ γιὰ νὰ προσευχηταί.

Στὸ χωριό, βρισκόταν μιὰ ἐρυθρόδε-
ρμη Ὀνειντα, πού τὴν ἔλεγαν Μαρία Θη-
ρεσία. Ἦταν βαφτισμένη, ἀλλὰ εἶχε
ἀδυναμία στὸ πιστό. Μιὰ φορὰ, κατὰ τὴ
διάρκεια ἑνὸς ἀτυχοῦς κυνηγιοῦ, εἶχε πα-

ροστεί σε μια ανατριχιαστική σκηνή. Κατά το κυνήγι, ο άνδρας της πέθανε κι' οι πεινασμένοι σύντροφοί του έφαγαν το πτώμα του. Η Μαρία Θηρεσία επέζησε κι' όταν γύρισε στην Ιεραποστολή, έπεσε στα πόδια των ιερωμένων κι' υποσχέθηκε ότι δεν θα ξανάβαζε ποτό στο στόμα της και δε θα ξαναπήγαινε σε κυνήγι με είδωλα. Η γυναίκα λοιπόν, αυτή έγινε στενή φίλη της Αικατερίνης. Κάθε μέρα, πήγαινε μαζί στο ποτάμι, όπου είχαν στήσει ένα σταυρό, και γονάτιζαν για να προσευχηθούν. Σε λίγο, στη συντροφιά τους προστέθηκε και μια άλλη. Οι τρεις άποφασισαν να φτιάξουν ένα καλύδι και να περάσουν μαζί την υπόλοιπη ζωή τους, προσειχόμενες. Άλλα μια άλλη γυναίκα, η Άναστασία, που είχε υιοθετήσει την Αικατερίνη, αντίταχθηκε σ' αυτό το σχέδιο. Ήθελε να της δώσει άνδρα κι' η έπιμονή της στάθηκε τόση, ώστε η Αικατερίνη, αφού πήρε και τη συγκατάθεση του πάτερ Τσόλενεκ, άποφάσισε να δώσει επίσης υπόσχεση αγαμίας. Για τους έρωτες-δερμούς, τέκνα της φύσεως, ο γάμος ήταν τόσο φυσικό φαινόμενο όσο η ανατολή κι' η δύση του ήλιου. Έτσι, η άποφασισμένη Αικατερίνη τους προκάλεσε κατάπληξη. Η τελετή της κουράς της ως μοναχής έγινε στις 16 Μαρτίου του 1679. Από εκείνη τη μέρα, η νεαρή έρυθρόδερμη άρχισε να θεωρείται σαν γυναίκα διαφρετική από τις άλλες, μια άγια. Η ίδια, ωστόσο, για να ταπεινώσει τη σάρκα της, φορούσε πάντα μια ζώνη με μυτερά καρφιά, περπατούσε ξυπόλυτη στο χιόνι, κοιμόταν σ' ένα στρώμα παραγεμισμένο μ' άγκάθια κι' υποβάλλε τον εαυτό της σε πολλά από τα βασανιστήρια που είχε έπινοήσει η φυλή της για να τα χρησιμοποιεί εναντίον των έγχθρών.

Επειδή, όμως, το παράδειγμα της άρχισαν να το μιμούνται κι' αρκετές άλλες γυναίκες, οι ιεραπόστολοι τρώμαξαν κι' έκαναν το πάλιν για να σβήσουν αυτή τη φωτιά, του ιερού ενδοσιασμού, τονίζοντας ότι η άρετή δε βρίσκεται στις υπερβολές.

Την πρώτη μέρα της Μεγάλης Έβδομάδας του 1680, η Αικατερίνη άρρώσθηκε. Σφοδρές ήμικρανίες και πόνοι στο στομάχι βασάνιζαν από καιρό το ταλαιπωρημένο κορμί της. Τώρα, όμως, η κατάσταση της είχε γίνει πολύ σοβαρή. Δυο μέρες άργότερα, στις 17 Απριλίου, σε ηλικία 24 χρόνων, η Αικατερίνη κοιμήθηκε τον αιώνιο ύπνο, προφέροντας λόγια αγάπης στον ουράνιο Νυμφίο.

ΠΑΤΕΡ Τσόλενεκ, εύθης μετά τον θάνατό της, παρατήρησε ότι το πρόσωπό της είχε υποστεί μια θαυμαστή μεταμόρφωση. Τα μικρά σκαψίματα, που είχε αφήσει η εύλογία, δεν υπήρχαν πια κι' η νεκρή έμοιαζε με δμορφή, άποκοιμισμένη νιούφη.

Το συναξάρι της Αικατερίνης αναφέρει πολλά μεταθανάτια θαύματά της. Το 1890 χτίσθηκε πάνω στον τάφο της ένα μεγαλόπρεπο μνημείο από γρανίτη, με την έπιγραφή: «Αικατερίνη Τεκαχούτα, το πιδ όμορφο λουλούδι, που άνθισε ανάμεσα σε χριστιανούς».

Η πρόσφατη ανάδειξή της σε Άγια από τον πάπα δεν υπήρξε τίποτε άλλο παρά μια άπλη έπιθεδαίωση της πίστης που έτρεφαν γι' αυτή την έρυθρόδερμη εκατομμύρια Άμερικανών.

★

ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ, ΚΑΣΤΡΟ ΚΑΙ ΗΝ. ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 16

τά του Δυτικού Ήμισφαιρίου, άλλ' ότι έπιφυλάσσει στον εαυτό του το δικαίωμα. να διατηρεί σχέσεις με τα κομμουνιστικά κράτη.

Κι' αυτή άκόμα η Κ ο λ ο μ β ί α, όπου οι όπαδοι του Κάστρο προκαλούν όλοένα μεγαλύτερες ταραχές, παίζει ένα περιεργό παιχνίδι. Χιλιάδες Κολομβιανοί έχουν υπογράψει αίτηση που ζητά να διακοπούν οι σχέσεις με τον Κάστρο. Άλλα η κυβέρνηση έχει άγνοήσει ως αυτή την στιγμή την αίτηση.

ΤΗΝ περιοχή της Καραϊβικής — την αλλη των Ήν. Πολιτειών — το Μεξικό είναι ο γίγαντας ανάμεσα στα λατιναμερικανικά κράτη. Οι Μεξικανοί ήγέτες, έντονότατα εθνικιστές, ελάχιστα έχουν ένοχληθεί από τον Κάστρο.

Όστόσο το Μεξικό δεν κρύβει τις συμπάθειές του για τον Κάστρο και την επανάστασή του.

Στις μικρές χώρες της Καραϊβικής, ο Φιντέλ Κάστρο θεωρείται πραγματική άπειλή για τα δικτατορικά — και το μεγάλο μέρος — καθεστώτα τους. Οι πράκτορες του Κάστρο αναπτύσσουν άδιάκοπη δράση σ' όλες αυτές τις χώρες, προσπαθώντας να υποκινήσουν επαναστάσεις. Όποδοι του Κάστρο έχουν κάνει άρκετές άποπειρες να «είσβάλουν» σε χώρες της Καραϊβικής άφ' ότου ο Κάστρο κατέλαβε την έξουσία, τον Ιανουάριο του 1959.

Ο Παναμάς, μια από τις χώρες που αντίμετώπισε τέτοια «εισβολή» και την τσάκισε το 1959, έξακολουθεί ν' άπασχολείται πολύ με τον Κάστρο. Ο πρόεδρός του Ρομπέρτο Κιάρρι, λέγει: «Έχουμε ένα οικονομικό πρόβλημα που εύκολυνη το λαό μας να δεχθεί το φιντελισμό. Οι κυβερνήσεις της Λατινικής Άμερικής δυσκολεύονται σήμερα να ίκανοποιήσουν και τις πιο στοιχειώδεις άκόμα άπαιτήσεις των λαών τους. Μας λείπουν τα πάντα: σχολεία, δρόμοι, νοσοκομεία, στέγη».

Ο Παναμάς, όπως η Κ ο σ τ α ρ ί κ α και η Ο ν δ ο ύ ρ α, έξακολουθούν να διατηρούν σχέσεις με το καθεστώς του Κάστρο.

Πέντε κράτη της Καραϊβικής έχουν διακόψει — όπως οι Ήν. Πολιτείες — τις σχέσεις τους με την Κούβα του Κάστρο. Από τις πέντε, ωστόσο, οι τρεις θεωρούνται από τις άλλες λατιναμερικανικές χώρες ότι είναι παλιού τύπου δικτατορίες της χειρότερης μορφής: η Δ ο μ ι ν ι κ α ν ή Δ η μ ο κ ρ α τ ί α του Ραφαήλ Τρουχίλιο, η Ν ι κ α ρ ά γ ο υ α του Σομόζα και η Α ι τ ή του Φρανσουά Ντυβαλιέ. Οι ίδιες οι Ήν. Πολιτείες έχουν διακόψει τις σχέσεις με τη δικτατορία του Τρουχίλιο.

Και η τετάρτη, όμως, η Γ ο υ α τ ε μ ά λ α, είναι ουσιαστικά δικτατορία. Τέλος, η πέμπτη, το Ε λ Σ α λ β α δ ό ρ, κυβερνάται από στρατιωτικό καθεστώς που έχει ανατρέψει τη νόμιμη κυβέρνηση γιατί είχε εκδηλώσει την συμπαθεία της για τον Κάστρο. Έτσι οι πέντε χώρες που διέκοψαν τις σχέσεις με την Κούβα είναι — όπως και η έκτη, η Π α ρ α γ ο υ α ή του δικτατορος Στραϊσνερ στη Νότια Άμερική — δικτατορίες, που τρέμουν το «φιντελισμό», γιατί βλέπουν σ' αυτόν το με-

γαλύτερο κίνδυνο για τα καθεστώτα τους.

Οι περισσότεροι Λατιναμερικανοί ήγέτες έπιδοκιμάζουν το «σχέδιο για το Δυτικό Ήμισφαίριο» του προέδρου Κέννεντυ, δέχονται να συνεργασθούν για την πραγματοποίησή του και έλπίζουν στην έπιτυχία του.

«Ο τόπος όπου θα νικηθούν ο Κάστρο και οι κομμουνιστές» συνοψίζει ένας από τους άπεσταλμένους, που έχει μελετήσει από καιρό τα λατιναμερικανικά πράγματα, «δεν είναι τα ύπουργεία Έξωτερικών και οι πρεσβευτές, αλλά οι φτωχικές συνοικίες των πόλεων με τις φριχτές τρώγλες τους και οι άθλιες καλύβες της υπαίθρου. Έκεί πρέπει να δοθεί η μάχη για το μέλλον της Λατινικής Άμερικής. Ο πρόεδρος Κέννεντυ φαίνεται ότι το έχει καταλάβει».

Η αντίδραση κατά της άμερικανικής ήγεσίας στις ύποθέσεις του Δυτικού Ήμισφαιρίου, έχει ωστόσο, γίνει μια πραγματικότητα της ζωής στη Λατινική Άμερική. Στους μήνες και στα χρόνια που έρχονται, οι Λατιναμερικανοί, που δεν είναι κομμουνιστές θ' άτενίζουν διαρκώς περισσότερο προς τη Βραζιλία, την Αργεντινή και το Μεξικό μάλλον, παρά προς τις Ήν. Πολιτείες για την πολιτική καθοδήγησή τους.

★

ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΖΗΣΟΥΝ ΣΤΗΝ ΑΦΡΟΔΙΤΗ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 13

ριο του ήλιακού συστήματος. Αυτό το μυστήριο, σε ώριμμένες στιγμές, έρχεται τόσο κοντά μας, ώστε πολύ σύντομα η τεχνική του αιώνα μας θα το άγγίζει με τους πυραύλους της. Και γι' αυτό άκρως με την έκτοξευση του Βενούσικ η ανθρώπινη περιέργεια έχει άποκορυφωθεί. «Αν άρχει ζωή στην Άφροδίτη, ποιά είναι η μορφή της; Πώς είναι τα πλάσματα που την κατοικούν; Ποιός ξέρει; Ίσως κάτω από τα σύννεφα της Άφροδίτης μια λογική σκέψη περίπου άνάλογη με την ανθρώπινη βρίσκεται αυτή τη στιγμή σε πλήρη άθιση. Με τι να μοιάζουν άραγε αυτά τα πλάσματα που δεν έχουν ίδρι ποτέ τον Ήλιο;

Άσφαλός, αν η θερμοκρασία είναι ύπερβολικά ύψηλή, ο κόσμος αυτός είναι για πάντα άπρόσιτος στον άνθρωπο. Άν όμως η θερμοκρασία έπιτρέπει την ύπαρξη ζωντανών πλάσμάτων, η κατάκτηση της Άφροδίτης θ' άνοίξει στην ανθρωπότητα ένα καινούργιο άπέραντο κόσμο. Το άποραίτητο όξυγόνο, αν δεν υπάρχει, θα μπορούσε ν' άπελευθερωθεί από το νερό, χάρη στη μεταφύτευση γήινων φυτικών ειδών. Τα ζώα πολύ σύντομα θ' άκολουθούσαν. Μια νέα βιολογική ίσορροπία θα έξασφαλιζόταν στον πλανήτη χάρη στην έπέμβαση του ανθρώπου.

Είναι όνειρο; Είναι φαντασία; Είναι η πραγματικότητα του μέλλοντος; Άπό τη στιγμή που άρχισαν την άναγνώση αυτού του άρθρου, ως αυτή τη στιγμή που το τελειώνετε, ο Βενούσικ έχει προχωρήσει άρκετες χιλιάδες χιλιόμετρα προς τη λύση αυτών των προβλημάτων.

ΑΙΜΕ ΜΙΣΕΛ

Οι κατακτήσεις της έπιστήμης

Η ΘΕΩΡΙΑ ενός βουδιστικού μοναχού της Ταϊλάνδης ότι μπορεί κανείς να θλάπει και χωρίς μάτια με τη βοήθεια των παρειών μελετήθηκε από τους έπιστήμονες κι' άποδείχθηκε σωστή. Οι έπιστήμονες έδιδαν παιδιά με κανονική όραση να διαβάζουν χωρίς να χρησιμοποιούν τα μάτια τους. Την μέθοδο — αυτή την διδασκαλία σε παιδιά τελείως τυφλά. Στην περίπτωση αυτή η εικόνα του αντικειμένου γίνεται άίσθητη δια μέσου του δέρματος που σκεπάζει τα μάγουλα. Το άτομο πρέπει ν' αυτοσυγκεντρωθεί άπόλυτα κι' αυτό έπιτυγχάνεται με την ύπνωση. Ο μοναχός που έφνευσε αυτή τη μέθοδο ύποχρέωνε τους μαθητές του να αυτοσυγκεντρωθούν άπαγγέλνοντας θρησκευτικές προσευχές. Σιγά — σιγά τα άτομα αυτά άισθάνονταν ότι το δέρμα στα μάγουλα άποκτούσε μια έξαιρετική ευαισθησία. Π.χ. αντίδρουσαν ζωηρά όταν τοποθετούσαν κοντά στο πρόσωπό τους άουλό άναμμένο. Άργότερα άποκτούσαν μια συγκεκριμένη όραση και τελικώς έβλεπαν τόσο καθαρά ώστε να μπορούν να διαβάσουν αριθμούς. Στην άρχή οι εικόνες είναι άσπρόμαυρες άργότερα όμως και τα χρώματα γίνονται άίσθητά.

Η ίατρική εξήγηση αυτού του φαινομένου είναι ότι κάτω από το δέρμα του προσώπου περνούν ώρισμένες παραφύαδες από τα όπτικά νεύρα. Οι εικόνες συλλαμβάνονται από τις άπολήξεις αυτών των νεύρων και φθάνουν στον έγκέφαλο χωρίς να περνούν από τα μάτια. Οι έπιστήμονες έρευνούν τη δυνατότητα χρησιμοποίησης της μεθόδου αυτής για την εξυπηρέτηση των τυφλών. Φαίνεται όμως πως η όραση με τα μάγουλα ξυπνά εύκολότερα στη νεαρή ηλικία.

ΥΟ μηχανικοί στο Πίτσπουργ των Ήν Πολιτειών έφευρον μια άμαξοστοιχία που κινείται χωρίς τροχούς άνάμεσα σε δυο κατευθυντήρια κινκλιδάματα πάνω σε μεγάλες έλαστικές λωρίδες που άπτεχουν μεταξύ τους 7 μέτρα. Η άμαξοστοιχία αυτή μπο-

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΕΣ

ρεί ν' άναπτύξει ταχύτητα 240 χιλιομέτρων την ώρα. Κάθε λωρίς τίθεται σε κίνηση μόνον όταν περνά πάνω της ή άτροχος αυτή άμαξοστοιχία. Όλο το σύστημα έλέγχεται από ένα ηλεκτρονικό έγκέφαλο σε όλες του τις λεπτομέρειες.

ΟΛΥ συντομα τα καταστήματα του Τόκυο θ' άρχίσουν να πουλάνε μηχανήματα «άνιχνευσας» του ψεύδους της τσέπης. Οι συσκευές αυτές που λειτουργούν με τρανζίστορες θα στοιχίζουν 20 δολάρια περίπου.

Ε ΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ του Πανεπιστημίου Κολούμπια των ΗΓΙΑ έγκατέστησαν ένα ύπερσεισθηγο σεισμογράφο σε ένα ύπόγειο μεταλλείο. Ο σεισμογράφος αυτός μπορεί ν' άποτυπώσει δονήσεις κλάσματος εκατοστομέτρου του φλοιού της Γης από τη Ν. Υόρκη ως το Σικάγο. Δηλαδή άπόσταση πάνω από 1120 μέτρα. Άκόμη μπορεί ν' άποτυπώσει την έπαλρροια του φλοιού της Γης που πολλές φορές έρχεται και παρέρχεται σ' ένα 12ωρο με άκρίβεια 15,2 εκατοστομέτρων. Η παλρροια αυτή όφειλεται κυρίως στην έλξη της Σελήνης όπως συμβαίνει και με την παλρροια των θαλασσών.

Φ ΑΙΝΕΤΑΙ πως άρχει κάποια σχέση μεταξύ του βιοτικού έπίπεδου και της μορφής του καρκίνου που προσβάλλει τους ανθρώπους. Στο συμπέρασμα αυτό κατέληξαν οι γιατροί του Ίνστιτούτου Ράσγκελ από τη μελέτη των στατιστικών δεδομένων της πολιτείας της Νέας Υόρκης. Τα πορίσματα αυτά έπιβαίβουν εκείνα στα όποια κατέληξαν οι Δανοί έπιστήμονες έπειτα από προσεκτική μελέτη των σχετικών δεδομένων της χώρας τους. Τα στατιστικά συμπεράσματα των Άμερικανών γιατρών είναι τα έξης:

1. Ο αριθμός των περιπτώσεων καρκίνου του οισοφάγου, του στομάχου, του ήπατος, των πνευμόνων και του λάρυγγος όταν άνδρά έχει τάση αύξησης τόσο κατεβαίνουμε τις βαθμίδες της κοινωνικής κλίμακος.

2. Το ίδιο ίσχύει και για τη γυναίκα. Άλλα στις περιπτώσεις καρκίνου του στήθους εκδηλώνεται το αντίθετο φαινόμενο: Όσο άναντερο είναι το βιοτικό έπίπεδο, τόσο συχνότερα είναι τα κρούσματα καρκίνου του στήθους.

3. Οι περιπτώσεις καρκίνου του στόματος, των έντερον, της μήτρας, των όβηκων και του προστάτου δεν παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές ποσοστού ανάλογα με το βιοτικό έπίπεδο, δηλαδή εκδηλώνονται με την ίδια περίπου συχνότητα σ' όλα τα κοινωνικά στρώματα του πληθυσμού.

4. Γενικά, φαίνεται ότι ώρισμένοι τύποι καρκίνων — ίδιως μεταξύ των άνδρων — παρουσιάζουν μεγαλύτερη συχνότητα στον άστικό πληθυσμό παρά στον άγροτικό.

Άπό τις παραπάνω διαπιστώσεις προκύπτει ότι οι υοφές του καρκίνου παρουσιάζουν ποικιλία άνάλογα με το βιοτικό έπίπεδο των ανθρώπων. Πάντως, οι Άμερικανοί γιατροί δε θεωρούν αυτά τα συμπεράσματα ως όριστικά. Οι στατιστικές έρευνες θα πρέπει να συνεχισθούν σ' ευρύτερα γεωγραφικά πελάσια.

Σ ΤΟ διάστημα των τελευταίων έξη μηνών έγιναν από τους Ιάπωνες τρεις έπιτυχείς έκτοξεύσεις πυραύλων. Έτσι, το Σεπτέμβριο του 1960 ά πύραυλος «Κάππα 8» ανέθηκε σε ύψος 185 χιλιομέτρων. Τη Μάρτιο του 1961, άλλος όβος πύραυλος έξετέλεσε πτήση διάρκειας 6 λεπτών και 50 δευτερολέπτων. Τέλος, την 1η Απριλίου ό πύραυλος «Κάππα 9» έξετέλεσε πτήση 10 λεπτών και 30 δευτερολέπτων. Οι έκτοξεύσεις αυτές είχαν ως σκοπό τη μελέτη των κοπιών άντιών και της συστήσεως της ίονοσφαιρας. Άλλα τα σχέδια των Ιαπώνων δεν περιοίζονται απλά στην έκτόξευση πυραύλων. Διαβάνονται διαποσματεύσεις μεταξύ των Ιαπώνων έπιστημόνων και των έκπρο-

Έπιτεύγματα της τεχνικής

σώπων της άμερικανικής ΝΑΣΑ για την άπό κοινού έκτόξευσή, το 1963, άμερικανοϊαπωνικού τεχνητού δορυφόρου. Παρόμοιες συμφωνίες έχουν ήδη συνασθεί μεταξύ των ΗΠΑ και του Καναδά, της Μ. Βρετανίας και της Γαλλίας. Οι έκτοξεύσεις των ίαπωνικών πυραύλων πραγματοποιούνται από τη βάση Άκίτον στον κόλπο Μιτσικάουα, στο Βόρειο τμήμα του νησιού Κόντο.

ΠΟ τις 23 Μαρτίου η καρδιά ενός Ιταλού ήλικίας 54 έτών — που προσεβλήθη από τη νόσο «Μαργκανί-Σπότερ» λειτούργει κανονικά χάρη σε συσκευή τρανζίστορ. Η σπουδαία αυτή χειρουργική επέμβαση έγινε από τον καθηγητή Άντζελο ντε Γκάσπερις, διευθυντή του νοσοκομείου Ματζιόρε του Μιλάνου. Έδώ κι, ένα χρόνο, ο άσθενής Άργκο Σιρτόρι είχε ύποχρεωθεί να έγκαταλείψει κάθε δραστηριότητα γιατί οι παλμοί της καρδιάς του γίνονταν όλο και πιο άραιοί και κάποτε κατέβαιναν στους 28 κατά λεπτό. Ο μεγάλυτερος ήλικιανός της άρρεστικής άπό την όποια έπασχε ο Σιρτόρι συνίσταται σε διαλείψεις των καρδιακών παλμών που συχνά καταλήγουν σε θάνατο. Στις 23 Μαρτίου, ο καθηγητής ντε Γκάσπερις άνοιξε το θώρακα του άσθενούς και τοποθέτησε πάνω στο μυοκάρδιο δυο μεταλλικά σύματα συνδεδεμένα με μικροσκοπική ηλεκτρική συσκευή τοποθετημένη μέσα στην κοιλία. Η συσκευή αυτή που προκάλε 64 παλμούς κατά λεπτό, κατασκευάσθηκε στις Ήνωμένες Πολιτείες και ζυγίζει μόνο 140 γραμμάρια.

Α ΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ εταιρία κατεσκεύασε ένα φορητό μηχανήμα άκτινοσκοπίας με το όποιο θα έλέγχονται εύκολα οι άποσκευές που μεταφέρονται άεροπορικώς για να διαπιστωθεί αν υπάρχουν όρολογικές βόμβες ή άλλα έκρηκτικά μηχανήματα. Έτσι έλπίζεται ότι τ' άεροπορικά ταξίδια θα γίνουν ασφαλέστερα.

Ἀνατολή ἐνὸς ΚΟΣΜΟΥ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 27

Ἡ ἀπάντηση μπορεῖ νὰ δοθεῖ μὲ λίγα λόγια: Εἶναι ζήτημα ξεκινήματος. Οἱ Ρῶσοι ἄρχισαν ν' ἀσχολοῦνται σοβαρὰ μὲ τοὺς πυραύλους ἀρκετὰ χρόνια πρὶν ἀπὸ τοὺς Ἀμερικανούς. Οἱ προθέσεις τους, ἀρχικά, εἶχαν ἀποκλειστικὰ στρατηγικὴ σημασία: Τοὺς χρειαζόταν ἕνας πύραυλος ἀρκετὰ ἰσχυρὸς γιὰ νὰ προωθήσει σὲ ὁποιοδήποτε σημεῖο τῆς Γῆς μιὰν ἀπὸ τὶς πρῶτες βαρεῖες καὶ ὀγκώδεις ἀτομικὲς βόμβες. Ἀντίθετα, οἱ Ἀμερικανοὶ συγκέντρωσαν τὶς προσπάθειές τους στὴ «σύμπτυξη» τοῦ ὄγκου τῶν πυρηνικῶν βωμῶν καὶ κατέληξαν στὴν κατασκευὴ μιᾶς «φορητῆς» βόμβας ποὺ μποροῦσε νὰ μεταφερθεῖ ὁποιοδήποτε μὲ τὰ συνηθισμένα βωμβαρδιστικὰ ἀεροπλάνα — ὁπότε, πολὺ λογικὰ, ἔκριναν πὼς οἱ μεγάλης προωθητικῆς δυνάμεως πύραυλοι ἦταν ἐντελὼς περιττοί. Ἀλλὰ στὸ μεταξύ, οἱ Ρῶσοι συνέχιζαν τὴν τελειοποίηση τῶν πυραύλων τους καὶ κατέληξαν σ' ἐκεῖνα τὰ τεραστία μεγαθήρια ποὺ μποροῦν νὰ προωθήσουν διαστημόπλοιο. Ἐξή τόνων. Ὅλο τὸ πρόβλημα, λοιπὸν γιὰ τοὺς Ἀμερικανούς εἶναι ὅτι δὲ διαθέτουν ἀκόμα ἕναν πύραυλο ἀρκετὰ ἰσχυρὸ γιὰ νὰ θέσει σὲ τροχιά δορυφόρους βαρύτερους ἀπὸ μερικὲς ἑκατοντάδες χιλιογράμμων. Διέπραξαν ἴσως καὶ ἄλλα σφάλματα: Μετὰ τὴν ἐκτόξευση τοῦ πρώτου Σπούτνικ, ἀντὶ νὰ συγκεντρώσουν οἱ Ἀμερικανοὶ τὴν προσοχή τους σὲ μιὰ κατεύθυνση, ἄρχισαν νὰ ἐκτοξεύουν σπασμωδικὰ δεκάδες μικρῶν τεχνητῶν δορυφόρων — κανεὶς δὲν ξέρε πιά πόσους δορυφόρους ἔχουν ἐξαπολύσει οἱ Ἀμερικανοί, ἀκόμα καὶ οἱ ἴδιοι κοντεύουν νὰ χάσουν τὸ λογαριασμό. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ δορυφόροι εἶναι ἴσως χρήσιμοι γιὰ τὶς βασικὲς ἐπιστημονικὲς ἔρευνες, προσθέτουν κάθε μέρα πολὺτιμι στοιχεῖα στὶς ἐπιστημονικὲς γνώσεις. Ἀλλ' ἀποτελοῦν ἕνα δυσάρεστο κατακερματισμὸ τῶν δυνάμεων καί, φυσικὰ, δὲν εἶναι ἐντυπωσιακοὶ γιὰ τὸ μεγάλο κοινό. Μὲ τὴν ὑπεροχὴ τῶν πυραύλων τους καὶ τὴ συγκέντρωση τῶν προσπαθειῶν πρὸς τὴν ἐκτόξευση, ὅσο τὸ δυνατόν ταχύτερα, ἐνὸς ἀνθρώπου στὸ Διάστημα, οἱ Ρῶσοι ἔφτασαν στὸ σκοπὸ τους πρὶν ἀπὸ τοὺς Ἀμερικανούς.

Ἀνθρώπος καὶ μηχανή

ἮΤΑΝ ἀπαραίτητο γιὰ τὴν ἐπιστήμη, στὴ σημερινή της κατάσταση, νὰ διακινδυνεύσει ἕνας ἄνθρωπος τὴ ζωὴ του στὸ Διάστημα; Πολλοὶ Δυτικοὶ ἐπιστήμονες πιστεύουν ὅτι, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη ψυχολογικὴ τῆς ἀξία, ἡ πτήση τοῦ Βοστόκ θὰ προσφέρει ἐλάχιστα καινούργια στοιχεῖα στὴν ἐπιστήμη. Ὁ Γκαγκάριν δὲν εἶχε κὰν τὸν ἔλεγχο τοῦ διαστημοπλοίου του καὶ ἀσφαλῶς δὲ θὰ εἶναι σὲ θέση ν' ἀναφέρει καμμιά ἐνδιαφέρουσα παρατήρηση ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ἐντυπώσεις του ἀπὸ τὴν ἔλλειψη βαρύτητος. Ἐπιστημονικὰ ὄργανα θάρους ἴσου μὲ τὸ σῶμα τοῦ ἐπισμηναγοῦ θὰ μετέδιδαν στὴ Γῆ αὐτομάτως χιλιάδες ἐνδιαφέρουσες πληροφορίες.

Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο φαίνεται ὅτι συμφωνοῦν ἀκόμα καὶ οἱ Ρῶσοι ἐπιστήμονες: Στὶς πρῶτες φάσεις τῆς ἐξερευνησεως τοῦ Διαστήματος τὰ αὐτόματα ὄργανα θὰ εἶναι πολὺ πιὸ χρήσιμα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Οἱ ἐπιστημονικὲς συσκευὲς εἶναι μικρότερες ἀπὸ ἕναν ἀστροναῦτη, ἐλαφρότερες καὶ ἀνθεκτικότερες, ἢ ἐπιτάχυνση καὶ ἢ ἐπιβράδυνση δὲν ἔχει καμμιά ἐπίδραση ἐπάνω τους, τὸ κρῦο καὶ ἡ ζέστη δὲν τὶς πειράζει, δὲ θέλουν νὰ φάνε, δὲ θέλουν νὰ κοιμηθοῦν καί, τὸ σπουδαιότερο, δὲν εἶναι ἀπαραίτητο νὰ ἐπιστρέψουν ζωντανὲς στὴ Γῆ. Μεταδίδουν πιστὰ τὶς πληροφορίες τους ἀπὸ

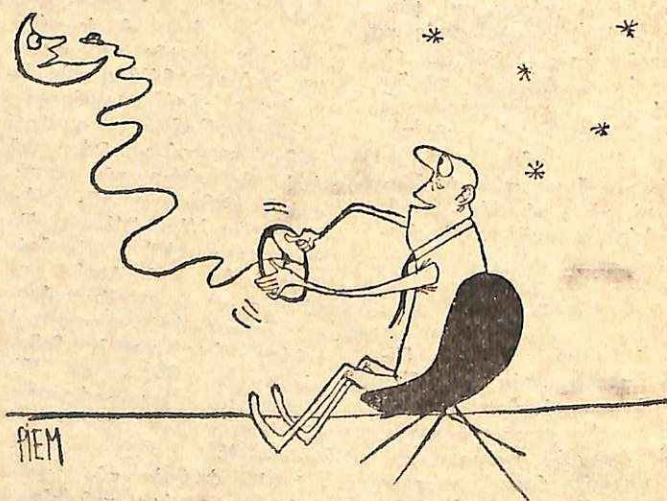
τὸ Διάστημα καὶ κατόπιν πεθαίνουν ἤσυχα χωρὶς νὰ ἐξεγείρουν τὴν ἀγανάκτηση τῶν.. ζωοφίλων..

Γιὰ πολλὰ χρόνια ἀκόμα οἱ κοσμοναῦτες θὰ εἶναι μιὰ ἀχρηστὴ πολυτέλεια γιὰ τὰ διαστημόπλοια. Ἐκεῖ ποὺ τ' αὐτόματα μηχανήματα μποροῦν νὰ ἐξυπηρετήσουν τὴν ἐπιστήμη, ἡ παρουσία τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὄχι μόνο περιττὴ ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνη. Οἱ πρῶτες ἐξερευνήσεις τοῦ ἐδάφους τῆς Σελήνης καὶ τῶν πλανητῶν θὰ γίνουν ἀσφαλῶς μὲ αὐτόματα διαστημόπλοια χωρὶς ἀνθρώπινο πλήρωμα. Ἀλλὰ, φυσικὰ, θὰ ἔρθει μιὰ ἐποχὴ ποὺ οἱ ἐπανδρωμένες πτήσεις θὰ γίνουν ἀπαραίτητες, γιὰτὶ μονάχα ὁ ἄνθρωπος ἔχει λογικὴ κρίση καὶ μπορεῖ ν' ἀντιμετωπίσει τὸ ἀπρόοπτο καὶ ν' ἀντιδράσει στὶς νέες κατακτήσεις.

Ὁ Ρωσοαμερικανικὸς ἀνταγωνισμὸς συντηρεῖ σήμερα τὶς ἔρευνες καὶ τὰ πειράματα γιὰ τὴν κατάκτηση τοῦ Διαστήματος. Ἀλλ' ἔστω κι' ἂν δὲν ὑπῆρχε αὐτὸς ὁ ἀνταγωνισμὸς, οἱ ἄνθρωποι θὰ προσπαθοῦσαν πάντα νὰ ξεφύγουν ἀπὸ τὰ δεσμά τῆς Γῆς. Γιατὶ στὸν ἀγῶνα αὐτό, οἱ νίκες δὲν ἀνήκουν σ' ἕνα μονάχα ἔθνος. Εἶναι τὰ ἐπιτεύγματα τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνολογίας τοῦ ἀνθρώπινου γένους στὸ σύνολό του, εἶναι τὸ καταστάλαγμα τῆς ἐπιστημονικῆς σκέψεως ἑκατοντάδων γενεῶν, ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴ ἀρχαιότητα μέχρι σήμερα. Οἱ Ρῶσοι τὸ ἀναγνωρίζουν αὐτὸ σὲ μιὰν ἐπίσημη ἀνακοίνωση τῆς σοβιετικῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος: «Θεωροῦμε αὐτὲς τὶς νίκες στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν κατάκτηση τοῦ Διαστήματος ὄχι μονάχα ὡς ἐπιτεύγματα τοῦ λαοῦ μας, ἀλλ' ὡς ἐπιτεύγματα ὁλόκληρης τῆς ἀνθρωπότητος».

Ὁ ἐπισμηναγὸς Γκαγκάριν καὶ τὸ διαστημόπλοιο Βοστόκ, ποὺ σημαίνει «Ἀνατολή», ἀνοίξαν μιὰ πόρτα ποὺ δὲν θὰ κλείσει πιά ποτέ. Ἡ ἐξερεύνηση τοῦ Διαστήματος θὰ συνεχισθεῖ μὲ καινούργιες λαμπρὲς νίκες. Ἀλλ' ὅπου κι' ἂν ταξιδεύουν οἱ μελλοντικοὶ κοσμοναῦτες, ὅτι κι' ἂν ἀνακαλύψουν στὶς σκοτεινὲς πτυχὲς τοῦ ἀπείρου, θὰ θυμούνται πάντα αὐτὸ τὸ ζευγάρι ποὺ προηγήθηκε — ἕναν ἄνθρωπο καὶ μιὰ μηχανή: τὸ διαστημόπλοιο Βοστόκ καὶ τὸν ἐπισμηναγὸ Γιούρι Ἀλεξέγεβιτς Γκαγκάριν.

N. A. ΓΚΟΥΜΑΣ

ΧΩΡΙΣ ΛΟΓΙΑ

Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

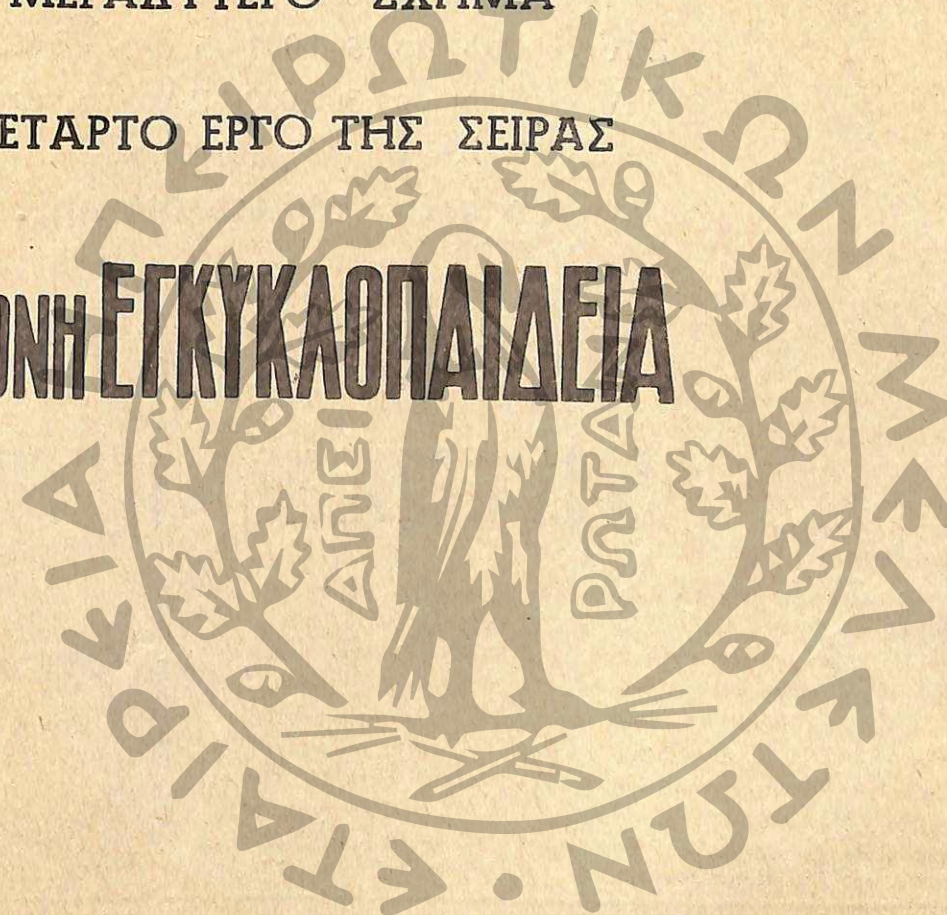
RICHARD CARRINGTON

τοῦ Βασιλικοῦ Ἀνθρωπολογικοῦ Ἰνστιτούτου,
τῆς Βασιλικῆς Γεωγραφικῆς Ἑταιρίας καὶ τῆς
Ζωολογικῆς Ἑταιρίας τοῦ Λονδίνου.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΠΡΟΣΕΧΩΣ
ΣΕ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΣΧΗΜΑ

ΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΣΕΙΡΑΣ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

ΕΘΝΙΚΟΝ ΛΑΧΕΙΟΝ

“Ολοι οί “Ελληνες ἀποκτοῦν μ’ αὐτό
τάς καλυτέρας ἐλπίδας διὰ τὸ μέλλον

ΤΑ ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΚΕΡΔΗ ΤΩΝ ΑΓΟΡΑΣΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ 53ην ΕΚΔΟΣΙΝ

ἀνέρχονται εἰς τὸ κολοσσιαῖον ποσὸν τῶν
ΔΡΑΧ. 91.455.800

Α΄ Λαχνὸς δραχ. 2.000.000—Β΄ Λαχνὸς δραχ. 1.000.000

2 Λαχνοὶ τῶν δραχ. 600.000—5 Λαχνοὶ τῶν δραχ. 500.000

5 Λαχνοὶ τῶν δραχ. 300.000—2 Λαχνοὶ τῶν δραχ. 200.000

12 Λαχνοὶ τῶν 100.000 κ.λ.π. κ.λ.π.

Καὶ ἐπὶ πλέον τὸ **ΔΩΡΟΝ Δραχ. 5.000.000**

ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΡΑΗ ΠΛΗΣΙΑΖΟΥΝ
ΕΦΟΔΙΑΣΘΗΤΕ ΜΕ ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΑ ΣΑΣ

